

การนำเสนอแนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา

นางสาวชนิดา ปั่นณะสฤษณ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2554

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)

are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

PROPOSED GUIDELINES FOR ART CLASSROOM ORGANIZATION IN
ELEMENTARY SCHOOLS

Miss Chanida Pannasarid

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Art Education

Department of Art, Music and Dance Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2011

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การนำเสนอแนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียน ประถมศึกษา
โดย	นางสาวชนิดา ปั่นณะสฤษฏ์
สาขาวิชา	ศิลปศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อำไพ ตีรณसार

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. ศิริชัย กาญจนวาสี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ปุณณรัตน์ พิษณุไพบูลย์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อำไพ ตีรณसार)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิศักดิ์ สิ้นธุภาค)

ชื่อนิตา ปัทมธนะสฤงษ์ : การนำเสนอแนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียน
ประถมศึกษา. (PROPOSED GUIDELINES FOR ART CLASSROOM
ORGANIZATION IN ELEMENTARY SCHOOLS) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก :
ผศ. ดร. อัมไพ เตีรณสาร, 321 หน้า.

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาแนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด
กรุงเทพมหานคร ในด้านลักษณะทางกายภาพและทางด้านสังคม 2. ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนวิชา
ศิลปะศึกษา และผู้เชี่ยวชาญในการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ
ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาสำหรับตอบแบบสอบถาม 208 คน ผู้บริหาร 5 คน ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาสำหรับการ
สัมภาษณ์ 15 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบ
สัมภาษณ์ผู้บริหาร ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาและผู้เชี่ยวชาญ และแบบสังเกต ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหา
ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่าครูผู้สอนมีความคิดเห็นตามความต้องการสูงสุด ในการจัดห้องเรียนศิลปะ ทางด้าน
กายภาพ ซึ่งประกอบด้วย ประเด็นลักษณะและขนาดของห้องเรียนคือ แสงสว่างในห้องเรียนมีเพียงพอ ($\bar{x} = 4.54$)
ประเด็นการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนคือ ภายในห้องมีวัสดุอุปกรณ์สำหรับวิชาศิลปะศึกษา ($\bar{x} = 4.46$)
ประเด็นสื่อการสอนคือ มีสื่อการสอนเหมาะสมกับเนื้อหา ($\bar{x} = 4.47$) ประเด็นการใช้และการดูแลห้องเรียนคือ จัด
ห้องเรียนโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เรียน ($\bar{x} = 4.66$) และทางด้านสังคม ซึ่งประกอบด้วย ประเด็นกิจกรรม
การเรียนการสอนศิลปะศึกษาคือ ครูให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมโดยการวาดภาพระบายสี ($\bar{x} = 4.59$) ประเด็น
รูปแบบวิธีการสอนคือ ครูสอนโดยการแสดงให้ดูเป็นขั้นตอน/แบบสาธิต ($\bar{x} = 4.40$) ประเด็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู
กับนักเรียนคือ ครูชื่นชมและให้กำลังใจนักเรียนเมื่อนักเรียนทำผลงานสำเร็จ ($\bar{x} = 4.80$) ประเด็น ปฏิสัมพันธ์
ระหว่างนักเรียนกับนักเรียนคือ ยอมให้นักเรียนเคลื่อนไหวหรือมีปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นเองได้ตามธรรมชาติ ($\bar{x} = 4.59$)
ประเด็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสิ่งแวดล้อมคือ นักเรียนใช้ เก็บรักษา ดูแลและทำความสะอาดอุปกรณ์ใน
การเรียนของตนเองและส่วนรวม ($\bar{x} = 4.60$)

ผลจากการสังเกตการใช้พื้นที่ในห้องเรียนศิลปะของครูผู้สอนพบว่า ครูมีอัตราการใช้พื้นที่หน้าห้องเรียนมาก
ที่สุด โดยคิดเป็นร้อยละ 54.73 รองลงมาได้แก่ ตำแหน่งกลางห้องเรียน คิดเป็นร้อยละ 30.53 ส่วนพื้นที่ที่ครูใช้น้อย
ที่สุดคือหลังห้องเรียนคิดเป็นร้อยละ 14.74

แนวทางการจัด ห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษานั้น ห้องเรียน ควรเป็นห้องที่โล่งโปร่ง มีการระบาย
อากาศได้ดี แสงสว่างเพียงพอ มีการจัดพื้นที่ใช้สอยให้มีมุมสำหรับเก็บวัสดุอุปกรณ์และมีพื้นที่ปฏิบัติงานแยกส่วน
ไว้ชัดเจน พร้อมมีโต๊ะนักเรียนสำหรับปฏิบัติกิจกรรมเป็นกลุ่มที่สามารถเคลื่อนย้ายหรือปรับเปลี่ยนได้เหมาะสม
ตามแต่ละกิจกรรม ทั้งนี้ควรมีอ่างล้างมือในห้องเรียนศิลปะเพื่อสะดวกต่อการปฏิบัติกิจกรรมและการชำระล้าง

ภาควิชา...ศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา ลายมือชื่อนิตา.....
สาขาวิชา.....ศิลปะศึกษา.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
ปีการศึกษา.....2554.....

5283327527 : MAJOR ART EDUCATION

KEYWORDS : ART EDUCATION / ART CLASSROOM / CLASSROOM ORGANIZATION / ELEMENTARY SCHOOL

CHANIDA PANNASARID: PROPOSED GUIDELINES FOR ART CLASSROOM ORGANIZATION IN ELEMENTARY SCHOOLS. ADVISOR : ASST. PROF. AMPAI TIRANASAR, Ph.D., 321 pp.

This research aimed to 1) study the guidelines for art classroom on the physical and social aspects in elementary schools under Bangkok Metropolitan Administration and 2) study the opinion of administrators, instructors and experts. The sample consisted of 5 administrators, 208 instructors, 15 instructors and 5 experts. Questionnaire, in-depth interview and observation forms were used for data collection. The data were analyzed by using frequencies, means and standard deviation.

Research findings were as follow: the aspect of instructors' opinions on physical aspect, included the points 1) Feature and size of classroom was to have sufficient light ($\bar{x} = 4.54$), 2) Classroom environment was to equip with art education subject ($\bar{x} = 4.46$), 3) Instructional media was to hold appropriate medias of contents ($\bar{x} = 4.47$), 4) Usage and classroom maintenance was to concern with students' safety ($\bar{x} = 4.66$). The social aspect, included the points as follow: 1) Activities was drawing and painting ($\bar{x} = 4.59$), 2) The teaching methodology was a step by step processes and demonstration ($\bar{x} = 4.40$), 3) The interaction between instructor and students was to express appreciation and mental support on students' effort and achievement ($\bar{x} = 4.80$), 4) The interaction between students and students was to allow natural and individual interaction ($\bar{x} = 4.59$), and 5) The interaction between students and environment was to encourage personal and group responsibilities on organizing and maintaining the learning space ($\bar{x} = 4.60$).

It was found from class observation that the art teachers used classroom space mostly in the front (54.73%) next was in the middle of the room (30.53%) and lastly at the back of the room (14.74%).

The guidelines for the art classroom in elementary schools should consist of good air circulation and appropriate lighting with the section for equipments storage and the section for learning activities. Moreover, the classroom should have enough tables and working space for variety of art activities, and should have sinks for washing.

Department : Art, Music and Dance Education Student's Signature

Field of Study : Art Education Advisor's Signature

Academic Year : 2011

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี โดยได้รับความกรุณาอย่างสูงจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อำไพ ตีรณสาร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้สละเวลาให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดให้คำปรึกษาตลอดจนแนะนำเอกสารต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัย จึงทำให้งานวิจัยฉบับนี้สมบูรณ์ ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ปุณณรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ ประธานสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิสักดิ์ สิ้นธวัค กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้ความกรุณาให้คำแนะนำในการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อให้งานวิจัยสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน อันได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรเทพ เลิศเทวศิริ อาจารย์ ดร. โสมฉาย บุญญานันต์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศิริลักษณ์ ศรีกรมล อาจารย์ศิริลักษณ์ แสง-ชูโต และอาจารย์ วิรัตน์ คุ้มคำ ที่ได้สละเวลาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้มีความครบคลุ้กับเรื่องที่ทำการศึกษา และตรวจภาษาที่ใช้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการเก็บข้อมูล

งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีเพราะได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา และคณาจารย์จากโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จากการสุมตัวอย่างในการวิจัย ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย ทั้งการตอบแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการสังเกตการเรียนการสอน รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบที่สละเวลาในการตอบแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่าน ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ คุณแมนิศารัตน์ หวานชะเอม ผู้ให้ทุกสิ่งทุกอย่างแก่ผู้วิจัย คอยช่วยเหลือในทุกๆ เรื่อง คอยกระตุ้นและให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา ทุกครั้งที่ปัญหาคุณแม่จะเป็นผู้ที่อยู่เคียงข้างเสมอจนกระทั่งผู้วิจัยสำเร็จการศึกษา ขอขอบพระคุณพี่ น้อง และครอบครัว ที่คอยถามไถ่ และคอยให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา

อนึ่ง ค่าใช้จ่ายส่วนหนึ่งของการทำวิจัยได้รับมาจากทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์จากบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ณ โอกาสนี้

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณและขอใจ ทั้งรุ่นพี่ รุ่นน้อง และเพื่อนๆ ทุกคน ที่คอยให้ความช่วยเหลือ คอยให้คำปรึกษา คอยรับรู้ปัญหาและช่วยกันแก้ไข คอยกระตุ้นและให้กำลังใจที่ดีต่อกันเสมอมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	7
ขอบเขตการวิจัย.....	7
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	8
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
1 การเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา.....	11
1.1 คุณค่าและความสำคัญของวิชาศิลปศึกษา.....	11
1.2 หลักสูตรการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา.....	15
1.3 การเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษา.....	20
1.4 เนื้อหาและกิจกรรมวิชาศิลปศึกษา.....	25
2 นักเรียนระดับประถมศึกษา.....	27
2.1 พัฒนาการของนักเรียนระดับประถมศึกษา.....	27
2.2 พัฒนาการด้านการรับรู้.....	30
2.3 พัฒนาการผู้เรียนที่มีต่อการเรียนรู้ศิลปศึกษา.....	33
3 ห้องเรียนศิลปะ.....	36
3.1 การจัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียน.....	36

	หน้า
3.2 การออกแบบห้อง.....	39
3.3 องค์ประกอบของสภาพแวดล้อมในห้องเรียน.....	43
3.4 ลักษณะการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในห้องเรียน.....	44
3.5 ลักษณะการจัดสภาพแวดล้อมทางด้านสังคม.....	47
3.6 การจัดห้องเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา.....	49
3.7 การจัดห้องเรียนศิลปะ.....	53
3.8 วัสดุอุปกรณ์ในห้องเรียนศิลปะ.....	75
3.9 สื่อการเรียนการสอนในห้องเรียนศิลปะ.....	77
4 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร.....	80
4.1 ความเป็นมาการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร.....	80
4.2 นโยบายด้านการศึกษาของกรุงเทพมหานคร.....	82
4.3 ขนาดโรงเรียนและการแบ่งกลุ่มเขตของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร.....	85
5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	87
5.1 งานวิจัยในประเทศ.....	87
5.2 งานวิจัยต่างประเทศ.....	93
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	97
การศึกษาค้นคว้าข้อมูล.....	97
การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	98
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	100
การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	103
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	104
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	105
สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	107
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	108
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	109
1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา เกี่ยวกับการจัด ห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา.....	111

2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับความคิด นโยบายการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา.....	136
3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาระดับประถม ศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร และผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับการจัดห้องเรียน ศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา.....	145
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกต เกี่ยวกับการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียน ประถมศึกษา.....	169
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	196
สรุปผลการวิจัย.....	197
อภิปรายผลการวิจัย.....	223
แนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา.....	242
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย.....	262
รายการอ้างอิง.....	264
ภาคผนวก.....	274
ภาคผนวก ก รายงานผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือวิจัย.....	275
ภาคผนวก ข รายงานผู้ให้สัมภาษณ์ และรายชื่อโรงเรียนที่ทำการสังเกต.....	277
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	284
ภาคผนวก ง ภาพการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา.....	315
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	321

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	การสังเคราะห์ลักษณะของห้องปฏิบัติการศิลปะในแต่ละประเภท.....	69
2	การสังเคราะห์ลักษณะการจัดห้องเรียนหรือห้องปฏิบัติการในรายวิชาอื่นๆ.....	73
3	ค่าความถี่และร้อยละเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา.....	111
4	ค่าความถี่และร้อยละเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของห้องเรียนศิลปะ.....	116
5	ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เกี่ยวกับความคิดเห็นของ ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในสภาพปัจจุบันและความต้องการในการจัดห้องเรียน ศิลปะ ระดับชั้นประถมศึกษา ทางด้านกายภาพ	118
6	ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เกี่ยวกับความคิดเห็นของ ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในสภาพปัจจุบันและความต้องการในการจัดห้องเรียน ศิลปะ ระดับชั้นประถมศึกษา ทางด้านสังคม.....	123
7	ค่าความถี่และร้อยละของข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จำแนกตามแต่ละด้าน.....	128
8	ค่าความถี่และร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์.....	145
9	ค่าความถี่และร้อยละเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาและ ผู้เชี่ยวชาญในการจัดห้องเรียนศิลปะทางด้านกายภาพ จำแนกตามด้านลักษณะ และขนาดของห้องเรียนศิลปะ.....	147
10	ค่าความถี่และร้อยละเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาและ ผู้เชี่ยวชาญในการจัดห้องเรียนศิลปะทางด้านกายภาพ จำแนกตามด้านการจัด สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน.....	150
11	ค่าความถี่และร้อยละเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาและ ผู้เชี่ยวชาญในการจัดห้องเรียนศิลปะทางด้านกายภาพ จำแนกตามด้านสื่อการ สอน.....	154
12	ค่าความถี่และร้อยละเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาและ ผู้เชี่ยวชาญในการจัดห้องเรียนศิลปะทางด้านกายภาพ จำแนกตามด้านการใช้ และการดูแลห้องเรียน.....	156

ตารางที่		หน้า
13	ค่าความถี่และร้อยละเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญในการจัดห้องเรียนศิลปะทางด้านสังคมจำแนกตามด้านกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา.....	158
14	ค่าความถี่และร้อยละเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญในการจัดห้องเรียนศิลปะทางด้านสังคมจำแนกตามด้านรูปแบบวิธีการสอน.....	161
15	ค่าความถี่และร้อยละเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญในการจัดห้องเรียนศิลปะทางด้านสังคมจำแนกตามด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน.....	163
16	ค่าความถี่และร้อยละเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญในการจัดห้องเรียนศิลปะทางด้านสังคมจำแนกตามด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน.....	165
17	ค่าความถี่และร้อยละเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญในการจัดห้องเรียนศิลปะทางด้านสังคมจำแนกตามด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสิ่งแวดล้อม.....	167
18	ค่าความถี่และร้อยละของข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการสังเกต จำแนกตามระดับชั้นเรียนและจำนวนนักเรียน.....	169
19	ค่าความถี่และร้อยละของการจัดห้องเรียนศิลปะจากการสังเกต จำแนกตามด้านลักษณะทั่วไปของห้องเรียนศิลปะ.....	170
20	ค่าความถี่และร้อยละของการจัดห้องเรียนศิลปะจากการสังเกต จำแนกตามด้านลักษณะทางด้านกายภาพ.....	173
21	ค่าความถี่และร้อยละของการจัดห้องเรียนศิลปะจากการสังเกต จำแนกตามด้านลักษณะทางด้านสังคม.....	177
22	ค่าความถี่และร้อยละของการจัดห้องเรียนศิลปะตามแผนผังการจัดห้องเรียนที่บันทึก.....	180
23	ค่าความถี่ของพฤติกรรมการใช้ห้องเรียนศิลปะ จำแนกตามโรงเรียนและช่วงเวลา.....	182
24	ค่าความถี่ของพฤติกรรมใช้พื้นที่ในห้องเรียนศิลปะของครูผู้สอน จำแนกตามโรงเรียนและตำแหน่งพื้นที่ในห้องเรียน.....	192

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ภาพแสดงตัวอย่างการจัดห้องเรียนศิลปะในระดับประถมศึกษา.....	66
2	แผนผังแสดงการจัดห้องเรียนศิลปะโดย NAEA.....	67
3	แผนผังแสดงการจัดห้องเรียนศิลปะโดย U.S. Office of Education.....	67
4	แผนผังแสดงการจัดห้องเรียนศิลปะ	68
5	แผนภูมิเส้นแสดงความถี่ของพฤติกรรมการใช้ห้องเรียนศิลปะ ทางด้าน กายภาพ.....	189
6	แผนภูมิเส้นแสดงความถี่ของพฤติกรรมการใช้ห้องเรียนศิลปะ ทางด้านสังคม...	190
7	แผนภูมิเส้นแสดงความถี่ของพฤติกรรมการใช้ห้องเรียนศิลปะ ทางด้านสังคม (ต่อ).....	191
8	แผนภูมิเส้นแสดงความถี่ของพฤติกรรมใช้พื้นที่ในห้องเรียนศิลปะของ ครูผู้สอน.....	194
9	แผนผังการนำเสนอรูปแบบการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา รูปแบบที่ 1.....	251
10	แผนผังการนำเสนอรูปแบบการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา รูปแบบที่ 2.....	253
11	แผนผังการนำเสนอรูปแบบการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา รูปแบบที่ 3.....	255
12	แผนผังการนำเสนอรูปแบบการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา รูปแบบที่ 4.....	257
13	แผนผังการนำเสนอรูปแบบการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา รูปแบบที่ 5.....	259
14	แผนผังการนำเสนอรูปแบบการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา รูปแบบที่ 6.....	261

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อพร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ทำงานเป็น และครองชีวิตอย่างสงบสุข ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2522) ได้กล่าวว่า การประถมศึกษาเป็นการศึกษาที่มีความสำคัญมากในการวางรากฐานเบื้องต้นเพื่อพัฒนาสติปัญญา และความสามารถของประชาชน ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงพยายามอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมและขยายการศึกษาระดับนี้ให้ประชาชนทุกคนได้รับโดยทั่วถึงเท่าเทียมกัน ดังจะเห็นได้จากงบประมาณเพื่อการศึกษานั้นมีอัตราเพิ่มสูงขึ้นทุกปี

นอกจากด้านการศึกษาแล้ว ปัจจัยประการหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งนั่นคือ การจัดสภาพแวดล้อมให้เข้ากับกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะในขณะที่นักเรียนทั้งหลายสนใจในวิธีการสอนและได้รับการจูงใจให้มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนใหม่ๆ นั้น ก่อให้เกิดความต้องการให้มีอาคารสถานที่ซึ่งสามารถยืดหยุ่นในการใช้สอยได้มากๆ (เมธี ปิลันธนานนท์, 2528) เนื่องจากอาคาร สถานที่ ตลอดจนห้องเรียนนั้น มีส่วนเกี่ยวข้องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนของนักเรียน และช่วยให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2522) โดยสำนักการศึกษาได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนของกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นสิ่งที่โรงเรียนจะต้องมี ต้องปฏิบัติ โดยเฉพาะในหมวดที่ 5 ที่ว่าด้วยเรื่องของหมวดงานอาคาร สถานที่ และสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดไว้ว่า โรงเรียนควรจัดห้องหรือบริเวณที่สนับสนุนการสอนได้เหมาะสม และจัดบรรยากาศในห้องเรียนได้ถูกต้องเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอน โดยมีข้อพิจารณาได้แก่ สะอาด ไม่อบอ้าว อากาศถ่ายเทได้ดี แสงสว่างพอเหมาะ ปราศจากสิ่งรบกวน มีอุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น ป้ายนิเทศ ป้ายผลงานของนักเรียน หนังสือเรียน และจัดอุปกรณ์ได้เหมาะสม เช่น มุมกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ ถึงขยะ จัดโต๊ะเรียน ยืดหยุ่นได้ (สำนักการศึกษา, 2535) ในขณะที่ บัญชา บรมพิชัยชาติกุล (2522) กล่าวว่า ห้องเรียนจะต้องเสริมสร้างทัศนคติแบบประชาธิปไตย ให้เด็กมีความริเริ่มสร้างสรรค์ ตลอดจนสร้างประสิทธิภาพ

ในการเรียนรู้ตามความแตกต่างระหว่างบุคคล การจัดห้องเรียนให้มีความหมาย ย่อมทำให้เด็กมีความต้องการเรียนรู้ด้วยความสมัครใจ

ห้องเรียนนั้นถือเป็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าปัจจัยด้านอื่นๆ สำหรับกิจกรรมการสอน เพราะห้องเรียนจะเป็นสถานที่ที่จะช่วยเชื้อให้เกิดกิจกรรมการสอนที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สรัสนันท์ ศรีประทักษ์ (2533) ได้กล่าวว่า ห้องเรียนจัดเป็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียน ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะเป็นแหล่งที่จัดการเรียนการสอนโดยตรง สภาพห้องเรียนจึงมีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ถ้าสภาพห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนการสอน นักเรียนจะสามารถเรียนได้อย่างมีความสุขและสนุกสนาน ดังนั้นโรงเรียนจึงควรคำนึงถึงหลักเกณฑ์ต่างๆ ในการจัดสภาพห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน เช่นเดียวกับ เมธี ปิลาธนนานท์ (2528) ที่กล่าวว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียนมีผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของครู นักเรียน และบุคลากรอื่นๆ ในโรงเรียน แผนการเรียนแต่ละอย่างจะมีลักษณะที่ต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกเฉพาะอย่าง การจัดพื้นที่ห้องเรียนไม่ว่าเล็กหรือใหญ่ หรือจะเป็นห้องทดลอง ปฏิบัติการ ห้องศิลปกรรม หรือห้องบรรยายรวมก็ตาม จะต้องจัดให้ส่งเสริมแผนการเรียนต่างๆ ที่มีอยู่หรือที่จะจัดทำขึ้นของโรงเรียนในแง่ของความสะดวก ในการใช้ประโยชน์และได้ผลดี โดยเฉพาะจะต้องมีพื้นที่เพียงพอ เป็นแบบที่ถูกต้อง เหมาะสมและมีจำนวนครบตามต้องการด้วย อย่างไรก็ตาม การที่จะสามารถจัดห้องต่างๆ ให้สามารถส่งเสริมการเรียนการสอนได้อย่างมีผลดีนั้น จะต้องมีการตรวจสอบหรือระลึกถึงจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละอย่างมีความต้องการพื้นที่และขนาดของห้องเรียนต่างกัน ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพควรเป็นไปเพื่อสนับสนุนเป้าหมายของการจัดการศึกษาแต่ละระดับ โดยยึดตัวผู้ใช้สภาพแวดล้อมทางกายภาพนั้นเป็นหลักในการพิจารณา ทั้งนี้พฤติกรรมของผู้ใช้สภาพแวดล้อมถูกกำหนดโดยองค์ประกอบของสรีรวิทยา บุคลิกภาพและอิทธิพลทางด้านสังคม และวัฒนธรรมของผู้ใช้ (วิมลสิทธิ์ หรยางกูร, 2535) เพื่อให้สอดคล้องและตอบสนองกับกิจกรรมการเรียนรู้ในด้านการเรียนการสอนในแต่ละสาขาวิชา

ลักษณะนักเรียนวัยประถมศึกษาเป็นวัยที่ต้องการทำกิจกรรมอยู่เสมอ เพราะนักเรียนในวัยนี้มักจะไม่อยู่เฉย มีความคล่องตัวที่จะประกอบกิจกรรมต่างๆ ดังนั้นครูผู้สอนควรตระหนักถึงการจัดสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทดลองทักษะต่างๆ และมีโอกาสที่จะพบความสำเร็จตามความสามารถของแต่ละบุคคล (สุรางค์ ใจวัตรภูม, 2545) กลุ่มสาระเรียนรู้ที่

สามารถตอบสนองการทำกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะของนักเรียนในวัยนี้ได้แก่กลุ่มสาระเรียนรู้ ศิลปะ นอกจากนี้พัฒนาการที่สำคัญในเด็กช่วงวัยประถมศึกษา นั่นคือพัฒนาการด้านการรับรู้ โดยผ่านระบบประสาททางอวัยวะสัมผัสต่อสิ่งกระตุ้นหรือสิ่งเร้า โดยเด็กในช่วงวัยประถมศึกษาจะอยู่ในช่วงพัฒนาการการรับรู้และการใส่ใจ โดยจะเลือกที่จะรับรู้ในสิ่งที่ตนสนใจเท่านั้น เกษร ธิตะจारी (2530) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการทางด้านการรับรู้กับศิลปะไว้ว่า ศิลปะจะช่วยพัฒนาทางด้านการรับรู้ของผู้เรียนได้ โดยที่กิจกรรมศิลปะได้ผ่านการสร้างเสริมความสามารถในการรับรู้ในด้านรับรู้วัตถุ สิ่งแวดล้อม และสภาพการณ์ต่าง ๆ ในฐานะที่สิ่งเหล่านั้นเป็นสื่อล่อใจ ในการสร้างสรรค์รูปแบบทางศิลปะ เด็กย่อมมีการแสดงออกตามสิ่งที่ได้เห็น เด็กได้ผ่านการส่งเสริมรับรู้สิ่งต่างๆ เท่ากับเป็นการสร้างเสริมสมรรถภาพทางด้านประสาทสัมผัสและการรับรู้โดยตรง

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ กิจกรรมทางศิลปะช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจนการนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552) เช่นเดียวกับ เกษร ธิตะจारी (2543) ที่กล่าวว่าศิลปะศึกษาเป็นวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าวิชาอื่นๆ การเรียนศิลปะศึกษาเป็นการฝึกความคิดให้สัมพันธ์กับมือ และความคิดสร้างสรรค์ รู้จักแก้ปัญหาในการทำงาน หัดให้มีความเป็นระเบียบ รู้จักรักสวยรักงาม มีสุนทรียะในการรับรู้เมื่อพบเห็นสิ่งต่างๆ มีความซาบซึ้ง (Appreciate) ในผลงานศิลปะ สามารถสร้างสรรค์ผลงานต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ทำให้มีความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจ เข้าใจศิลปวัฒนธรรมของโลก ทำให้เกิดความรักและหวงแหนศิลปกรรมของชาติและก่อให้เกิดการอนุรักษ์ นอกจากนี้ ศิลปะยังช่วยผ่อนคลายความเครียด ช่วยในการประหยัดและเป็นพื้นฐานอาชีพได้เป็นอย่างดี

การเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาในระดับประถมศึกษาเป็นการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงออกอย่างอิสระตามความคิดสร้างสรรค์ ศิลปะเป็นสื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสได้ร่วมทำงานกับผู้อื่น ซึ่งนำไปสู่การเพิ่มประสบการณ์ ฝึกนิสัยและทักษะในด้านสังคม รวมทั้งสนองความต้องการที่จะได้มีผู้ยอมรับเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ การจัดการเรียนการสอนศิลปะสำหรับนักเรียนในวัยนี้จึงขึ้นอยู่กับโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกตาม

ลักษณะเฉพาะตัว การสร้างเสริมประสบการณ์ที่กว้างขวาง และการกระตุ้นบุคลิกภาพด้วยกลวิธีต่างๆ รวมทั้งการเชื่อมความคิดไปสู่ประสบการณ์ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมอันดีงามอีกด้วย (จิรพันธ์ อิมสกุล, 2548) ดังจะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนของนักเรียนระดับประถมศึกษาชั้นนั้น วิชาศิลปะศึกษาถือเป็นวิชาที่มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความคิด และจินตนาการ และเพิ่มประสบการณ์การรับรู้ของนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมศิลปะว่า หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปะศึกษาต่างๆ ได้แก่ การวาด การระบายสี การปั้น การพิมพ์ภาพ การพับ การตัด ฉีก ปะ และประดิษฐ์เศษวัสดุ ที่มุ่งพัฒนากระบวนการสร้างสรรค์ การรับรู้เกี่ยวกับความงามและส่งเสริมการกระตุ้นให้เด็กแต่ละคนได้แสดงออกตามความรู้สึกและความสามารถของตน ซึ่งจะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาประกอบไปด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย ดังนั้นการจัดห้องเรียนในสาขาวิชาเฉพาะจึงมีความจำเป็น เนื่องจากจะช่วยให้เกิดความสอดคล้องระหว่างสภาพแวดล้อมกับกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะการสอนศาสตร์แขนงต่างๆ ย่อมต้องการอาคารสถานที่ และห้องเรียนแตกต่างกันออกไปจากห้องธรรมดา (เมธี ปิลันธนาพันธ์, 2528) ความพร้อมและความเอื้ออำนวยในห้องเรียนย่อมส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ เพราะถ้าห้องเรียนที่ไม่มีความพร้อมที่ตรงกับรายวิชาอาจจะทำให้นักเรียนพลาดกิจกรรมบางกิจกรรมที่ครูเห็นว่าไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ เนื่องจากปัจจัยด้านห้องเรียนไม่เอื้ออำนวย ในขณะที่ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2529) ได้กล่าวว่า ธรรมชาติของวิชาศิลปะต้องการสถานที่ฝึกปฏิบัติที่เป็นสัดส่วน รวมทั้งเป็นการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ เพราะองค์ประกอบเหล่านี้มีโอกาเอื้ออำนวยต่อการทำงานและการจัดการเรียนการสอน ถ้าจะให้การเรียนการสอนวิชาศิลปะบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ห้องปฏิบัติการทางศิลปะศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็น เช่นเดียวกับ โจเซฟ เอฟ คัลลาฮัน (2546) ที่กล่าวว่า ไม่ว่าแผนของผู้สอนเตรียมขึ้นจะดีเพียงใดก็ตาม แผนเหล่านั้นไม่สามารถสอนได้หรือนำมาใช้สอนได้ไม่ดี ถ้าห้องเรียนไม่เอื้อต่อการเรียนการสอนและไม่ได้รับการจัดการอย่างดี การวางแผนอย่างรอบคอบและละเอียดลออเกี่ยวกับวิธีการจัดการห้องเรียนเป็นส่วนสำคัญของการตัดสินใจก่อนการปฏิบัติเท่าๆ กับการเตรียมหน่วยการสอนและบทเรียนรายวัน การวางแผนขั้นตอนการจัดห้องเรียนเป็นสิ่งสำคัญต่อการวางแผนการสอน การจัดการห้องเรียนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ผู้สอนควรวางแผนและเขียนเกี่ยวกับระบบการจัดการล่วงหน้าก่อนการสอน เช่นเดียวกับการเตรียมหน่วยการสอนและแผนการสอน

พื้นที่ในห้องเรียนถือเป็นพื้นที่ของครูและนักเรียนที่จะใช้ร่วมกัน ซึ่งในแต่ละชั้นเรียนย่อมมีความแตกต่างและมีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างกัน ความแตกต่างและความเป็นตัวของตัวเองนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งหวังที่ตั้งไว้ ความตั้งใจของครูและสถาบันที่จะปลูกฝังแก่นักเรียน ครูและสถาบันการศึกษาจึงควรพิจารณาอย่างรอบคอบในการจัดพื้นที่ในห้องเรียนที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของนักเรียนสำหรับสังคมยุคใหม่ให้ได้เหมาะสม (สมพงษ์ สิงหะพล, 2531) ในโรงเรียนบางแห่งมีการจัดห้องไว้สำหรับกิจกรรมศิลปะโดยเฉพาะ และมีครูสอนศิลปะโดยตรง ในบางโรงเรียนที่ครูสอนศิลปะต้องเดินสอนตามห้องเรียนต่างๆ โดยไม่มีห้องเรียนโดยเฉพาะ ดังนั้นการมีห้องเรียนศิลปะโดยเฉพาะจึงได้เปรียบในแง่การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ได้มากกว่าการที่จะต้องเดินสอนศิลปะไปตามห้อง จึงต้องอาศัยความสามารถและความพยายามของครูในการสร้างบรรยากาศแบบศิลปะขึ้นมา (ชัยณรงค์ เจริญพานิชย์กุล, 2532) เช่นเดียวกันกับด้านของอุปกรณ์การเรียนการสอนในวิชาศิลปศึกษา ซึ่ง เกษร ธิตะจारी (2543) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนต่างๆ ยังมีความสับสนอยู่มาก คงเป็นเพราะความคลาดเคลื่อนระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ การจัดหาอุปกรณ์เครื่องใช้ก็เป็นสิ่งสำคัญมาก ทฤษฎีคือหลักการใหญ่ๆ ที่ผ่านการค้นคว้าวิจัยออกมาเพื่อใช้เป็นหลัก ส่วนการปฏิบัติเป็นการลงมือทำหรือการทดลองตามทฤษฎี ซึ่งบางครั้งผลงานที่ได้มาก็คลาดเคลื่อนไป อีกประการหนึ่ง งานศิลปะมีความสัมพันธ์และสลับซับซ้อนต่อเนื่องกันในการทำงาน ซึ่งถ้าขาดขั้นตอนใดไปจะทำให้ผลงานเปลี่ยนไปด้วย ประการที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งคือการขาดแคลนอุปกรณ์ หลักสูตรการเรียนการสอนศิลปศึกษาในประเทศไทยค่อนข้างลำบากมากที่จะต้องใช้ทั่วประเทศ เพราะความแตกต่างทางด้านทรัพยากรธรรมชาติที่มีในแต่ละท้องถิ่น ตลอดจนการแนะนำเด็กให้รู้จักประยุกต์ความรู้ที่ได้ฝึกฝนมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม แต่กระนั้น การที่โรงเรียนจะจัดห้องเรียนศิลปะโดยเฉพาะได้หรือไม่ เป็นผลมาจากสาเหตุหลายประการ ส่วนมากจะเป็นเหตุผลด้านเศรษฐกิจและสถานที่ ครูศิลปะบางโรงเรียนได้ใช้ความพยายามต่อสู้อาห้องศิลปะ ซึ่งกว่าจะได้มาแทบหมดกำลังใจ ในขณะที่บางโรงเรียนมีห้องศิลปะให้อย่างกว้างขวาง แต่ครูสอนกลับไม่ค่อยให้ความสนใจ สอนไปตามหน้าที่ (ชัยณรงค์ เจริญพานิชย์กุล, 2533)

การจัดห้องเรียนศิลปะนอกจากจะคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมทางกายภาพแล้ว สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้การจัดห้องเรียนศิลปะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพคือสิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นร่วมกันในห้องเรียน สิ่งแวดล้อมทางสังคมนี้ยังถือเป็นแรงเสริม หรือตัวกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น โดย โจเซฟ เอฟ คัลลาฮัน (2546) ได้

ยกตัวอย่างถึงตัวเสริมแรงทางสังคมไว้ดังนี้ ตัวเสริมแรงทางสังคม เช่น คำสรรเสริญ หรือความสนใจทางวาจา พฤติกรรมที่ไม่ใช่ทางวาจา เช่น ความใกล้ชิดที่ครูผู้สอนมีต่อนักเรียน การแสดงออกทางใบหน้า ไม่ว่าจะเป็นการยิ้มหรือการส่งสายตา ทางกาย ไม่ว่าจะเป็นการจับมือหรือการตบเบาๆ ที่หลัง เพื่อเป็นการแสดงการยอมรับหรือเห็นด้วย เช่นเดียวกับ McFee (1977) ที่กล่าวถึงสภาพแวดล้อมทางสังคมไว้ว่า คือการสื่อสารกันระหว่างตัวนักเรียนและครู ซึ่งจะมีความสัมพันธ์ และมีความเข้าใจที่แตกต่างกัน ยิ่งกว่านั้นครูจะต้องปรับปรุงความเข้าใจระหว่างตัวครูและนักเรียนด้วย ซึ่งหนทางที่จะทำให้เด็กนักเรียนมีพฤติกรรมตอบสนองในชั้นเรียนนั้น ขึ้นอยู่กับว่าพวกเขานั้นเข้าใจในสถานการณ์ของชั้นเรียน ว่าเป็นที่ที่สกดกั้นหรือสนับสนุนให้เรียนรู้ได้แก่ความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน นักเรียนและนักเรียน บ้างกับโรงเรียน และจุดยืนของความเป็นไปของทางวัฒนธรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสภาพแวดล้อมทางสังคมย่อมส่งผลต่อการจัดห้องเรียนที่มีประสิทธิภาพ

การจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานครมีอำนาจหน้าที่ตั้งแต่เริ่มสถาปนาในปี พ.ศ. 2515 หลังจากนั้นจึงมีการเปลี่ยนแปลงและแต่งตั้งองค์กรรับผิดชอบ จนกระทั่งปัจจุบันการจัดการศึกษาอยู่ในอำนาจหน้าที่ของการบริหารราชการกรุงเทพมหานคร โดยมีภารกิจหลักคือการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา ต่อมาได้มีการจัดการศึกษาสำหรับเด็กก่อนประถม การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย การบริหารการศึกษาของกรุงเทพมหานครมีความแตกต่างจากระบบการบริหารการศึกษาของหน่วยงานอื่นๆ เพราะประชาชนเป็นผู้เลือกผู้บริหารโดยตรงที่เรียกว่า ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ยังมีองค์กรส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาในรูปแบบของสำนักการศึกษาในระดับกรุงเทพมหานคร และฝ่ายการศึกษาในระดับสำนักงานเขต ตลอดทั้งกลุ่มโรงเรียนในระดับโรงเรียน (สำนักการศึกษา, 2542) ในปัจจุบันโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครมีความครอบคลุมพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร โดยแบ่งตามกลุ่มเขต กรุงเทพมหานครเป็น 12 เขต มีโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 431 โรงเรียน และโรงเรียนมัธยมศึกษา 5 โรงเรียน รวมทั้งสิ้นมีโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด 436 โรงเรียน ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยทำการศึกษาเฉพาะโรงเรียนระดับประถมศึกษาเท่านั้น

จากข้อมูลทีกล่าวมา ผู้วิจัยจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญในการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เนื่องจากกิจกรรมทางศิลปะมีรูปแบบที่

หลากหลาย การปฏิบัติงานจึงแตกต่างกัน การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและทางสังคม หรือการจัดห้องเรียนศิลปะย่อมมีความแตกต่างจากห้องเรียนทั่วไป อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงในด้านหลักสูตรหรือรูปแบบการเรียนการสอนในวิชาศิลปศึกษา จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงสภาพภายในห้องเรียนให้มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน จึงกล่าวได้ว่าห้องเรียนถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่ง ดังเช่น วิมลสิทธิ์ หรยางกูร (2535) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพควรเป็นไปเพื่อสนับสนุนเป้าหมายของการจัดการศึกษาแต่ละระดับ และโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครถือเป็นหน่วยงานการศึกษาที่ครอบคลุมพื้นที่ในกรุงเทพมหานครครบทุกเขต และมีนโยบายด้านการศึกษาที่ชัดเจนเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดศักยภาพในการเรียนรู้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาโดยใช้โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาในครั้งนี้ โดยการศึกษาเพื่อนำเสนอแนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา ผู้วิจัยแบ่งการศึกษาออกเป็นแต่ละด้าน ประกอบด้วยทางด้านกายภาพ ซึ่งได้แก่ ด้านลักษณะและขนาดของห้องเรียน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ด้านสื่อการสอน ด้านการใช้และการดูแลห้องเรียน และทางด้านสังคม ซึ่งได้แก่ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา ด้านรูปแบบวิธีการสอน ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งแต่ละด้านล้วนมีความสัมพันธ์กันต่อการจัดห้องเรียนศิลปะอย่างเหมาะสมเพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาให้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยหวังว่าการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้แก่โรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดสภาพแวดล้อมและห้องเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ในด้านลักษณะทางกายภาพและทางด้านสังคม
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา และผู้เชี่ยวชาญในการจัดห้องเรียนศิลปะ ในโรงเรียนประถมศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะ ในโรงเรียนประถมศึกษาทางด้านกายภาพซึ่งประกอบด้วย ด้านลักษณะและขนาดของห้องเรียน ด้านการจัด

สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ด้านสื่อการสอน ด้านการใช้และการดูแลห้องเรียน และทางด้านสังคมซึ่งประกอบด้วย ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา ด้านรูปแบบวิธีการสอน ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสิ่งแวดล้อม ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 431 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนศิลปศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร และผู้เชี่ยวชาญ โดยทำการศึกษาในภาคการเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554

ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา ทางด้านกายภาพซึ่งประกอบด้วย 1) ด้านลักษณะและขนาดของห้องเรียน 2) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน 3) ด้านสื่อการสอน 4) ด้านการใช้และการดูแลห้องเรียน และทางด้านสังคม ซึ่งประกอบด้วย 5) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา 6) ด้านรูปแบบวิธีการสอน 7) ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน 8) ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน และ 9) ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสิ่งแวดล้อม ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 431 โรงเรียน ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างสำหรับการตอบแบบสอบถามจำนวน 208 โรงเรียน โดยผู้วิจัยได้กำหนดให้ตอบแบบสอบถามได้ 1 คน ต่อ 1 โรงเรียน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ศิลปศึกษา หมายถึง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ การวาด การระบายสี การปั้น การพิมพ์ ภาพ การทัก การตัด ฉีก ปะ และประดิษฐ์เศษวัสดุ เป็นต้น

ห้องเรียนศิลปะ หมายถึง ห้องเรียนที่มีลักษณะของการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในห้องเรียนในด้านต่างๆ อันได้แก่ การจัดพื้นที่ การคัดเลือกสื่อการสอน วัสดุ อุปกรณ์ เฟอร์นิเจอร์ ที่เอื้อต่อการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้จัดสภาพแวดล้อมเพื่ออำนวยความสะดวกต่อกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา

การจัดห้องเรียน หมายถึง แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนศิลปะทั้งทางด้านกายภาพ และทางด้านสังคม ให้มีความสอดคล้องกับรูปแบบวิธีการเรียนการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบถึงสภาพการจัดห้องเรียนศิลปะในระดับประถมศึกษา ในปัจจุบัน
2. ข้อมูลที่ได้จะเป็นแนวทางในการจัดห้องเรียนศิลปะระดับชั้นประถมศึกษา
3. เพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้บริหารโรงเรียน หรือบุคลากรทางการศึกษา ตระหนักถึงความสำคัญของห้องเรียนศิลปะ และสนับสนุนการจัดห้องเรียนศิลปะให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและกิจกรรมการเรียนการสอน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การนำเสนอแนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐาน ซึ่งจะนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. การเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา
 - 1.1 คุณค่าและความสำคัญของวิชาศิลปะศึกษา
 - 1.2 หลักสูตรการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา
 - 1.3 การเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาในระดับประถมศึกษา
 - 1.4 เนื้อหาและกิจกรรมวิชาศิลปะศึกษา
2. นักเรียนระดับประถมศึกษา
 - 2.1 พัฒนาการของนักเรียนระดับประถมศึกษา
 - 2.2 พัฒนาการด้านการรับรู้
 - 2.3 พัฒนาการผู้เรียนที่มีต่อการเรียนรู้ศิลปะศึกษา
3. ห้องเรียนศิลปะ
 - 3.1 การจัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียน
 - 3.2 การออกแบบห้อง
 - 3.3 องค์ประกอบของสภาพแวดล้อมในห้องเรียน
 - 3.4 ลักษณะการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในห้องเรียน
 - 3.5 ลักษณะการจัดสภาพแวดล้อมทางด้านสังคม
 - 3.6 การจัดห้องเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา
 - 3.7 การจัดห้องเรียนศิลปะ
 - 3.8 วัสดุอุปกรณ์ในห้องเรียนศิลปะ
 - 3.9 สื่อการเรียนการสอนในห้องเรียนศิลปะ
4. โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
 - 4.1 ความเป็นมาการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร
 - 4.2 นโยบายด้านการศึกษาของกรุงเทพมหานคร
 - 4.3 ขนาดโรงเรียนและการแบ่งกลุ่มเขตของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. การเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา

1.1 คุณค่าและความสำคัญของวิชาศิลปะศึกษา

ศิลปะศึกษาเป็นวิชาที่ว่าด้วยการศึกษาอย่างมีระบบของการสร้างสรรค์งานศิลปะของมนุษย์ ซึ่งมีกระบวนการสร้างสรรค์หลายวิธีการ ขึ้นอยู่กับลักษณะและประเภทของงานที่จะสร้างสรรค์และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของผู้สร้างเป็นสำคัญ โดยเฉพาะศิลปะศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เป็นการฝึกการทำงานด้านศิลปะให้มินิสัยรักงานศิลปะ เห็นคุณค่าของงานศิลปะ ชำบซึ่งในคุณค่าของงานศิลปะที่ศิลปินในอดีตได้สร้างสรรค์ไว้และเป็นพื้นฐานการศึกษาในระดับสูงต่อไป (เกษร ธิตะจारी, 2543) โดยผู้เชี่ยวชาญทางศิลปะศึกษาได้แสดงความคิดเห็น และให้คำนิยามของคำว่า “ศิลปะศึกษา” ไว้ดังนี้

มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ (2542) กล่าวว่า หน้าที่หลักของศิลปะศึกษาคือทำให้การศึกษาแก่เด็กโดยเน้นพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์โดยใช้ศิลปะเป็นหนทาง ศิลปะนั้นเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับกระบวนการด้านความคิดสร้างสรรค์ ถ้าไม่มีการฝึกความคิดสร้างสรรค์ ศิลปะย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ เด็กสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้โดยใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือ

วุฒิ วัฒนสิน (2541) ได้ให้ความหมายของศิลปะศึกษาไว้ว่า เปรียบเสมือนเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสประมวลเอาความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ และประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับมาแสดงออกในรูปแบบของผลงานทางศิลปะ ทั้งนี้โดยมีจุดมุ่งหมายที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา มีความเข้าใจในคุณค่าของสุนทรียภาพ รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และรู้จักนำศิลปะมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในสังคม

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2529) ได้ให้ความหมายของศิลปะศึกษาว่าเป็นการให้การศึกษาศิลปะกับเด็กโดยการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียน

จากความคิดเห็นและคำนิยามของนักการศึกษาข้างต้น ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า วิชาศิลปะศึกษา คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแก่เด็กโดยเน้นพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ โดยจะแสดงออกมาในรูปแบบของงานศิลปะ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และมีความเข้าใจในคุณค่า

ของสุนทรียภาพ ทั้งนี้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนวิชาศิลปะศึกษาควรสอดคล้องและเหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียนในแต่ละช่วงอายุ

การสร้างสรรคงานศิลปะนับว่าเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้วิชาศิลปะศึกษา เพราะการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะช่วยสร้างเสริมให้เกิดคุณค่าด้านต่างๆ แก่นักเรียน เช่น คุณค่าทางด้านจินตนาการ ประสาทสัมผัส การแสดงออก และการสร้างสรรค์สุนิยม นอกจากนี้ การปฏิบัติกิจกรรมทางศิลปะยังช่วยให้เด็กได้ทดลองใช้วัสดุอุปกรณ์ เรียนรู้วิธีการทำงาน กระบวนการทำงานศิลปะ และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งคุณค่าที่เกิดขึ้นย่อมมีจุดเริ่มต้นมาจากการปฏิบัติกิจกรรมทางศิลปะ นอกจากกิจกรรมจะเป็นสิ่งสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด ความสามารถในการแสดงออกแล้วผลงานศิลปะที่เกิดจากการสร้างสรรค์ ยังเป็นสิ่งที่สร้างความภาคภูมิใจและความมั่นใจในการแสดงออกให้กับเด็กอีกด้วย (วิรุณ ตั้งเจริญ 2526)

ดังจะเห็นได้ว่าศิลปะถือเป็นสิ่งสำคัญและมีคุณค่าคู่ควรแก่การเรียนรู้และส่งเสริม เพื่อเพิ่มพัฒนาการในด้านต่างๆ ซึ่งได้แก่ ด้านจิตใจ ด้านอารมณ์ และด้านสังคมให้แก่ผู้เรียนโดยผ่านกิจกรรมศิลปะ โดยนักการศึกษาทั้งทางด้านวิชาการและด้านศิลปะศึกษาได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับความสำคัญและคุณค่าของศิลปะศึกษาไว้ดังนี้

ชัยณรงค์ เจริญพา นิชย์กุล (2533) กล่าวว่า ศิลปะเป็นวิชาที่สำคัญวิชาหนึ่งในสายเสริมสร้างลักษณะนิสัย ศิลปะเป็นกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่สำคัญและมีความหมายต่อเด็กในระดับประถมศึกษาอย่างมาก ถึงแม้ว่ากิจกรรมศิลปะจะถูกจัดตารางเรียนไว้ในชั่วโมงที่ไม่ใคร่จะสำคัญนัก เพราะในระดับนักบริหารอาจจะคิดว่ากลุ่มวิชาอื่นมีความสำคัญมากกว่า อย่างไรก็ตามศิลปะยังต้องคงอยู่ในหลักสูตรการเรียนของเด็กตลอดไปชนิดพรากจากกันไม่ได้

วิรุณ ตั้งเจริญ (2532) กล่าวถึงการแสดงออกทางศิลปะว่าเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของเด็กในอันที่จะช่วยสร้างเสริมประสิทธิภาพหรือพลังในตัวเด็ก ซึ่งพลังในตัวนั้นจะเป็นผลไปสู่การรับรู้ การเรียนรู้ และการประพฤติปฏิบัติในทุกๆ ด้าน เมื่อศิลปะเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งในการแสดงออกและมีคุณค่าไปสู่พัฒนาการในทุกๆ ด้าน การแสดงออกทางศิลปะ ในวัยเด็กจึงเป็นการแสดงออกที่ควรได้รับการส่งเสริมให้เป็นไปตามธรรมชาติ

Lowenfeld (1975) กล่าวไว้ว่า ศิลปะศึกษาเป็นวิชาหนึ่งที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ และทำให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการด้านต่างๆ ดังนี้

1. พัฒนาการทางด้านอารมณ์ (Emotion Growth) การทำงานศิลปะ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างสนุกสนาน เพลิดเพลิน ได้แสดงความสามารถและได้เห็นผลสำเร็จจากการแสดงออกของตนเอง ความเพลิดเพลิน ความสนุกสนาน ความภูมิใจจะ

ช่วยพัฒนาอารมณ์ของเด็กได้เป็นอย่างดี เด็กที่ได้รับเสรีภาพทางอารมณ์ด้านการแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ ย่อมสร้างความรู้สึกลดอคัญและมั่นใจในการเผชิญปัญหาสิ่งใหม่ๆ และรู้จักการยืดหยุ่นแยกแยะสิ่งต่างๆ ด้วยความมั่นใจ

2. พัฒนาการทางด้านสติปัญญา (Intellectual Growth) โดย สติปัญญา หมายถึง คุณภาพในการเรียนรู้ คุณภาพในการคิด และคุณภาพในการแสดงออก กระบวนการทำงานศิลปะ นั้นเริ่มมาจากการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งเป็นประสบการณ์ และมีการบูรณาการประสบการณ์ความคิด และจินตนาการเข้าด้วยกัน แล้วจึงสังเคราะห์เป็นเส้น รูปทรง และสีในขั้นสุดท้ายซึ่งเป็น กระบวนการเรียนรู้ด้านหนึ่งที่เหมาะสมกับวัยเด็กเป็นอย่างมาก การมีความสามารถในการแสดงออก การแก้ปัญหาได้อย่างชาญฉลาด และทำกิจกรรมสำเร็จด้วยดี สิ่งเหล่านี้จะเป็นการช่วย ส่งเสริมพัฒนาการทางการเรียนรู้และสติปัญญาโดยตรง

3. พัฒนาการทางด้านร่างกาย (Physical Growth) ศิลปะมีผลต่อการพัฒนาการทางด้านร่างกายของผู้เรียน โดยเป็นการพัฒนาทั้ง 2 ด้านด้วยกันคือ พัฒนาการทางด้านร่างกายในแง่ของการเคลื่อนไหว การออกกำลังกายแขนขา และการพัฒนาการทางด้านร่างกายในแง่ของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างการใช้มือ ให้สัมพันธ์กับตา และความคิดรวมทั้งใต้อประสาทตาอื่นๆ

4. พัฒนาการทางการรับรู้ (Perception Growth) ศิลปะช่วยพัฒนาการทางการรับรู้ของผู้เรียนได้ โดยที่กิจกรรมศิลปะได้ผ่านการสร้างเสริมความสามารถในการรับรู้ในด้าน การรับรู้วัตถุ สิ่งแวดล้อม และสภาพการณ์ต่างๆ ในฐานะที่สิ่งเหล่านั้นเป็นสื่อกลางในการสร้างสรรค์ รูปแบบทางศิลปะ เด็กย่อมมีการแสดงออกตามสิ่งที่ได้เห็น เด็กได้ผ่านการส่งเสริมรับรู้สิ่งต่างๆ เท่ากับเป็นการสร้างเสริมสมรรถภาพทางด้านประสาทสัมผัสและการรับรู้โดยตรง

5. พัฒนาการทางด้านสังคม (Social Growth) ศิลปะถือเป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์อันดีต่อผู้ที่ร่วมงานด้วยกัน การปฏิบัติกิจกรรมศิลปะร่วมกันเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจ รู้จักรับผิดชอบร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันปรึกษาหารือช่วยเหลือกัน และยอมรับความคิดเห็นจากผู้อื่น ซึ่งเป็นการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น หรือเป็นพัฒนาการทางด้านสังคมของผู้เรียน

6. พัฒนาการทางด้านสุนทรียภาพ (Aesthetic Growth) สุนทรียภาพ คือ การรับรู้ในความงาม ความเหมาะสม ความเป็นธรรมชาติของสรรพสิ่ง กิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมทางความงามโดยตรง เป็นการสร้างสรรค์ความเพื่อเสริมสร้างสุนทรียภาพให้เกิดขึ้นแก่เด็ก ทั้งในขณะปฏิบัติงาน และได้ชื่นชมผลงานของตนเองและของผู้อื่น และนอกจากสุนทรียภาพทางด้านศิลปะแล้ว ยังหมายรวมถึงสุนทรียภาพต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

7. พัฒนาการทางการสร้างสรรค์ (Creative Growth) การสร้างสรรค์คือ การแสดงออกที่อิสระและมีลักษณะเฉพาะตัว รวมทั้งสมรรถภาพในการแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตด้วย กิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ทำทลายความคิด การแสดงออก และแสดงความคิดที่ก้าวหน้าของตนเอง การสร้างสรรค์ของเด็กจะปรากฏให้เห็นได้ในงานศิลปะ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบ เนื้อหา และแนวคิด การสร้างสรรค์ผลงานยังเป็นการส่งเสริมบุคลิกภาพของผู้เรียนอีกด้วย

จากทฤษฎีของนักการศึกษาขั้นต้นที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าและความสำคัญของศิลปะศึกษา พบว่า ศิลปะศึกษามีคุณค่าและความสำคัญในด้านพัฒนาการต่างๆ ต่อตัวผู้เรียน ซึ่งได้แก่ พัฒนาการทางด้านร่างกาย พัฒนาการทางด้านอารมณ์ พัฒนาการทางด้านสติปัญญา พัฒนาการทางสังคม พัฒนาการทางการรับรู้ พัฒนาการทางการสร้างสรรค์ และ พัฒนาการด้านการส่งเสริมการรับรู้สุนทรีย์ เป็นต้น ดังนั้นศิลปะศึกษาจึงเป็นวิชาที่มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนเพื่อที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีความพร้อมในทุกๆ ด้าน และมีพัฒนาการที่เหมาะสมตามช่วงวัย

ศิลปะศึกษาเป็นวิชาที่จัดประสบการณ์การเรียนการสอนด้านศิลปะในโรงเรียนให้กับเด็กตามวุฒิภาวะ เพื่อส่งเสริมให้มีโอกาสแสดงออกอย่างเสรีทางความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ตามความสนใจ และความถนัดตามธรรมชาติของเด็กแต่ละคน (เลิศ อานันท์นะ, 2523) ซึ่งในขณะที่เด็กทำกิจกรรมทางศิลปะ เด็กจะแสดงออกจากจิตสำนึก (Conscious) ของแต่ละคน ดังนั้นผลงานของเด็กจึงมีความซับซ้อน ยากง่ายแตกต่างกัน สิ่งที่มีผลต่อการแสดงออกทางศิลปะของเด็ก ประกอบด้วย

1. พื้นฐานทางวัฒนธรรมที่มีผลต่อการแสดงออกทางศิลปะของเด็กคือ ความเชื่อแบบแผนหรือลักษณะการดำเนินชีวิตและกิจกรรมของคนในสังคม ศิลปะเด็กจึงเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในสังคม ทั้งในแง่การสะท้อนถ่ายทอดสภาพความเป็นอยู่ของสังคมให้ปรากฏเป็นผลงานศิลปะ และการสร้างสรรค์ศิลปะให้เป็นรูปวัตถุทางวัฒนธรรม

2. พื้นฐานทางสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการแสดงออกทางศิลปะของเด็ก ได้แก่ ธรรมชาติผู้คน อาคารบ้านเรือน ฯลฯ สิ่งแวดล้อมเหล่านี้ในฐานะที่มีสภาพเป็นรูปธรรม นับว่ามีผลกระทบต่อ การแสดงออกทางศิลปะโดยเด็กจะเสนอรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับวัตถุ สิ่งแวดล้อม เสนอเหตุการณ์ต่างๆ หรือเสนอความคิดอย่างใดอย่างหนึ่งเกี่ยวกับสภาพสิ่งแวดล้อมโดยการถ่ายทอดออกมาเป็นผลงานศิลปะ

3. พื้นฐานทางความแตกต่างระหว่างบุคคล ความแตกต่างทางเอกลักษณ์ของเด็กแต่ละคน เช่น บุคลิกภาพ สติปัญญา อารมณ์ ความนึกคิด จะมีผลไปสู่การแสดงออกที่ต่างกันไป ทั้งเรื่องราว รายละเอียด สี ความซับซ้อน เด็กอาจจะเลือกวัสดุอุปกรณ์ที่ต่างกัน แสดงออกด้วยเทคนิคที่ต่างกันไป งานศิลปะที่เด็กแสดงออกจึงมีแบบแผนเฉพาะตัวที่สะท้อนความแตกต่างทางเอกลักษณ์ของเด็กแต่ละคนโดยเฉพาะ (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2526)

ศิลปะนอกจากจะเป็นการแสดงออกถึงจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของเด็กแล้วนั้น การแสดงออกทางศิลปะยังเป็นกิจกรรมที่แสดงออกถึงความคิดของแต่ละคน ซึ่งสิ่งที่มีผลต่อการแสดงออกทางศิลปะของเด็กประกอบด้วย พื้นฐานทางวัฒนธรรมของเด็ก พื้นฐานทางสภาพแวดล้อม และพื้นฐานทางความแตกต่างระหว่างบุคคล ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการแสดงออกทางศิลปะของเด็กที่มีความอิสระจะสามารถทำความเข้าใจภูมิหลังของเด็กจากพื้นฐานในแต่ละด้านดังที่กล่าวไว้ข้างต้นได้ วิชาศิลปะศึกษาจึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญแก่เด็กเป็นอย่างยิ่ง

1.2 หลักสูตรการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดหลักสูตรและตัวชี้วัดของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ได้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551)

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ได้กำหนดกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเพื่อมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ มีทักษะวิธีการทางศิลปะ เกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออกอย่างอิสระ ในศิลปะแขนงต่างๆ ประกอบด้วยสาระสำคัญ คือ ทักษะศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะที่คนศิลป์ได้กำหนดไว้ว่า มีความรู้ความเข้าใจองค์ประกอบศิลป์ ทักษะธาตุ สร้างและนำเสนอผลงานทางทัศนศิลป์จากจินตนาการ โดยสามารถใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสม รวมทั้งสามารถใช้เทคนิค วิธีการของศิลปินในการสร้างงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยคุณค่างานทัศนศิลป์ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานศิลปะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ทัศนศิลป์ แบ่งออกเป็น 2 มาตรฐานได้แก่

มาตรฐาน ศ.1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยคุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อกันศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ.1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล โดยระบุถึงคุณภาพผู้เรียนไว้ว่า เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับรูปร่าง รูปทรง และจำแนกทัศนธาตุของสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและงานทัศนศิลป์ มีทักษะพื้นฐานการใช้วัสดุอุปกรณ์ในการสร้างงานวาดภาพระบายสี โดยใช้เส้น รูปร่าง รูปทรง สี และพื้นผิว ภาพปะติด และงานปั้น งานโครงสร้างเคลื่อนไหวอย่างง่ายๆ ถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกจากเรื่องราว เหตุการณ์ ชีวิตจริง สร้างงานทัศนศิลป์ตามที่ตนชื่นชอบ สามารถแสดงเหตุผลและวิธีการในการปรับปรุงงานของตนเอง รู้และเข้าใจความสำคัญของงานทัศนศิลป์ในชีวิตประจำวัน ที่มาของงานทัศนศิลป์ในท้องถิ่นตลอดจนการใช้วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการสร้างงานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น

เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนรู้และเข้าใจการใช้ทัศนธาตุ รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว สี แสงเงา มีทักษะพื้นฐานในการใช้วัสดุอุปกรณ์ ถ่ายทอดความคิด อารมณ์ ความรู้สึก สามารถใช้หลักการจัดขนาด สัดส่วน ความสมดุล น้ำหนัก แสงเงา ตลอดจนการใช้สีคู่ตรงข้ามที่เหมาะสมในการสร้างงานทัศนศิลป์ 2 มิติ 3 มิติ เช่น งานสื่อผสม งานวาดภาพระบายสี งานปั้น งานพิมพ์ภาพ รวมทั้งสามารถสร้างแผนภาพ แผนผัง และภาพประกอบ เพื่อถ่ายทอดความคิดจินตนาการเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ และสามารถเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างงานทัศนศิลป์ที่สร้างสรรค์ด้วยวัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการที่แตกต่างกัน เข้าใจปัญหาในการจัดองค์ประกอบศิลป์ หลักการลดและเพิ่มในงานปั้น การสื่อความหมายในงานทัศนศิลป์ของตน รู้วิธีการปรับปรุงงานให้ดีขึ้น ตลอดจนรู้และเข้าใจคุณค่าของงานทัศนศิลป์ที่มีผลต่อชีวิตของคนในสังคมรู้และเข้าใจบทบาทของงานทัศนศิลป์ที่สะท้อนชีวิตและสังคม อิทธิพลของความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนา และวัฒนธรรมที่มีผลต่อการสร้างงานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น

ตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้แกนกลางวิชาทัศนศิลป์ จำแนกตามแต่ละระดับชั้น ดังนี้

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

มาตรฐาน ศ.1.1 ระบุถึงตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. อภิปรายเกี่ยวกับรูปร่าง ลักษณะ และขนาดของสิ่งต่างๆ รอบตัวในธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น
2. บอกความรู้สึกที่มีต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัว
3. มีทักษะพื้นฐานในการใช้วัสดุ อุปกรณ์ สร้างงานทัศนศิลป์
4. สร้างงานทัศนศิลป์โดยการทดลองใช้สีด้วยเทคนิคง่ายๆ

5. วาดภาพระบายสีภาพธรรมชาติตามความรู้สึกรู้สึกของตนเอง
 มาตรฐาน ศ.1.2 ระบุถึงตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้ว่า ระบุงานทัศนศิลป์ใน

ชีวิตประจำวัน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

มาตรฐาน ศ.1.1 ระบุถึงตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้ว่า ดังนี้

1. บรรยายรูปร่าง รูปทรงที่พบในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. ระบุทัศนธาตุที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมและงานทัศนศิลป์ โดยเน้นเรื่องเส้น สี รูปร่าง

และรูปทรง

3. สร้างงานทัศนศิลป์ต่างๆ โดยใช้ทัศนธาตุที่เน้นเส้น รูปร่าง
4. มีทักษะพื้นฐานในการใช้วัสดุ อุปกรณ์ สร้างงานทัศนศิลป์ 3 มิติ
5. สร้างภาพปะติดโดยการตัดหรือฉีกกระดาษ
6. วาดภาพเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัวของตนเองและเพื่อนบ้าน
7. เลื่องานทัศนศิลป์ และบรรยายถึงสิ่งที่มองเห็น รวมถึงเนื้อหาเรื่องราว
8. สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์เป็นรูปแบบงานโครงสร้างเคลื่อนไหว

มาตรฐาน ศ.1.2 ระบุถึงตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้ว่า ดังนี้

1. บอกความสำคัญของงานทัศนศิลป์ที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน
2. อภิปรายเกี่ยวกับงานทัศนศิลป์ประเภทต่าง ๆ ในท้องถิ่น โดยเน้นถึงวิธีการ

สร้างงาน และวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

มาตรฐาน ศ.1.1 ระบุถึงตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้ว่า ดังนี้

1. บรรยายรูปร่าง รูปทรงในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และงานทัศนศิลป์
2. ระบุวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้สร้างผลงานเมื่อชมงานทัศนศิลป์
3. จำแนกทัศนธาตุของสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และงานทัศนศิลป์ โดย

เน้นเรื่องเส้น สี รูปร่าง รูปทรง และพื้นผิว

4. วาดภาพระบายสีสิ่งของรอบตัว
5. มีทักษะพื้นฐานในการใช้วัสดุ อุปกรณ์สร้างสรรค์งานปั้น
6. วาดภาพถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกจากเหตุการณ์ชีวิตจริง โดยใช้เส้น

รูปร่าง รูปทรง สี และพื้นผิว

7. บรรยายเหตุผลและวิธีการในการสร้างงานทัศนศิลป์ โดยเน้นถึงเทคนิคและ

วัสดุ อุปกรณ์

8. ระบุสิ่งที่ชื่นชมและสิ่งที่ควรปรับปรุงในงานทัศนศิลป์ของตนเอง
9. ระบุและจัดกลุ่มของภาพตามทัศนธาตุที่เน้นในงานทัศนศิลป์นั้นๆ
10. บรรยายลักษณะรูปร่าง รูปทรง ในงานการออกแบบสิ่งต่างๆ ที่มีในบ้านและ

โรงเรียน

มาตรฐาน ศ.1.2 ระบุถึงตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. เล่าถึงที่มาของงานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น
2. อธิบายเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการสร้างงานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

มาตรฐาน ศ.1.1 ระบุถึงตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. เปรียบเทียบรูปลักษณะของรูปร่าง รูปทรงในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และงานทัศนศิลป์
 2. อภิปรายเกี่ยวกับอิทธิพลของสีวรรณะอุ่นและสีวรรณะเย็นที่มีต่ออารมณ์ของมนุษย์
 3. จำแนกทัศนธาตุของสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและงานทัศนศิลป์ โดยเน้นเรื่องเส้นสี รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว และพื้นที่ว่าง
 4. มีทักษะพื้นฐานในการใช้วัสดุ อุปกรณ์ สร้างสรรค์งานพิมพ์ภาพ
 5. มีทักษะพื้นฐานในการใช้วัสดุ อุปกรณ์ สร้างสรรค์งานวาดภาพระบายสี
 6. บรรยายลักษณะของภาพ โดยเน้นเรื่องการจัดระยะ ความลึก น้ำหนัก และแสงเงาในภาพ
 7. วาดภาพระบายสี โดยใช้สีวรรณะอุ่นและสีวรรณะเย็น ถ่ายทอดความรู้สึกและจินตนาการ
 8. เปรียบเทียบความคิด ความรู้สึกที่ถ่ายทอดผ่านงานทัศนศิลป์ของตนเองและบุคคลอื่น
 9. เลือกใช้วรรณะสีเพื่อถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกในการสร้างงานทัศนศิลป์
- มาตรฐาน ศ.1.2 ระบุถึงตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้ไว้ ดังนี้
1. ระบุและอธิบายเกี่ยวกับงานทัศนศิลป์ ในเหตุการณ์และงานเฉลิมฉลองของวัฒนธรรมในท้องถิ่น
 2. บรรยายเกี่ยวกับงานทัศนศิลป์ที่มาจากวัฒนธรรมต่างๆ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

มาตรฐาน ศ.1.1 ระบุถึงตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. บรรยายเกี่ยวกับจังหวะ ตำแหน่งของสิ่งต่างๆ ที่ปรากฏในสิ่งแวดล้อมและงานทัศนศิลป์

2. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างงานทัศนศิลป์ ที่สร้างสรรค์ด้วยวัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการที่ต่างกัน

3. วาดภาพโดยใช้เทคนิคของแสงเงา น้ำหนัก และวรรณะสี

4. สร้างสรรค์งานปั้นจากดินน้ำมันหรือดินเหนียว โดยเน้นการถ่ายทอด

จินตนาการ

5. สร้างสรรค์งานพิมพ์ภาพ โดยเน้นการจัดวางตำแหน่งของสิ่งต่างๆ ในภาพ

6. ระบุปัญหาในการจัดองค์ประกอบศิลป์ และการสื่อความหมายในงานทัศนศิลป์ของตนเอง และบอกวิธีการปรับปรุงงานให้ดีขึ้น

7. บรรยายประโยชน์และคุณค่าของงานทัศนศิลป์ที่มีผลต่อชีวิตของคนในสังคม
มาตรฐาน ศ.1.2 ระบุถึงตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. ระบุและบรรยายเกี่ยวกับลักษณะรูปแบบของงานทัศนศิลป์ในแหล่งเรียนรู้หรือนิทรรศการศิลปะ

2. อภิปรายเกี่ยวกับงานทัศนศิลป์ที่สะท้อนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในท้องถิ่น

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

มาตรฐาน ศ.1.1 ระบุถึงตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. ระบุสีคู่ตรงข้าม และอภิปรายเกี่ยวกับการใช้สีคู่ตรงข้ามในการถ่ายทอดความคิดและอารมณ์

2. อธิบายหลักการจัดขนาด สัดส่วน ความสมดุลในการสร้างงานทัศนศิลป์

3. สร้างงานทัศนศิลป์จากรูปแบบ 2 มิติ เป็น 3 มิติ โดยใช้หลักการของแสงเงาและน้ำหนัก

4. สร้างสรรค์งานปั้นโดยใช้หลักการเพิ่มและลด

5. สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์โดยใช้หลักการของรูปและพื้นที่ว่าง

6. สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์โดยใช้สีคู่ตรงข้าม หลักการจัดขนาด สัดส่วน และความสมดุล

7. สร้างงานทัศนศิลป์เป็นแผนภาพ แผนผัง และภาพประกอบ เพื่อถ่ายทอดความคิดหรือเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ

มาตรฐาน ศ.1.2 ระบุถึงตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. บรรยายบทบาทของงานทัศนศิลป์ที่สะท้อนชีวิตและสังคม
2. อภิปรายเกี่ยวกับอิทธิพลของความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนาที่มีต่อผลงานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น
3. ระบุและบรรยายอิทธิพลทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่มีผลต่อการสร้างงานทัศนศิลป์ของบุคคล

1.3 การเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษา

วิชาศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษาเป็นการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ โดยศิลปะถือเป็นสื่อที่ทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาปฏิสัมพันธ์ด้านสังคม การจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาสำหรับนักเรียนในระดับนี้จึงควรเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระตามลักษณะเฉพาะตัว เพื่อเป็นการเสริมสร้างประสบการณ์ทางความคิดให้แก่นักเรียน โดย ชัยณรงค์ เจริญพานิชย์กุล (2533) กล่าวว่า ศิลปะมุ่งเป้าหมายไปที่การแสดงออกของเด็ก ครูอาจจะไม่ต้องคอยมองหาคำตอบที่ถูกต้อง เพียงแค่มุ่งส่งเสริมกระตุ้นให้เด็กแต่ละคนแสดงออกตามความเป็นตัวของเขาเอง หน้าที่ครูศิลปะจึงกลายเป็นการพัฒนาให้เด็กได้ค้นพบตัวเอง กระตุ้นความรู้สึกจากภายในของเด็กออกมา สร้างบรรยากาศที่จะทำให้เกิดการแสดงออกทางสุนทรีย์ สร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อความคิดสร้างสรรค์

กรมวิชาการ (2544) ได้กล่าวไว้ในสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มศิลปะว่า กลุ่มศิลปะเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จินตนาการทางศิลปะ การชื่นชมความงาม ความมีคุณค่า ซึ่งทั้งหมดมีผลต่อชีวิตมนุษย์ทั้งสิ้น ดังนั้นกิจกรรมศิลปะจึงสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสังคม สิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์ สามารถค้นพบศักยภาพของตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ ด้วยการมีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข

ศิลปศึกษาเป็นวิชาหนึ่งในหลักสูตรที่ช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เช่นเดียวกับวิชาสามัญต่างๆ ไป แต่ด้วยลักษณะธรรมชาติของวิชาจึงมีส่วนช่วยในการปลูกฝัง และสร้างสมประสบการณ์การรับรู้ให้แก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่มีประสิทธิภาพ เอื้ออาพันธ์ (2542) ได้แสดงความคิดเห็นว่า หน้าที่หลักของศิลปศึกษาคือการให้การศึกษาแก่เด็กโดยเน้นพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์โดยใช้ศิลปะเป็นหนทาง ศิลปะนั้น

เกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการด้านความคิดสร้างสรรค์ ถ้าไม่มีการฝึกความคิดสร้างสรรค์ ศิลปะย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ เด็กสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้โดยใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือ

วิรัตน์ พิษณุไพบูลย์ (2531) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ศิลปะที่เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการทางศิลปะของเด็กวัยประถมศึกษา ซึ่งแบ่งตามช่วงชั้นสามารถสรุปได้ ดังนี้

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 (6-8 ปี)

เด็กในวัยประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 เป็นวัยที่มีระยะเวลาของความสนใจในช่วงระยะเวลาสั้น โดยเด็กมักจะไม่ทำงานชิ้นใดชิ้นหนึ่งต่อเนื่องเป็นเวลานาน เด็กในวัยนี้ชอบเล่นเพื่อความสนุกสนาน มีความสนใจประสบการณ์ใหม่ๆ และต้องการแสดงออกให้ทุกคนเกิดการยอมรับ กิจกรรมศิลปะจึงมีความจำเป็นต่อเด็กในช่วงวัยนี้ เพราะจะเป็นกิจกรรมที่ใช้แทนความสามารถทางการเขียนหรือพูดของเด็ก โดยเด็กในช่วงวัยนี้จะมีความสนใจในเขียนภาพต่างๆ โดยจะใช้รูปทรงเรียบง่ายทางเรขาคณิตเป็นสัญลักษณ์ในการแสดงออก แล้วจะเริ่มพัฒนาการเขียนภาพออกไปด้วยการเขียนรูปร่างๆ พร้อมสร้างสรรค์งานตามประสบการณ์ที่ตนเองพบและเรียนรู้มา จนกระทั่งแสดงออกในรูปร่างที่มีความชัดเจนขึ้น เช่น รูปร่างและการแต่งกายของผู้คน ซึ่งเด็กจะแสดงออกมาตามที่ตนรู้และเข้าใจมากกว่าภาพที่เห็นจริง รวมถึงการใช้สีที่จะใช้ตามอารมณ์และความรู้สึกของตน ดังนั้นภาพที่ออกมาจะแสดงถึงจินตนาการและอารมณ์ของเด็กมากกว่าจะเป็นการเลียนแบบ

ดังที่กล่าวไว้ว่าเด็กในช่วงวัยนี้ต้องการที่จะแสดงออกถึงความสามารถ แต่อยู่ในช่วงวัยที่มีความสนใจระยะสั้น กิจกรรมศิลปะที่จัดขึ้นจึงต้องเป็นกิจกรรมที่ไม่ใช้ระยะเวลาสั้น กิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กวัยนี้จึงควรมีขนาดใหญ่ แต่ไม่ควรใส่ใจในรายละเอียดมากนัก เพื่อให้มีความคล่องในการใช้มือ ตา และความคิด สัมพันธ์กันตามความสามารถของเด็ก รวมถึงการได้เรียนรู้ถึงการใช้วัตถุและเครื่องมือร่วมกัน รู้จักประเมินผลงานของตนเอง หรือพูดอธิบายถึงงานที่ตนได้ทำร่วมกับผู้อื่น พร้อมฝึกการยอมรับความสามารถของเพื่อน รวมทั้งได้มีโอกาสใช้ความคิดสร้างสรรค์สามารถตัดสินใจในการเลือกทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเองได้ สิ่งสำคัญของเด็กในวัยนี้ที่ควรไม่ควรละเลยคือการชื่นชม เพราะเด็กจะเกิดความภาคภูมิใจที่ได้ทำงานในบรรยากาศที่มีผู้เข้าใจถึงความสำคัญ และความสามารถของตนเอง เด็กจะแสดงออกด้วยความสุขและความสบายใจ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 4 (8-10 ปี)

เด็กในวัยนี้เริ่มมีความคล่องตัวในการใช้สายตาและมือที่ประสานสัมพันธ์กันมากขึ้น สามารถสร้างสรรค์งานที่มีรายละเอียดได้ พัฒนาการทางด้านศิลปะของเด็กวัยนี้พบว่า เด็กเริ่มมองโลกในแง่ความจริง เริ่มเขียนภาพให้เหมือนจริง มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากขึ้น เด็กเริ่มสนใจที่จะเขียนภาพแสดงกิริยาท่าทาง การเคลื่อนไหวของคนและสัตว์ สิ่งสำคัญของการ

เรียนรู้ในระดับนี้คือ มีความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ สามารถใช้วัสดุและเครื่องมือได้ รวมถึงสามารถอธิบายลักษณะและคุณค่าของงานที่ตนสร้างสรรค์ได้ กิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กในวัยนี้ ควรควรให้อิสระกับเด็กในการทำงานที่ใช้จินตนาการมากขึ้น เด็กสามารถเลือกเรื่องราวและวางแผนงานของตนได้อย่างอิสระ ควรให้เด็กเขียนภาพขนาดใหญ่กว่าสมุดวาดเขียนปกติเพราะจะทำให้เด็กถ่ายทอดจินตนาการออกมาได้อย่างเต็มที่ พร้อมมีการการเขียนภาพประกอบ บรรยายเป็นเรื่องราวต่างๆ เพื่อแสดงความรู้สึกและอารมณ์ของเด็กให้สามารถจินตนาการในเชิงสร้างสรรค์ยิ่งขึ้น

นอกจากนั้น เด็กในวัยนี้เริ่มเรียนรู้ที่จะมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมร่วมกับเพื่อน การทำงานศิลปะร่วมกับเพื่อนจึงถือมีความสำคัญเช่นกัน ครูจึงควรจัดกิจกรรมที่让孩子ได้มีโอกาสทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อเป็นการเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น พร้อมทั้งเป็นกิจกรรมที่มีการใช้วัสดุที่หลากหลาย เพราะเด็กในวัยนี้ใส่ใจในรายละเอียดมากยิ่งขึ้น เช่น เรื่องชนิดใดใช้วัสดุอุปกรณ์อะไรบ้าง เด็กพอใจที่จะทำงานที่มีจุดมุ่งหมายและเนื้อหาเด่นชัด และต้องการทำงานที่มีแผนงานดี

ชั้นประถมปีที่ 5 และ 6 (8-10 ปี)

เด็กในวัยนี้เริ่มมีความรับผิดชอบสูงขึ้น ชอบสร้างสรรค์งานตามความสนใจของตนเอง มีการแสดงออกที่สัมพันธ์กับอารมณ์และความเจริญของร่างกาย เด็กมีความสนใจในสิ่งแวดล้อมรอบตัวโดยสามารถที่จะนำมาใช้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะได้ พัฒนาการทางด้านศิลปะของเด็กในวัยนี้คือ เด็กจะมีความสนใจในการทดลองเขียนพื้นผิวลักษณะต่างๆ สามารถแรงเงาภาพเป็นสามมิติ เริ่มสนใจการเขียนทัศนียภาพรอบๆ ตัวให้มีความเหมือนจริงมากยิ่งขึ้น กิจกรรมที่ครูศิลปะควรจัดขึ้นคือ การที่让孩子ได้มีโอกาสออกไปเรียนรู้ และสังเกตสิ่งแวดล้อมนอกห้องเรียนหรือนอกโรงเรียนบ้าง เช่น ออกไปเขียนภาพตามสถานที่อื่นๆ ที่มีความน่าสนใจ อาจจะเป็นในชุมชน สวนสัตว์ หรือพิพิธภัณฑ์ต่างๆ เป็นต้น รวมถึงกิจกรรมที่มีการจัดองค์ประกอบซึ่งซับซ้อนขึ้นกว่าเดิม เช่น การปั้นดินให้มีรูปทรงซ้อนกัน การเขียนภาพภูมิประเทศที่มีระดับต่างๆ ในภาพเดียวกัน การจัดภาพเพื่อให้เกิดความเป็นหน่วยและมีศูนย์กลางของความสนใจ การคำนึงภาพและที่ว่างด้านหลังให้มีความสัมพันธ์กัน การเขียนภาพและการประดิษฐ์ที่ใช้วัสดุที่มีขนาด สี เงาม แตกต่างกันหลายลักษณะ

ครูควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้มีโอกาสใช้เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ทางศิลปะ และให้เด็กได้สร้างสรรค์งานที่ใช้สื่อต่างๆ ที่มากขึ้นกว่าเดิม รวมทั้งวิธีการสร้างสรรค์ลักษณะต่างๆ เช่น การเขียนภาพแสดงเส้นขอบของภาพ เด็กควรทราบวิธีการเขียนภาพโดยใช้เส้นให้เกี่ยวเนื่องกันให้เป็นภาพที่สมบูรณ์

จากทฤษฎีของนักการศึกษาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษาเป็นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการโดยผ่านผลงานศิลปะ ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษาจึงต้องคำนึงถึงองค์ประกอบในด้านต่างๆ ที่เอื้อแก่การจัดกิจกรรมให้เหมาะสมแก่ผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย เนื่องจากเด็กในแต่ละช่วงวัยมีประสบการณ์ทางศิลปะ พัฒนาการทางด้านร่างกาย พัฒนาการทางการรับรู้ และทักษะทางศิลปะที่แตกต่างกัน จึงส่งผลให้กิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาในแต่ละช่วงชั้นจึงมีความแตกต่างกัน เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการในด้านต่างๆ ที่ดียิ่งขึ้นไปในอนาคต

รูปแบบและวิธีการสอนวิชาศิลปศึกษา

การจัดประสบการณ์การเรียนการสอนศิลปะให้เหมาะสมกับบุคลิกภาวะของผู้เรียน โดยให้ความรู้ ความเข้าใจ ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการแสดงออก และมีเจตคติที่ดีต่อศิลปะนั้น จะเป็นพื้นฐานในการเสริมสร้างพัฒนาศิลปะนิสัยให้ติดตัวไป เมื่อเจริญเติบโตขึ้นจะเป็นผู้มีรสนิยมและเห็นคุณค่าของความงาม เป็นบุคคลที่สามารถอ่านออกเขียนได้ในสุนทรียภาพ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537) นอกจากนี้นักวิชาการหลายๆ ท่านได้กล่าวถึงหลักและวิธีการสอนวิชาศิลปศึกษาไว้ดังนี้

นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร (2549) เสนอรูปแบบการสอนศิลปศึกษาที่ผู้สอนควรเลือกใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะของบทเรียน ผู้เรียน และสภาพแวดล้อมต่างๆ ประกอบไว้ดังนี้

1. การสอนแบบแสดงให้ดูเป็นขั้นตอน (Directed Teaching) เป็นวิธีการสอนที่ผู้สอนสาธิตการทำงานให้ผู้เรียนดูทีละขั้นตอน แล้วให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม บางครั้งอาจสาธิตให้จบทุกขั้นตอนก่อน เหมาะสำหรับงานศิลปะที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีและขั้นตอนการทำงานเพื่อที่ผู้เรียนจำได้นำหลักหรือขั้นตอนนั้นไปเป็นแนวทางในการแสดงออกหรือคิดผสมผสานวิธีต่างๆ เข้าด้วยกันจนเกิดเป็นผลงานสร้างสรรค์ที่แปลกใหม่

2. การสอนแบบให้ทำงานอิสระ (Free Expression) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ตัดสินใจทำงานตามความพอใจของตนเอง อาจเป็นไปได้ โดย ผู้สอนให้ผู้เรียนเลือกสื่อที่จะใช้ในการแสดงออกทางศิลปะโดยอิสระ และให้นักเรียนทำงานตามอิสระ ผู้สอนกำหนดสื่ออย่างใดอย่างหนึ่งแล้วให้เรียนใช้สื่อที่แสดงความรู้สึกนึกคิดออกเป็นงานศิลปะเองโดยเฉพาะผู้สอนกำหนดสื่อให้และกำหนดหัวข้อที่จะให้ผู้เรียนแสดงออกทางศิลปะได้ด้วย และผู้สอนกำหนดสื่อแล้วกำหนดหัวข้อให้ แต่หัวข้อที่ครูกำหนดนั้นจะแคบและเจาะจงมากกว่า ซึ่งเป็นกรให้อิสระแก่ผู้เรียนน้อยที่สุด

3. การสอนแบบสัมพันธ์กับวิชา (Correlate Teaching) สอนศิลปะให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น

4. การสอนแบบเป็นแกนกลาง (Core Teaching) เป็นการสอนที่ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกัน กำหนดปัญหาไว้เป็นแกนกลาง แล้วใช้ความรู้วิชาต่างๆ เพื่อเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหานั้น เป็นวิธีสอนแบบธรรมชาติ เน้นการทำงานเป็นกลุ่ม สอนให้ผู้เรียนรู้จักพิจารณาปัญหารอบๆ ตัว และสามารถหาวิธีแก้ปัญหานั้นได้

วิชัย วงศ์ใหญ่ (2529) กล่าวว่า วิธีการสอนศิลปะที่สามารถนำมาใช้ในการจัด ประสบการณ์ศิลปะมีด้วยกันหลายวิธี โดยวิธีการที่ใช้ดำเนินการสอนที่นิยมใช้มีดังนี้

1. แบบบรรยาย (Lecture) เป็นการสอนโดยครูเป็นผู้ชี้แนะ แล้วให้นักเรียนปฏิบัติตาม
2. แบบให้ผู้เรียนแสดงออกด้วยตนเอง (Self Expression) ครูเป็นผู้เสนอแนะ กระตุ้นให้ กำลังใจ เด็กได้แสดงออกตามความถนัด
3. แบบสาธิต (Demonstration) ครูเป็นผู้แสดงวิธีการทำกิจกรรมโดยจัดเตรียมวัสดุ ตามลำดับความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา
4. แบบให้ผู้เรียนทดลอง (Experimentation) ผู้เรียนได้ทดลองลงมือทำด้วยตนเอง
5. แบบเรียนปนเล่น (Play way) วิธีนี้สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียน แต่ใน ขณะเดียวกันอาจเปลี่ยนความสนใจได้ง่าย

ชวลิต ดาบแก้ว และสุภาวดี เหมทานนท์ (2525) ได้กล่าวถึงกิจกรรมการเรียนการสอน ศิลปะศึกษาที่ใช้กันอยู่ในโรงเรียนว่ามีอยู่ 3 แบบ คือ

1. การสอนแบบ Direct Method เป็นวิธีสอนแบบครูบอกให้นักเรียนทำโดยตรงให้ นักเรียนปฏิบัติตามกฎ หรือตามคำแนะนำของครู เป็นวิธีการลอกเลียนแบบ
2. การสอนแบบ Free Expression Method เป็นวิธีที่ปราศจากการบังคับควบคุมเด็ก ให้ อิสระเต็มที่กับเด็ก
3. การสอนแบบ Meaningful Art Method มีความมุ่งหมายที่จะให้การสอนศิลปะเป็น ความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับสังคมให้เห็นว่าศิลปะมีความสำคัญต่อสังคม ในด้านการสอนนั้น ต้องการที่จะพัฒนาเด็กให้มีความรู้สึกในสิ่งที่ตั้งงามเป็นรายบุคคล และรู้จักคุณค่าของศิลปะที่มีต่อ สังคม

จากทฤษฎีของนักวิชาการที่อธิบายถึงรูปแบบและวิธีการสอน วิชาศิลปศึกษาสามารถ สรุปได้ว่า รูปแบบวิธีการสอนวิชาศิลปศึกษาโดยส่วนมากจะเน้นไปทางด้าน การปฏิบัติงาน ดังนั้น ครูผู้สอนจึงสามารถสอนได้โดยการสาธิตการทำงาน หรือการสอนแบบทำงานอย่างอิสระเพื่อให้ ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความคิดและจินตนาการด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้กระตุ้นและเสนอแนะ

นอกจากนั้นอาจจะใช้วิธีการสอนแบบบรรยายในกรณีที่ต้องสอนในด้านเนื้อหาหรือทฤษฎีเกี่ยวกับศิลปะ

1.4 เนื้อหาและกิจกรรมวิชาศิลปะศึกษา

วิชาศิลปะศึกษาถือเป็นวิชาที่สำคัญต่อการเสริมสร้างพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ อันประกอบไปด้วยกิจกรรมที่หลากหลายที่จะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้และทดลองใช้วัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลาย เรียนรู้กระบวนการทำงานร่วมกันกับเพื่อน และเด็กยังสร้างสรรค์ผลงานอันเป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจแก่ตนเอง โดยนักการศึกษาได้แบ่งกิจกรรมทางศิลปะไว้ดังนี้

พระพงษ์ กุลพิศาล (2545) ได้แบ่งกิจกรรมศิลปะตามลักษณะที่เด็กสร้างสรรค์เป็นหลัก ดังนี้

1. กิจกรรมศิลปะสองมิติ เป็นกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์บนพื้นระนาบ 2 มิติ มีความกว้างและความยาว เช่น กระดาษ กระดาษ ผ้า ผงแป้ง ปูน ทราย ดิน ฯลฯ โดยใช้กลวิธีวาดเส้นระบายสี พิมพ์หรือกดประทับให้เป็นสีปะติดด้วยกระดาษสี เป็นต้น กิจกรรมประเภทนี้ได้แก่ การวาดภาพระบายสี เล่นสีหรือทดลองสี การพิมพ์ภาพ

2. กิจกรรมศิลปะสามมิติ เป็นการสร้างสรรค์งานศิลปะบนวัตถุที่มีลักษณะ 3 มิติ กว้างยาวหนา เช่น กล้องกระดาษ กิจกรรมประเภทนี้ได้แก่ การปั้น การฉีก ตัด ปะ พับ ม้วน การประดิษฐ์เศษวัสดุ

3. กิจกรรมศิลปะผสมผสานสองมิติ สามมิติ หมายถึงกิจกรรมที่让孩子สร้างสรรค์ภาพโดยใช้วัสดุและกลวิธีทางกิจกรรมศิลปะสองมิติและสามมิติรวมเข้าด้วยกัน กิจกรรมประเภทนี้ได้แก่ การวาดภาพระบายสี เล่นสี หรือทดลองสี การพิมพ์ภาพ ปั้น การฉีก ตัด ปะ พับ ม้วน การประดิษฐ์เศษวัสดุ

การจัดกิจกรรมศิลปะทั้งสามประเภทควรให้เด็กมีโอกาสร่วมกันทำเป็นกลุ่มกลุ่มละประมาณ 3-5 คน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดของผลงาน เช่น การวาดภาพระบายสี เล่นสีหรือทดลองสี การพิมพ์ภาพ ปั้น การฉีก ตัด ปะ พับ ม้วน การประดิษฐ์เศษวัสดุ

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526) ได้เสนอเนื้อหาและกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็ก โดยได้แบ่งตามแต่ละกิจกรรม ไว้ดังนี้

1. การปูพื้นฐานให้เด็กมองเห็นความสวยงามทางศิลปะ กิจกรรมที่ครูจัดสำหรับเด็ก เช่น ให้เด็กฝึกสังเกตรูปร่างรอบๆ ตัว ให้เด็กสัมผัสสิ่งต่างๆ ที่มีรูปร่างเหมือนกัน แตกต่างกัน และคล้ายคลึงกัน อาจจะทำให้เด็กช่วยกันจัดแจกัน จัดมุมห้องให้สวยงาม เด็กและครูช่วยกันจัดหา

สิ่งประดิษฐ์สำเร็จรูปมาแต่งห้อง ช่วยกันสะสมภาพต่างๆ ที่มีรูปร่างและเส้นที่สวยงาม ให้เด็กได้มีโอกาสไปชมการแสดงภาพเขียน หรือสิ่งประดิษฐ์ของเด็กวัยต่างๆ บ้าง

2. การวาดภาพระบายสี ครูสามารถจัดกิจกรรมโดยให้เด็กวาดภาพอย่างอิสระด้วยดินสอสีเทียนหรือดินสอดำ แล้วให้เล่าเรื่องราวจากภาพที่เขียน ให้ป้ายสีด้วยฟูกันบนกระดาษ หรือใช้สีเทียนระบายบนกระดาษ โดยใช้ปลายหรือข้างสีเทียนพร้อมเล่าเรื่องราวจากภาพที่เขียน ให้เด็กทดลองใช้ข้างของสีเทียนด้วยวิธีต่างๆ เช่น หมุนเป็นวงกลมลากเป็นแถวยาวหรือซิกแซกให้ระบายสีตามรูปทรงที่กำหนดให้ ให้วาดภาพระบายสีตามความคิดคำนึงของเด็กแล้วให้เด็กบอกความหมายของภาพนั้นๆ และพาเด็กออกไปศึกษานอกสถานที่แล้วกลับมาเขียนภาพตามที่พบเห็นและประทับใจ

3. การทดลองเกี่ยวกับสี ครูสามารถจัดกิจกรรมให้เด็กโดยให้เด็กละเลงสีหลายๆ สีเป็นภาพโดยอิสระ แล้วให้เด็กบอกความหมายของภาพนั้นๆ ให้ละเลงสีหลายๆ สีเป็นภาพตามที่ครูกำหนด ให้หยดสีโปสเตอร์หรือสีฝุ่นลงบนกระดาษเปียก ให้เด็กเป่าสีบนกระดาษ ให้เด็กทดลองผสมสีหลายๆ สีแล้วสังเกตการณ์ผสมผสานกันของสี ให้ใช้สีย้อมผ้า สีต่างทับทิม ระบายบนกระดาษเปียก และให้ใช้ลูกแก้วกลิ้งสีโปสเตอร์ที่หยดบนกระดาษที่อยู่ในถาด เอียงถาดไปมา ให้ลูกแก้วกลิ้งผ่านสี และผ่านแผ่นกระดาษ

4. การพิมพ์ ครูสามารถจัดกิจกรรมโดยให้เด็กพิมพ์ภาพด้วยส่วนต่างๆ ของช่วงแขน พิมพ์ภาพด้วยวัสดุต่างๆ ให้เด็กพิมพ์ภาพจากแม่พิมพ์ที่ครูทำ หรือด้วยตรายางแล้วระบายสี และให้เด็กใช้กระดาษวางซ้อนวัสดุที่มีลายนูนแล้วใช้ดินสอดำหรือดินสอสีดู

5. การปั้น ให้เด็กเล่นดินน้ำมัน ดินเหนียว หรือแป้ง ครูจัดกิจกรรมโดยให้เด็กปั้นแป้งทำขนมง่ายๆ ให้เด็กปั้นตามใจชอบเป็นรูปสัตว์ คน หรือสิ่งของเครื่องใช้ ให้ปั้นรูปทรงต่างๆ แล้วนำมาติดต่อกัน และให้ปั้นตามเรื่องราวหรือนิทานที่ครูเล่าหรือเด็กแต่งเอง

6. การพับ ฉีก ตัด ปะ ครูสามารถจัดกิจกรรมโดยให้ฉีกหรือตัดกระดาษตามคำสั่งครู ให้เด็กตัดหรือฉีกกระดาษและปะลงบนกระดาษอีกแผ่นหนึ่ง อาจจัดให้เป็นเรื่องราวต่างๆ ที่ครูกำหนดให้หรือตามความนึกคิดของเด็ก หรือให้เด็กพับหรือม้วนกระดาษที่ตัดเป็นวงกลมหรือรูปเหลี่ยมต่างๆ แล้วนำมาประดิษฐ์เป็นรูปตามใจชอบ

7. การประดิษฐ์ ครูสามารถจัดกิจกรรมโดยให้เด็กประดิษฐ์ภาพและเครื่องห้อยแขวนจากวัสดุ ให้ประดิษฐ์ของเล่นและของใช้จากเศษวัสดุ และให้ร้อยดอกไม้ ลูกปัด หรือวัสดุต่างๆ ด้วยก้านธูป ก้านมะพร้าว ลวด เชือก หรือด้าย ให้เย็บหรือร้อยตามรอยปรุของรูปภาพ ผ้าเนื้อหยาบหรือกระสอบด้วยเข็มปลายทู่ หรือใช้กระดาษ ใบตอง ใบมะพร้าว สานและประดิษฐ์ของเล่น

ดังจะเห็นได้ว่าวิชาศิลปะศึกษาประกอบไปด้วยกิจกรรมที่หลากหลายซึ่งแต่ละกิจกรรมสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนให้มีการพัฒนายิ่งขึ้นไป ดังนั้นครูผู้สอนควรเลือกสรรเนื้อหา หรือการจัดกิจกรรมให้มีความสอดคล้องกับขีดความสามารถของเด็กแต่ละวัย รวมทั้งครูผู้สอนจำเป็นต้องจัดห้องเรียนหรือสภาพภายในห้องเรียนให้เอื้อต่อการปฏิบัติงานในกิจกรรมแต่ละเนื้อหา ซึ่งล้วนมีความต้องการในด้านพื้นที่การทำงานและวัสดุอุปกรณ์ที่แตกต่างกัน

2. นักเรียนระดับประถมศึกษา

เด็กในแต่ละช่วงวัยย่อมมีการเจริญเติบโตเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และ ความสนใจที่แตกต่างกัน ซึ่งล้วนเป็นไปตามพัฒนาการที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะเด็กวัยประถมศึกษาถือเป็นช่วงวัยที่มีการเจริญเติบโต เปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด การรับรู้และทำความเข้าใจในพัฒนาการของเด็กวัยนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อเป็นการเตรียมเสริมสร้างประสบการณ์ให้เด็กในวัยนี้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.1 พัฒนาการของนักเรียนระดับประถมศึกษา

สุรางค์ ไควตระกูล (2545) ได้กล่าวถึงพัฒนาการของเด็กวัยประถมศึกษาในแต่ละด้าน โดยสามารถสรุปได้ ดังนี้

พัฒนาการทางร่างกาย

เด็กในช่วงวัยประถมศึกษาจะมีการเจริญเติบโตของร่างกายช้ากว่าเด็กวัยอนุบาล โดยเด็กจะมีรูปร่างสูงและค่อนข้างจะผอมลงกว่าวัยอนุบาล พอในช่วงอายุระหว่าง 9-10 ปี เด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงจะมีน้ำหนักและส่วนสูงเท่ากัน แต่เมื่ออายุระหว่าง 12-13 ปี เด็กผู้หญิงจะโตกว่าเด็กผู้ชาย เพราะเด็กผู้หญิงจะเข้าสู่วัยแรกรุ่นเร็วกว่าเด็กผู้ชาย แต่เด็กผู้หญิงที่มีความเจริญเติบโตทางร่างกายเร็วกว่าเพื่อนวัยเดียวกันมักจะมีปัญหาการปรับตัว เพราะจะรู้สึกว่ามันโตกว่าจึงมีการแยกตัวออกจากเพื่อน แต่เด็กผู้ชายที่มีความเจริญเติบโตเร็วกว่าเพื่อนร่วมวัยนั้นกลับมีการปรับตัวได้ดีกว่า

ในช่วงวัยนี้จะเห็นความแตกต่างของความสูงและน้ำหนักระหว่างบุคคลอย่างชัดเจน อาหารที่เด็กรับประทานมีความสำคัญต่อการเจริญเติบโต ดังนั้นครูผู้สอนควรใส่ใจและสอบถามถึงการเลือกรับประทานอาหารของเด็ก แต่ทั้งนี้ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวสามารถทำให้ลักษณะและขนาดของเด็กมีความแตกต่างกันได้ โดยครูสามารถสังเกตได้ว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะเศรษฐกิจและสังคมต่ำ มักจะตัวเล็กกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวเศรษฐกิจและสังคมสูง

พัฒนาการของกล้ามเนื้อกระดูก และประสาทจะเพิ่มขึ้น เด็กผู้ชายมีพัฒนาการของกล้ามเนื้อเร็วกว่าเด็กผู้หญิง การใช้ทักษะของการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับกล้ามเนื้อใหญ่ๆ ใช้การได้ดีเมื่ออายุประมาณ 7 ปี การใช้และบังคับกล้ามเนื้อต่างๆ ทั้งใหญ่และย่อยจะดีขึ้นมาก และสามารถที่จะประสานงานกันได้ดี ดังนั้นเด็กวัยนี้จึงสนุกในการลองความสามารถในการกระโดดสูง กระโดดไกล กระโดดเชือก เล่นเตะฟุตบอล โยนฟุตบอล และตีบักกียาน การประสานระหว่างมือและตาของเด็กวัยนี้ดีขึ้น เด็กสามารถที่จะอ่าน เขียน และวาดรูปได้ดีขึ้น กิจกรรมในโรงเรียนควรสนับสนุนให้เด็กได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการวาดรูปและศิลปะต่างๆ เช่น การปั้นรูป การแกะสลัก อีกทั้งเด็กวัยนี้จะมีกิจกรรมอย่างไม่เหน็ดเหนื่อย และมักจะประกอบกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งอยู่เสมอ เด็กวัยนี้มักจะใช้เวลาส่วนมากอยู่กับเพื่อนทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน

พัฒนาการทางเชาวน์ปัญญา

เด็กผู้ชายในวัยนี้มีความสามารถคิดเหตุผลเชิงตรรกะได้ สามารถที่จะรับรู้สิ่งแวดล้อมได้ตามความเป็นจริง สามารถที่จะพิจารณา เปรียบเทียบโดยใช้เกณฑ์หลายๆ อย่างได้ นอกจากนี้เด็กในวัยประถมศึกษายังมีความเข้าใจเกี่ยวกับความคงตัวของสสาร มีความเข้าใจว่าการเปลี่ยนแปลงรูปร่างภายนอกของสสารไม่มีผลต่อสภาพเดิมต่อปริมาณน้ำหนัก และปริมาตร โดยเฉลี่ยแล้วเด็กอายุประมาณ 7-8 ปี จะมีความเข้าใจความคงตัวของปริมาตร นอกจากนี้เด็กจะสามารถเปรียบเทียบสิ่งของว่ามากกว่า ใหญ่กว่า ยาวกว่า เข้มกว่า ถ้าหากมีของจริงตั้งให้เด็ก เด็กจะสามารถจัดลำดับได้

ในด้านของพัฒนาการทางด้านภาษาและการใช้สัญลักษณ์จะเจริญก้าวหน้ามาก เด็กจะเริ่มเข้าใจกฎเกณฑ์ต่างๆ อย่างมีเหตุผล และเข้าใจความหมายของบทเรียนทั้งทางคณิตศาสตร์ ภาษา และการอ่าน มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสามารถอธิบายได้ เด็กวัยนี้มักจะสนใจคำโคลงหรือกลอนที่สอดคล้องกัน หรือปัญหาต่างๆ ที่จะต้องแก้ด้วยความคิด เหตุผล ถ้าแก้ได้เด็กจะมีความภูมิใจ สำหรับความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานทางจริยธรรมและกฎเกณฑ์ของเด็กวัยนี้ (6-10 ขวบ) เด็กจะนับถือกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัด แต่เมื่อโตขึ้นเด็กจะเห็นว่ากฎเกณฑ์เป็นข้อตกลงระหว่างคนสองคนขึ้นไป สามารถเปลี่ยนแปลงได้ นอกจากนี้เด็กวัยนี้จะพิจารณาความตั้งใจของผู้กระทำผิดในการตัดสินความผิด

ความแตกต่างระหว่างบุคคลเกี่ยวกับพัฒนาการทางเชาวน์ปัญญาเป็นสิ่งที่ครูควรตระหนัก และควรคำนึงถึงความสามารถเฉพาะของเด็ก และพยายามส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนพัฒนาตามศักยภาพของตน นักเรียนบางคนอาจจะมีพัฒนาการทางเชาวน์ปัญญาแตกต่างกัน บางคนอาจจะเก่งทางคณิตศาสตร์ บางคนอาจจะเก่งทางภาษา

พัฒนาการทางบุคลิกภาพ

ตามหลักทฤษฎีพัฒนาการของนักจิตวิทยาของ ซิกมุนด์ ฟรอยด์ ได้เรียกวัยประถมศึกษากว่า ชั้นแฝง (Latency) ซึ่งหมายความว่า เป็นวัยที่เก็บกดความต้องการทางเพศ โดยเป็นระยะที่ความต้องการทางเพศสงบลง เด็กในวัยนี้มักจะรวมกลุ่มและเล่นกับเพื่อนเพศเดียวกัน เด็กวัยนี้จะมีมีโนธรรม รู้จักว่าอะไรผิดอะไรถูก โดยใช้มาตรฐานจริยธรรมของผู้ใหญ่เป็นเกณฑ์ ในขณะที่อีริกสัน (Erikson) เรียกวัยประถมศึกษากว่า เป็นวัยที่มีความต้องการที่จะทำกิจกรรมอยู่เสมอ อีริกสันไม่เห็นด้วยกับฟรอยด์ที่กล่าวว่า ความต้องการทางเพศของเด็กวัยนี้สงบลง อีริกสันอธิบายว่า ความต้องการทางเพศยังคงอยู่แต่เปลี่ยนเป็นพลังงานอย่างอื่น เด็กวัยนี้จะไม่อยู่เฉย มีความคล่องที่จะประกอบกิจกรรมต่างๆ อยู่เสมอ ต้องการมีสมรรถภาพที่จะทำอะไรได้สำเร็จ ดังนั้นผู้ใหญ่ทั้งพ่อ แม่ และครู จะต้องหาทางที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กวัยนี้ได้ประสบความสำเร็จ เพื่อจะได้ช่วยสร้างอัตมโนทัศน์ที่ดี มีความภูมิใจว่าตนเป็นผู้มีสมรรถภาพ ถ้าเด็กวัยนี้ประสบกับความล้มเหลวจะมีปมด้อย มีอัตมโนทัศน์ที่ไม่ดี การจัดสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนที่เปิดโอกาสให้เด็กวัยนี้ได้ทดลองทักษะต่างๆ และมีโอกาสที่จะพบความสำเร็จตามความสามารถของแต่ละบุคคล เป็นสิ่งที่ครูควรทำ วัยประถมศึกษากลับเป็นวัยที่วิกฤตสำหรับพัฒนาการอัตมโนทัศน์ (Self Concept) เด็กจะรู้สึกว่าเป็นคนดีถ้าเรียนเก่ง หรือคนไม่ดีถ้าเรียนอ่อน ฯลฯ

พัฒนาการทางอารมณ์และสังคม

แม้ว่าเด็กวัยประถมศึกษาคจะเรียนรู้การควบคุมอารมณ์ แต่ผู้ใหญ่ควรคำนึงถึงความแตกต่างกันของเด็ก เพราะเด็กบางคนบางมีความกลัวของตนเองอยู่ เช่น กลัวสัตว์บางชนิด กลัวความมืด กลัวที่สูง กลัวฟ้าผ่า ฟ้าร้อง แต่สิ่งที่เด็กวัยนี้กลัวที่สุดคือ กลัวว่าจะถูกล้อเพราะความแตกต่างกับเพื่อน นอกจากความกลัว เด็กวัยนี้ยังมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับกาเรียน กลัวว่าจะสอบไม่ได้จะถูกทำโทษ หรือกลัวว่าเพื่อนจะไม่ชอบ ถ้าเด็กมีความวิตกกังวลมากอาจจะแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกัน บางคนอาจจะซึม ไม่ตั้งใจเรียน นอนหลับในห้องเรียน บางคนอาจแสดงออกโดยการไม่อยู่นิ่ง มีอารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย หรือแสดงพฤติกรรมที่ทำความแปลกใจให้แก่คนอื่น เด็กวันนี้เวลาที่มีอารมณ์โกรธอาจจะมีการต่อสู้กัน หรืออาจจะด้วยวาจาโดยการล้อหรือ พุดจาตากถาง ชู หรือบางครั้งอาจจะไม่พูดกับคนที่ทำให้โกรธ การแสดงออกอารมณ์โกรธจะแตกต่างกันในเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชาย ครูควรพยายามให้แรงเสริมเมื่อเด็กสามารถระงับความโกรธได้ การลงโทษเด็กโดยเฉพาะการตีหรือการลงโทษให้เจ็บกายจะเป็นการส่งเสริมให้เด็กแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวเวลาโกรธมากขึ้น นอกจากอารมณ์ต่างๆ แล้ว เด็กวัยนี้เป็นวัยที่เต็มไปด้วยความร่าเริงเบิกบาน เด็กจะสนุกในการเล่น จากการที่ประสบความสำเร็จในกิจกรรมที่ทำ ทั้งทางด้าน

การเรียนและในการเล่นเกมน่าสนใจที่สุด เด็กจะต้องประสบความสำเร็จ รู้ว่าตนเองมีสมรรถภาพ

สำหรับพัฒนาการด้านสังคม เด็กวัยนี้จะมีสังคมพิเศษเฉพาะ โดยเด็กมักจะรวมกลุ่มตามเพศ การเล่นเกมต่างๆ มักจะแบ่งตามเพศ เพื่อนจะมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทัศนคติและค่านิยม เด็กที่สามารถปรับตัวให้เข้ากันได้จะไม่มีปัญหาในการปรับตัวเวลาที่เป็นผู้ใหญ่ สำหรับเด็กที่มีปัญหาควรได้รับการช่วยเหลือจากครู การใช้สังคมที่ดีจะช่วยครูให้ทราบว่ามีใครเป็นคนที่เพื่อนรักหรือชอบ และใครบ้างที่เพื่อนไม่ชอบ เด็กที่ถูกเพื่อนไม่ยอมรับมักจะมีปัญหาด้านความประพฤติ ซึ่งครูจำเป็นต้องให้การช่วยเหลือและร่วมแก้ไขปัญหานี้

เด็กวัยประถมศึกษาเป็นวัย เริ่มที่จะใช้เวลาอยู่กับเพื่อน และเริ่มเรียนรู้ที่จะให้ความร่วมมือ รู้จักการให้และรับ เด็กจะใช้เวลากับเพื่อนร่วมวัยมากขึ้น และจะเลียนแบบพฤติกรรมต่างๆ จากเพื่อน เพื่อนเป็นผู้ที่ให้แรงเสริม ขณะเดียวกันจะเป็นผู้ประเมินพฤติกรรมให้คำติชม ดังนั้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนจึงสำคัญมาก เด็กบางคนอาจจะมีปัญหาไม่มีเพื่อน ครูควรพยายามหาทางช่วยโดยพยายามหาสาเหตุว่าอะไรเป็นเหตุที่ทำให้เพื่อนไม่ยอมรับและพยายามหาทางแก้ไข นอกจากนี้การมีเพื่อนสนิทนั้นมีสำคัญสำหรับเด็กวัยนี้

2.2 พัฒนาการด้านการรับรู้

การรับรู้ถือเป็นกระบวนการหนึ่งที่เกิดขึ้นจากระบบประสาทสัมผัสที่มีต่อสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้น แล้วมีผลต่อการใส่ใจในการรับรู้ โดยนักการศึกษาได้ให้คำนิยามและอธิบายความหมายของการรับรู้ไว้ดังนี้

ชิตาภา สุขพลำ (2548) กล่าวว่า การรับรู้ (Perception) เป็นกระบวนการในการรับประมวลผล และตีความข้อมูลต่างๆ ซึ่งเป็นอาการการตอบสนอง (Response) ต่อตัวกระตุ้น (Stimulus) หรือสิ่งเร้า ที่อยู่รอบๆ ตัว เพื่อประเมินค่าตัดสินใจโดยผ่านอวัยวะรับความรู้สึกแล้วแสดงพฤติกรรมต่อสิ่งต่างๆ ออกมา โดยการรับรู้จะเป็นแนวกำหนดพฤติกรรมในการสื่อสารระหว่างกันของบุคคล

ประเสริฐ ศีลรัตน (2542) กล่าวว่า การรับรู้ หมายถึง กระบวนการที่คนเรามีประสบการณ์กับวัตถุหรือเหตุการณ์ต่างๆ โดยอาศัยอวัยวะรับสัมผัส แล้วแปลความหมายสิ่งนั้นๆ เป็นความรู้ความเข้าใจ

รัชนี นพเกตุ (2540) กล่าวว่า การรับรู้ (Perception) คือ กระบวนการประมวลผลและตีความข้อมูลต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเราโดยผ่านอวัยวะรับความรู้สึก สิ่งที่มีชีวิตทุกชนิดจะมีความรู้สึกตอบโต้

ต่อสิ่งที่มากระตุ้น เช่น ทารกจะร้องเมื่อถูกเข็มแทง หรือการแสดงออกและตัวกระตุ้นอาจซับซ้อนยิ่งขึ้น เช่น คนบางคนเปลี่ยนบุคลิกจากที่เคยเป็นคนเย่อหยิ่งจองหองมาเป็นคนที่มีความเป็นมิตร ยิ้มง่าย เพื่อต้องการสมัครผู้แทนเพื่อผลประโยชน์บางอย่าง นักจิตวิทยาพยายามศึกษาสาเหตุของพฤติกรรมต่างๆ และเรียกสาเหตุของพฤติกรรมว่าเป็นตัวกระตุ้น (Stimulus) พฤติกรรมที่แสดงออกว่า การตอบสนอง (Response) หน้าที่ของนักจิตวิทยาจึงพยายามศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวกระตุ้นและการตอบสนอง

เพ็ญพิไล ฤทธาคุณานนท์ (2536) ได้กล่าวว่า พัฒนาการของการรับรู้หลังวัยทารกอาจจะเรียกได้ว่าเป็น “พัฒนาการของการรับรู้และการใส่ใจ” วิธีที่จะทำให้จำได้เกี่ยวกับเนื้อหาที่สำคัญของพัฒนาการนี้คือ การนึกถึงคุณสมบัติของระบบการรับรู้และการใส่ใจที่มีประสิทธิภาพ และเด็กที่กำลังเจริญเติบโตจะค่อยๆ พัฒนาให้มีคุณสมบัติที่ใกล้เคียงกับอุดมคตินี้ คุณสมบัติข้อหนึ่งคือความสามารถในการควบคุมความใส่ใจของตนโดยให้เลือกรับรู้แต่เฉพาะข้อมูลที่ต้องการ และไม่เอาใจใส่ต่อข้อมูลที่ไม่ต้องการ การมีความสามารถในการควบคุมความใส่ใจของตนเองจะทำให้เด็กใช้ความใส่ใจอย่างยืดหยุ่นและสามารถปรับให้เข้ากับสถานการณ์ ยกตัวอย่างเช่น เด็กจะสามารถให้ความเอาใจใส่ต่อสิ่งเร้ากว้างขึ้นเพื่อจะเก็บข้อมูลหลายอย่างในเวลาเดียวกันถ้าสภาพของปัญหาต้องการเช่นนั้น และเด็กสามารถเอาใจใส่แคบลงโดยพุ่งความสนใจไปที่ข้อมูลเพียงอย่างเดียวถ้าสภาพการณ์ของปัญหาต้องการเช่นนั้น พัฒนาการข้อที่สามคือ การรู้จักวางแผนในการให้ความใส่ใจ ส่วนพัฒนาการข้อที่สี่คือการใช้ความสามารถในการควบคุมการปรับตัว และการวางแผนเพื่อที่จะบังคับความใส่ใจตลอดเวลาจนกระทั่งเด็กสามารถให้ความใส่ใจต่อสิ่งที่เกิดขึ้นหลายอย่างพร้อมๆ กัน

พระพงษ์ กุลพิศาล (2533) กล่าวถึงการรับรู้ในด้านของศิลปะไว้ว่า การรับรู้ทางศิลปะ โดยเฉพาะทางทัศนศิลป์ หมายถึง การมองเห็นรูปทรงที่เป็นศิลปะและพยายามทำความเข้าใจกับรูปทรงที่มองเห็นนั้นๆ เป็นอาการที่ลึกซึ้งกว่ากระบวนการใช้สายตาตามปกติธรรมดาและยังเกี่ยวข้องไปถึงการทำงานของสมองและระบบประสาทของผู้ดูที่กำลังรับรู้ข้อมูลต่างๆ จากประสาทสัมผัสอีกด้วย การรับรู้ทางศิลปะของแต่ละคนจะสั้นมากเนื่องจากขีดจำกัดทางประสาทสัมผัสและกลไกต่างๆ ทางจิตใจ เมื่อได้รับรู้แล้วการรับรู้ต่างๆ จะรวมตัวกันเป็นการรับรู้สะสม (Funded Perception) และจะกลายเป็นประสบการณ์ทางสุนทรีย์ภาพ (Aesthetic Experience) ต่อเมื่อมีการรวมคุณค่าของรูปทรงที่มองเห็นให้เป็นเอกภาพเดียวกัน

จากทฤษฎีของนักการศึกษาที่ได้กล่าวถึงนิยามและความหมายของการรับรู้ สามารถสรุปได้ว่า การรับรู้คือกระบวนการรับข้อมูลต่างๆ โดยผ่านระบบประสาททางอวัยวะสัมผัสต่อสิ่ง

กระตุ้นหรือสิ่งเร้า โดยเด็กในช่วงวัยประถมศึกษาจะอยู่ในช่วงพัฒนาการการรับรู้และการใส่ใจ โดยจะเลือกที่จะรับรู้ในสิ่งที่ตนสนใจเท่านั้น โดยพัฒนาการทางการรับรู้สามารถแบ่งเป็น ประสบการณ์ในแต่ละช่วงวัยได้ ดังนี้

บุษบง ตันตวิวงศ์ (2552) กล่าวถึงประสบการณ์ทางการรับรู้ไว้ว่า ประสบการณ์ที่ทำให้เด็ก ได้รับสัมผัสต่างๆ ในแต่ละช่วงวัยจะเป็นพื้นฐานของพัฒนาการของช่วงที่สูงขึ้น สไตเนอร์ได้ กล่าวถึงการรับรู้ของมนุษย์ว่าประกอบด้วยด้านต่างๆ ได้แก่ การรับรู้จากการสัมผัส (Sense of Touch) การรับรู้ชีวิต (Sense of Life) การรับรู้การเคลื่อนไหว (Sense of Movement) การรับรู้สมดุลของร่างกาย (Sense of Balance) การรับรู้กลิ่น (Sense of Smell) การรับรู้รส (Sense of Taste) การรับรู้จากการเห็น (Sense of Sight) การรับรู้อุณหภูมิ (Sense of Temperature) การรับรู้การได้ยิน (Sense of Hearing) การรับรู้ความหมายของถ้อยคำ (Sense of Words) การรับรู้ความรู้สึกนึกคิด (Sense of Thought) และการรับรู้ตัวตนของผู้อื่น (Sense of Self)

สำหรับช่วงวัยแรกเกิดถึง 7 ปี ประสบการณ์ที่ทำให้เกิดการรับรู้ในด้านการรับรู้จากการสัมผัส การรับรู้ชีวิต การรับรู้การเคลื่อนไหว และการรับรู้สมดุลของร่างกาย จะช่วยให้เด็กพัฒนาความรู้สึกที่สัมผัสกับโลกที่เป็นจริงรอบตัวอย่างมั่นใจและเป็นสุข โดยการรับรู้ดังกล่าวสัมพันธ์กับการพัฒนาเด็กแรกเกิดถึง 7 ปี ให้มีความมุ่งมั่นตั้งใจ (Willing) ซึ่งเป็นพัฒนาการพื้นฐานของปฐมวัย การรับรู้กลิ่น การรับรู้รส การรับรู้จากการเห็น และการรับรู้อุณหภูมิ สัมพันธ์กับการพัฒนาเด็กวัย 7-14 ปี ให้มีความละเอียดอ่อนอันนำไปสู่การพัฒนาความรู้สึก (Feeling) ซึ่งเป็นพัฒนาการพื้นฐานของเด็กวัยนี้ การรับรู้การได้ยิน การรับรู้ความหมายของถ้อยคำ การรับรู้ความรู้สึกนึกคิด และการรับรู้ตัวตนของผู้อื่น สัมพันธ์กับการพัฒนาคนหนุ่มสาววัย 14-21 ปี ให้มีความรู้สึกที่รับผิดชอบอันนำไปสู่การพัฒนาความคิด (thinking) ซึ่งเป็นพัฒนาการพื้นฐานของวัยนี้

นอกเหนือจากการรับรู้ในเรื่องทั่วไปแล้ว ในทางศิลปศึกษานั้น การรับรู้ถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาล้วนมุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจในเรื่องคุณค่าของความงามหรือคุณค่าทางสุนทรียะ ดังนั้นการรับรู้ทางสุนทรียะถือเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เรียนควรตระหนักและเข้าใจ โดย ประเสริฐ ศีลรัตน์ (2542) ได้อธิบายถึงกระบวนการการรับรู้ประสบการณ์ทางสุนทรียะไว้ว่า มีกระบวนการที่คล้ายกับการรับรู้ทั่วไป คือ

1. การรับรู้สุนทรียะต้องมีความเข้าใจในสุนทรียวัตถุหรือสุนทรียภาพ อันได้แก่ความรู้สึกถึงคุณค่าของสิ่งที่งาม ในขั้นนี้ผู้รับรู้จะต้องมีพื้นฐานประสบการณ์เดิม หรือมีความรู้เกี่ยวกับสุนทรียวัตถุมาก่อน

2. ผู้รับรู้ต้องมีประสาทสัมผัสส่วนที่จำเป็นต้องใช้เกี่ยวกับการรับรู้เรื่องที่กำลังสนใจอยู่ในขณะนั้นอยู่ในสภาพสมบูรณ์ โดยไม่แบกภารกิจในชีวิตประจำวันหรือกิจกรรมในชีวิตจริงเข้ามาเกี่ยวข้อง และประสาทสัมผัสนั้นจะต้องได้รับการฝึกปรือมาก่อน เพราะมีความรู้สึกบางอย่างที่สภาพร่างกายและจิตใจสามารถรับรู้ได้ แต่ไม่เกิดความรู้สึกในเชิงสุนทรีย์เพราะความรู้สึกนั้นละเอียดอ่อนและสลับซับซ้อนเกินไป ซึ่งต้องมีการฝึกสังเกต วิเคราะห์ การจินตนาการเชิงซ้อน ฯลฯ ดังทำนองคำที่กล่าวว่า “หากไร้โสตทางดนตรีแล้วแม้จะเป็นการบรรเลงที่วิเศษสักเพียงใดก็ตามก็หาประโยชน์ต่อผู้รับฟังไม่”

3. ความรู้สึกจากการรับรู้ ต้องสร้างอารมณ์บางอย่างขึ้นเป็นตัวเป็นตน อันได้แก่ อารมณ์สมมุติ หรือจินตนาการเป็นเรื่องราว อันเกิดจากการกระตุ้นเร้าของสิ่งที่กำลังรับรู้ เช่น ความรู้สึกเวลาฟังดนตรี หรือความรู้สึกเมื่อเห็นดวงตะวันลับขอบฟ้า เป็นต้น

4. ความรู้สึกต้องทำหน้าที่ถ่ายทอดความหมายบางอย่างมายังเรา ซึ่งการที่ความรู้สึกสร้างอารมณ์บางอย่างขึ้นนั้นเป็นการตอบสนองต่อความรู้สึกเอง โดยที่สภาพร่างกายกับจิตใจมีปฏิริยาให้เกิดความรู้สึกที่ตรงกันขึ้นในจิตใจ ทำให้ร่างกายทุกส่วนเกี่ยวข้องกับความสนใจทางสุนทรีย์นั้น

5. ต้องระลึกรู้ตัวเองอยู่เสมอว่าตนเองกำลังสนใจหรือดูอะไรอยู่ มิใช่เพียงแต่ดูเท่านั้น คือต้องมีสมาธิหรือใจจดจ่อกับสิ่งเร้าในลักษณะความคิดล่องลอย มิใช่อารมณ์ร่วมหรือแยกภาวะทางจิตเข้ามาเกี่ยวข้อง

พัฒนาการการรู้ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงวัยพร้อมกับพัฒนาการในด้านร่างกาย สังคม และอารมณ์ สิ่งเหล่านี้เป็นพัฒนาการที่เกิดขึ้นไปพร้อมๆ กับการเจริญเติบโต การศึกษาถึงการรับรู้ของนักเรียนในวัยประถมศึกษาเนี่ย่อมส่งผลต่อการจัดกิจกรรมทางศิลปะเพื่อให้เหมาะสมกับช่วงวัย รวมถึงเป็นสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงในการจัดห้องเรียนศิลปะในระดับประถมศึกษา เพื่อให้ได้ห้องเรียนที่มีความเหมาะสมกับพัฒนาการการเรียนรู้และการรับรู้ของนักเรียนในวัยนี้

2.3 พัฒนาการผู้เรียนที่มีต่อการเรียนรู้ศิลปศึกษา

การจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมพัฒนาทางด้านต่างๆ ของผู้เรียน โดยนักเรียนแต่ละช่วงวัยย่อมมีพัฒนาการทางการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับความสามารถในการสร้างสรรค์งานศิลปะที่มีพัฒนาการในการสร้างสรรค์ที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงวัย

Lowenfeld (1975) ได้กล่าวถึง พัฒนาการทางศิลปะของเด็ก ซึ่งแบ่งพัฒนาการทางศิลปะออกเป็น 6 ขั้น แต่สำหรับขั้นพัฒนาการของเด็กในช่วงวัยประถมศึกษาที่อยู่ในช่วงอายุ 6-12 ปี มีรายละเอียด ดังนี้

1. ขั้นก่อนแบบแผน (The Preschematic Stage) อายุ 4-7 ปี

ขั้นก่อนแบบแผนเป็นพัฒนาการขั้นที่สองถัดจากขั้นการขีดเขียนในระยะแรก พัฒนาการของขั้นนี้เกิดขึ้นเมื่อเด็กอายุ 4-7 ปี ในตอนต้นของขั้นการขีดเขียนในระยะแรกนั้น เด็กขีดเขียนไปโดยไม่มีจุดหมายต่อเมื่อเด็กรู้จักตั้งชื่อรูปที่วาดการขีดเขียนของเด็กจะมีความหมายมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม รูปที่เด็กวาดเป็นเพียงเส้นสายต่างๆ ที่มาประกอบกัน โดยที่ยังไม่อาจจำแนกได้ว่าเป็นรูปอะไร ครั้นเมื่อการขีดเขียนของเด็กได้พัฒนาการมาถึงขั้นก่อนแบบแผน คือ เริ่มการขีดเขียนอย่างมีความหมายนี้แล้ว รูปที่เด็กวาดจะแสดงออกในด้านความหมายได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น ถ้าเด็กวาดรูปคนเด็กจะวาดรูปวงกลมเป็นศีรษะ มีขาเป็นเส้นตรง 2 ขา กับแขนอีก 2 แขน แต่ในระยะหลังของขั้นนี้เด็กอาจเพิ่มลำตัวเข้าไปในรูปและเพิ่มรายละเอียดเข้าไปที่ศีรษะ เช่น ตา หู จมูก ปาก เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เส้นสายที่เด็กขีดเขียนลงไปนี้ ยังเป็นเพียงสัญลักษณ์ที่มีความหมายแทนของจริงเท่านั้น หากได้มีลักษณะคล้ายคลึงกับของจริงแต่อย่างไรก็ตาม สัญลักษณ์ที่ใช้แทนตาเด็กจะเขียนเป็นจุด จมูกเด็กจะเขียนเป็นรูปสามเหลี่ยม ส่วนปากนั้นเด็กจะเขียนเป็นขีดเพียงขีดเดียว เป็นต้น

2. ขั้นมีแบบแผน (The Schematic Stage) อายุ 7-9 ปี

เมื่อการแสดงออกทางการขีดเขียนของเด็กได้พัฒนามาถึงตอนปลายขั้นเริ่มต้นของการวาดขั้นก่อนแบบแผน เด็กได้ปรับปรุงสัญลักษณ์ต่างๆ ซึ่งใช้เป็นเครื่องหมายแทนของจริงให้ใกล้เคียงกับของจริงได้มากขึ้น ในการวาดรูปคนแต่ก่อนเคยวาดตาเป็นเพียงจุดอาจปรับปรุงให้เป็นวงกลมปากที่เคยวาดเป็นเส้นตรงเพียงเส้นเดียว เมื่อการขีดเขียนของเด็กพัฒนามาถึงขั้นนี้แล้ว เด็กจะวาดเป็นเส้นคู่ คือ เพิ่มความหนาของส่วนนั้นๆ ขึ้น ทำให้รูปที่ได้มีความคล้ายคลึงกับของจริงมากขึ้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าเด็กสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวเขาเองกับสิ่งแวดล้อมได้ดีขึ้น

3. ขั้นเริ่มเหมือนจริง (The Dawning Realism) อายุ 9-11 ปี

การวาดเหมือนจริง หมายถึง การวาดรูปโดยใช้ประสบการณ์ของตนเอง เด็กมีประสบการณ์ในสิ่งใดจะวาดรูปสิ่งนั้นขึ้น เช่น เด็กหญิงเคยนุ่งหม้อผ้าที่สวยงามจะวาดเสื้อผ้าให้สวยงามตามที่ได้เคยพบเคยเห็นมา ส่วนเด็กชายจะแสดงรายละเอียดของรูปคนให้มีความเป็นชายมากขึ้น เช่น ให้มีความแข็งแรง มีความกล้าหาญ มีหนวด เป็นต้น หากพิจารณาผลงานของเด็กตามลักษณะที่กล่าวมานี้ ย่อมแสดงว่าเด็กมีความรู้สึกในเรื่องการแยกเพศรุนแรงขึ้น มีความสนใจ

อยู่แต่กับเพศเดียวกับตนซึ่งอยู่ในวัยเดียวกัน เด็กชายในวัยนี้ชอบคุยกันเข้าเป็นกลุ่ม ตั้งกฎเกณฑ์ของกลุ่มขึ้น มีสมาชิกของกลุ่ม แล้วร่วมมือกันทำอะไรในสิ่งซึ่งแสดงว่าตนเป็นเพศชายมีความกล้าหาญ นิยมการผจญภัย โดยการเดินทางไกลบ้าง ไปตั้งค่ายพักแรมบ้าง เข้าช่วยเหลือผู้อื่นทำกิจกรรมต่างๆ บ้าง ส่วนเด็กหญิงในวัยนี้สนใจในการแต่งกายมากขึ้น เอาใจใส่ต่อกิจกรรมของเพศหญิง เช่น การจัดดอกไม้ การเย็บปักถักร้อย เป็นต้น เด็กในวัยนี้ทั้งชายและหญิงเริ่มมีความต้องการความเป็นอิสระ ฉะนั้นการให้ความร่วมมือกับผู้ใหญ่ก็ดี หรือการรับความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ก็ดี จะลดลงกว่าในระยะก่อน ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมานี้จะปรากฏออกมาในผลงานของเด็ก อันจะแสดงให้เห็นลักษณะสำคัญของพัฒนาการในขั้นนี้โดยเฉพาะ

สาเหตุที่ความเปลี่ยนแปลงของเด็กในวัยนี้ไม่ว่าจะเป็นในด้านร่างกาย หรือความรู้สึกนึกคิดก็ตามเป็นไปโดยรวดเร็วมาก แต่เด็กไม่สามารถปรับวิธีการวาดของตนให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงในด้านอื่นๆ ฉะนั้นผลงานที่เด็กสร้างขึ้นจึงยังไม่สมบูรณ์ เป็นต้นว่าเด็กไม่อาจจัดระยะของวัตถุในภาพให้สัมพันธ์กัน เช่น ถ้าหากเด็กวาดภาพคนเก็บผลไม้ เด็กจะวาดได้เพียงมือที่ยื่นไปยังผลไม้เท่านั้น หรือในกรณีที่เด็กไม่สามารถวาดแสดงรอยยับย่นของเสื้อผ้าได้ เป็นต้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะพัฒนาการทางการรับรู้ของเด็กยังเจริญไม่พอ เด็กวาดไปตามความรู้สึกนึกคิดของตนมากกว่าวาดจากการที่ตนเห็น อีกประการหนึ่ง ความสามารถในการปรับปรุงวิธีการวาดของเด็กยังมีไม่พอเพียง จึงทำให้ผลงานที่เด็กสร้างไม่สมบูรณ์ เช่น มีความแข็งกระด้าง ขาดความอ่อนไหวตามธรรมชาติ ขาดความสัมพันธ์กันตามหลักของความจริง เป็นต้น

4. ขั้นมีเหตุผล (The Stage of Reasoning) อายุ 11-13 ปี

ระยะนี้เป็นระยะที่มีความสำคัญในขั้นเตรียมตัวเข้าสู่ระยะหัวเลี้ยวหัวต่อแห่งวัยรุ่น หลังจากที่ได้เข้าอยู่ในวัยรวมพวกแล้ว แสดงว่าเด็กได้เข้ามาอยู่ในระยะซึ่งสติปัญญาพอที่จะเผชิญกับปัญหาใดๆ ได้ แม้กระนั้นเด็กยังแสดงออกให้เห็นความเป็นเด็กอยู่นั่นเอง ความแตกต่างระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่สังเกตได้จากกิจกรรมที่เด็กแสดงออก เด็กจะแสดงกิจกรรมแปลกๆ ออกมาเสมอ เด็กอาจเล่นโดยไม่รู้ว่าตนกำลังเล่นอยู่ในบางครั้งเมื่อเด็กได้ยินเสียงเพลงจะร้องเพลงหรือแสดงท่ารำไปตามจังหวะ เมื่อได้ยินเสียงเครื่องบินจะเอาดินสอขึ้นมาพร้อมกับการทำเสียงเครื่องบิน ทั้งนี้เด็กไม่ได้ตั้งใจทำเลย การทำอะไรโดยไม่ทันรู้ตัวนี้เป็นลักษณะประจำของเด็ก เด็กมีจินตนาการเป็นสมบัติของตนอยู่แล้ว เมื่อมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาเร้าเด็กจะแสดงจินตนาการของตนออกมาทันทีโดยไม่รู้ตัว จินตนาการของเด็กจะแปรสภาพจากความรู้สึกมาเป็นท่ารำ แปรสภาพจากวัตถุคือแท่งดินสอมาเป็นเครื่องบิน เด็กส่วนมากสามารถใช้จินตนาการของตนออกมาอย่างไม่อาจยับยั้งได้เลย ถ้าหากมีสิ่งเร้าที่รุนแรงพอ ตรงข้ามกับกิจกรรมของผู้ใหญ่ในด้านที่เกี่ยวข้อง

ความคิดคำนึง ผู้ใหญ่แสดงออกทั้งๆ ที่รู้ตัวว่าตนกำลังทำอะไรอยู่ การที่เด็กวัยนี้แสดงออกมา เช่นนั้นแสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงในร่างกายของเด็ก อันเป็นคุณลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งแห่งภาวะเข้าสู่หัวเลี้ยวหัวต่อของวัยรุ่น

ดังที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้ สามารถสรุปได้ว่า เด็กในแต่ละช่วงวัยย่อมมีความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่แตกต่างกันออกไปซึ่งล้วนขึ้นอยู่กับพัฒนาการ โดยแต่ละพัฒนาการย่อมส่งผลให้เกิดการเรียนรู้และซึมซับประสบการณ์ใหม่ๆ เพื่อต่อยอดไปสู่ขั้นต่อไปของการสร้างสรรค์ ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้ปกครองและครูผู้สอนควรเป็นผู้สังเกตเด็กว่ามีพัฒนาการที่เหมาะสมในแต่ละช่วงวัยหรือไม่ เพื่อเป็นการรับรู้ถึงพัฒนาการในแต่ละคนว่าจะมีพัฒนาการเป็นไปตามปกติ ช้าหรือเร็ว โดยสามารถใช้กิจกรรมศิลปะเป็นส่วนหนึ่งของการสังเกตได้ และเพื่อเป็นการเข้าใจถึงขีดความสามารถของเด็กในแต่ละช่วงวัยได้อย่างเข้าใจยิ่งขึ้น

3. ห้องเรียนศิลปะ

3.1 การจัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียน

บรรยากาศชั้นเรียนที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ควรสอดคล้องกับลักษณะมนุษยนิยม (Humanism) และลักษณะเฉพาะของนักเรียน คือมีลักษณะที่ส่งเสริมหรือกระตุ้นความสนใจ ความอยากรู้อยากเห็น ความเหมาะสมกับระดับการพัฒนาร่างกายของเด็กแต่ละวัย และความถนัดในการเรียนของนักเรียน สิ่งต่างๆ รอบตัวควรมีส่วนกระตุ้นให้นักเรียนพัฒนาความรู้สึกรับผิดชอบที่ดีต่อการแสวงหาความรู้และเรียนรู้อะไรต่างๆ อย่างสร้างสรรค์ นักเรียนควรมีโอกาสได้เรียนกับครูเรียนในกลุ่มย่อย หรือทำงานอิสระด้วยตัวของตัวเองได้เป็นอย่างดี การจัดบรรยากาศชั้นเรียนที่เหมาะสมควรคำนึงถึงองค์ประกอบหลัก 3 ประการ คือ บรรยากาศด้านกายภาพ (Physical Climate) บรรยากาศด้านสมอง (Mental Climate) และบรรยากาศด้านอารมณ์ (Emotional Climate) (สมศักดิ์ ภูวิภาดาพรรณ, 2544) เช่นเดียวกับ วิจิตร วรุตบางกูร (2535) ที่กล่าวว่า ห้องเรียนเป็นบริเวณที่จัดขึ้นภายในโรงเรียน จัดเตรียมไว้เพื่อให้นักเรียนเข้ามาเรียนรู้และทำกิจกรรมต่างๆ ในหลักสูตรร่วมกันบริเวณในห้องเรียนจะใหญ่หรือเล็ก ใช้ในการเรียนปกติหรือเป็นห้องปฏิบัติการ จะต้องมียุทธศาสตร์ที่สนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักสูตรด้วย กล่าวคือ จะต้องมียุทธศาสตร์ที่เหมาะสม มีอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้เพียงพอแก่ความจำเป็นมีสภาพแวดล้อมทางด้านอุณหภูมิ และเสียงที่เหมาะสม ไม่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ หรือต่อกิจกรรมในห้องเรียน นอกจากนี้ยังต้องสามารถปรับเปลี่ยนสภาพได้บ้าง เมื่อมีกิจกรรมการเรียนรู้อื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง

การออกแบบห้องเรียนที่ดีนั้น จึงต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบในปัจจุบันหลายๆ ด้านประกอบกัน กล่าวคือ ห้องเรียนที่ดีนั้นควรมีความเหมาะสมกับวิชาที่เรียน ระดับอายุของนักเรียน

ระดับความรู้ของนักเรียน ความรู้ทางวิชาการที่ใช้ เทคนิคหรือกลวิธีการสอน และควรคำนึงถึงการ ใช้สื่อการสอนและอุปกรณ์ในการเรียนการสอน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ควรคำนึงถึง ในการออกแบบห้องเรียนเพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอน ดังนั้นผู้ออกแบบหรือ สถาปนิกจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาและเข้าใจถึงองค์ประกอบต่างๆ ที่จะช่วยในการ ออกแบบห้องเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ โดยนักการศึกษาได้ กล่าวถึงการจัดห้องเรียนไว้ดังนี้

อรพันธ์ ประสิทธิ์รัตน์ (2545) กล่าวว่า องค์ประกอบของสถานที่หลักๆ มักจะมีความ คล้ายคลึงกันไม่ว่าจะเป็นห้องเรียนหรือห้องปฏิบัติการ คือจะประกอบด้วยพื้นที่ประตู หน้าต่าง ผังห้อง เพดาน ขนาดของห้อง สภาพของสถานที่โดยทั่วไป เช่น แสงสว่าง เสียง การระบาย อากาศ ระบบควบคุมอุณหภูมิ ถ้าเป็นห้องเรียนจะมีโต๊ะ เก้าอี้ กระดานดำ ป้ายนิเทศ รูปภาพ สื่อ การสอนประเภทวัสดุกราฟิก อันได้แก่ แผนภูมิ แผนสถิติ แผนที่ ลูกโลก ส่วนห้องปฏิบัติการหรือ ห้องทดลองจะมีอุปกรณ์ในการศึกษา ค้นคว้า หรือทดลองเฉพาะห้อง ขนาดของห้องและอุปกรณ์ ประกอบจะแตกต่างกันออกไปตามวัตถุประสงค์ของการใช้

วิจิตร วรุตบางกูร (2535) อธิบายว่า ห้องเรียนสำหรับเด็กประถมศึกษา ควรมีบริเวณที่ นักเรียนจะร่วมกลุ่มสัมพันธ์ทั้งเล็กและใหญ่ หรือบริเวณที่นักเรียนจะแยกออกมาทำงานส่วนตัว ตามลำพังได้ กิจกรรมการเรียนส่วนใหญ่จะประกอบด้วยการเล่น การอ่าน เขียน บรรยาย การแสดงนิทรรศการ การร้องรำทำเพลง ฯลฯ ควรมีบริเวณเก็บหนังสือของครูและนักเรียน เก็บวัสดุ อุปกรณ์ และบริเวณจัดนิทรรศการ ถ้าเป็นห้องเรียนขนาดใหญ่ อาจจัดแบ่งบริเวณโดยใช้ตู้ ชั้นวาง หนังสือหรือเฟอร์นิเจอร์ และเครื่องใช้ต่างๆ ควรคำนึงถึงขนาดของผู้ใช้ด้วย

กรมวิชาการ (2534) ได้กำหนดแนวปฏิบัติในห้องเรียน เพื่อให้ครูผู้สอนใช้เป็นแนวทางใน การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อหลักสูตร ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้ของ นักเรียนมีผลดี ควรคำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้

1. จัดบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อหลักสูตร โดยคำนึงถึงความรู้สึกที่จะเกิดกับ นักเรียน เพราะการที่นักเรียนใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในห้องเรียนเพื่อปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ นั้น ถ้าอยู่ ด้วยความพอใจ มีความสุข จะเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้เป็นอย่างมาก ดังนั้นครูจะต้องหาทาง ช่วยเหลือนักเรียนในเรื่องการให้ความรัก ความอบอุ่นกับนักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนมีความเป็น ตัวของตัวเอง โดยเน้นกระบวนการต่างๆ พยายามหาวิธีการกระตุ้น ให้นักเรียนเกิดความท้าทาย ต้องการเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ ฝึกกระบวนการคิดและการแสดงออก ฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม ฝึกให้ นักเรียนใช้กระบวนการแบบประชาธิปไตย คือ ต้องเป็นผู้เคารพธรรม สามัคคีธรรม และปัญญา

ธรรม ให้นักเรียนรู้จักปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่ของตนเอง รู้จักเคารพสิทธิของบุคคลอื่น รวมทั้ง การปฏิบัติตามระเบียบหรือข้อควรปฏิบัติในห้องเรียน

2. จัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน ได้แก่ การจัดและตกแต่งห้องเรียน การจัดที่นั่งนักเรียน วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ การจัดมุมเสริมความรู้ และอื่นๆ โดยยึดหลักการจัดที่ เปลี่ยนแปลงได้อยู่เสมอ ตามความจำเป็นของการเรียนรู้ไม่ใช่จัดไว้คงสภาพนั้นตลอดไป การจัด ห้องเรียนที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอจะเป็นสิ่งไว้ กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ ได้

Koster (2009) ได้กล่าวถึงสภาพแวดล้อมไว้ว่า คือสิ่งที่อยู่รอบตัวเราและมีผลกระทบต่อ เรา ซึ่งประกอบไปด้วยพื้นที่ว่าง การตกแต่ง เวลา และการจัดการองค์ประกอบต่างๆ สิ่งแวดล้อมมี ผลต่อสังคมและอารมณ์ความรู้สึกของเราที่เกิดขึ้น เราควรปรับเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม ดังเช่นเราจะรู้สึกผ่อนคลายเมื่อเราอยู่ในห้องนั่งเล่นและรู้สึกเป็นกังวลเมื่ออยู่ในห้องรพพบแพทย์ เด็กๆ จะเคลื่อนไหวในที่เปิดโล่ง การออกแบบสิ่งแวดล้อมแก่นักเรียนที่จะทำงานถือเป็นสิ่งสำคัญที่ จะต้องพิจารณาว่าจะต้องมีการจัดการอย่างไรที่จะเป็นประโยชน์ต่อเด็กๆ

Sutherland (1996) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมในห้องเรียนประกอบด้วยลักษณะทาง กายภาพ (Physical Characteristics) และบรรยากาศทางสังคม (Social Climate) ของ สถานการณ์การเรียนรู้ โครงสร้างและการมีส่วนร่วมของสภาพแวดล้อมทางสังคมสามารถช่วย แก้ไขข้อจำกัดของลักษณะทางกายภาพของห้องเรียน สภาพแวดล้อมทางกายภาพของห้องเรียน มักได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากผู้ที่ศึกษาด้านการสอนในอุดมศึกษาว่า มีลักษณะตายตัว ทำให้ นิสิตนักศึกษาที่มีลักษณะเฉื่อยชา (Passivity) และไม่ได้ติดต่อกับผู้อื่น หากผู้สอนต้องการให้การ สอนของตนมีประสิทธิภาพผู้สอนสามารถทำได้โดยการเคลื่อนย้ายโต๊ะ เก้าอี้ การเปลี่ยนแปลงด้าน แสง-สี หรือระบบถ่ายเทอากาศ สำหรับบรรยากาศทางสังคมภายในห้องเรียน คือปฏิสัมพันธ์และ ความสัมพันธ์ระหว่างนิสิต นักศึกษากับอาจารย์ และในกลุ่มนิสิตนักศึกษาด้วยกันเอง ทุกคนมี ส่วนร่วม สนับสนุนและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สามารถแสดงออกได้อย่างเต็มที่ จากการวิจัยระบุ ว่าบรรยากาศทางสังคมมีผลต่อประสิทธิภาพของผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes)

จากทฤษฎีของนักการศึกษาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ห้องเรียนถือเป็นองค์ประกอบ อย่างหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการเรียนการสอน เพราะในการเรียนการสอนนั้นเวลาส่วนใหญ่ของ นักเรียนจะต้องใช้เวลาอยู่ในห้องเรียน การจัดสภาพห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนการสอนอย่างมี ประสิทธิภาพนั้นจึงจำเป็นต้องจัดสภาพแวดล้อมให้มีความเหมาะสมทั้งวิชาที่เรียน ตัวผู้เรียน และ กิจกรรมในการเรียนการสอน ดังนั้นการมีห้องเรียนเฉพาะในบางรายวิชาที่จะต้องมีการปฏิบัติที่ แปรกต่างออกไปหรือเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีความหลากหลาย จะสามารถสร้าง

สภาพแวดล้อมที่มีลักษณะเฉพาะเพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศในการส่งเสริมการเรียนรู้การสอนได้ตามวัตถุประสงค์ทางการศึกษาของแต่ละรายวิชาได้เป็นอย่างดี

3.2 การออกแบบห้อง

ในการจัดห้องเรียนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนนั้น สิ่งที่ต้องคำนึงถึงนอกจากในเรื่องขององค์ประกอบการเรียนการสอน ตัวผู้สอนและผู้เรียนแล้วนั้น ควรจะมีการคำนึงถึงหลักการออกแบบห้องเพื่อให้ได้ห้องเรียนที่มีความสวยงาม น่าเรียน เหมาะสมต่อประโยชน์ใช้สอย โดย วัฒนะ จุฑะวิภาต (2543) ได้กล่าวถึงหลักเบื้องต้นที่ควรคำนึงถึงในการออกแบบห้องไว้ ดังนี้

1. เส้น (Line) คือสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับการออกแบบ เพราะรูปร่างต่างๆ ล้วนเกิดจากการนำเส้นมาประกอบเข้าด้วยกัน โดยลักษณะของเส้นจะให้ความรู้สึกที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้
เส้นตั้ง ให้ความรู้สึกสูงสง่า เช่น โบสถ์ วิหาร หรืออาคารที่มีเสาสูงใหญ่หลายต้นทำให้ดูแข็งแรงและน่าเกรงขาม

เส้นนอน ให้ความรู้สึกเรียบง่าย รียบเรียบ ห้องที่ใช้เส้นนอนมากๆ จะทำให้ดูไม่ร่าเริง โดดเดี่ยว เฉื่อยชา

เส้นเฉียง ทำให้รู้สึกไม่อยู่นิ่ง ว่องไว เปลี่ยนแปลง มักใช้ตกแต่งฝาผนังเพื่อสร้างจุดเด่น
เส้นหยัก หรือเส้นฟันปลา ให้ความรู้สึกสับสน วุ่นวาย แต่สามารถนำไปใช้สร้างให้เกิดความรู้สึกประหลาดใจและน่าสงสัยได้ เส้นหยักยังเป็นเส้นที่สามารถชักนำสายตาได้ง่ายอีกด้วย

เส้นโค้ง สร้างความนุ่มนวลและความกลมกลืน ห้องที่มีเส้นตั้งและเส้นนอนมากๆ จะให้ความรู้สึกกระด้างซึ่งสามารถลดความกระด้างลงได้ด้วยการใช้เส้นโค้ง

2. รูปร่าง (Shape) เกิดจากการนำเส้นตรงและเส้นโค้งมาประกอบกันจนเป็นรูป รูปร่างประกอบด้วย 2 ด้าน คือ ด้านกว้างและด้านยาว เรียกว่ารูป 2 มิติ รูปร่างมีเฉพาะพื้นผิวหน้าของรูปเท่านั้น ไม่มีส่วนลึกหรือส่วนหนา รูปร่างมีลักษณะแตกต่างกันออกไปแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

รูปร่างตามธรรมชาติ (Organic shape) คือรูปร่างที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ

รูปร่างเรขาคณิต (Geometric shape) คือรูปร่างที่ประกอบด้วยเส้นตรงและเส้นโค้ง เช่น รูปสามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม ห้าเหลี่ยม หกเหลี่ยม เครื่องวงกลม วงกลม วงรี เป็นต้น

รูปร่างอิสระ (Free shape) คือรูปร่างต่างๆ นอกเหนือจากรูปร่างตามธรรมชาติและรูปร่างเรขาคณิต

3. รูปทรง (Form) หมายถึงโครงสร้างของสิ่งต่างๆ ประกอบด้วยด้าน 3 ด้าน คือ ด้านกว้าง ด้านยาว ด้านหนา เรียกว่ารูป 3 มิติ รูปทรงสามารถวัดขนาดและปริมาตรได้ รูปทรงแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

รูปทรงธรรมชาติ (Organic form) ได้แก่รูปทรงที่เหมือนวัตถุจริงในธรรมชาติ สามารถยึดเป็นแบบอย่างได้ เช่น รูปทรงของนกยูง ฝีเสื้อ สิงโต เป็นต้น

รูปทรงเรขาคณิต (Geometric form) ได้แก่รูปทรงสี่เหลี่ยมหรือรูปทรงเหลี่ยมอื่นๆ รูปทรงกลม รูปทรงรี และรูปทรงเรขาคณิตอื่นๆ

รูปทรงอิสระ (Free form) ได้แก่รูปทรงอื่นๆ ที่ไม่เข้าข่ายรูปทรงทั้งสองประเภทข้างต้น งานออกแบบภายในนิยมใส่รูปทรงทั้งสามประเภทเพื่อประกอบกันเป็นรูปแบบเครื่องเรือนต่างๆ โดยต้องใช้รูปทรงทั้งสามในสัดส่วนที่เหมาะสม หากใช้มากเกินไปจะขาดจุดเด่นและดูล้าตา ซ้ำซ้อน ยุ่งเหยิง

4. พื้นผิว (Texture) ทุกสิ่งย่อมมีพื้นผิวซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันและให้ความรู้สึกที่ต่างกันออกไป การออกแบบภายในจึงควรคำนึงถึงพื้นผิวของวัสดุที่ใช้ เช่น กระดาษให้ความรู้สึกใหม่ทันสมัย ผิวขรุขระที่เสาทำให้รู้สึกหยาบ แข็งแรง ผิวเรียบของเพดานให้ความรู้สึกสบาย ฯลฯ นอกจากนี้พื้นผิวยังมีส่วนทำให้ค่าของสีอ่อนแก่เพี้ยนไปจากความเป็นจริงได้ รวมทั้งมีผลในการดูแลรักษาความสะอาดด้วย โดย วรพงศ์ วรรณชาติอุดมพงศ์ (2539) ได้กล่าวถึงคุณค่าของพื้นผิวที่มีผลต่อการออกแบบไว้ ดังนี้

4.1 พื้นผิวจะช่วยลดความเรียบงายเกินไปของรูปทรง ตามความรู้สึกของสายตา สถาปัตยกรรมที่มีขนาดใหญ่ควรมีพื้นผิวที่หยาบและลักษณะแสดงถึงความมั่นคงแข็งแรง

4.2 การคงสภาพพื้นผิวตามคุณสมบัติของวัสดุ ได้แก่ ผิวของพื้นที่ขรุขระ ผิวของไม้ที่แสดงคุณค่าในลวดลายและสีสนอย่างเต็มที่ จะให้คุณค่าทางความงามอย่างเต็มที่

4.3 การเพิ่มพื้นผิวช่วยป้องกันไม่ให้เกิดความสกปรกเลอะเทอะจากการขีดเขียน ฟิงหรือเสียดสี เช่น การทำผิวหน้าของกำแพงผนังอาคาร รั้ว ให้มีพื้นผิวขรุขระและหยาบด้วยการสลัดปูน หรือวิธีการอื่น ทำให้ไม่สะดวกต่อการขีดเขียน ฟิงหรือติดประกาศ

4.4 การเพิ่มพื้นผิวเพื่อประโยชน์ใช้สอยอย่างอื่น เช่น ช่วยป้องกันแสงสะท้อนภายในห้องที่ไม่ต้องการแสงมากเกินไป ช่วยทำให้การสะท้อนเสียงมากขึ้น ทำให้มีเสียงนุ่มนวลขึ้น

5. ลวดลาย (Pattern) ในแต่ละสิ่งล้วนแตกต่างกันมากมาย มีทั้งลวดลายที่เกิดจากธรรมชาติ เช่น ลายไม้ ลายจากสัตว์ เป็นต้น และลายที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ลวดลายบนผ้า

ลดทลายบนกระดาษปิดฝาผนัง เป็นต้น ห้องที่มีลดทลายน้อยเกินไปจะดูไม่น่าสนใจ แต่ถ้ามีมากเกินไปจะดูสับสนวุ่นวาย

6. สี (Color) เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญมากสำหรับการออกแบบตกแต่งภายใน เพราะนอกจากจะสร้างความสวยงามแล้วยังก่อให้เกิดความรู้สึกได้มากมายหลากหลาย ขึ้นอยู่กับสถานที่และสีที่ใช้ ในขณะที่ วรพงศ์ วรชาติอุดมพงศ์ (2539) อธิบายไว้ว่า การสร้างสรรคงานตกแต่งให้ดูมีคุณค่า มีความสวยงาม น่าประทับใจเมื่อพบเห็น ด้วยเพราะลักษณะของอิทธิพลในโครงสร้าง โดยโครงสร้างที่อ่อนหวานนุ่มนวลจะส่งเสริมบรรยากาศรอบด้านให้รู้สึกคล้อยตามไปด้วย หรือการกำหนดโครงสร้างอันสดใสเพื่อเน้นให้เกิดบรรยากาศสดชื่น แจ่มใส เกิดพลัง ความตื่นเต้น เป็นต้น การกำหนดสีห้องนั้นสามารถเลือกใช้วัสดุตกแต่งที่มีสีคล้ายคลึงกันได้มากมายหลายชนิด เช่น กระดาษติดฝาผนัง (Wallpaper) สีทา พรม กระเบื้องยาง ฝ้าม่าน สีสันของเครื่องเรือน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะต้องใช้วิจารณญาณในการเลือกสีให้ได้ตรงตามความต้องการของผู้ออกแบบห้อง โดยธรรมชาติแล้วทุกสีย่อมมีประสิทธิภาพและความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ผู้ออกแบบจึงควรเลือกใช้สีให้เหมาะสมกับประเภทของงาน การเลือกสีหลักภายในห้องคือสีที่ใช้สำหรับพื้นที่ส่วนใหญ่ ได้แก่ ผนัง พื้น และเพดาน ควรเป็นสีอ่อน ส่วนการเลือกใช้สีรองซึ่งเป็นสีที่เข้ากันได้ดีกับสีหลัก และไม่ควรมากเกินกว่า 2 สี โดยจะนิยมใช้เป็นสีของประตู หน้าต่าง เครื่องเรือน ผนังห้อง ใกล้เคียงหรือด้านที่เด่น เพื่อไม่ให้ผิดแปลกไปจากสีหลักของห้องเพื่อจะได้ไม่จืดชืดเพราะกลมกลืนกันเกินไป การใช้สีตกแต่งภายในต้องคำนึงถึงความสมดุลของสี (Color balance) ด้วย เพราะในแง่จิตวิทยาสีทำให้เกิดความรู้สึกว่ามีน้ำหนักได้ การใช้สีอ่อนในเนื้อที่กว้างหรือผนังด้านใดด้านหนึ่งเป็นสีสดแตกต่างไปจากสีหลักโดยไม่กระจายไปยังบริเวณข้างเคียงบ้าง สีจะสมดุลกันได้ง่าย นอกจากนี้ สีอ่อนหรือสีร้อนยังช่วยให้วัตถุมีขนาดใกล้เคียงความเป็นจริง ในขณะที่สีแก่หรือสีเย็นจะให้ผลตรงข้าม

7. ช่องระยะ (Space) หมายถึง ระยะช่องว่างสองประเภท โดยประเภทแรกหมายถึง ช่องว่างในตัวของวัตถุ (Object) เอง เรียกว่าช่องระยะบวก (Positive space) ส่วนอีกประเภทหมายถึงช่องว่างรอบตัววัตถุ เรียกว่าช่องระยะลบ (Negative space) ซึ่งช่องระยะทั้งสองประเภทจะต้องมีความสัมพันธ์ที่เหมาะสมกันเป็นอย่างดีจึงจะทำให้การออกแบบเครื่องเรือนและการตกแต่งได้ผลงานที่ดี การจัดวางเครื่องเรือนเต็มพื้นที่จนไม่มีที่พักสายตาเป็นวิธีการจัดห้องที่ผิด เนื่องจากเป็นการใช้เนื้อที่มากเกินไปจนความจำเป็น

การออกแบบที่ดีจึงขึ้นอยู่กับการแสดงออกถึงรูปร่างที่ดีและการจัดวางในตำแหน่งที่เหมาะสม ผู้ออกแบบต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างเครื่องเรือนกับขนาดของห้องและกิจกรรมภายในห้องนั้น เพื่อจัดวางเครื่องเรือนให้เกิดความสวยงาม และได้รับประโยชน์ใช้สอยเต็มที่

นอกจากนี้ ฉัตรชัย วิริยะไกรกุล (2551) ได้กล่าวถึงหลักการออกแบบพื้นที่ในห้องเรียนหรือห้องปฏิบัติการไว้ว่า ในการออกแบบพื้นที่ภายในห้องปฏิบัติการที่ประกอบด้วยส่วนปฏิบัติการแบบเปียก (Wet lab) และ / หรือส่วนปฏิบัติการแบบแห้ง (Dry lab) จะต้องมีการกำหนดเขตหรือส่วนของพื้นที่ทั้งสองส่วนภายในห้องปฏิบัติการให้ชัดเจนว่าจะมีปริมาณสัดส่วนของแต่ละส่วนมากน้อยเพียงใด โดยพื้นที่เปียกเป็นบริเวณที่มีการทำงาน หรือการปฏิบัติการที่มีน้ำและของเหลวเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งมักจะมีอุปกรณ์และงานระบบที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อ่างน้ำ (Sink) งานระบบสุขาภิบาล เช่น ระบบน้ำประปาและน้ำทิ้ง เป็นต้น โดยมีความจำเป็นต้องมีพื้นผิวของบริเวณที่ทำงานทนต่อความชื้น มีความทนทานต่อสารเคมี ตั้งอยู่ในบริเวณที่สามารถเปิดถ่ายเทอากาศหรือระบายอากาศได้สะดวกและมีบางส่วนของคุณสมบัติการเป็นชนิดที่ยึดติดตายตัว (Fixed casework) เพื่อให้สะดวกในการติดตั้งท่อและงานระบบสุขาภิบาลที่เกี่ยวข้องกับระบบน้ำดีและน้ำทิ้ง ส่วนพื้นที่แห้งเป็นบริเวณที่มีการทำงานหรือการปฏิบัติการที่ไม่มีน้ำและของเหลวเข้ามาเกี่ยวข้อง พื้นผิวบริเวณทำงานอาจไม่จำเป็นต้องทนทานต่อสารเคมีเท่ากับพื้นผิวของโต๊ะปฏิบัติการแบบเปียก แต่ควรมีระบบระบายอากาศที่เหมาะสม ดังนั้นในการออกแบบจึงควรแยกพื้นที่ทั้งสองส่วนออกจากกัน

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า นอกจากการจัดห้องเรียนจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบด้านการเรียนการสอนแล้ว การจัดห้องเรียนยังต้องคำนึงถึงหลักการออกแบบ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านั้นประกอบไปด้วย เส้น รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว ลวดลาย สี และช่วงระยะ โดยองค์ประกอบดังกล่าวล้วนเป็นสิ่งที่ควรคำนึงถึงในการออกแบบห้องเรียนเพื่อให้ห้องเรียนมีความน่าเรียนเพราะห้องเรียนถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งสำหรับการออกแบบห้องเรียนที่มีกิจกรรมการปฏิบัติควรจะคำนึงถึงกิจกรรมต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับน้ำหรือสารเคมี ควรมีการแบ่งพื้นที่ให้ชัดเจนเพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมที่จะต้องเกี่ยวข้องกับน้ำ หรือแบ่งพื้นที่ที่จะต้องใช้น้ำ และพื้นที่แห้งแยกออกจากกัน เพื่อเป็นการรักษาความสะอาด รวมถึงรักษาสภาพห้องและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่มีอยู่ในห้องเรียน

3.3 องค์ประกอบของสภาพแวดล้อมในห้องเรียน

McFee (1977) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบในการเรียนรู้ของเด็กที่จะช่วยให้ครูสามารถจัดการในการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมไว้ดังนี้

1. ความพร้อมของผู้เรียน (Readiness of Individual Students) คือ ก่อนที่นักเรียนจะนำความรู้ที่อยู่ภายในออกมาใช้ ผู้เรียนจะต้องได้รับการกระตุ้นผ่านทางสภาพแวดล้อมทางจิตภาพ ซึ่งเริ่มตั้งแต่ ด้านคุณค่า ด้านทัศนคติ และกลุ่มคนที่รวมอยู่ในสภาพแวดล้อมนั้น อีกสิ่งหนึ่งคือ นักเรียนจะเรียนรู้ได้จากสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งมนุษย์นั้นมีความพร้อมที่จะรู้ จะมอง และรับรู้ในการกระทำของผู้อื่น โดยการคัดกรองและจัดการกับข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากสภาพแวดล้อมนั้น ได้แก่ การมอง การรวบรวมแนวคิด ลักษณะการถ่ายทอด คำพูด การติดต่อสื่อสาร การเปิดกว้าง ยอมรับ เป็นต้น

2. สภาพแวดล้อมจิตวิทยาสังคม (Psychocultural Classroom Environment) คือ การสื่อสารกันระหว่างตัวนักเรียนและครู ซึ่งจะมีความสัมพันธ์ และมีความเข้าใจที่แตกต่างกัน ยิ่งกว่านั้นครูจะต้องปรับปรุงความเข้าใจระหว่างตัวครูเองและนักเรียนด้วย ซึ่งหนทางที่จะทำให้ นักเรียนมีพฤติกรรมตอบสนองในชั้นเรียนนั้น ขึ้นอยู่กับว่าพวกเขานั้นเข้าใจในสถานการณ์ของชั้นเรียน ว่าเป็นที่ที่สกักกันหรือสนับสนุนให้เรียนรู้ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน นักเรียนและนักเรียน บ้านกับโรงเรียน และจุดยืนของความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

3. สภาพแวดล้อมทางกายภาพเชิงทัศน์ (Visual-Physical Learning Environment) ประกอบด้วยสิ่งต่างๆ ที่เราได้จัดให้นักเรียนได้เรียนรู้ในห้องเรียน ซึ่งรวมถึงการออกแบบ งานศิลปะ ส่วนประกอบในการสอน การสร้างความคุ้นเคย และการสร้างสิ่งแปลกใหม่ การที่จะทำให้ นักเรียนได้เห็นคุณค่าของห้องเรียน ต่อเมื่อเขาต้องการความรู้ที่มีความหลากหลาย ซึ่งครูมีหน้าที่ที่จะปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมของห้องเรียน ให้มีความเหมาะสมเพื่อเตรียมพร้อมในการเรียนรู้ของนักเรียน

4. การจัดการข้อมูล (Information Handling) ขึ้นอยู่กับความพร้อมตั้งแต่แรกเริ่มของนักเรียนว่ามีผลตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมอย่างไร และการได้รับประสบการณ์ใหม่ๆ ในการที่จะเตรียมความพร้อม จำนวนข้อมูลใหม่ที่นักเรียนจะจัดการ ซึ่งบทบาทของครูคือ ช่วยให้เห็น ความสำคัญของประสบการณ์ใหม่และประสบการณ์ที่ผ่านมา ถ้าครูมีความเข้าใจในการเรียนรู้ของพวกเขา และสร้างสภาพแวดล้อมที่ทำให้เกิดการไว้วางใจ ซึ่งหมายถึง การช่วยกระตุ้นนักเรียน และงานของครูคือ ช่วยจัดการกับข้อมูลใหม่ๆ ที่ได้รับมาให้ เป็นระบบง่ายขึ้น

5. การวิเคราะห์และการตอบสนองต่อศิลปะ (Delineation and Responding to Art) งานศิลปะสำหรับนักเรียนนั้น เน้นในเรื่องของทักษะการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อ การปรับเปลี่ยนและยืดหยุ่นในการใช้วัสดุอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์ และการเลือกใช้สื่อให้มีความเหมาะสมกับการแสดงออกทางความคิด หรือการออกแบบ นักเรียนจะวิเคราะห์ หรือวิจารณ์ศิลปะได้นั้น ขึ้นอยู่กับพื้นฐานของแต่ละคน เช่น การเรียนรู้สภาพแวดล้อม ความคุ้นเคยในการจัดรูปแบบต่างๆ และครูสามารถช่วยพวกเขาโดยการให้พวกเขาได้เข้าใจ และผูกพันกับองค์ประกอบของศิลปะและสภาพแวดล้อม

6. ขั้นสะท้อนกลับ (Feedback) ซึ่งทำได้โดยการสังเกต เราจะสามารถเห็นได้ว่าผลงานชิ้นใหม่ของนักเรียนนั้นเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ซึ่งมันจะเป็นข้อมูล ในการที่เราจะนำมาปรับปรุง ในเรื่องของสภาพแวดล้อมทางจิตภาพ และสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การจัดการข้อมูล รวมถึงการวิเคราะห์และการตอบสนองต่อศิลปะ

จากแนวคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การแสดงออกทางศิลปะของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นล้วนเกิดจากการรับรู้ของเด็ก ซึ่งเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมในด้านต่างๆ ซึ่งสภาพแวดล้อมดังกล่าวนี้ถือเป็น “ตัวกระตุ้น” หรือ “สิ่งเร้า” ที่อยู่รอบๆ ตัวเด็กเพื่อให้เกิดการสร้างสรรค์ศิลปะ เพราะการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษามีใช่แค่เพียงการจัดเตรียมทางด้านเนื้อหา กลวิธีการสอน หรือด้านหลักสูตรเท่านั้น หากแต่ในด้านความพร้อมของการจัดสภาพแวดล้อมถือเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องการเรียนรู้ การจัดบรรยากาศที่เกี่ยวข้องการเรียนวิชาศิลปะศึกษา หรือการมีห้องเรียนศิลปะศึกษาโดยเฉพาะ จึงถือเป็นสิ่งเร้าอย่างหนึ่งที่จะทำให้ผู้เรียนได้ร่วมกิจกรรมหรือสร้างสรรค์ผลงานศิลปะโดยอิสระ และเสริมสร้างจินตนาการของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น

3.4 ลักษณะการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในห้องเรียน

ห้องเรียนถือเป็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน โดยนักการศึกษาได้กล่าวถึงลักษณะของการจัดสภาพแวดล้อมห้องเรียนในรูปแบบต่างๆ ไว้ดังนี้

จีระพันธุ์ พูลพัฒน์ (2549) กล่าวถึงการจัดห้องเรียนตามแนวคิดของมอนเตสซอรี โดยการจัดห้องเรียนตามลักษณะกายภาพมีความหมายครอบคลุมสิ่งต่างๆ ดังนี้

1. การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (The Physical Environment)

สิ่งที่จัดไว้ในห้องเรียนควรเป็นขนาดที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก เฟอร์นิเจอร์ที่ใช้ โต๊ะ เก้าอี้ และวัสดุอุปกรณ์ที่จัดจะต้องอยู่ในสภาพที่เด็กหยิบออกมาใช้เองได้โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้ใหญ่ ถือเป็นหลักของความจริง (Reality Principle) นำของจริงมาให้เด็กใช้ เนื่องจากเมื่อเด็กจะต้องช่วยเหลือ

ตนเองหรือช่วยดูแลสิ่งแวดล้อม สิ่งที่ได้ก็จะเข้าไปทำเป็นของจริง ดังนั้นจึงนำของจริงเข้าสู่ห้องเรียนให้เด็กได้นำไปปฏิบัติจริง ๆ เช่น แก้วน้ำ และการทำความสะอาดเฟอร์นิเจอร์จริง นอกจากนั้นยังให้ได้สัมผัสกับธรรมชาติรอบตัว มีกิจกรรมหลายอย่างที่เด็กจะทำได้ เป็นกิจกรรมทางกายภาพที่เด็กได้ไปทำนอกห้องเรียน การได้สัมผัสสิ่งต่างๆ นอกห้องจะช่วยพัฒนาการทั้งทางกายและจิต เด็กจะมีความสุขสนุกสนานในการได้สำรวจและการจัดการกับสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติ และมีสิ่งกระตุ้นเด็กในห้องเรียน อาจจะเป็นภาพติดผนัง สัตว์เลี้ยง

2. การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อความสวยงาม (The Aesthetic Environment)

หมายถึงการจัดสภาพแวดล้อมของทางโรงเรียนที่ควรมีความสวยงาม การตกแต่งที่เจริญหูเจริญตา มีสีสันสดใสไม่ร้อนแรง เพื่อเด็กจะได้สัมผัสกับความงามของสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว นอกจากนั้นความมีระเบียบจะเชื่อมต่อกับความสวยงาม เด็กยังได้รับการกระตุ้นในการที่จะทำให้สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพและมีระเบียบอีกด้วย สิ่งของทุกอย่างในห้องเรียนจะมีที่อยู่กำหนดไว้อยู่แล้ว และสิ่งเหล่านี้จะจัดวางอยู่ในส่วนที่เด็กหยิบจับได้เอง ดังนั้นความมีระเบียบและความสวยงามควรเป็นสิ่งที่ควรพึงปฏิบัติ

ในด้านความสะอาดเช่นกัน วัสดุต่างๆ ที่ใช้ในโรงเรียนควรเป็นสิ่งที่ทำความสะอาดได้ง่ายหรือล้างได้ เพื่อจะได้ฝึกให้เด็กมีนิสัยในการรักษาความสะอาด ลักษณะนิสัยเหล่านี้สามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้ในช่วงเวลาหลักของชีวิต (Sensitive Periods) และสิ่งเหล่านี้จะติดตัวไปจนโต โดยสภาพแวดล้อมต่างๆ ทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วจะเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างให้เกิดบรรยากาศของความสงบและสันติ

3. การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการใช้ปัญญา (The Intellectual Environment)

จุดแรกที่จะต้องคำนึงถึงเกี่ยวกับอุปกรณ์เพื่อการสอนที่จัดไว้ในสิ่งแวดล้อมจะต้องช่วยพัฒนาการใช้ปัญญาของเด็กผ่านกิจกรรมการสำรวจเพราะว่าวิถีทางนี้คือ สิ่งที่ได้เด็กเรียนรู้ตามขั้นตอนของพัฒนาการ การเน้นที่กิจกรรมร่วมกับลักษณะของวัสดุอุปกรณ์ที่ช่วยในการแก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง จะช่วยเด็กอย่างมากในการพัฒนาตนเองในการควบคุมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

จุดที่สองเกี่ยวกับอุปกรณ์การสอนคือ ในห้องเรียนมอนเตสซอรีจะมีอุปกรณ์แต่ละชนิดเพียงชุดเดียว ซึ่งเป็นจุดสำคัญของวิธีการสอนแบบมอนเตสซอรีที่จะได้เรียนรู้ การแบ่งปัน การให้ความเคารพและเห็นคุณค่าของวัสดุอุปกรณ์ แต่ในบางกรณีที่เป็นห้องเรียนที่ใหญ่มาก การฝึกฝนเฉพาะเรื่องอาจจะมีการเพิ่มจำนวนได้โดยมีมากกว่าหนึ่งชุด

ลักษณะเด่นเฉพาะของห้องเรียนมอนเตสซอรีคือ มีการจัดเตรียมอุปกรณ์ไว้ในห้องเรียน แต่ละห้องทุกกลุ่มสาระ เด็กจะมีอิสระในการทดลองกับชุดอุปกรณ์ที่ได้เตรียมไว้ ได้เรียนรู้ที่จะใช้อุปกรณ์ตามจุดมุ่งหมายของอุปกรณ์แต่ละชิ้น ใช้ด้วยความระมัดระวังและเคารพในอุปกรณ์ที่ใช้ รู้จักหมั่นเวียนกันในการใช้แล้วคืนอุปกรณ์สู่ที่เดิมในรูปแบบเดิมที่พร้อมสำหรับคนอื่นจะใช้ สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ (2544) ได้กล่าวถึงการจัดบรรยากาศชั้นเรียนด้านกายภาพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ไว้ว่า ห้องเรียนไม่ว่าจะมีขนาดเล็กหรือใหญ่ อยู่ในสภาพเก่าหรือใหม่ อยู่ในเมืองหรือชนบทก็ตาม ครูที่มีความคิดสร้างสรรค์สามารถจัดสภาพชั้นเรียนนั้นๆ ให้กระตุ้น หรือสนับสนุนกิจกรรมการสร้างสรรค์ต่างๆ ได้ วัสดุหรือสิ่งของตกแต่งไม่จำเป็นต้องมีราคาแพง ครูอาจใช้ชั้นกระดาษวางแทนชั้นวางของ ใช้ผ้าราคาถูกหรือผ้ามาเก่ามาแบ่งสัดส่วนพื้นที่ได้ ชั้นเรียนสามารถดัดแปลงเพื่อให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม จับคู่ หรือทำงานเดี่ยวได้ นักเรียนที่คิดงานสร้างสรรค์ในบางขณะต้องการพื้นที่ส่วนตัว บางครั้งระหว่างผลิตงานสร้างสรรค์นักเรียนไม่ต้องการให้คนอื่นเห็น ครูจึงต้องจัดที่ที่นักเรียนสามารถเก็บของไว้จนกว่าจะพร้อมที่จะถอดเพื่อน ที่เก็บของ อาจจะเป็นกล่องใส่รองเท้า ถังกระดาษ แฟ้ม หรือลิ้นชักของโต๊ะก็ได้

ครูมีส่วนจัดบรรยากาศด้านกายภาพที่กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ได้ โดยเริ่มจากการจัดสภาพโต๊ะ เก้าอี้ จากการจัดห้องแบบเดิมๆ คือจัดเก้าอี้เรียงเป็นแถว โดยหันหน้าไปข้างครูและกระดานดำหน้าชั้นเรียน ครูควรเริ่มจัดใหม่เช่น เลื่อนโต๊ะมาเป็นกลุ่มๆ ด้านหนึ่ง เพื่อให้ นักเรียนทำงานกลุ่มอย่างใกล้ชิด หรือทำงานที่ต้องอาศัยพื้นที่กว้าง เช่นการวาดแผนผัง หรือการต่อภาพต่อชิ้นส่วน การจัดโต๊ะเช่นนี้จะทำให้เหลือพื้นที่ในชั้นกว้างขึ้นเพื่อทำกิจกรรมอย่างอื่นที่สามารถทำบนพื้นได้ เช่น กิจกรรมการเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเต้นรำ หรือการแสดงละคร เป็นต้น สิ่งสำคัญคือ ครูและนักเรียนต้องช่วยกันจัดชั้นเรียนให้อยู่ในรูปแบบที่ใหม่ๆ และเปลี่ยนแปลงบ่อยๆ จนกว่าจะได้รูปแบบต่างๆ ที่เหมาะสม การจัดชั้นเรียนแบบที่แปลกไปจากเดิม นอกจากจะทำให้กิจกรรมการเรียนมีชีวิตชีวา สะดวกในการเคลื่อนไหวแล้ว ยังช่วยให้เด็กถื่นคิดแก้ปัญหาต่างๆ ในทางที่แปลกได้โดยไม่ยึดติดอยู่กับรูปแบบเดิม เพราะสิ่งแวดล้อมที่หลากหลายจะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนรู้สึกว่าห้องนี้เป็นสมบัติของทุกคน โดยข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนด้านกายภาพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สามารถจัดได้ดังนี้

1. ติดแผ่นป้ายที่มีสีสวยงามขนาดใหญ่ไว้ที่หน้าห้องเรียนและเขียนชื่อห้องลงบนกระดาษแผ่นนี้
2. ติดชื่อนักเรียนในชั้นไว้ที่ประตูห้อง โดยจัดให้อยู่ในรูปแบบต่างๆ ที่สวยงาม
3. แขนงรูปนักเรียนแต่ละคน ซึ่งอาจทำเป็นตัวการ์ตูนห้อยอยู่รอบๆ ห้อง

4. นำต้นไม้ ดอกไม้ หรือสัตว์เลี้ยง เช่น นก ปลา เข้ามาในชั้นเรียนเพื่อให้นักเรียนจะได้มีโอกาสสังเกตส่วนต่างๆ ของสิ่งเหล่านี้ เช่น สังเกต ปาก ครีบ หาง เกล็ดของปลา จากนั้นให้นักเรียนวาดภาพตามสิ่งที่สังเกตเห็น นอกจากนี้การที่นักเรียนได้มีโอกาสรดน้ำต้นไม้ ดูแลให้อาหาร สัตว์จะทำให้นักเรียนเกิดความรักสัตว์ และเรียนรู้ธรรมชาติวิทยาไปพร้อมๆ กัน

5. แสดงผลงานของนักเรียนในชั้น การแสดงผลงานนั้นนอกจากจะให้ประโยชน์ในการตกแต่งห้องแล้ว ยังมีประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องได้อีกด้วย เช่น เมื่อสอนศัพท์ภาษาอังกฤษ ครูนำบัตรคำไปติดไว้ข้างฝา จากนั้นให้นักเรียนหาสิ่งของหรือภาพวาดที่แสดงถึงความหมายของคำศัพท์นั้นๆ มาติดประกอบคำศัพท์ ในแต่ละวันหรือในแต่ละสัปดาห์จะมีคำศัพท์เพิ่มขึ้น และสามารถนำไปใช้ในกิจกรรมอย่างอื่นได้

6. การจัดมุมการเรียนรู้หรือศูนย์การเรียนรู้ เช่น มุมวิทยาศาสตร์ มุมการอ่าน มุมปัญหา ทายสนุก ฯลฯ มุมเหล่านี้ถือเป็นวิธีการตกแต่งห้องเรียนที่นำไปสู่กิจกรรมการเรียนรู้การสอนได้เป็นอย่างดี

ดังจะเห็นได้ว่าการจัดห้องเรียนหรือการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพควรมีหลักการในการจัด และจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบในด้านกิจกรรมการเรียนรู้การสอน วัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับนักเรียน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ รวมทั้งความสวยงามของห้องเรียน ทั้งนี้เพื่อความเหมาะสมในการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพราะองค์ประกอบของการจัดห้องเรียนดังกล่าว ถือเป็นสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนใส่ใจกับกิจกรรมการเรียนรู้การสอนให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของรายวิชานั้นๆ

3. 5 ลักษณะการจัดสภาพแวดล้อมทางด้านสังคม

แนวคิดปัจจุบันเกี่ยวกับการสอนที่มีประสิทธิภาพจะเน้นธรรมชาติการเรียนรู้ทางสังคม จากมุมมองการสอนแบบเก่าซึ่งเป็นวิธีที่นักเรียนนั่งเงียบๆ ฟังครูผู้สอน และทำงานตามลำพัง ตลอดเวลา คุณค่าของวิธีนี้เป็นที่เคลือบแคลงใจ ปัจจุบันนี้ผู้สอนมักจะพบว่า การเรียนของนักเรียนสะดวกและง่ายขึ้นเพราะนักเรียนและครู เรียนด้วยกันและสร้างความนับถือซึ่งกันและกัน ในกลุ่มที่มีผู้เรียนลักษณะต่างกัน (Heterogeneous Groups) ครูสร้างแบบพฤติกรรมเดียวกันร่วมมือในฐานะที่เป็นคณะทำการสอน และทำงานร่วมกับสมาชิกอื่นๆ ของคณะผู้ร่วมงานชุมชนในการค้นคว้าอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างบรรยากาศสำหรับการเรียนรู้ให้เกิดผลมากที่สุดสำหรับนักเรียนทุกคน ครูต้องตัดสินใจอยู่เรื่อยๆ และบุคคลที่มีประสิทธิภาพในการสอนคือผู้ที่รู้จักสะท้อนให้เห็น

ถึงและเรียนรู้จากสิ่งที่ตัดสินใจ ครูที่ดีคือผู้เรียนที่ดี ความคิดของพวกเขาจะสะท้อนให้เห็นถึงประสบการณ์ (โจเซฟ เอฟ คัลลาฮัน, 2546)

จีระพันธุ์ พูลพัฒน์ (2549) ได้กล่าวถึงการจัดสภาพแวดล้อมทางสังคมและอารมณ์ (The Social and Emotional Environment) ตามแนวคิดของมอนเตสซอรีไว้ว่า นักเรียนจะได้รับประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อมที่จัดไว้ให้ โดยการจัดให้นักเรียนมีความสัมพันธ์ต่อกันจะทำให้ นักเรียนเติบโตในสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ดี ซึ่งสามารถจัดได้โดย

1. จัดกลุ่มคณะเพศและคณะอายุ (Vertical Group) แนวความคิดของมอนเตสซอรีสนับสนุนการจัดกลุ่มเพื่อให้เด็กได้มีโอกาสในการที่จะดูแลผู้อื่น และได้รับการดูแลจากผู้อื่นด้วยเช่นกัน การจัดกลุ่มจะเป็นกลุ่มคณะอายุจะดูแลเป็นธรรมชาติมากกว่าการจัดนักเรียนที่มีอายุเท่ากันเป็นกลุ่มเดียวหรือมีในกลุ่มมีเฉพาะเพศใดเพศหนึ่ง
2. การมีอิสระในการเคลื่อนไหว (Freedom of Movement) ซึ่งถือเป็นจุดเด่นอีกเรื่องหนึ่งของมอนเตสซอรีคือ โครงสร้างทางกายภาพต้องการให้นักเรียนเคลื่อนไหวอย่างอิสระ นักเรียนของมอนเตสซอรีที่มีระเบียบวินัยจะเคารพในข้อตกลง นักเรียนมีอิสระในการเลือกงานที่จะทำ สถานที่ทำงานและมีอิสระในการคบเพื่อน
3. บทบาทของครูมอนเตสซอรีไม่ได้เรียกผู้สอนว่าครู (teacher) เพราะบทบาทหน้าที่ของครูมอนเตสซอรีค่อนข้างจะซับซ้อน แต่มอนเตสซอรีเรียกครูว่าผู้อำนวยการ (Director) ซึ่งต้องทำหน้าที่เป็นทั้งผู้อำนวยการความสะอาด และผู้ประสานงาน (facilitator and co-ordinator) มุ่งงานที่ต้องสังเกตในการดูแลทั้งกลุ่มและดูแลนักเรียนแต่ละวัยในเวลาเดียวกัน รวมทั้งต้องสาธิตการใช้อุปกรณ์แต่ละชิ้นที่มีในห้องเรียนให้แก่นักเรียน และสังเกตพร้อมบันทึกการทำงานของนักเรียนกับอุปกรณ์และพฤติกรรมอื่นๆ ที่เกิดขึ้น

โจเซฟ เอฟ คัลลาฮัน (2546) ได้กล่าวถึงการจัดสิ่งแวดล้อมทางสังคมไว้ว่า ยุทธวิธีที่สำคัญสำหรับการสอนที่ได้ผลคือ วิธีการที่ผู้เรียนถูกจัดกลุ่มเพื่อให้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีและการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ในบางครั้งผู้เรียนอาจจะเรียนกับกลุ่มเดิมอย่างต่อเนื่องซึ่งแล้วแต่ชุดวิชาและกิจกรรมการเรียนในระหว่างสัปดาห์ไหนก็ได้ การสอนเช่นนี้จะได้ผลก็ต่อเมื่อบรรยากาศของกลุ่มเป็นไปด้วยดี คือเมื่อนักเรียนและครูผู้สอนรู้และยอมรับซึ่งกันและกัน และทำงานอย่างกลมกลืนกันเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายของกลุ่มเดียวกัน บรรยากาศที่ดีใช้ได้ผลเพราะความรู้สึกในเรื่องคุณค่าของบุคคล ความเป็นเจ้าของ และความมั่นคงมีแนวโน้มที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ สภาพห้องเรียนเช่นนี้จะเกิดขึ้นเองในกลุ่มที่มีความสามัคคีกันและมีลักษณะกระจาย กลุ่มที่มีลักษณะกระจายคือกลุ่มที่ปราศจากความกังวลจากในกลุ่ม ความรู้สึกถึงคุณค่าของตัวเองเกิดขึ้นกับทุกคนในกลุ่มมากกว่า

จะมุ่งเน้นคนเก่งเพียงไม่กี่คน การสื่อสารในกลุ่มที่มีลักษณะกระจายโดยทั่วๆ ไปเปิดกว้าง รูปแบบของชั้นเรียนเปิดโอกาสให้มีพฤติกรรมหลากหลาย ดังนั้นจึงช่วยสร้างบรรยากาศของการให้อภัยและความรู้สึกที่ดี กลุ่มที่มีลักษณะเช่นนี้มีแนวโน้มที่จะพัฒนาความรู้สึกของความสามัคคีและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

ดังจะเห็นได้ว่าการจัดสภาพแวดล้อมห้องเรียนที่ดี นอกจากการจัดสภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพแล้ว การจัดสภาพแวดล้อมทางด้านสังคมถือเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นปัจจัยในการส่งเสริมการเรียนการสอนให้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการจัดห้องเรียนที่ดีควรคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพ และสภาพแวดล้อมด้านสังคมให้มีความสัมพันธ์กัน โดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ในเชิงบวกต่อตัวผู้เรียน โดยครูถือเป็นบุคคลที่มีส่วนสำคัญในการจัดสภาพแวดล้อมดังกล่าวนี้

3.6 การจัดห้องเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา

โดยทั่วไปแล้วโรงเรียนประถมศึกษาสมัยใหม่มักจะเน้นที่การสร้างอาคารที่เปิดตลอด ไม่มีฝาผนังภายในตัวอาคาร โดยใช้การแบ่งเนื้อที่เพื่อเรียนรู้ต่างๆ และมีเนื้อที่ทำกิจกรรมต่างๆ โดยใช้โต๊ะ อุปกรณ์และเครื่องเรือนต่างๆ ให้สามารถยืดหยุ่นให้มาก วัสดุต่างๆ มักใช้วัสดุที่กันเสียงสะท้อน เช่น ไม้ ไม้สาน อ้อย ทำเพดานเป็นต้น การจัดเนื้อที่เพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นประถมให้ได้ผลดีและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่างๆ ให้ดี ควรมีเนื้อที่เพียงพอจัดนักเรียนได้กลุ่มละ 25-30 คน กิจกรรมต่างๆ ดังกล่าวได้แก่ การจัดกลุ่มอภิปรายหรือสนทนากันในกลุ่ม การบรรยาย การอ่าน การเขียน การสาธิต และการเคลื่อนไหวอริยาบถของนักเรียน เป็นต้น นอกจากนี้จะต้องมีเนื้อที่สะดวกในการใช้อุปกรณ์โสตทัศนศึกษาและอุปกรณ์อื่นๆ เช่น ปลั๊กเสียบไฟ อ่างล้างมือ อุปกรณ์ศิลปะศึกษาและวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ที่เป็นการเอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนทั้งที่เป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล และจะต้องติดตั้งอยู่ในที่เหมาะสมด้วย (เมธี ปิลันธนานนท์, 2528)

อัมพิกา ภูเดช (2542) ได้อธิบายถึงหลักการจัดห้องเรียนไว้ดังนี้

1. จัดอย่างมีความหมาย ทุกอย่างที่ยึดวางไว้ในห้องต้องมีเหตุผล สามารถอธิบายได้ว่าจัดเพื่ออะไร เช่น มุมน้ำและมุมศิลปะต้องอยู่ใกล้ห้องน้ำ เพราะเป็นมุมที่เลอะเทอะ หรือพื้นที่ที่เห็นได้ชัดว่าเพื่อการเรียนรู้อะไร เช่น พื้นที่สำหรับงานกลุ่ม

2. คำนึงถึงการใช้ของเด็ก ซึ่งต้องเหมาะสมกับพัฒนาการและความสนใจของเด็ก เช่น รูปภาพ ต้องอยู่ในระดับสายตาเด็ก เพื่อเด็กจะได้ดูและสัมผัสอย่างใกล้ชิด ไม่ต้องฝืนต่อสรีระร่างกาย ให้มีของที่จำเป็นเพื่อพัฒนาการทุกด้าน และของที่เด็กสนใจจะเล่น

3. มีการเคลื่อนย้ายปรับเปลี่ยนตลอดเวลา การจัดห้องต้องสอดคล้องกับวัยและความต้องการของเด็ก และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในกิจกรรมที่สอน จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนตลอด เพื่อกระตุ้นเด็ก เด็กควรมีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนห้อง เช่น ตกแต่งฝาผนังด้วยผลงานของเด็ก และควรให้เด็กเสนอว่าจะปรับเปลี่ยนอย่างไร

4. จัดให้สวยงามดึงดูดสายตาให้เด็กอยากเรียน อยากใช้ อยากชม การจัดวางข้าวของเครื่องใช้ ต้องคำนึงถึงความสะดวกที่เด็กจะหยิบใช้ ทำความสะอาด และเก็บเข้าที่

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539) ได้ให้แนวคิดและหลักสำคัญในการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนไว้ว่า ต้องคำนึงถึงความปลอดภัย ความสะอาด เป้าหมายการพัฒนาเด็ก ความเป็นระเบียบ ความเป็นตัวของตัวเอง การทำให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่น มั่นใจ และมีความสุข ควรจัดแบ่งพื้นที่ให้เหมาะสมกับการประกอบกิจกรรมตามหลักสูตร กล่าวคือ

1. พื้นที่อำนวยความสะดวกเพื่อเด็กและครู ที่แสดงผลงานของเด็ก อาจจัดทำเป็นแผ่นป้าย หรือที่แขวนผลงาน ที่เก็บแฟ้มผลงานเด็ก อาจจัดเป็นกล่อง หรือจัดใส่แฟ้มรายบุคคลที่เก็บเครื่องใช้ส่วนตัวของเด็ก อาจทำเป็นช่องตามจำนวนเด็กที่เก็บเครื่องใช้ของครู เช่น อุปกรณ์การสอน ของส่วนตัวของครู ฯลฯ ป้ายนิเทศตามหน่วยการสอนหรือสิ่งที่เด็กสนใจ

2. พื้นที่ปฏิบัติกิจกรรมและการเคลื่อนไหว ต้องกำหนดให้ชัดเจนควรมีพื้นที่ที่เด็กสามารถจะทำงานได้ด้วยตนเอง และทำกิจกรรมด้วยกันในกลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ เด็กสามารถเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระจากกิจกรรมหนึ่งไปยังอีกกิจกรรมหนึ่งโดยไม่รบกวนผู้อื่น

3. พื้นที่จัดมุมประสบการณ์หรือมุมเล่น สามารถจัดได้ตามความเหมาะสมขึ้นอยู่กับสภาพของห้องเรียน จัดแยกส่วนที่ใช้เสียงดังและเงียบออกจากกัน เช่น มุมบลิ๊อคอยู่ห่างจากมุมหนังสือ มุมบทบาทสมมติอยู่ติดกับมุมบลิ๊อค มุมวิทยาศาสตร์อยู่ใกล้มุมศิลปะ ฯลฯ ที่สำคัญจะต้องมีของเล่น วัสดุอุปกรณ์ในมุมอย่างเพียงพอต่อการเรียนรู้ของเด็ก การเล่นในมุมประสบการณ์อย่างเสรีมักถูกกำหนดไว้ในตารางกิจกรรมประจำวัน เพื่อให้โอกาสเด็กได้เล่นอย่างเสรีประมาณวันละ 60 นาที

กรูนิเลียส เอลิซาเบธ (2539) ได้กล่าวถึงการจัดห้องเรียนตามหลักการศึกษาวอลดอร์ฟ ไว้ว่า สีสันบนผนังในห้องเรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งซึ่งจะช่วยให้อากาศอบอุ่น การทาสี

อ่อนๆ จะสร้างบรรยากาศที่น่ารื่นรมย์ขึ้นได้โดยไม่ต้องอาศัยลวดลายจากวอลเปเปอร์ ซึ่งเพียงชั่วเวลาไม่นานจะกลายเป็นสิ่งที่น่าเบื่อสำหรับนักเรียน การแต่งห้องโดยใช้สีฉูดฉาดหลากหลายจะทำให้บรรยากาศที่ตื่นเต้นแรงเร้าจนเกินไป ส่วนสีเทาหรือน้ำตาลจะให้ความรู้สึกซึมเซา สีอ่อนๆ สามารถเสริมได้ด้วยการทาสีช่องเก็บของ ประตู หน้าต่างด้วยสีเดียวกัน เพดานอาจเป็นสีขาวหรือชมพูอ่อนกว่าสีผนัง เพื่อสีอ่อนจะได้อยู่ระดับบนและสีเข้มอยู่ระดับล่าง นอกจากนั้นเฟอร์นิเจอร์ที่เป็นไม้ซึ่งเป็นสีจากธรรมชาติจะเข้ากับการจัดห้องได้ดี

ภายในห้อง ควรมีอ่างล้างมือขนาดใหญ่ที่สามารถจุ่มกระดาษวาดเขียนลงไปได้ทั้งแผ่น โดยไม่ต้องพับ อ่างล้างมือควรอยู่ในระดับต่ำพอที่นักเรียนจะเอื้อมถึงระดับน้ำได้โดยง่ายเมื่อต้องการล้างมือ ควรมีช่องเก็บของส่วนตัวของนักเรียนแต่ละคน มีโต๊ะ และตู้ขนาดใหญ่ใช้สำหรับเก็บวัสดุที่คุณต้องใช้ ตลอดจนถึงวางของอื่นๆ ไว้สำหรับวางหนังสือภาพและของเล่น

บุญช่วย จินดาประพันธ์ (2536) ได้เสนอถึงการจัดห้องเรียนไว้ว่า ห้องเรียนของนักเรียนได้เปลี่ยนความมุ่งหมายไปตามการศึกษาแผนใหม่ กล่าวคือ ห้องเรียนมิใช่สถานที่สำหรับครูบอกหนังสือให้นักเรียน จบแล้วเอาไปท่องจำอย่างเช่นสมัยก่อน ห้องเรียนตามแนวการสอนแผนปัจจุบัน ควรเป็นสถานที่สำหรับนักเรียนใช้ศึกษาหาความรู้ กระทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อหาประสบการณ์เพิ่มเติม ห้องต่างๆ ทุกห้องในห้องเรียนในอาคารเรียนเป็นสิ่งแวดล้อมที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ทั้งสิ้น ห้องเรียนจึงควรมีขนาดกว้างใหญ่พอดีกับความต้องการของนักเรียน ตามปกติห้องเรียนทั่วไปไม่ควรบรรจุนักเรียนเกิน 35 คน ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนประถมศึกษาหรือโรงเรียนมัธยมศึกษา แต่เนื่องจากปัจจุบันนี้จำนวนนักเรียนมีมากก่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลนที่เรียน ดังนั้นจึงเป็นการยากที่จะวางมาตรฐานที่แน่นอนลงไปได้ แต่โดยทั่วไปมีหลักพอจะถือเป็นเกณฑ์ที่จะพิจารณาดังนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาควรคิดเนื้อที่ภายในห้องเรียนคนละประมาณ 1.20 ตารางเมตร และนักเรียนมัธยมควรคิดเนื้อที่ภายในห้องเรียนคนละประมาณ 2.00 ตารางเมตร โดยนักเรียนทุกคนควรมีอัตราเฉลี่ยปริมาตรภายในห้องเรียนคนละประมาณ 5-8 ลูกบาศก์เมตร

เกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2522 ของกรมสามัญศึกษา ได้เกณฑ์การจัดสร้างห้องเรียนไว้ดังนี้ คือ

1. เนื้อที่ของห้องเรียนมีเพียงพอกับจำนวนนักเรียน โดยเฉลี่ยนักเรียน 1 คน ต่อเนื้อที่ไม่น้อยกว่า 1.5 ตารางเมตร
2. ห้องเรียนต้องมีขนาด 6 x 8 เมตรขึ้นไป
3. จำนวนนักเรียนชั้น ป. 1 มี 25 คน ต่อห้องเรียน

4. จำนวนนักเรียนชั้น ป. 2 – ป. 6 มี 35 คน ต่อห้องเรียน
5. โรงเรียนประถมศึกษาควรจัดชั้นเรียนไม่เกิน 36 ห้องเรียน
6. ห้องเรียนสะอาด ไม่อบอ้าว อากาศถ่ายเทได้ดี แสงสว่างพอเหมาะ ปราศจากสิ่งรบกวนจาก เสียง ฝุ่น กลิ่น คิว้น และอื่นๆ
7. จัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศสดชื่น เย็นตาเย็นใจ
8. ห้องพิเศษอยู่ในสภาพดีใช้การได้ดี มีการจัดภายในเป็นสัดส่วน สะอาด สะดวกต่อการใช้ประโยชน์

นอกจากการจัดห้องเรียนแล้วการจัดที่นั่งภายในห้องเรียนถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สัมพันธ์กับการเรียนการสอน โดย Musgrave (1975) ได้นำเสนอการจัดชั้นเรียนสำหรับการเรียนการสอนปกติไว้ 3 รูปแบบด้วยกัน ดังนี้

1. การจัดตามแนวนอน สามารถใช้ในการทำงานส่วนตัว การสอนแบบนำเสนอ และการบรรยาย ผู้เรียนจะให้ความสำคัญกับผู้สอน ลักษณะการจัดที่นั่งในรูปแบบนี้ผู้เรียนจะง่ายต่อการทำงานเป็นคู่ เหมาะที่สุดกับการเรียนการสอนแบบสาธิตแต่จะไม่เหมาะกับการเรียนการสอนในรูปแบบที่ผู้เรียนต้องมีปฏิสัมพันธ์
2. การจัดแถวแบบวงกลม หรือครึ่งวงกลม การจัดแถวในรูปแบบนี้นั้นผู้เรียนสามารถล้อมรอบผู้สอน เหมาะกับการเรียนการสอนที่ผู้เรียนต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอน นอกจากนี้ยังเหมาะกับการเรียนการสอนแบบอภิปราย แต่จะไม่เหมาะกับการสอนแบบจัดกลุ่มนำเสนอ เนื่องจากยากต่อการควบคุมชั้นเรียน
3. การจัดโต๊ะแบบกลุ่ม 4 คน การจัดที่นั่งรูปแบบนี้นั้นดีสำหรับการเรียนการสอนที่ผู้เรียนต้องมีปฏิสัมพันธ์กันเองสูง เนื่องจากผู้เรียนสามารถปรึกษากันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันและการทำงานเป็นกลุ่ม แต่จะไม่เหมาะสำหรับการนำเสนอภายในชั้นเรียน ส่วนการควบคุมชั้นเรียนทำได้ยาก

จากแนวความคิดของนักการศึกษา สามารถสรุปได้ว่าการจัดห้องเรียนให้มีประสิทธิภาพนั้นควรคำนึงถึงความเหมาะสมในการเคลื่อนไหว ความปลอดภัย การจัดที่นั่งของนักเรียน และการสร้างบรรยากาศที่ดี เพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความร่วมมือของครูผู้สอนและความร่วมมือภายในโรงเรียนเพื่อการสร้างปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ อีกทั้งนักเรียนเองสามารถมีส่วนร่วมในการจัดสภาพห้องเรียนให้มีความน่าเรียนได้ ถือเป็นกรให้นักเรียนรู้สึกผูกพันและรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของห้องเรียน

3.7 การจัดห้องเรียนศิลปะ

ห้องเรียนถือเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน เวลาส่วนใหญ่ของนักเรียนจะต้องอยู่ในห้องเรียน ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพจึงถือเป็นสิ่งที่สำคัญ ในบางรายวิชานั้นมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่จำเป็นจะต้องใช้พื้นที่แปลกแยกออกไป โดยเฉพาะวิชาศิลปะศึกษาถือเป็นวิชาที่มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย เนื่องด้วยเป็นวิชาที่เน้นการปฏิบัติ การมีห้องเรียนศิลปะโดยเฉพาะจึงเป็นการจัดเตรียมพื้นที่ และสร้างบรรยากาศทางศิลปะขึ้นเพื่อให้เด็กสร้างสรรค์ผลงานศิลปะได้อย่างเต็มที่ โดยนักการศึกษาได้กล่าวถึงห้องเรียนศิลปะไว้ดังนี้

วิจิตร วรุตบางกูร (2535) กล่าวว่า ห้องเรียนวิชาเฉพาะบางวิชา เช่น ห้องปฏิบัติการ ห้องเรียนวิชาศิลปะ ห้องดนตรี ห้องนาฏศิลป์ ห้องวิทยาศาสตร์ เป็นต้น จะต้องใช้สภาพแวดล้อม และอุปกรณ์ที่มีความพิเศษแตกต่างกันออกไป ห้องเรียนเหล่านี้ต้องการการออกแบบที่ต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษ เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้ตามความต้องการทางการศึกษาและหลักสูตร มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ (2535) ได้ให้ความหมายของห้องปฏิบัติงานศิลปะไว้ว่า เป็นห้องที่ใช้ในการเรียนภาคปฏิบัติโดยมีครูเป็นผู้ควบคุมและให้คำแนะนำ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ห้องเรียนศิลปะ เป็นห้องเรียนเพื่อการปฏิบัติกิจกรรมทางศิลปะศึกษาที่ควรเป็นห้องเรียนที่แบ่งแยกออกมาจากห้องเรียนทั่วไป เนื่องจากวิชาศิลปะศึกษามีรูปแบบและวิธีการสอน รวมทั้งกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติที่มีลักษณะแตกต่างกันไปในแต่ละกิจกรรม การมีห้องเรียนศิลปะศึกษาโดยเฉพาะจึงเป็นการสร้างบรรยากาศทางศิลปะขึ้น เพื่อช่วยเป็นเครื่องกระตุ้นให้เด็กตื่นตัวในการทำงานศิลปะ อีกทั้งยังเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศจากการเรียนวิชาอื่นอีกด้วย

ห้องเรียนศิลปะถือเป็นห้องปฏิบัติการที่มีลักษณะเฉพาะ โดยนักวิชาการและนักการศึกษาได้เสนอแนวคิดในการจัดห้องเรียนศิลปะไว้ดังนี้

เกื้อกมล นิยม (2550) ได้กล่าวถึงการจัดห้องเรียนศิลปะที่โรงเรียนรุ่งอรุณ ซึ่งเป็นโรงเรียนวิดิพุทธไว้ว่า ห้องเรียนศิลปะที่รุ่งอรุณเป็นห้องกว้างขวาง โปร่งสบาย เพราะไม่ได้ล้อมรอบด้วยผนังทุกด้าน หากเปิดโล่งติดต่อกับระเบียงหน้าห้องที่กว้างขวางและทอดยาวเชื่อมต่อห้องศิลปะห้องอื่นๆ และธรรมชาติได้ง่าย ทั้งนี้ครูควรตระหนักอยู่เสมอว่า ห้องเรียนศิลปะไม่จำเป็นต้องตายตัว พื้นที่ทุกส่วนสามารถใช้เป็นห้องเรียนศิลปะได้ ในบางครั้งควรพานักเรียนไปเรียนได้ต้นไม้ เรียงบนสนามหญ้า หาอุปกรณ์จากสวนป่า เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้จินตนาการได้อย่างเต็มที่ การตกแต่งห้องศิลปะควรประกอบไปด้วยผลงานเหมือนห้องแสดงงานศิลปะ (Art Gallery) งานจัด

ดอกไม้ ความสะอาดสะอาด ความมีระเบียบเรียบร้อยของห้องมีส่วนช่วยในการจรรโลงจิตใจให้
สดใส สงบ ผ่อนคลาย ซึ่งเป็นภาวะที่พร้อมเรียนรู้ นั่นเอง

ชัยณรงค์ เจริญพานิชย์กุล (2533) กล่าวว่า การจัดห้องเรียนสำหรับเด็กประถมต้นจะมี
ปัญหามากกว่าในระดับก่อนวัยเรียนและอนุบาล เพราะห้องเรียนจะต้องมีโต๊ะเรียนและเก้าอี้
ประจำตัวเด็กแต่ละคน บริเวณที่เคยปฏิบัติงานบนโต๊ะตัวใหญ่ๆ กลับต้องมาปฏิบัติงานบนโต๊ะ
เรียนตัวเล็กๆ ผู้สอนอาจจะแก้ปัญหาโดยใช้แผ่นไม้อัดหนา 6-10 มิลลิเมตร ขนาด 4 x 8 ฟุต มา
วางบนโต๊ะเรียน เพื่อใช้เป็นโต๊ะปฏิบัติงานรวม และเมื่อใช้เสร็จแล้วสามารถเก็บโดยพับไว้ข้างฝา
ห้อง และแผ่นไม้ยังใช้ประโยชน์โดยทำเป็นบอร์ดติดภาพต่างๆ ได้อีกด้วย ถ้าใช้ประกอบการสอน
จะยกมาวางที่รองซอล์หน้ากระดานดำได้ หรือในกรณีที่ไม่มีไม้อัด ผู้สอนอาจจะแก้ปัญหาโดย
ขยับโต๊ะเรียนเข้ามาต่อกันเป็นกลุ่มประมาณกลุ่มละ 4 ตัว วิธีการนี้ถึงแม้จะไม่ได้ช่วยให้เด็กแต่ละ
คนมีที่ทำงานเพิ่มขึ้นมากเท่าไรหรอก แต่สิ่งที่เป็นประโยชน์คือทำให้มีที่วางวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้
ร่วมกันไว้ตรงกลางโต๊ะได้ วิธีนี้จะแก้ปัญหาเด็กเดินไปเดินมาเพื่อหยิบยืมอุปกรณ์จากเพื่อน และ
จะไม่มีเด็กที่พยายามจะเอาวัสดุส่วนรวมไปวางไว้ที่โต๊ะเรียนของตัวเองอีก ในบางโอกาสผู้สอน
อาจจะต้องขยับโต๊ะออกเพื่อให้เด็กปฏิบัติงานที่พื้นห้อง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของกิจกรรมที่ทำ
การจัดระบบห้องเรียนให้ดี มีการแบ่งบริเวณที่แน่นอน เช่น บริเวณวาดภาพ บริเวณงาน
กระดาษ บริเวณงานปั้น บริเวณงานพิมพ์ บริเวณงานประดิษฐ์ตกแต่ง บริเวณล้างทำความสะอาด
บริเวณเก็บของ บริเวณเก็บงาน โดยที่เด็กๆ จะต้องรู้ระบบและช่วยกันใช้ ช่วยกันเก็บตามระบบ

อัญชลี โสมดี (2530) ได้แบ่งลักษณะ ขนาดและสภาพของห้องเรียนศิลปะไว้ดังนี้

1. ขนาดของห้องเรียน ห้องเรียนศิลปะศึกษาควรมีขนาดที่กว้างขวางพอสมควรเพื่อให้เด็ก
ได้ปฏิบัติงานศิลปะได้สะดวก ควรมีขนาดที่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน
2. สภาพโดยทั่วไป ได้แก่ แสง สี เสียง และการถ่ายเทอากาศ ห้องเรียนศิลปะควรมีแสง
สว่างพอสมควร เพราะนักเรียนจะต้องใช้เวลาในการปฏิบัติงานศิลปะ ควรให้แสงสว่างเข้าทางด้าน
ซ้ายมือ และความสว่างทั่วทั้งห้อง ถ้าแสงสว่างจากธรรมชาติไม่เพียงพอต้องมีไฟฟ้าติดให้ได้รับ
แสงสว่างอย่างพอเพียง ภายในห้องควรมีหน้าต่างหลายๆ บาน เพื่อการรับแสงและถ่ายเทอากาศ
ห้องเรียนควรทาสีอ่อนๆ เช่น สีครีม สีขาว เพื่อช่วยให้ห้องสว่างยิ่งขึ้น แต่ผนังด้านล่างควรทาสี
ค่อนข้างเข้มแบ่งเป็นแนว เช่น สีเทา สีเขียวเข้ม เพื่อไม่ให้สกปรก ถ้ามีเสียงรบกวนจากภายนอก
ห้องหรือจากสภาพแวดล้อมภายนอกควรหาทางแก้ไข
3. สำหรับโรงเรียนที่ไม่มีห้องเรียนที่ใช้ในการสอนวิชาเฉพาะ โรงเรียนส่วนใหญ่จะมีห้อง
สำหรับปฏิบัติการในวิชาต่างๆ เช่น ห้องศิลปะ ห้องตัดเย็บ ห้องปฏิบัติการต่างๆ การที่แต่ละ

โรงเรียนมีห้องปฏิบัติการในแต่ละวิชา ทำให้สะดวกในการทำกิจกรรมต่างๆ และบรรยากาศที่จะเอื้ออำนวยให้นักเรียนมีความสะดวก และสนุกสนานเพลิดเพลินในการทำกิจกรรมแต่ละอย่าง แต่ถ้าครูศิลปะจะต้องสอนในห้องเรียนก็สามารถจะสร้างบรรยากาศในห้องเรียนได้ เช่น การจัดป้ายนิเทศติดผลงานศิลปะ หรือการนำผลงานศิลปะประเภทประติมากรรมมาจัดวางหรือแขวนประดับในห้องเรียนหมุนเวียนไปเรื่อยๆ หรือจัดทำโครงการในการแสดงผลงานของนักเรียนนอกห้องเรียนเนื่องในโอกาสต่างๆ จะเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงความสามารถของตนเอง มีความตื่นตัวในการทำงานและตั้งใจในการทำกิจกรรมศิลปะยิ่งขึ้น

เมธี ปิลันธนานนท์ (2528) ได้กล่าวถึงหลักการจัดห้องเรียนศิลปะไว้ว่า ห้องเรียนศิลปะควรจัดไว้ชั้นล่างสุดของอาคาร เพราะจะทำให้เกิดความสะดวกในการขนส่งวัสดุที่ใช้ในการเรียนวิชานี้ วัสดุที่ใช้กับวิชาศิลปะศึกษามีมากมายหลายอย่าง เช่น สีน้ำมัน สีน้ำ ดินเหนียว กระจกขาวดำ ภาพ ซอลล์ก แปรง หมึก ดินสอ สีดำที่ทำจากเศษไม้ วัสดุ วัสดุเหล่านี้มักจะเป็นวัสดุที่ใช้สอนด้านศิลปะศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา เช่น การวาดภาพ ระบายภาพสีน้ำมัน การก่อสร้าง การปั้น การแกะสลัก การถ่ายภาพ ภาพพิมพ์ การสานและการทอ เป็นต้น

การจัดห้องเรียนศิลปะไว้ชั้นล่างสุดของอาคารเรียนนั้น เพราะการฝึกปฏิบัติงานด้านศิลปะบางชนิดอาจไม่จำเป็นต้องใช้เนื้อที่ในอาคารแต่อาจใช้ระเบียงอาคารหรือพื้นที่ข้างนอกรอบๆ ห้องเรียนศิลปะได้ด้วย นอกจากนี้ห้องเรียนศิลปะควรมีวัสดุและอุปกรณ์อื่นๆ จัดไว้ด้วย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับงบประมาณของแต่ละสถาบันที่จะพิจารณาวัสดุอุปกรณ์ต่อไปนี้ให้มีได้ครบถ้วนหรืออย่างน้อยเพียงใด วัสดุอุปกรณ์ดังกล่าว เช่น โต๊ะร่วมสำหรับนักเรียนที่มีผิวเรียบทำงานศิลปะ ตู้เก็บวัสดุ ถังหรืออ่างเก็บดินเหนียว โต๊ะหรือตู้เก็บเครื่องมือที่มีล้อเคลื่อนย้ายได้ มีเครื่องมือต่างๆ เช่น เลื่อย ค้อน สว่าน ตะไบ สิ่ว เครื่องมือแกะสลัก เป็นต้น ขาดังสำหรับวาดภาพ โต๊ะสำหรับทำงานศิลปะ หนักบางอย่าง เช่น งานแกะสลัก เป็นต้น เครื่องฉาย จอฉาย และโสตทัศนูปกรณ์อื่นๆ ที่ครูจะต้องใช้ ห้องเรียนศิลปะจะต้องมีปลั๊กไฟเพียงพอและมีขนาดเหมาะสมกับอุปกรณ์ที่ใช้ไฟมาก ต้องมีอ่างล้างมือเพียงพอ และท่อระบายน้ำทิ้งที่ดี ห้องเรียนศิลปะควรเป็นห้องที่ไม่อับทึบ จะต้องให้มีแสงสว่างและการถ่ายเทและตั้งถูกทิศทางลมพัด สำหรับโรงเรียนที่มีโปรแกรมการสอนถ่ายภาพ อาจจะต้องจัดให้มีห้องมืดและอุปกรณ์ประจำห้องมืดเพื่อเก็บวัสดุบางชนิด เช่น การเก็บฟิล์ม การฉายอัดรูป นั้ยา และอื่นๆ วัสดุบางชนิดจะต้องมีตู้เก็บและใส่กุญแจ เช่น สี กรด สารไวไฟ เป็นต้น

ห้องเรียนศิลปะควรมีตู้และพื้นที่แสดงผลงานของนักเรียน สถานที่ซึ่งเป็นพื้นที่แสดงผลงานควรเป็นบริเวณใกล้ทางเข้าหอประชุมของโรงเรียน หรือใกล้ที่รวมของนักเรียนหรือบริเวณสาธารณชนส่วนอื่นของโรงเรียนที่เป็นที่ผ่านหรือพักผ่อนของนักเรียน นอกจากนี้ ในโรงเรียนขนาด

ใหญ่ควรมีบริเวณหรือห้องทำงานของครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาแยกออกจากห้องเรียนศิลปะของนักเรียน แต่ในโรงเรียนขนาดเล็กนั้นสามารถจัดรวมอยู่ในบริเวณของห้องเรียนศิลปะได้

Koster (2009) ได้กล่าวถึงหลักการจัดห้องเรียนศิลปะโดยแบ่งออกเป็นแต่ละด้าน ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

การจัดห้องเรียนศิลปะจะต้องคำนึงถึงความสะดวกสบายของนักเรียน เพราะนักเรียนจะรู้สึกสบายเมื่อพวกเขาสามารถที่จะสำรวจและเรียนรู้ได้อย่างอิสระ พื้นที่ที่ปูด้วยพรมจะทำให้ นักเรียนสามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้อย่างอิสระ การจัดโต๊ะสำหรับกิจกรรมศิลปะควรมีที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนที่จะคุกเข่า นั่ง หรือยืนอย่างสะดวกสบาย สภาพแวดล้อมที่มีความสบาย จะช่วยให้นักเรียนได้พักผ่อน ในห้องเรียนควรมีพรรณไม้ สัตว์เลี้ยง และวัสดุอุปกรณ์ที่มีความยืดหยุ่น สำหรับงานศิลปะนั้นควรจัดเตรียมสื่อที่มีความสอดคล้องกับการเรียนรู้ Pauline Baker (2005 อ้างถึงใน Koster, 2009) กล่าวว่า ควรมีม่านประดับหน้าต่าง ซึ่งควรเป็นผ้าที่มีลักษณะโปร่งแสง

การจัดห้องเรียนยังต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เรียน ครูผู้สอนควรคัดเลือกอุปกรณ์ทางศิลปะอย่างถี่ถ้วนโดยเฉพาะอุปกรณ์ที่มีส่วนแหลมคมควรมีการจัดเก็บอย่างมิดชิด เพื่อให้ นักเรียนสามารถที่จะเรียนรู้กับสิ่งต่างๆ ได้อย่างปลอดภัย นอกจากนี้ครูสามารถส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในเชิงบวกโดยให้ความสำคัญกับการจัดการพื้นที่ที่นักเรียนสามารถทำงานเป็นกลุ่มใหญ่ ตลอดจนการมีพื้นที่ส่วนตัวในการทำงาน กิจกรรมทางศิลปะไม่ควรจำกัดอยู่แค่เพียงบนโต๊ะเรียนเท่านั้น แต่ควรมีสถานที่ที่สามารถรองรับกิจกรรมต่างๆ สำหรับนักเรียนได้ พื้นที่ส่วนตัวของนักเรียนสามารถพบได้ที่บริเวณใต้โต๊ะ หรือข้างๆ ตู้ ครูควรจัดเตรียมกระดานรองวาดภาพไว้บริเวณด้านหน้าของห้องเรียน สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการจัดห้องเรียนศิลปะคือ การทำกิจกรรมศิลปะจำเป็นต้องอยู่ในพื้นที่ที่สะดวกในการทำความสะดวก หรือควรอยู่ใกล้กับอ่างน้ำ และควรมีพื้นที่ในการจัดเก็บอุปกรณ์ที่ใช้แล้ว

นอกจากนั้นห้องเรียนที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยจะทำให้พื้นที่ เวลา และวัสดุอุปกรณ์ ส่งผลต่อเป้าหมายทางการศึกษาของครู โดยวัสดุต่างๆ ควรจัดเก็บไว้ในส่วนที่นักเรียนสามารถเลือกหยิบใช้ได้เอง เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติงานได้อย่างอิสระ แต่ในส่วนอุปกรณ์ที่มีความอันตรายต่อนักเรียนควรมีการจัดเก็บไว้ในส่วนที่นักเรียนไม่สามารถหยิบใช้ได้ ความเป็นระเบียบถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับงานศิลปะ นักเรียนจะต้องรู้ว่าอุปกรณ์ที่ตนใช้เก็บไว้ที่ใด จะใช้อย่างไร พวกเขาจะต้องรู้ว่าเมื่อพวกเขาเคลื่อนที่ไปรอบๆ ห้องแล้วจะต้องกลับมาอย่างไร

ความเป็นระเบียบนั้นไม่สามารถที่จะสอนให้นักเรียนเข้าใจภายในวันเดียวได้แต่จะต้องใช้เวลาในระยะยาวเพื่อเพิ่มความเข้าใจ

เวลาถือเป็นส่วนหนึ่งของการจัดสภาพแวดล้อมและกิจกรรมศิลปะ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความต้องการความรู้สึกที่แตกต่างกับกิจกรรมอื่นๆ การสร้างสรรค์งานศิลปะนั้นควรมีเวลาที่สามารถยืดหยุ่นได้ บางกิจกรรมใช้เวลาสั้นๆ ในขณะที่บางกิจกรรมอาจจะใช้เวลาทั้งวัน การทำงานของนักเรียนแต่ละคนในกิจกรรมเดียวกันจะใช้เวลาไม่เท่ากันในพื้นที่นี้สามารถที่จะแบ่งกิจกรรมศิลปะออกเป็นกลุ่มๆ โดยนักเรียนสามารถที่จะเลือกไปทำงานอื่นๆ ได้ นอกจากนี้ควรมีการกำหนดเนื้อที่ในการจัดเก็บงานที่ยังไม่เสร็จสมบูรณ์เพื่อที่จะต่อในวันอื่นๆ นักเรียนยังต้องการพื้นที่ในการเคลื่อนไหวร่างกาย พื้นที่นอกห้องเรียนสามารถใช้ทำกิจกรรมศิลปะอยู่บ่อยครั้ง การทำงานกลางแจ้งทำให้ความกังวลที่จะเกิดความเสียหายลดน้อยลงและเหมาะที่จะทำงานชิ้นใหญ่ เช่น งานจิตรกรรม งานขนาดใหญ่ หรืองานที่อาจก่อให้เกิดเสียงดัง และงานที่ยุงยากซับซ้อน ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความสกปรก การเคลื่อนที่อย่างสะดวกยังรวมไปถึงการจัดวางสิ่งต่างๆ ในห้อง ซึ่งได้แก่ เก้าอี้ โต๊ะ พรม โดยสิ่งเหล่านี้ครูสามารถที่จะปรับเปลี่ยนหรือแปรสภาพให้มีความเหมาะสมกับแต่ละกิจกรรมได้

นักเรียนไม่ใช่องค์ประกอบเดียวของการจัดสภาพแวดล้อม เพราะครูต้องการความสะดวกในการสอนเช่นกัน สิ่งหนึ่งที่ต้องคำนึงถึงคือการให้ความสำคัญกับครูผู้สอน โดยควรจัดพื้นที่ที่ครูสามารถนั่งพูดคุยกับนักเรียนเกี่ยวกับผลงานของพวกเขาได้อย่างสะดวก และพื้นที่ที่ครูสามารถทำงานร่วมกับนักเรียนในขณะที่นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมศิลปะอยู่ ดังนั้นควรมีห้องพักครู หรือพื้นที่ที่ใช้สังเกตการณ์ขณะการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน

การสร้าง สภาพแวดล้อมให้เกิดสุนทรียะนั้น Caine (1974 อ้างถึงใน Koster, 2009) กล่าวว่า “ครูที่เป็นศิลปินจะมีความคิดในการออกแบบห้องเรียนแตกต่างจากครูที่เป็นนักวิจัยหรือครูที่เป็นนักบริหาร” ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ทำงานขนาดใหญ่ ห้องเรียนปกติ หรือมุมเล็กๆ ในห้องเรียนล้วนมีแนวทางที่สามารถนำมาใช้ในการจัดพื้นที่ให้เกิดความสุนทรียะแก่นักเรียน โดย Koster ได้อธิบายว่า

พื้นที่เป็นสิ่งสำคัญของการทำงานในห้อง พื้นที่ปูด้วยพรมจะทำให้เกิดความนุ่มและเก็บเสียงได้ดี และเป็นสิ่งกันกระแทกสำหรับกิจกรรมที่มีการเคลื่อนไหว พื้นที่เป็นกระบี่องและเสื่อน้ำมันจะง่ายต่อการทำความสะอาด ผนังถือเป็นส่วนสำคัญของพื้นที่การเรียนการสอนเช่นกัน นักเรียนสามารถติดผลงานศิลปะ รวมถึงการติดป้ายนิเทศแสดงข่าวสารบนผนังได้ การจัดแสดงผลงานบนผนังควรทำอย่างระมัดระวังและคำนึงถึงระดับสายตาของนักเรียน ซึ่งถือเป็น

มุมมองใหม่ไปกับระดับความสูงของนักเรียน รวมถึงการดูสิ่งแวดล้อมรอบตัวเพื่อที่จะจัดเตรียมให้
 อย่างเหมาะสม ผนังและพื้นห้องถือเป็นพื้นหลังของการแสดงงานภายในห้อง ผนังที่มีสีที่ดูโดดเด่น
 หรือสีที่ร้อนแรงรวมถึงพื้นที่มีขอบเขตจำกัดจะทำให้ห้องดูเล็กลงและดูน่าเบื่อ ส่วนสีอ่อนเช่นสีขาว
 สีขาวนวล หรือสีเทาอ่อน จะง่ายต่อการปรับเปลี่ยนโทนสีของห้องเมื่อมีการจัดแสดงงาน และทำให้
 ของเล่นที่มีสีสันโดดเด่นออกมา แต่เมื่อต้องการห้องที่มีสีสัน สามารถนำเอากระดาษสีมาปะทับ
 กับผนังห้องได้ นอกจากนี้ควรพิจารณาถึงพื้นผิวและลวดลายบนพื้นและผนังห้องที่ควรมีความ
 หลากหลาย พื้นหลังที่โทนสีกลาง รวมทั้งสีเบจ สีเทา และสีน้ำตาล จะไม่ขัดกับของเล่นที่มีสีสัน
 และวัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะ พื้นหลังที่ใช้สีอ่อน และโทนสีกลางไม่ใช่แค่เพียงทำให้ห้องดูมีความ
 สุนทรีย์เท่านั้น แต่รวมไปถึงการทำให้ห้องดูมีขนาดใหญ่ขึ้น รวมทั้งจะไม่สร้างความยุ่งยากในการ
 เลือกใช้สีของนักเรียนในการทำงาน ควรหลีกเลี่ยงการใช้สีที่ดูโดดเด่นในบริเวณที่นักเรียนใช้ทำงาน
 เพราะถึงแม้จะมีผลต่อความรู้สึกอย่างไรอย่างรวดเร็วแต่จะเป็นอุปสรรคต่อการสร้างสรรค์งานของ
 นักเรียน

ภาชนะที่ไว้เก็บของควรทำให้สภาพแวดล้อมดูดีขึ้นและไม่ขัดกับบริเวณนั้นๆ การ
 จัดเตรียมตะกร้าที่มีรูปทรงอย่างงานศิลปะไว้เก็บเครื่องมือเป็นทางเลือกหนึ่ง หรือถ้ามีการใช้กล่อง
 กระดาษก็สามารถวาดรูปตกแต่งบนกล่องนั้นได้ และควรเลือกใช้สีที่เข้ากับอุปกรณ์ต่างๆ ในห้อง
 ด้วย ควรเลือกใช้ถังพลาสติกหรือภาชนะใสของที่มีสีใกล้เคียงกัน เช่น ใช้สีฟ้าทั้งหมด หรือสีขาว
 ทั้งหมด ภาชนะใสจะสามารถทำอะไรได้หลายอย่างรวมถึงง่ายต่อการมองเห็นสิ่งที่อยู่ภายใน
 อุปกรณ์ศิลปะจะต้องจัดวางให้เป็นทีละจุดตา แรงแบนดาดใจในการวาดรูปอาจจะมาจากอุปกรณ์ที่
 อยู่ในห้อง นักเรียนจะใช้เวลาคิดอย่างมากและใช้อุปกรณ์อย่างระมัดระวังเมื่อพวกเขาจัดวาง
 อย่างสวยงาม สิ่งสำคัญคือครูควรนำอุปกรณ์ใหม่ๆ เข้ามาแทนที่อุปกรณ์ที่ชำรุดอย่างสม่ำเสมอ

นอกจากนั้น Koster ยังได้กล่าวถึงหลักการจัดเก็บอุปกรณ์ศิลปะภายในห้องศิลปะว่า
 กิจกรรมศิลปะไม่จำเป็นที่จะต้องทำงานบนโต๊ะเสียหมด หรือกิจกรรมศิลปะทั้งหมดจะต้องทำอยู่
 ภายในพื้นที่เดียวกัน การวาดภาพควรมีการจัดพื้นที่ให้มีความเหมาะสมกับกิจกรรม ส่วนที่ปูด้วย
 พรมและมีหมอนสามารถดึงดูดใจนักเรียนให้มานั่งและนอนในขณะที่กำลังวาดรูป ภายในพื้นที่นั้น
 ควรให้นักเรียนใช้เวลาส่วนตัวอยู่กับการทำงานของเขา และสามารถส่งเสริมโดยการเพิ่มกิจกรรมที่
 นอกเหนือการวาดรูปให้มีรูปแบบต่างๆ เช่น การทำของขนาดเล็ก การลงสีบนเครื่องปั้นดินเผา และ
 จัดวางอุปกรณ์การวาดรูปในหลายๆ พื้นที่ การวาดรูปไม่ควรกำหนดว่าต้องทำงานบนโต๊ะศิลปะ
 และควรมีการบันทึกความคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นในระหว่างวัน

การจัดเก็บอุปกรณ์ควรเก็บไว้ในพื้นที่ที่สะดวกแก่การใช้งานมากที่สุด วัสดุอุปกรณ์ที่จัดไว้ด้วยกันอาจจะเป็นสิ่งที่สามารถเข้าร่วมกันได้ กระดาษ กรรไกร และอุปกรณ์การวาดรูปควรจัดเก็บไว้ในสถานที่เฉพาะที่จัดเตรียมไว้โดยนักเรียนสามารถที่จะทำสัญลักษณ์ หรือเครื่องหมายง่ายต่อความเข้าใจ ครูควรจัดเตรียมที่เก็บของ เช่น กล่องเก็บของ ตะกร้า หรือชั้นวางของให้เหมาะสมกับความสูงของนักเรียน นอกจากนี้แต่กล่องหรือตะกร้าควรมีการทำป้ายชื่อระบุชนิดของวัสดุอุปกรณ์ แล้วนำไปติดที่ติดไว้ที่กล่องเก็บอุปกรณ์ หรือชั้นวางของ นอกจากนี้ครูจะต้องระวังการสูญหายของอุปกรณ์ ควรตรวจดูว่าครบหรือไม่ แม้ว่าจะมีการติดป้ายชื่อแล้ว กล่องเก็บวัสดุอุปกรณ์ควรจัดวางในระดับต่ำและกว้างเพียงพอที่นักเรียนสามารถมองเห็นสิ่งของภายในได้ง่าย กล่องพลาสติกใสเป็นสิ่งที่น่าเลือกใช้มากที่สุด เช่นเดียวกับตะกร้าเล็กๆ และกล่องกระดาษนักเรียนมักจะถามถึงวิธีการใช้อุปกรณ์ทางศิลปะ เพราะถือเป็นการสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนที่กำลังเพิ่มขึ้นอยู่เรื่อยๆ อย่างไรก็ตามเมื่อวัสดุมีไม่เพียงพอกับความต้องการหรือไม่ปลอดภัยกับนักเรียน ไม่ควรนำมาใช้หรือควรเก็บไว้ในที่มืดชิด นอกจากนี้ก่อนที่จะเลือกกิจกรรมทางศิลปะควรพิจารณาอย่างถี่ถ้วนว่าเมื่อได้ชิ้นงานมาแล้วจะมีการเก็บรักษาอย่างไร

ครูควรพิจารณาถึงพื้นที่ที่สามารถใช้ได้หลากหลาย โต๊ะสามารถใช้ในการประชุมเพื่อการทำงานและสามารถจัดวางชิ้นงานที่เสร็จในแต่ละวันได้ พื้นที่ใต้โต๊ะหรือบนชั้นสามารถใช้วางผลงานได้เช่นกัน โดยเป็นทางเลือกที่เหมาะสมกับงานที่ยังไม่แห้งซึ่งจะลดความเสียหายของผลงานได้เป็นอย่างดี แต่ถ้าผลงานชิ้นนั้นๆ จำเป็นที่จะต้องมีการเคลื่อนย้ายนักเรียนสามารถที่จะใช้กระดาษหรือกระดาษแข็งมาใช้รองชิ้นงาน การที่นักเรียนมีกล่องส่วนตัวจะทำให้ง่ายต่อการเก็บผลงานของพวกเขา โดยวางไว้ใกล้กับประตูเพื่อให้ผู้ปกครองเก็บผลงานของนักเรียนกลับไป

ในห้องเรียนศิลปะ ครูจะต้องพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ในการจัดแสดงผลงานศิลปะ ควรหาโอกาสพิเศษเพื่อที่แสดงผลงานของนักเรียนทุกคนในช่วงเวลาเดียวกันเพราะจะแสดงให้เห็นถึงผลงานที่มีจำนวนมากและมีความหลากหลาย เพียงไม่นานผนังของห้องเรียนจะเต็มไปด้วยผลงานศิลปะที่มีสีสันสวยงาม การเลือกผลงานงานที่แสดงควรเป็นผลงานที่แสดงให้เห็นถึงการเรียนรู้ที่ได้รับ นอกจากนี้การแสดงผลงานศิลปะในที่สาธารณะ จะมีจุดประสงค์การแสดงผลงานแตกต่างจากการแสดงผลงานในห้องเรียน เพราะพื้นที่สาธารณะใช้แสดงผลงานแก่คนทั่วไปที่ไม่คุ้นเคยกับกระบวนการทำงานของนักเรียน การแสดงผลงานในที่สาธารณะเป็นผลดีต่อหลักสูตรศิลปะ เพราะเป็นการแสดงให้เห็นให้ผู้ปกครองและชุมชนได้เข้าใจว่านักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้าง

เป้าหมายของการแสดงผลงานไม่ใช่แค่เพียงเพื่อความพึงพอใจของตนเองหรือต้องการจะประกวดแข่งขันกันแต่อย่างใด จุดประสงค์หลักของการนำเสนอผลงานเพื่อเป็นการเพิ่มความมั่นใจ

ให้นักเรียนหรือครูผู้สอน แต่ถ้านักเรียนเกิดความกดดันจะเป็นผลกระทบต่อการสร้างผลงานศิลปะได้ ความกลัวที่จะถูกตัดสินโดยบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลข้างนอก ครูควรเป็นผู้ปลอบนักเรียนว่าพวกเขาทำดีที่สุดแล้วเพราะคนในครอบครัวยังมาดูผลงานของพวกเขา หรือจะแสดงผลงานให้เห็นถึงขั้นตอนในการทำงานของนักเรียนซึ่งอาจจะทำให้เกิดความประทับใจมากยิ่งขึ้น ครูอาจจะแสดงผลงานที่พวกเขาคิดว่าเป็นผลงานที่ดีที่สุดหรือผลงานที่ไม่เป็นที่น่าพอใจก็เป็นได้ การแข่งขันและการตัดสินงานศิลปะไม่ได้อยู่ในแผนงานของศิลปศึกษา แต่เน้นในเรื่องความพอใจของผู้ใหญ่ที่มีต่องานและเสริมสร้างทัศนคติที่ดี ซึ่งจะเป็นผลดีต่อผู้ที่ชนะแต่จะทำให้ผู้แพ้เกิดความท้อถอยในการทำงานศิลปะอย่างสิ้นเชิง

Bates (2000) กล่าวว่า ในวิสัยทัศน์ของครูจะต้องมีห้องเรียนศิลปะในอุดมคติ ครูอาจจะต้องสังเกตกิจกรรมการเรียนการสอน ครูอาจจะคิดว่าการมีหน้าต่างห้องที่เรียงรายพร้อมทั้งที่เก็บของจำนวนมาก อ่างล้างมือหลาย ๆ อ่าง และการจัดหาตู้เป็นสิ่งที่จะต้องมีในห้องเรียนศิลปะ ครูอาจจะพบกับบทเรียนบางอย่างจากความแออัดของแถวโต๊ะ ทางเดินที่แคบ ที่เก็บของและที่จัดแสดงผลงานไม่เพียงพอ นอกจากด้านการสอนแล้วครูจะต้องเป็นผู้จัดการเรื่องเหล่านี้ วิธีที่ง่ายที่สุดอาจจะทำการย้ายจากห้องหนึ่งไปอีกห้องหนึ่ง แต่ที่ที่ดีที่สุดมักจะเป็นที่ห่างไกลเกินกว่าจะจินตนาการได้ แต่สิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึงคืออะไรก็ตามที่จัดไว้จะต้องเป็นสิ่งที่เหมาะกับพื้นที่ ซึ่งเป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับการสร้างสรรคของครูผู้สอนที่จะให้มีความสวยงามและเหมาะแก่การใช้งาน ดังนั้น Bates (2000) จึงได้อธิบายถึงการจัดห้องเรียนศิลปะไว้ดังนี้

การสร้างความสะดวกสบายให้กับห้องเรียน (Making an Aesthetic Statement)

สิ่งสำคัญในการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนนั้น ครูอาจมีค่าใช้จ่ายสำหรับการตกแต่งห้องเรียนเพื่อให้เป็นพื้นที่ที่ให้ความรู้สึกดีแก่นักเรียน โดยการสร้างสรรค์พื้นที่ที่สวยงามสำหรับครูและนักเรียนนั้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้อัน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ครูควรคำนึงถึงสีของผนังห้อง เพราะสีสามารถสร้างอารมณ์และเพิ่มความสนใจได้ ครูสามารถปรับเปลี่ยนพื้นที่เดิมหรือลองใช้สีใหม่ ๆ ได้ ครูอาจจะลองเลือกสีของผนังห้อง สีของชั้นหรือตู้วางของ ครูสามารถทำให้ผนังห้องดูมีชีวิตชีวาด้วยการตกแต่งวาดรูปโดยใช้สีโทนเดียวกัน ผนังของห้องเรียนไม่ควรตกแต่งให้หนาแน่นเกินไป การมีรูปภาพบนผนังห้องมากเกินไปจะทำให้ขัดกับจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ นักเรียนสามารถมองเห็นสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนและในห้องเรียนได้ง่าย การตกแต่งมากเกินไปใช้ว่าจะจะเป็นผลดีเสมอเพราะพื้นที่ที่หนาแน่นเกินไปจะกระตุ้นให้เกิดความสับสน

ในส่วนของหน้าต่างซึ่งทำให้รู้สึกถึงพื้นที่ที่เปิดโล่ง แต่เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความไขว้เขวได้เช่นกัน โดยหน้าต่างที่อยู่ด้านเดียวกับบริเวณถนนควรใช้เป็นที่ติดป้ายนิเทศ รวมทั้งการแขวนงานศิลปะไว้อย่างถาวร ครูบางคนอาจจะเลือกใช้ผ้ามาแนบหน้าต่าง แต่ถ้าครูต้องการจะแสดงภาพสไลด์ในห้องควรจัดเตรียมพื้นที่ที่ค่อนข้างจะมีมืดไว้ นอกจากนี้การออกแบบรอบๆ หน้าต่างควรคำนึงถึงความสวยงาม ผลต่อจิตใจ และด้านการใช้งานให้มีความเหมาะสม นอกจากการสอนและการแสดงผลงานศิลปะแล้ว ครูควรเพิ่มความสวยงามในสภาพแวดล้อมให้เพิ่มขึ้น โดยเริ่มก่อนที่นักเรียนจะทำงานของตน ครูส่วนมากจะจัดป้ายนิเทศที่มีขนาดใหญ่ และมีสีสันซึ่งถือเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะแนะนำตัวของคุณให้กับนักเรียนและแสดงทักษะทางศิลปะของคุณคุณครวมิผลงานที่ตนเองสร้างสรรค์ขึ้นเป็นตัวอย่างให้นักเรียน เพราะนักเรียนมักจะคาดหวังถึงงานศิลปะของคุณ วิธีที่จะกระตุ้นความสนใจของนักเรียนให้ทำงานศิลปะเพิ่มมากขึ้นสามารถทำได้โดยครูสามารถที่จะแลกเปลี่ยนการทางศิลปะร่วมกัน

ครูควรจัดเตรียมบรรยากาศให้มีความเหมาะสม และส่งเสริมให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม โดยการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบและดูแลรักษาห้องเรียน ตัวอย่างเช่น ในห้องเรียนแก่นักเรียนสามารถวาดรูปบนชั้นวางของหรือผนังห้อง ส่วนมากแล้วครูจะเตรียมความพร้อมไว้ในห้องเรียนรวมทั้งส่งเสริมให้นักเรียนนำต้นไม้และสัตว์เล็กๆ เช่น หนูตะเภาหรือปลา มาเลี้ยงภายในห้อง โรงเรียนบางแห่งมีห้องเรียนขนาดใหญ่ซึ่งเป็นห้องปฏิบัติการเฉพาะ โดยนักเรียนสามารถสร้างสรรค์สิ่งแวดลอมต่างๆ ได้ทุกเพศทุกวัย ผ่านการร่วมมือในการสร้างห้องเรียนของพวกเขาและให้นักเรียนได้เห็นถึงคุณค่าที่พวกเขาทำหน้าที่ของตนอย่างมีความรับผิดชอบ นอกจากนี้ควรคำนึงถึงผลที่ได้รับจากแผนการสอน และแสดงความสำคัญโดยผ่านการสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมที่สามารถมองเห็นได้ ครูเป็นผู้พิจารณาผลงานศิลปะซึ่งเป็นแกนสำคัญของศิลปะศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงแผนการเรียนการสอนที่มีการแสดงผลงานศิลปะโดยศิลปิน ห้องเรียนศิลปะจะแสดงให้เห็นถึงเป้าหมายของการแสดงผลงานของนักเรียน ครูอาจจะแสดงผลงานเพื่อเป็นการเชื่อมต่อกับโลกภายนอก ทางภาคการศึกษาเองอาจมีการจัดแสดงนิทรรศการด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อเป็นการแก้ปัญหาในด้านห้องปฏิบัติการด้วยแบบอย่างสร้างสรรค์ให้มีการติดต่อกับสภาพแวดล้อมภายนอก

การออกแบบพื้นที่ใช้สอย (Designing a Functional Space)

ครูควรตรวจสอบจำนวนนักเรียนและจัดเตรียมที่นั่งให้เพียงพอสำหรับทุกคน ครูส่วนใหญ่ มักจะให้เรียนนั่งทำงานที่โต๊ะ การนั่งทำงานเป็นกลุ่มจะเป็นประโยชน์มากกว่าเพราะเป็นการ

ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน ในระหว่างการทำงานร่วมกันนักเรียนจะมีการระดมความคิด แก้ไขปัญหาที่เกิด และปฏิบัติงานร่วมกัน การปฏิบัติงานบนโต๊ะจะส่งเสริมสัญลักษณ์ของผู้เรียน แต่ถ้าไม่มีโต๊ะเรียนสามารถใช้โต๊ะทำงานมาใช้ร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยแบ่งเป็นกลุ่มละ 4-6 คน ชนิดของเฟอร์นิเจอร์และการจัดวางจะขึ้นอยู่กับรายวิชาและผู้เรียน ในห้องเรียนอาจจะมีขาตั้งกระดานวาดรูป ม้านั่งในการวาดรูปรอบๆ หุ่นจำลองหรือหุ่นนิ่ง สิ่งสำคัญที่สุดคือที่นั่งจะต้องตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนในการทำกิจกรรมทางศิลปะ ระยะเวลาช่วงระหว่างที่นั่งถือเป็นสิ่งสำคัญ เช่นเดียวกัน ครูควรคำนึงถึงทางเข้าและทางออกของห้อง ควรมีพื้นที่ระหว่างกลุ่มให้เพียงพอและจัดให้มีช่องว่างเพื่อให้นักเรียนเคลื่อนไหวและทำงานได้อย่างสะดวก ครูบางคนมีห้องที่ขนาดใหญ่พอที่จะจัดพื้นที่เฉพาะสำหรับกิจกรรมที่แตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น ครูอาจจะสร้างมุมที่สงบสำหรับการทำงานศิลปะของนักเรียนแต่ละคนและไว้สำหรับอ่านหนังสือ หรือพื้นที่ปูพรมที่นักเรียนสามารถนั่งพูดคุยและแลกเปลี่ยนผลงานศิลปะกันได้

การจัดวางโต๊ะครูถือเป็นสิ่งที่ส่งผลตามหลักจิตวิทยา เพราะถ้าโต๊ะนักเรียนหันหน้ามาทางโต๊ะครูที่อยู่หน้าห้องจะให้ความรู้สึกที่ว่า “ตอนนี้ครูกำลังมองดูอยู่” “ครูเป็นผู้นำ” และ “นักเรียนจะต้องเชื่อฟังครู” แต่ถ้าครูจัดโต๊ะนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ รอบห้อง นักเรียนจะหันหน้าไปทางเพื่อน และโต๊ะของครูจะอยู่ในมุมใดมุมหนึ่ง ซึ่งจะส่งผลทางจิตวิทยาที่แตกต่างกันออกไป จึงชี้ให้เห็นว่าการจัดตำแหน่งโต๊ะของครูถือเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณา โดย

1. ครูไม่ได้สอนที่โต๊ะ แต่จะยืนสอนและเขียนบนกระดาน รวมถึงการสาธิตวิธีการและเดินไปใกล้กับนักเรียน
2. ตำแหน่งของครูในห้องและรูปแบบวิธีการสอนจะขึ้นอยู่กับแต่ละกิจกรรมของศิลปะ เมื่อครูนำเสนอบทเรียนแล้ว ครูอาจจะสั่งงานและยืนอยู่ข้างหน้าหรือตรงกลางห้อง เมื่อครูกำลังสอนครูสามารถเดินไปรอบห้องเพื่อดูนักเรียนได้
3. เมื่อครูไม่ได้สอนที่โต๊ะ ครูควรจัดโต๊ะให้อยู่ในมุมใดมุมหนึ่งเพื่อสังเกตการทำงานของนักเรียน ครูต้องการมองพวกนักเรียน แต่นักเรียนกลับไม่ต้องการเห็นครู

ครูควรคิดหาวิธีในการจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ ไม่ควรจัดอุปกรณ์โดยเรียงตามอักษร วัสดุที่คล้ายคลึงกันควรจัดวางไว้ด้วยกัน ควรคำนึงว่าวัสดุชนิดใดควรใช้หรือนักเรียนสามารถหยิบใช้ได้ง่าย และชนิดใดที่จะต้องเก็บไว้ในที่มิดชิด ครูควรมีวิธีการที่หลากหลายในการเก็บรักษา และการแจกจ่ายอุปกรณ์ศิลปะ ครูจะต้องจัดระบบให้เหมาะสมกับอายุและพัฒนาการของนักเรียน ครูส่วนใหญ่ มักจะใช้อุปกรณ์ที่เป็นวัสดุสิ้นเปลือง รวมถึงบล็อกลไม้และที่เก็บแปรง พู่กัน และการติดป้ายชื่อบนอุปกรณ์เครื่องมือทั้งหลายเช่น กรรไกรอาจจะเก็บไว้โดยแขวนไว้กับตะขอ การจัดเก็บ

อุปกรณ์เหล่านี้ ครูอาจจะไม่ต้องนับจำนวนทั้งหมด เพราะการแขวนหรือกล่องที่ว่างเปล่าจะสามารถบอกครูได้ทันทีว่าอุปกรณ์เหล่านั้นหายไป ครูศิลปะโดยทั่วไปมักจะต้องพบกับนักเรียนประมาณ 150 คนต่อวัน แต่ละคนจะมีงานของตนเองและต้องการที่จะเก็บไว้ในห้องเรียน วิธีการเก็บรักษาผลงานเหล่านี้ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง ครูศิลปะส่วนมากมักจะใช้แฟ้มเก็บสะสมผลงาน (Portfolio) ถ้านักเรียนจัดการกับผลงานของตนเรียบร้อยแล้วจะนำมาจัดเรียงไว้ในแฟ้มสะสมผลงาน ซึ่งนักเรียนแต่ละคนควรมีแฟ้มสะสมผลงานของตนเอง นักเรียนทุกคนควรมีพื้นที่ทำงานของตนเองเนื่องจากจะแสดงให้เห็นถึงการจัดที่นั่งในชั้นเรียน วิธีการหนึ่งครูอาจจะติดลำดับเลขที่ไว้ที่โต๊ะของนักเรียนและติดไว้ที่งานของพวกเขา หรืออาจจะใช้สัญลักษณ์ก็ได้ เช่น เลข สี หรือเครื่องมือที่ใช้ นอกเหนือจากการจัดแฟ้มสะสมผลงานของแต่ละคนและแต่ละกลุ่มแล้ว อาจจะมีเก็บผลงานไว้ในลิ้นชักหรือตู้ที่อยู่ในห้อง แต่โดยทั่วไปแล้วดูเหมือนว่าในช่วงแรกครูไม่ได้ตระหนักถึงวิธีการเหล่านี้ แต่อย่างไรก็ตามครูจะต้องแน่ใจว่าครูได้จัดระบบและวิธีการเหล่านี้ก่อนที่นักเรียนจะมาถึง

Qualley (1986) ได้กล่าวถึงการจัดห้องเรียนศิลปะโดยคำนึงถึงหลักความปลอดภัยของห้องเรียน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ส่วนของพื้นห้องเรียนมักเป็นส่วนที่ถูกมองข้ามเรื่องความปลอดภัย ห้องเรียนที่มีพื้นต่างระดับหรือไม่เรียบเสมอกัน มีแนวโน้มที่จะเกิดการสะดุดล้ม ดังนั้นจึงควรมีการทำสัญลักษณ์ให้ชัดเจนโดยใช้สีที่ตัดกัน ทาสีตรงขอบของพื้นที่ต่างระดับเพื่อที่จะสังเกตเห็นได้ง่าย พื้นห้องควรแห้งและไม่ลื่น เมื่อมีอะไรหกเลอะเทอะควรทำความสะอาดในทันที เช่น น้ำที่กระเด็นเลอะเทอะรอบๆ อ่างล้างมือ ควรมีการเช็ดให้แห้งในทันที นักเรียนทุกระดับชั้นควรมีความรับผิดชอบร่วมกันและควรรู้ว่าเมื่อไหร่ที่จะต้องการความช่วยเหลือจากครู ในกรณีที่พื้นห้องเรียนหรือกระเบื้องแตก ร้าว ครูควรรีบหาทางแก้ไขโดยทันที ในส่วนของกิจกรรมบางประเภทนั้น อาจจะต้องใช้สารเคมี หรือสีชนิดต่างๆ ห้องเรียนจึงควรอยู่ใกล้กับส่วนชำระล้าง เพื่อทำความสะอาดร่างกายได้ทันทีเมื่อมีการเปื้อน ห้องเรียนศิลปะจึงควรมีอ่างล้างมือจัดไว้ โดยอ่างล้างมือจะต้องมีระดับที่นักเรียนสามารถใช้งานได้ แต่ถ้าในห้องเรียนไม่มีอ่างล้างมือ ครูควรจัดถังใส่น้ำเตรียมไว้

พื้นที่ในห้องเรียนจะต้องมีแสงสว่างที่เพียงพอ และสามารถปรับเพิ่ม / ลด ความสว่างได้ เพราะกิจกรรมบางชนิดต้องการแสงโดยตรง แสงสว่างที่มีเพียงพอไม่เพียงแต่ช่วยให้ทำงานได้สะดวกเท่านั้น แต่ยังช่วยไม่ให้เกิดการสะดุดล้มจากสิ่งกีดขวางที่เรามองไม่เห็น แสงที่ไม่สว่างไม่มีผลต่อการอนุรักษ์พลังงาน แต่อาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุภายในห้อง นอกจากนั้นกิจกรรมต่างๆ ควรมีความสอดคล้องกับขนาดของห้องเรียน นักเรียนควรมีเนื้อที่ที่เพียงพอในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ

โดยนักเรียนไม่ควรแออัดจนเกินไปในห้องเรียน บางครั้งผู้บริหารโรงเรียนควรมีการพิจารณาถึงการ
ใช้พื้นที่ที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมไปถึงการวางแผนการสอนในแต่ละกิจกรรมครูจะต้อง
คำนึงถึงพื้นที่ในห้องเรียนด้วย ควรจัดวางเฟอร์นิเจอร์ไม่ให้กีดขวางการทำงานของนักเรียน ต้อง
แน่ใจว่ามีระยะห่างของโต๊ะเรียนเพียงพอและไม่มีสิ่งกีดขวางในการเคลื่อนไหวตลอดทั้งห้อง ใน
กรณีที่นักเรียนจะต้องลุกจากที่นั่งไปหยิบอุปกรณ์มาปฏิบัติกิจกรรมนั้นจะต้องมีขอบเขตในการ
เคลื่อนไหวและมีการวางแผนอย่างรอบคอบ นอกจากนี้สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงคือ ห้องเรียนมีประตู
ทางออกที่สามารถมองเห็นได้ง่ายเมื่อเกิดกรณีฉุกเฉิน

สุดท้ายในห้องเรียนศิลปะควรมีที่เก็บของเพียงพอสำหรับวัสดุ อุปกรณ์ และสำหรับจัดเก็บ
ผลงานที่สำเร็จแล้ว การจัดเก็บของในตู้ไม่ควรจัดเก็บจนแน่นหนาเกินไปแต่ควรมีพื้นที่เหลือไว้บ้าง
ครูศิลปะควรจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่มีรูปแบบใหม่ๆ เพื่อให้นักเรียนได้ทดลองใช้ในการทำงาน แต่ไม่
ควรให้นักเรียนในใช้อย่างสิ้นเปลือง การจัดเก็บอาจจะวางซ้อนกันหรือจัดเก็บไว้ในกล่องอย่างเป็น
สัดส่วน

Wellington B. Gray (1960) ได้แบ่งลักษณะของห้องปฏิบัติการทางศิลปะดังนี้

1. อุณหภูมิและการระบายอากาศ ควรมีการควบคุมอุณหภูมิโดยดูจากกิจกรรมภายใน
ห้องเรียนรวมทั้งจำนวนนักเรียน การที่อุณหภูมิไม่พอเหมาะจะทำให้เด็กหงุดหงิดง่าย อุณหภูมิ
โดยเฉลี่ยควรอยู่ระหว่าง 68 ถึง 72 องศาฟาเรนไฮต์ ซึ่งเป็นหน้าที่ของครูในการควบคุมอุณหภูมิ
ภายในห้องเรียน การระบายอากาศถือเป็นเรื่องสำคัญที่ละเลยไม่ได้ ควรติดตั้งเครื่องระบาย
อากาศ นอกจากนี้ควรมีการถ่ายเทอากาศทางหน้าต่าง อากาศไม่ควรเย็นหรือร้อนเกินไปจนทำให้
นักเรียนไม่สบาย หน้าต่างที่เป็นไม้ หรือกระจกจะช่วยให้เย็นขึ้น
2. การจัดการเกี่ยวกับแสงสว่างจะช่วยให้การทำงานของนักเรียน ไม่มีอุปสรรคครบถ้วน
ลดความเครียดในห้องเรียน ควรควบคุมแสงสว่างจากธรรมชาติโดยการปิดหน้าต่างลงบ้าง อาจมี
ม่านหรือมู่ลี่เพื่อลดการสะท้อนของแสงที่จะเข้าตานักเรียนด้วย
3. ห้องเรียนควรมีความสะอาดเรียบร้อย แม้ว่าจะไม่ใช่หน้าที่ของครูโดยตรง แต่การฝึกให้
นักเรียนได้มีระเบียบวินัยในการดูแลรักษาห้องเรียนให้สะอาดจากการเก็บและดูแลรักษาเครื่องมือ
ควรให้เวลาก่อนทำชั่วโมงเรียนประมาณ 5 นาที โดยการแบ่งกลุ่มทำความสะอาด ซึ่งวิธีการ
ดังกล่าวสามารถใช้ได้ในนักเรียนตั้งแต่ประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษา หนังสือเรียนและชั้นวาง
หนังสือเรียนควรจัดและแสดงให้เห็นชัดเจน อ่างน้ำควรถูกขัดและล้างทุกครั้งหลังเลิกเรียน ของใช้
ในห้องปฏิบัติการควรวางคืนที่เดิมทุกครั้งหลังเลิกเรียน

4. การจัดที่นั่งต้องให้มีความเหมาะสมกับจำนวนนักเรียน ในห้องเรียนจึงควรมีเฟอร์นิเจอร์ที่หางายและเคลื่อนย้ายได้สะดวก โรงเรียนหลายแห่งชอบที่จะใช้โต๊ะใหญ่สำหรับงานวาดเขียนทั่วไป หรืองานฝีมือมักใช้โต๊ะนั่งสำหรับนักเรียน 4 คนรวมทั้งเก้าอี้หมุนไม่มีพนัก นักเรียนแต่ละชั้นเรียนจะมีจำนวนแตกต่างกัน โรงเรียนหลายแห่งมักใช้โต๊ะใหญ่ ผู้สอนควรจัดที่นั่งให้นักเรียนที่เล็กกว่าอยู่บริเวณหน้าห้องเรียน ยกเว้นกรณีนักเรียนที่มีปัญหาเรื่องการมองและการได้ยิน การที่นักเรียนมีที่นั่งเฉพาะตัวจะเป็นประโยชน์แก่ครูในการเช็คชื่อ และสร้างความคุ้นเคยต่อครูในการจำนักเรียนแต่ละคนได้ง่ายขึ้น จำนวนที่นั่งจำเป็นต้องเหมาะสมกับจำนวนนักเรียนโดยนักเรียนแต่ละชั้นจะมีขนาดแตกต่างกัน เพราะเหตุนี้นักเรียนที่มีรูปร่างไม่สูงนักจำเป็นต้องนั่งบนเก้าอี้ที่ให้เท้าแตะพื้นได้

5. การเช็คชื่อเข้าชั้นเรียน ควรมีการปฏิสนิเทศการเข้าชั้นเรียนในช่วงแรกของภาคเรียน โดยเฉพาะกรณีป่วยหรือลาเรียน การส่งใบลาเพื่อความสะดวกของครูในการตรวจเช็ค นักเรียนควรมีที่นั่งเฉพาะและควรมีแผนผังแสดงตำแหน่งที่นั่งจะเป็นประโยชน์ต่อการจำนักเรียน

6. การควบคุมการเคลื่อนที่ของนักเรียน ถ้าครูสามารถควบคุมการเคลื่อนที่ของนักเรียนได้ ความวุ่นวายภายในห้องเรียนจะเกิดขึ้นได้ยาก นักเรียนในห้องควรรู้จักตำแหน่งภายในห้องเรียน เพื่อเคลื่อนย้ายได้สะดวกโดยเฉพาะในช่วงแรกที่พบครู เนื่องจากธรรมชาติของการเรียนศิลปะ จำเป็นที่จะต้องให้นักเรียนมีอิสระในห้องเรียน อย่างไรก็ตามการมีอิสระไม่ได้หมายความว่าให้เสรีจนเกินขอบเขต การเคลื่อนที่ภายในห้องเรียนควรขึ้นอยู่กับอายุของนักเรียนและระเบียบภายในห้องเรียน ห้องเรียนจะถูกใช้คาบต่อคาบ จึงควรทำให้ห้องสะอาด เรียบร้อยอยู่ตลอดเวลา เพราะเป็นเรื่องสำคัญของการจัดการ อย่างไรก็ตามครูไม่ควรดูแลเรื่องความสะอาดมากเกินไป การให้ความสำคัญกับการสอน

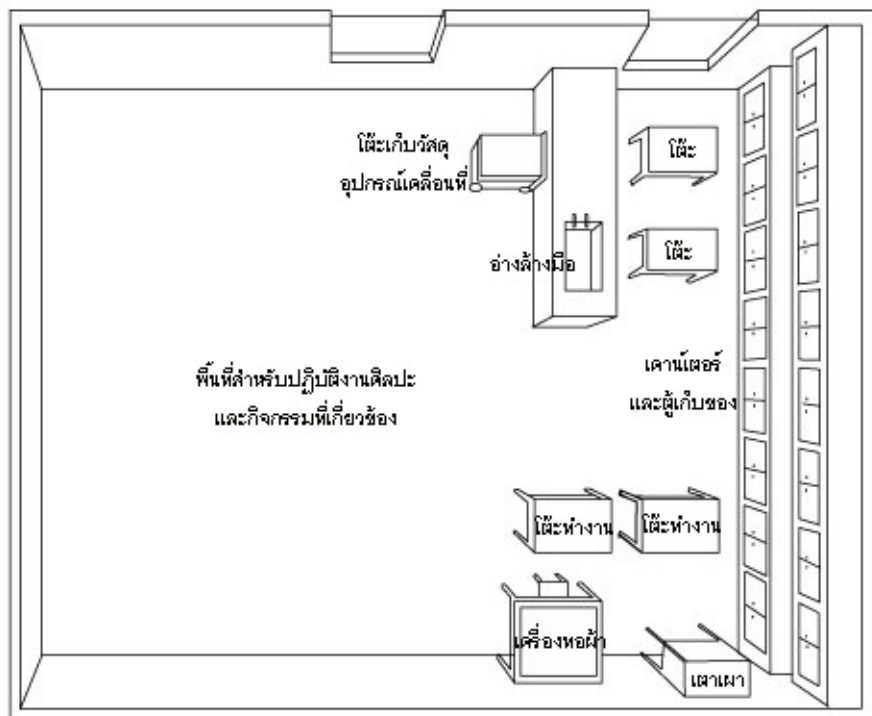
7. การเตรียมอุปกรณ์การสอนพิเศษ การเรียนศิลปะจำเป็นต้องใช้เครื่องมือเฉพาะที่หลากหลาย อุปกรณ์จำนวนมากต้องใช้เป็นกลุ่ม จึงจำเป็นต้องจัดเป็นหมวดหมู่เพื่อให้การใช้สอยมีประสิทธิภาพ ควรจัดให้อยู่ใกล้มือที่จะสามารถหยิบใช้ได้สะดวก เครื่องมือและอุปกรณ์การเขียนภาพที่มีลักษณะการใช้ที่ใกล้เคียงกันควรจัดไว้ใกล้กัน เครื่องมือที่ต้องใช้ไฟฟ้าควรคำนึงถึงปลั๊กไฟและการระบายความร้อน การจัดให้ตีเกิดพื้นที่ว่างในการทำงานเพิ่มขึ้นและควรมีพื้นที่สำรองสำหรับเก็บของใหญ่ มีลิ้นชักเก็บกระดาษ มีชั้นวางงานเพียงพอกับงานที่เสร็จแล้วและยังไม่เสร็จ

จากทฤษฎีในด้านการจัดห้องเรียนศิลปะ จะสรุปได้ว่า ห้องเรียนศิลปะควรเป็นห้องเรียนที่แยกออกมาจากห้องเรียนปกติทั่วไป และมีขนาดที่กว้างขวางเพื่อให้สะดวกต่อการปฏิบัติ

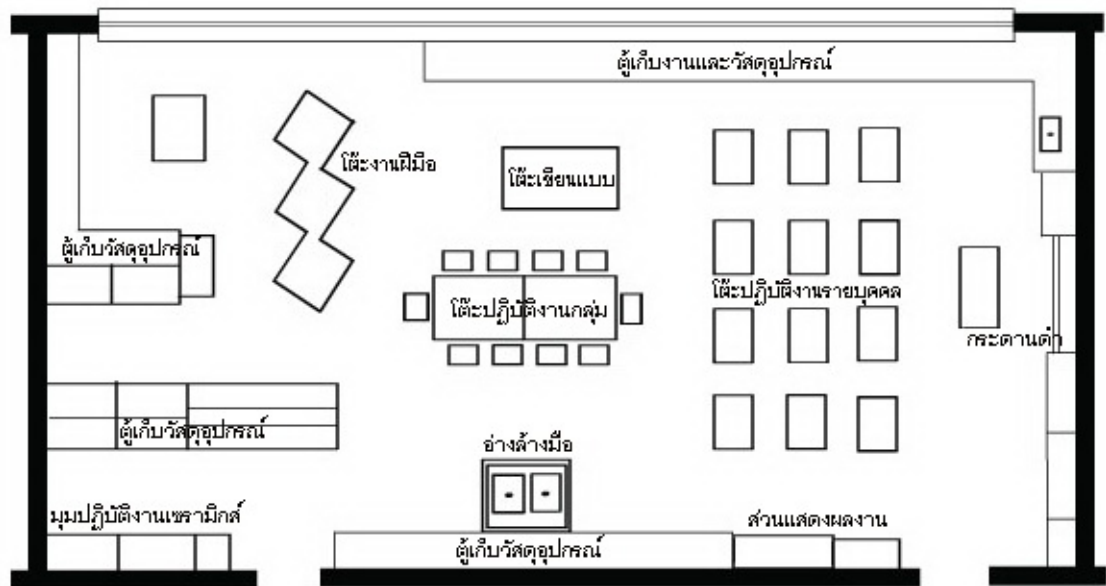
กิจกรรมในการเรียนการสอน เนื่องจากวิชาศิลปะศึกษาเป็นวิชาที่เน้นการปฏิบัติเสียเป็นส่วนใหญ่ และควรมีขนาดที่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน ห้องเรียนศิลปะศึกษานั้นจะต้องมีการจัดเตรียมสื่อ การสอน วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนไว้ให้ครบ และมีตู้เก็บของหรือชั้นวางอุปกรณ์ วัสดุต่างๆ รวมไปถึงการจัดป้ายนิเทศหรือจัดพื้นที่ไว้แสดงผลงานศิลปะที่นักเรียนได้สร้างสรรค์ขึ้น ห้องเรียนศิลปะควรมีระบบการถ่ายเทอากาศที่ดีและมีแสงสว่างเพียงพอ สิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งของ ห้องเรียนศิลปะศึกษา คือการใส่ใจกับองค์ประกอบทางความงามเพื่อให้ผู้เรียนได้รู้สึกและซึมซับ สุนทรียภาพ เพื่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ทำให้ผู้เรียนได้รู้สึกถึงความเป็นศิลปะนอกจากนี้สิ่งที่ควร คำนึงถึงคือการมีอ่างล้างมือภายในห้องเรียนศิลปะเพื่อสะดวกต่อการปฏิบัติกิจกรรมและทำความสะอาด วัสดุอุปกรณ์ ทั้งนี้อ่างล้างมือดังกล่าวต้องมีการระบายน้ำที่ดี ไม่อุดตัน เมื่อการจัดห้องเรียน ศิลปะเป็นไปตามความเหมาะสมแล้วย่อมส่งผลต่อความสะดวกในการปฏิบัติกิจกรรม รวมทั้งการ เรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

ทั้งนี้จากการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติม ผู้วิจัยได้ค้นพบตัวอย่างรูปแบบการจัด ห้องเรียนศิลปะในลักษณะต่างๆ ดังนี้

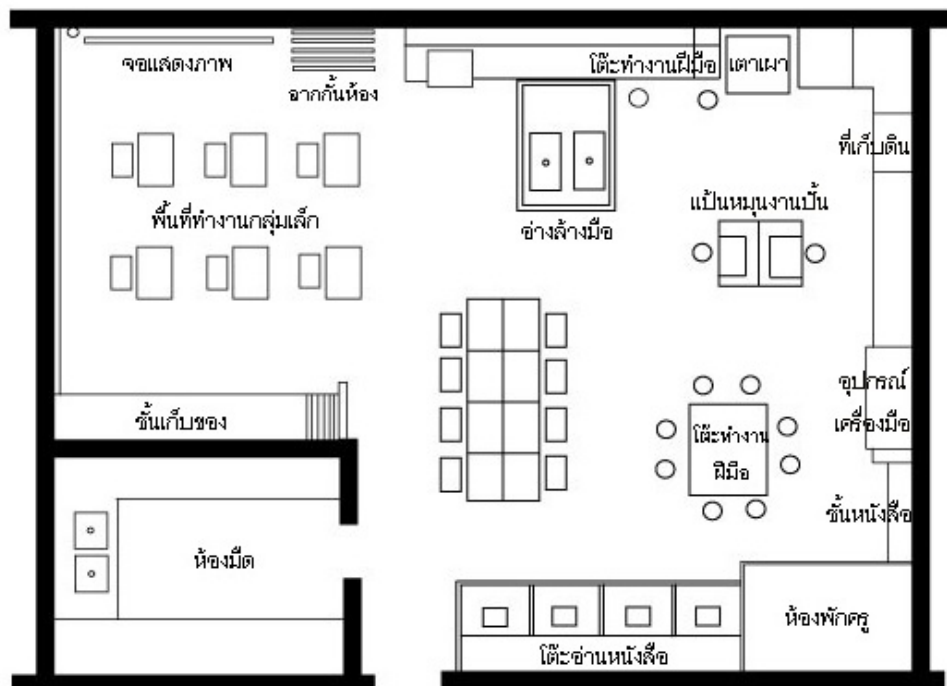
ภาพที่ 1 ภาพแสดงตัวอย่างการจัดห้องเรียนศิลปะในระดับประถมศึกษา (Conant, 1963: 233)

ภาพที่ 2 แผนผังแสดงการจัดห้องเรียนศิลปะโดย NAEA (Hubbard, 1969: 198)

ภาพที่ 3 แผนผังแสดงการจัดห้องเรียนศิลปะโดย U.S. Office of Education (Hubbard, 1969: 200)

ภาพที่ 4 แผนผังแสดงการจัดห้องเรียนศิลปะ (Hubbard, 1969: 197)

จากรูปภาพการจัดห้องเรียนศิลปะที่น่าเสนอสามารถสรุปได้ว่า ห้องเรียนศิลปะควรมีขนาดและพื้นที่มากกว่าห้องเรียนปกติทั่วไป การจัดห้องเรียนศิลปะควรจัดแยกส่วนตามแต่ละกิจกรรม เช่น ส่วนปฏิบัติกิจกรรมการวาด ส่วนปฏิบัติกิจกรรมการปั้น ส่วนปฏิบัติกิจกรรมภาพพิมพ์ เป็นต้น พร้อมทั้งมีตู้หรือชั้นเก็บวัสดุอุปกรณ์ มีพื้นที่จัดแสดงผลงานศิลปะ และมีอ่างล้างมือประจำห้องเรียน เพราะห้องศิลปะถือเป็นห้องปฏิบัติการห้องหนึ่งที่จะต้องมีการปฏิบัติกิจกรรมที่ต้องใช้วัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือ การจัดห้องเรียนศิลปะให้เป็นสัดส่วนนั้นเพื่อให้สะดวกต่อการปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละเนื้อหา

กิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาประกอบด้วยกิจกรรมที่มีความหลากหลาย ดังนั้นห้องเรียนศิลปะจึงประกอบด้วยห้องปฏิบัติการที่มีลักษณะเฉพาะเพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมแต่ละประเภท จากผลวิจัยของ ไพกานท์ รักษาสุทธิพันธ์ (2547) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบสารสนเทศสภาพแวดล้อมทางกายภาพสำหรับสาขาศิลปะและการออกแบบในระดับอุดมศึกษา และพัชริน สงวนผลไพโรจน์ (2544) ที่ศึกษาเรื่องลักษณะห้องปฏิบัติการศิลปะศึกษาที่มีประสิทธิภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จึงสามารถสังเคราะห์ลักษณะของห้องปฏิบัติการทางศิลปะในแต่ละประเภทได้ดังนี้

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์ลักษณะของห้องปฏิบัติการศิลปะในแต่ละประเภท

ประเภทห้องปฏิบัติการ	กิจกรรมการใช้พื้นที่	ลักษณะทางกายภาพ	วัสดุอุปกรณ์
ห้องโสตทัศนอุปกรณ์ศิลปะศึกษา	เป็นห้องปฏิบัติการที่สร้างขึ้นเพื่อการจัดการเรียนการสอนในวิชาศิลปะศึกษาที่มีความจำเป็นต้องใช้สื่อการเรียนการสอนที่ต้องการควบคุมแสงสว่างและสื่อการสอนที่เคลื่อนที่ยาก มีราคาสูง	การออกแบบและการจัดวางใช้พื้นที่ห้องตามแนวสี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวตั้งภายในมีกระดานติดผนังและโต๊ะสำหรับวางสื่อการสอนและเครื่องฉายสไลด์ โทรทัศน์ เครื่องคอมพิวเตอร์ สิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยการควบคุมแสง มีเก้าอี้ เลคเชอร์ ตู้ทึบเตี้ยสำหรับวางเครื่องคอมพิวเตอร์และเก็บสื่อการสอน ใช้เครื่องปรับอากาศภายในและมีประตูติดต่อกับห้องพักครู	<ol style="list-style-type: none"> 1. เก้าอี้เลคเชอร์ 2. ตู้สำหรับวางเครื่องคอมพิวเตอร์และเก็บสื่อการสอน 3. โต๊ะวางสื่อการสอนหน้าห้อง 4. กระดานหน้าห้องเรียน 5. คอมพิวเตอร์ 6. เครื่องฉายข้ามศีรษะ 7. โทรทัศน์ 8. เครื่องขยายเสียง 9. เครื่องปรับอากาศ
ห้องปฏิบัติการจิตรกรรม	เป็นห้องปฏิบัติงานด้านจิตรกรรม	เป็นพื้นที่โล่ง ควรได้รับแสงธรรมชาติ มีเพดานสูง วัสดุพื้นสามารถทำความสะอาดได้ง่าย จัดโต๊ะแบบกลุ่มใหญ่เพื่อปฏิบัติงานเขียนภาพวาดภาพ โดยสามารถตั้งหุ่นนิ่งเป็นต้นแบบกลางห้องเรียน มีผนังติดผลงานของนักเรียน มีชั้นวางงานประติมากรรมมุมหน้าห้อง มีประตู 2 บานติดกัน	<ol style="list-style-type: none"> 1. หุ่นนิ่ง 2. โต๊ะ 3. โต๊ะกลม 4. เก้าอี้ 5. โต๊ะปฏิบัติการสำหรับแขวนผลงาน 6. ก๊อคน้ำและอ่างน้ำ 7. ขาหยั่งเขียนภาพ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเภท ห้องปฏิบัติการ	กิจกรรมการใช้ พื้นที่	ลักษณะทางกายภาพ	วัสดุอุปกรณ์
ห้องปฏิบัติการ ด้าน ประติมากรรม	เป็นห้องปฏิบัติงาน ด้านงานปั้น	ควรเป็นพื้นที่โล่งเสาน้อย มี เพดานสูงไม่ต่ำกว่า 5 เมตร ระบายอากาศได้ดี สามารถ แบ่งพื้นที่สร้างสรรค์และพื้นที่ ผลิตงาน วัสดุพื้นที่สกปรกแล้ว ทำความสะอาดได้ง่าย มีจุด ชำระล้าง โครงสร้างพื้นรับ น้ำหนักมาก ประกอบด้วยโต๊ะ งานประติมากรรมสำหรับวาง แป้นหมุน มีบ่อใส่ดินเหนียว มี ตู้ติดผนังด้านริมระเบียงสำหรับ วางผลงานและเก็บวัสดุสำหรับ การปฏิบัติงาน มีกระดาน สำหรับติดสื่อการสอนที่ผนัง มี หน้าต่าง	1. โต๊ะปฏิบัติงาน ประติมากรรม 2. ตู้ติดผนังสำหรับ วางผลงานและเก็บ วัสดุ 3. อ่างน้ำและก๊อก น้ำ 4. กระดานสำหรับ ติดสื่อการสอน บ่อ ดิน
ห้องปฏิบัติการ ภาพพิมพ์	เป็นห้องปฏิบัติงาน ด้านภาพพิมพ์	ประกอบด้วยแท่นพิมพ์ วางขีด มุมผนังหลังห้อง โต๊ะกระจกติด ผนังห้อง วางเรียงขีดผนัง มี พื้นที่สามารถตากงานภาพ พิมพ์ได้ มีโต๊ะปฏิบัติการ สำหรับแขวนผลงาน มีก๊อกน้ำ อ่างน้ำ เพื่อใช้งาน	1. โต๊ะ 2. โต๊ะกลม 3. แก้ว 4. โต๊ะกระจกติด ผนังหลังห้อง 5. แท่นพิมพ์ 6. โต๊ะปฏิบัติการ สำหรับแขวนผลงาน 7. ก๊อกน้ำและอ่าง น้ำ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเภทห้องปฏิบัติการ	กิจกรรมการใช้พื้นที่	ลักษณะทางกายภาพ	วัสดุอุปกรณ์
ห้องปฏิบัติการด้านทฤษฎีและการออกแบบ	เป็นห้องปฏิบัติการเพื่อเรียนวิชาศิลปศึกษาด้านทฤษฎีและการออกแบบ	จัดโต๊ะแบบกลุ่มย่อยสำหรับปฏิบัติกิจกรรมส่วนบุคคลและปฏิบัติงานร่วมกันด้านปฏิบัติงานหรืออภิปราย ผนังหลังห้องมีชั้นวางงานและอ่างน้ำ ก๊อกน้ำ ผนังหน้าห้องมีกระดานสำหรับการเขียน มียกระดับหน้าห้องสูง 10 ซม. บนระดับมีโต๊ะสำหรับเตรียมการสอนของครู	1. โต๊ะเรียน 2. โต๊ะปฏิบัติการ หน้าห้องเรียน 3. เก้าอี้กลมไม่มีพนักพิง 4. ชั้นวางผลงานนักเรียน 5. กระดาน 6. กระดานติดผลงานหน้าห้อง 7. พัดลมติดเพดาน 8. อ่างน้ำและก๊อกน้ำ
ห้องปฏิบัติการด้านการออกแบบเขียนแบบ	สำหรับปฏิบัติการออกแบบ เขียนแบบ	ประกอบด้วยโต๊ะเขียนแบบและเก้าอี้เขียนแบบ จัดเป็นช่วงขนาด 0.5 เมตร ทั้งห้องด้านหน้าห้องยกระดับออกมา 1 เมตร ยกระดับ 10 ซม. มีตู้เก็บผลงานผนังริมระเปียง ประตูกระจกเลื่อน มีหน้าต่างหลังห้องมีกระดานติดผลงาน	1. โต๊ะเขียนแบบและเก้าอี้เขียนแบบ 2. ตู้เก็บผลงาน 3. กระดานติดผลงาน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเภท ห้องปฏิบัติการ	กิจกรรมการใช้ พื้นที่	ลักษณะทางกายภาพ	วัสดุอุปกรณ์
ห้องสมุด ศิลปศึกษา	สำหรับให้ นักเรียนและครู ค้นคว้า หนังสือ ภาพประกอบ เอกสารและ บทความที่ เกี่ยวข้องกับ ศิลปะ	มีโต๊ะและเก้าอี้ จัดไว้ภายใน จำนวน 2 ชุด ชั้นวางหนังสือ วางชิดติดผนังด้านกว้างทั้ง 2 ด้าน โต๊ะ เก้าอี้มีพนักพิง ตู้และชั้น วางหนังสือ	1. โต๊ะและเก้าอี้ 2. ชั้นวางหนังสือ
ห้องนิทรรศการ ศิลปศึกษา	เป็น ห้องปฏิบัติการ เพื่อแสดงผลงาน นักเรียนด้าน ศิลปศึกษาซึ่ง สามารถแสดง งานประเภท จิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ รวมถึงงาน ออกแบบและ งานหัตถกรรมที่มี ส่วนเกี่ยวข้องกับ ศิลปะ	ภายในประกอบด้วย ชั้นวาง งานประติมากรรม ฉากแสดง งาน กระจกานติดผลงานโดย กำหนดทิศทางการจัดวาง เพื่อให้ผู้สนใจเข้าชมผลงาน นักเรียนได้ครบถ้วน ห้องใช้แสง สว่างจากธรรมชาติและการติด ไฟเพดานที่สามารถปรับ ทิศทางของแสงและความสว่าง ของแสงได้ การถ่ายเทอากาศ เลือกใช้ระหว่างอากาศ ธรรมชาติโดยใช้หน้าต่าง ด้านหน้าและหลังห้อง หรือใช้ เครื่องปรับอากาศ การเข้าออก ใช้ประตูกระจกบานเลื่อน ควบคุมการเข้าออกได้ง่าย	1. ชั้นวางงาน ประติมากรรม 2. ฉากแสดงผลงาน 3. กระจกานติด ผลงาน 4. เครื่องปรับอากาศ 5. พัดลมดูดอากาศ

นอกจากวิชาศิลปศึกษาควรมีห้องปฏิบัติการโดยเฉพาะแล้ว ในบางรายวิชาควรมีห้องปฏิบัติการเฉพาะเช่นกัน ซึ่งสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้ (เมธี ปิลาณานนท์, 2528)

ตารางที่ 2 การสังเคราะห์ลักษณะการจัดห้องเรียนหรือห้องปฏิบัติการในรายวิชาอื่นๆ

ห้องปฏิบัติการ	ลักษณะการจัดห้องเรียน
ห้องแสดงละคร	<p>สิ่งที่ควรคำนึงถึงได้แก่ แสงสว่างที่เหมาะสม การใช้เสียงขณะฝึกซ้อม ห้องแต่งตัว ห้องเก็บอุปกรณ์การแต่งกาย และเครื่องประดับของตัวละคร เป็นต้น ดังนั้นโรงเรียนที่มีเงินสนับสนุนเพียงพอควรจัดหาสถานที่แยกต่างหากเพื่อกิจกรรมการเรียนการสอนโปรแกรมนี้โดยเฉพาะ ห้องการแสดงละครต้องจัดให้เป็นที่ยกว้างและว่างเปล่า มีเนื้อที่พอจัดทำหรือสร้างฉากละครได้ด้วย ห้องการละครนี้ควรจัดให้อยู่ใกล้เป็นปีกหรือเป็นส่วนหนึ่งของหอประชุมร่วมกับกิจกรรมอื่นๆ ที่ควรใช้ประโยชน์หอประชุมร่วมกันได้</p>
ห้องดนตรี	<p>ควรจัดให้มีลักษณะห้องเรียนที่ใช้เรียนใช้ฝึกสอนได้แบบกลุ่ม และแบบแยกเป็นรายบุคคล โดยการจัดห้องดนตรีควรมีลักษณะดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เนื้อที่การสอนขับร้องและการฝึกเครื่องดนตรี จะต้องขึ้นอยู่กับจำนวนนักเรียน เป้าหมายของการศึกษา เครื่องดนตรีและอุปกรณ์อื่นๆ 2. การจัดห้องดนตรีต้องคำนึงถึงความเหมาะสมที่จะสอนได้ทั้งทฤษฎี ดนตรี ประวัติดนตรี และอื่นๆ ได้ด้วย 3. ห้องซ้อมดนตรีควรบุด้วยวัสดุเก็บเสียง เช่น ไม้ขานอ้อย เป็นต้น และควรให้อยู่ห่างจากห้องเรียนและห้องสมุดพอสมควร 4. ขนาดของห้องดนตรีขึ้นอยู่กับนโยบายและการส่งเสริมของฝ่ายบริหารโรงเรียน 5. ห้องดนตรีจะต้องมีส่วนหนึ่งที่จัดไว้เพื่อการอัดและฟังเทปได้ด้วย 6. มีตู้หรือห้องเก็บเครื่องดนตรี เครื่องช่วยการสอนอื่นๆ เครื่องแบบมีขาตั้ง เครื่องเสียง เป็นต้น โดยจะต้องอยู่ใกล้ห้องดนตรีเพื่อสะดวกในการใช้สอย <p>ลักษณะห้องดนตรีมีผลต่อคุณภาพของเสียง เช่น เพดานควรสูงกว่าห้องเรียนปกติ เช่น 13-14 ฟุต เป็นต้น และต้องคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอย 3 ประการด้วยกันคือ “เพื่อการฟัง เพื่อการฝึก และเพื่อการสอน”</p>

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ห้องปฏิบัติการ	ลักษณะการจัดห้องเรียน
ห้องเต็นท์	ควรเป็นพื้นไม้เรียบเพื่อไม่เป็นอันตรายต่อเท้า หรือขาของนักเรียน ฝาผนังควรเป็นกระจกเงาที่นักเรียนมองเห็นตัวเองได้ มีราวเกาะสำหรับการฝึก มีปลั๊กไฟเพื่อเล่นเครื่องเสียงและมีที่เก็บอุปกรณ์การสอนต่างๆ และควรมีห้องผลัดเปลี่ยนเสื้อผ้าด้วย
ห้องวิทยาศาสตร์	<p>จะต้องคำนึงถึงความเชื่อมโยงในการใช้ประโยชน์อื่นๆ ในการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ด้วย คือ บริเวณที่เป็นห้องเรียนฟังการบรรยายซึ่งอาจจัดเป็นส่วนหนึ่งหรือมุมหนึ่งของห้อง การจัดห้องวิทยาศาสตร์ต้องจัดให้มีการยืดหยุ่นการใช้ประโยชน์ในกิจกรรมต่างๆ ในห้องให้มาก เพื่อให้สามารถใช้ห้องวิทยาศาสตร์ร่วมกันได้ผลดีจึงมีหลักเบื้องต้นดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. จัดโต๊ะให้นักเรียนหันหน้าเข้าหาผู้สอนด้านเดียว และให้ทั้งห้องสามารถใช้ประโยชน์ในกิจกรรมการสอนวิทยาศาสตร์อย่างอื่น ๆ ได้อีกด้วย 2. จัดส่วนหนึ่งต่างหากในห้องวิทยาศาสตร์ให้เป็นที่สาธิต อภิปราย และทดลอง 3. จัดให้โต๊ะหรือเคาน์เตอร์ติดตามกำแพงรอบด้านเพื่อนักเรียนจะได้ใช้ประโยชน์ ทดลอง ค้นคว้าได้ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม
ห้องชีววิทยา	พื้นห้อง ผิวหน้าโต๊ะทดลอง และเคาน์เตอร์จะต้องทำด้วยวัสดุที่กันน้ำได้ และทำความสะอาดได้ง่าย ในบริเวณเก็บพืช สัตว์ และวัสดุอุปกรณ์ต้องจัดบริเวณพิเศษที่มีแสงสว่าง การระบายลม และรักษาความสะอาดได้สะดวก นอกจากนั้นควรมีวัสดุอุปกรณ์บางชนิด เช่น จะต้องมียูธีน เตาดูบ ที่จัดไว้ในที่ที่เหมาะสมด้วย
ห้องเคมี	ผิวหน้าของโต๊ะควรเป็นหินหรือวัสดุที่ทนต่อปฏิกิริยาเคมีที่อาจหกหรือหยดขณะปฏิบัติการในห้องทดลอง ควรมีป้ายนิเทศและกระดานดำเพื่อใช้ประโยชน์ในการสอน สารเคมีที่มีอันตรายควรเก็บไว้ในตู้ชนิดใส่กุญแจ และสารบางชนิดจะต้องเก็บไว้ในตู้ที่มีลมระบาย หรือในตู้เย็น

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ห้องปฏิบัติการ	ลักษณะการจัดห้องเรียน
โรงพลศึกษา	โรงพลศึกษาและสถานที่หย่อนใจในโรงเรียนขึ้นกับเงินงบประมาณ ขนาดของโรงเรียน วัยของนักเรียน และสภาพภูมิอากาศที่จะมีอิทธิพลต่อการจัดโรงพลศึกษา โดยองค์ประกอบต่างๆ ที่ควรคำนึง ได้แก่ <ol style="list-style-type: none"> 1. ควรแยกต่างหากจากอาคารเรียน และอยู่ห่างพอสมควรที่เสียงจะไม่รบกวนการเรียนการสอนในอาคารเรียนได้ 2. วางแผนการใช้พื้นที่ของอาคารอย่างรอบคอบ 3. ควรกำหนดชนิดกีฬาที่จะใช้สอนในอาคารให้แน่ชัด 4. ต้องออกแบบโดยคำนึงถึงที่นั่งสำหรับคนดู ผู้ใช้สอยคนอื่นๆ และความไม่สับสนขณะใช้สอยหลายๆ อย่างในขณะเดียวกัน 5. คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เรียน ผู้สอน มีช่องระบายลมเพียงพอ มีแสงสว่างเพียงพอ มีเครื่องปฐมพยาบาลเบื้องต้น และควรจัดให้มีน้ำดื่มตามมุมต่างๆ
ห้องคหกรรมศาสตร์	ควรจัดให้อยู่ชั้นล่างหรือชั้นหนึ่งติดพื้นดินเพื่อสะดวกในการเคลื่อนย้ายอุปกรณ์ต่างๆ ต้องมีเนื้อที่เพื่อการบรรยายและอภิปรายร่วมกัน เนื้อที่เพื่อการปฏิบัติ การจัดพื้นที่ย่อมพิจารณาตามความเหมาะสม

นอกจากห้องเรียนแล้ว องค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญและเกี่ยวเนื่องกับการใช้สอยในห้องเรียน นั่นคือวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน รวมทั้งสื่อการสอนในรูปแบบต่างๆ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.8 วัสดุอุปกรณ์ในห้องเรียนศิลปะ

นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร (2525) ได้ให้ความหมายของวัสดุ อุปกรณ์สำหรับวิชาศิลปะศึกษาไว้ว่า

วัสดุ ในที่นี้หมายถึง สิ่งที่ใช้แล้วหมดเปลืองไป เช่น กระดาษ สี กาว ฯลฯ วัสดุสำหรับงานศิลปะอาจเป็นวัสดุที่มีขายอยู่ทั่วไปหรือเป็นวัสดุเหลือใช้ หรือวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น

อุปกรณ์ หมายถึงเครื่องมือที่ใช้ในการทำงาน เป็นสิ่งที่ไม่หมด ดเปลี่ยนไปในการใช้ตามปกติ แต่มีอายุการใช้งานยืนนานตามชนิด หรือคุณภาพของสิ่งนั้น

โดยหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์นั้น สามารถพิจารณาได้ ดังนี้

1. การหาได้ง่าย ทั้งในแง่ของสภาพท้องถิ่นและสภาพฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ปกครองนักเรียน เช่น กะลามะพร้าว ในแถบที่ทำสวนมะพร้าว เป็นสิ่งที่หาได้ง่ายกว่าในย่านห้องแถวกลางกรุงเทพฯ ซึ่งผู้คนซื้อมะพร้าวที่ซูดแล้วจากตลาด กระดาษหนังสือพิมพ์ หาได้ง่ายในบ้านคนกรุงเทพฯ แต่อาจหาได้ยากในหมู่บ้านชนบทห่างไกลตัวเมือง เป็นต้น

2. การประหยัด นอกจากจะเป็นการประหยัดเพราะหาได้ง่ายดังกล่าวในข้อ 1 แล้ว ยังควรเป็นการประหยัดในแง่ของการใช้วัสดุอุปกรณ์นั้นๆ เองด้วย เช่น การใช้เปลือกแก้ว แกลบ เปลือกไข่ เมล็ดกระถิน เมล็ดมะขาม เมล็ดน้อยหน่า แทนที่จะใช้ข้าวเปลือก ข้าวสาร ข้าวโพด มาใช้ เป็นต้น

3. คุณภาพ ควรพิจารณาควบคู่ไปกับการประหยัด ถ้าเป็นของที่มีคุณภาพเท่าเทียมกัน ย่อมควรเลือกสิ่งที่มีราคาถูกกว่า แต่ในบางกรณีอาจจำเป็นต้องเลือกสิ่งที่มีราคาแพงกว่าเพราะคุณภาพดีกว่า เช่น ตัดสินใจซื้อสีเทียนตราหนึ่งซึ่งมีราคาแพงกว่า แต่สีสดกว่า ไม่หักงอง่ายและไม่มีไขเทียนมากเกินไป ดังเช่นอีกตราหนึ่งซึ่งราคาถูกกว่า เป็นต้น

4. ประโยชน์ใช้สอย คือควรพิจารณาเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ ให้เหมาะกับการทำงานชนิดนั้น หรือการใช้ผลงานชิ้นนั้นต่อไป เช่น กระดาษที่จะใช้ในงานละเลงสี ควรเป็นกระดาษที่ไม่ซีมน้ำมากเกินไป และไม่ย่นหรือขาดง่ายเมื่อถูกน้ำ หรือผ้าและไหมที่ใช้ในการออกแบบปักเป็นผ้าเช็ดมือ ควรเป็นชนิดที่ทนทาน สีไม่ตก เป็นต้น

5. การเก็บรักษา ต้องพิจารณาทั้งในแง่ของสถานที่เก็บ และอายุการใช้งาน คือควรเป็นของที่ครูหรือนักเรียนสามารถหาที่เก็บได้เหมาะสมไม่เกะกะกินที่มากเกินไปและเมื่อเก็บแล้วจะยังคงใช้ได้ต่อไป ของบางอย่างถ้าซื้อในปริมาณมากจะได้ราคาถูกกว่าซื้อน้อยๆ แต่ต้องพิจารณาว่าเมื่อซื้อจำนวนมากมาเก็บไว้ สภาพของวัสดุนั้นๆ จะไม่เสื่อมไปก่อนจะมีการใช้สอย

6. ความเหมาะสมกับร่างกายของนักเรียน ครูต้องคำนึงถึงเรื่องนี้ให้มาก เพราะเกี่ยวข้องกับสวัสดิภาพของนักเรียน นอกจากจะต้องเลือกวัสดุอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับความสามารถทางกายของนักเรียน แล้วยังต้องระวังในเรื่องของความปลอดภัยทางกายของนักเรียนด้วย เช่น ไม่ให้มีการใช้มีดที่คมมากเกินไป หรือไม่ใช่เมล็ดพืชที่อาจเป็นพิษเป็นภัยแก่นักเรียนได้ หรือไม่ใช่ดินน้ำมันที่ขูดมาจากแหล่งที่ไม่สะอาด

นอกจากการมีห้องเรียนศิลปะแล้ว สิ่งหนึ่งที่สำคัญต่อการจัดห้องเรียนศิลปะให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนั่นคือ การมีวัสดุอุปกรณ์ที่เพียงพอเพื่อเอื้อต่อการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ทางศิลปะ เพราะวิชาศิลปะศึกษาประกอบด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย นั้นหมายถึงรวมไปถึงการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีความแตกต่างกันไปแต่กิจกรรมเช่นกัน ดังนั้นการจัดห้องเรียนศิลปะจึงควรคำนึงถึงวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ควรมีอยู่ในห้องเรียนศิลปะด้วย

3.9 สื่อการเรียนการสอนในห้องเรียนศิลปะ

การเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่ผู้สอนจะถ่ายทอดความรู้ และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งในกระบวนการถ่ายทอดความรู้นั้นจำเป็นจะต้องมีตัวกลางในการถ่ายทอด เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างชัดเจนและเข้าใจได้ง่าย สื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้ในที่นี้หมายถึงสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยผู้สอนจำเป็นจะต้องมีการเตรียมสื่อและอุปกรณ์การเรียน ให้เหมาะสมกับลักษณะเนื้อหาวิชาและตัวผู้เรียนไว้ล่วงหน้าก่อนที่จะทำการสอน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม และเพื่อให้ผู้เรียนนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ จากการศึกษาเอกสารและหนังสือที่เกี่ยวข้องพบว่ามีการศึกษาหลายท่านได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนไว้ดังต่อไปนี้

กรมวิชาการ (2545) ได้ให้ความหมายของสื่อการเรียนการสอนไว้ว่า สื่อการเรียน หมายถึง เครื่องมือ ตลอดจนเทคนิคต่างๆ ที่จะช่วยสนับสนุนให้การเรียนการสอนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ สื่อการเรียนยังเป็นสิ่งเร้าความสนใจของผู้เรียนให้เกิดความอยากรู้ เรียนรู้ต่อไป เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในสิ่งที่เรียนได้อย่างดีและรวดเร็วยิ่งขึ้น

สุพิน บุญชูวงศ์ (2538) กล่าวว่าสื่อการสอนเป็นส่วนสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ชัดเจนและเร็วขึ้น ตลอดจนช่วยเร้าความสนใจได้ดี

เลิศ อานันท์นะ (2526) กล่าวว่า สื่อการสอนศิลปะศึกษา หมายถึง เครื่องมือ อุปกรณ์หรือวิธีการต่างๆ ที่ใช้ในการสอนศิลปะศึกษา เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถแสดงออกอย่างได้ผลตามที่ครูได้ตั้งจุดประสงค์ไว้

จากทรรศนะของนักการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า สื่อการสอน หมายถึง อุปกรณ์หรือเครื่องมือที่เป็นส่วนช่วยให้ครูผู้สอนสามารถถ่ายทอดความรู้ให้ตรงกับเนื้อหาหรือบทเรียนนั้นๆ สื่อการสอนสามารถอธิบายหรือขยายความให้ผู้เรียนมีความเข้าใจยิ่งขึ้นกว่าเดิม และยังเป็นสิ่งเร้าที่สามารถกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้ยิ่งขึ้น

ประเภทของสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน

ในการเรียนการสอนแต่ละรายวิชา นอกจากตัวผู้สอนและเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้แล้ว สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนถือว่าเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่สำคัญเช่นกัน โดยนักการศึกษาได้แบ่งประเภทสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนไว้ดังนี้

กรมวิชาการ (2540) ได้แบ่งสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนออกเป็น 4 ประเภทคือ

1. ประเภทวัสดุ ได้แก่ ซอล์ก สี แผ่นภาพ แผนภูมิ ภาพถ่าย สไลด์ แถบบันทึกเสียง แถบบันทึกภาพและเสียง หนังสือ ฯลฯ

2. ประเภทอุปกรณ์ ได้แก่ กล้องถ่ายรูป เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เครื่องฉายภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ เครื่องคอมพิวเตอร์

3. ประเภทเทคนิควิธี ได้แก่ ระบบการสอนแบบต่างๆ สถานที่ฝึกงาน

4. ประเภทสิ่งพิมพ์

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526) ได้จัดแบ่งประเภทของสื่อการสอนวิชาศิลปศึกษาตามหน้าที่การใช้สื่อนั้นๆ ออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ประเภทของสื่อการสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้รับรู้แล้วช่วยขยายความรู้ ความคิดและความเข้าใจของผู้เรียน ผลจากการรับรู้นั้นจะมีผลต่อการสร้างสรรค์จากศิลปะโดยตรงหรือไม่ก็ได้ สื่อการสอนในลักษณะนี้คือ วัสดุ อุปกรณ์ และการสาธิต สื่อเหล่านี้จะช่วยขยายเนื้อหาสาระทางศิลปะ และเมื่อถึงโอกาสที่ผู้เรียนได้กระทำกิจกรรมศิลปะ ความรู้ ความคิดและความเข้าใจเหล่านั้นจะมีผลต่องานศิลปะทั้งในด้านเนื้อหาและสาระ

2. ประเภทของสื่อการสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้รับรู้เพื่อเป็นสื่อคลี่คลายในการแสดงออกและการสร้างสรรค์งานศิลปะ สื่อการสอนในลักษณะนี้จะทำหน้าที่กระตุ้นการรับรู้ทั้งด้านเนื้อหาและรูปแบบ กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ ความคิดและจินตนาการ แสดงออกมาเป็นงานศิลปะ สื่อการสอนชนิดนี้คือวัตถุต่างๆ เช่น คน หุ่นนิ่ง ทิวทัศน์ ฯลฯ

3. ประเภทของสื่อการสอนที่เสนอให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติแล้วเกิดความรู้ ความคิด และความเข้าใจขึ้น ผลจากการปฏิบัติคือ ผลงานศิลปะตามเป้าหมายของการใช้สื่อนั้นๆ สื่อชนิดนี้ได้แก่ การทดลองและการปฏิบัติกิจกรรมทางศิลปะ ซึ่งการเสนอสื่อนี้จะสภาพเป็นนามธรรมและปฏิบัติงานด้วยสื่อวัสดุที่เป็นรูปธรรมการใช้สื่อการสอนศิลปศึกษา

ดังจะเห็นได้ว่า สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนมีการแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ซึ่งจะแบ่งตามประเภทวัสดุและวิธีการใช้ เพื่อให้ผู้สอนได้เลือกใช้สื่ออุปกรณ์ได้เหมาะสมกับแต่ละวิชาหรือกิจกรรม เพื่อเป็นการช่วยขยายความรู้ ความคิด และความเข้าใจของผู้เรียน

รูปแบบของสื่อการสอนทางศิลปศึกษา

วิชาศิลปศึกษาเป็นวิชาที่ว่าด้วยกิจกรรมการปฏิบัติที่ล้วนเกิดจากการสร้างสรรค์และจินตนาการ ดังนั้นสื่อการสอนทางศิลปศึกษาบางชนิดจึงมีรูปแบบที่แตกต่างไปจากวิชาอื่น ๆ นักการศึกษาได้กล่าวถึงรูปแบบของสื่อการสอนทางศิลปศึกษาไว้ดังนี้

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2528) ได้กล่าวถึงสื่อการสอนไว้ว่า สื่อการสอนไม่จำเป็นต้องเป็นวัสดุอุปกรณ์ราคาแพง แต่จะประกอบด้วยวัสดุที่มีราคาถูก จัดหาจัดทำได้ง่าย จำแนกออกเป็น 3 ประเภท ได้ดังนี้

1. สื่อการสอนประเภทวัสดุ หมายถึง สิ่งที่เป็นวัสดุสิ้นเปลือง ใช้แล้วหมดไป หรือเสียหายได้ง่าย เช่น สิ่งพิมพ์ ภาพชุด กระดาษ ฟิล์ม ซอล์ก หรือวัสดุธรรมชาติต่างๆ
2. สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์ หมายถึง สื่อการสอนประเภทเครื่องมือที่ใช้ประกอบการสอนโดยตรง เช่น ของจริง หุ่นจำลอง เครื่องฉาย เทปบันทึกเสียง เครื่องมือต่างๆ
3. สื่อการสอนประเภทวิธีการ หมายถึง กระบวนการและวิธีการต่างๆ ที่ต้องใช้อุปกรณ์ และไม่ต้องใช้อุปกรณ์ เช่น การฟังวิทยากร การศึกษานอกสถานที่ การแสดงละคร การสาธิต การจัดนิทรรศการ

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526) ได้จัดแบ่งประเภทของสื่อการสอนศิลปศึกษาตามหน้าที่ของการใช้สื่อ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. สื่อการสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้รับรู้แล้วช่วยขยายความรู้ ความคิด และความเข้าใจของผู้เรียน ผลจากการเรียนรู้นั้นจะมีผลต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะโดยตรงหรือไม่ก็ได้ สื่อการสอนในลักษณะนี้ ได้แก่ วัสดุ อุปกรณ์ และการสาธิต สื่อเหล่านี้จะช่วยขยายเนื้อหาสาระทางศิลปะ และเมื่อถึงโอกาสที่ผู้เรียนได้กระทำกิจกรรมศิลปะ ความรู้ ความคิด และความเข้าใจเหล่านั้นจะมีผลต่องานศิลปะทั้งในด้านเนื้อหาและรูปแบบ
2. สื่อการสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้รับรู้เพื่อเป็นสื่อตลใจในการแสดงออก และการสร้างสรรค์งานศิลปะสื่อการสอนในลักษณะนี้จะทำหน้าที่กระตุ้นการรับรู้ทั้งด้านเนื้อหาและรูปแบบ กระตุ้นให้เกิดอารมณ์ ความคิด และจินตนาการ แสดงออกมาเป็นงานศิลปะ สื่อการสอนชนิดนี้ ได้แก่ วัสดุต่างๆ เช่น คน หุ่นนิ่ง ทิวทัศน์ ฯลฯ
3. สื่อการสอนที่เสนอให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติแล้วเกิดความรู้ ความคิด และความเข้าใจขึ้น ผลจากการปฏิบัติ คือ ผลงานศิลปะตามเป้าหมายของการใช้สื่อ นั่นๆ สื่อชนิดนี้ ได้แก่ การทดลองและปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ ซึ่งการเสนอสื่อนี้จะมีสภาพเป็นนามธรรมและปฏิบัติงานด้วยสื่อวัสดุที่เป็นรูปธรรม

เลิศ อานันทนนะ (2525) ได้แบ่งประเภทของสื่อการสอนศิลปศึกษาตามลักษณะของสื่อได้ 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. สื่อการสอนที่เป็นวัสดุ (รูปธรรม) สื่อประเภทนี้ทำให้เกิดการกระตุ้นความคิด ผู้เรียนมองเห็นได้ เช่น ภาพตัวอย่าง ของจริง หรือหุ่นจำลอง ผลดีทำให้มีโอกาสฝึกทักษะและความแม่นยำในการใช้มือทำงาน ผลเสียคือ ปิดกั้นจินตนาการของนักเรียน

2. สื่อการสอนที่เป็นความคิด (นามธรรม) สื่อประเภทนี้ได้แก่ ความคิด จินตนาการจากประสบการณ์ในชีวิต ที่มองเห็นหรือมีประสบการณ์มาแล้ว เรื่องราวต่างๆ นำมาจัดกำหนดหัวข้อให้นักเรียนได้แสดงออก ซึ่งเป็นผลดีที่นักเรียนได้แสดงความคิดสร้างสรรค์ออกมา

จากทฤษฎีของนักการศึกษาเกี่ยวกับสื่อวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนทางศิลปศึกษาสามารถสรุปได้ว่า สื่อการสอนถือเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งถือเป็นกระบวนการสื่อความหมายระหว่างผู้สอนและผู้เรียน โดยสื่อการสอนจะมีทั้งที่เป็นวัสดุอุปกรณ์และรูปแบบวิธีการ ครูผู้สอนจึงต้องรู้จักเลือกใช้สื่อการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาสาระของวิชาที่สอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจตรงตามวัตถุประสงค์ของรายวิชาที่กำหนดไว้

4. โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

4.1 ความเป็นมาการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาตั้งแต่เริ่มสถาปนาในปี พ .ศ. 2515 ตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 335 โดยรับโอนการจัดการศึกษาจาก 2 หน่วยงาน คือ เทศบาลนครหลวงและองค์การบริหารนครหลวงกรุงเทพมหานคร ซึ่งหน่วยงานทั้ง 2 ได้ถือกำเนิดเมื่อ พ.ศ. 2514 จากประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 24 และ 25 โดยเทศบาลนครหลวงกรุงเทพมหานคร เป็นการยุบรวมกันและรับโอนการจัดการศึกษาจากเทศบาลกรุงเทพฯ และเทศบาลนครธนบุรี ทั้งนี้โดยเทศบาลทั้ง 2 รับโอนการจัดการศึกษามาจากกระทรวงศึกษาธิการเมื่อปี พ.ศ. 2481 และองค์การบริหารนครหลวงกรุงเทพมหานครเป็นการยุบรวมกัน และรับโอนการจัดการศึกษาจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครและองค์การบริหารส่วนจังหวัดธนบุรี โดยองค์การทั้งสองโอนการจัดการศึกษามาจากกระทรวงศึกษาธิการเมื่อปี พ.ศ. 2509

การจัดการศึกษาในพื้นที่ของกรุงเทพมหานครนับตั้งแต่จัดตั้งโรงเรียนทวยราษฎร์ขึ้นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2427 ที่วัดมหรธรรพาราม และขยายออกไปโดยจัดตั้งองค์การบริหารเป็นกรมศึกษาธิการเมื่อปี พ.ศ. 2430 และเป็นกระทรวงธรรมการเมื่อปี พ.ศ. 2435 นั้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2441 ได้มีโครงการศึกษาเกิดขึ้น โดยแบ่งความรับผิดชอบให้กรมศึกษาธิการของกระทรวงศึกษาธิการจัดการศึกษาในกรุงเทพมหานคร และให้กระทรวงมหาดไทยจัดการศึกษาใน

หัวเมืองร่วมกับพระสงฆ์ภายหลังได้มีการขยายการศึกษาภาคบังคับออกไปถึงระดับตำบลระหว่างปี พ.ศ. 2454 ถึง พ.ศ. 2474 มีหน่วยงานที่รับผิดชอบการประถมศึกษา 3 กระทรวง คือ

1. กระทรวงนครบาล รับผิดชอบที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในส่วนกลาง
2. กระทรวงมหาดไทย รับผิดชอบที่จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในส่วนภูมิภาค
3. กระทรวงธรรมการ ทำหน้าที่ประสานงานให้การศึกษาเป็นไปตามนโยบาย

ปัจจุบันนี้การจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานครเป็นอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 89 (21) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 โดยมีการจัดการศึกษาหลายระดับและหลายรูปแบบซึ่งมีหน่วยงานที่รับผิดชอบดังนี้

1. การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา โดยจัดอยู่ในรูปของอนุบาลศึกษา จัดอยู่ในรูปศูนย์เลี้ยงดูเด็ก หรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักพัฒนาชุมชนซึ่งดำเนินงานในลักษณะของการให้ความสนับสนุนชุมชนที่เปิดดำเนินการและสำนักอนามัยซึ่งเปิดสถานเลี้ยงเด็กกลางวันและให้การสนับสนุนบ้านเลี้ยงเด็ก

2. การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักการศึกษา และสำนักงานเขต มีโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 431 โรงเรียน จากโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครทั้งหมด 436 โรงเรียน ซึ่งตั้งอยู่กระจายทั่วพื้นที่ 50 สำนักงานเขต

3. การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย เปิดสอนในโรงเรียนประถมศึกษาของกรุงเทพมหานคร ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักการศึกษาและสำนักงานเขต และได้จัดตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยแยกออกจากโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 5 โรงเรียน คือ โรงเรียนมัธยมบ้านบางกะปิ เขตบางกะปิ โรงเรียนมัธยมประชานิเวศน์ เขตจตุจักร โรงเรียนมัธยมขนาดนาวาอุปถัมภ์ เขตสวนหลวง โรงเรียนมัธยมสุวิทย์เสรีอนุสรณ์ เขตประเวศ และโรงเรียนมัธยมปทุมมาวาส เขตทวีวัฒนา

4. การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้แก่ วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ วิทยาลัยแพทยศาสตร์กรุงเทพมหานคร ในความรับผิดชอบของสำนักการแพทย์

5. การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้แก่ การฝึกอบรมอาชีพพระยะสั้นในโรงเรียนฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร ร่วมกับกรมศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินการการศึกษานอกระบบโรงเรียนในโรงเรียนของกรุงเทพมหานคร และการให้ความร่วมมือในการดำเนินงานโรงเรียนผู้ใหญ่ จัดให้แก่กลุ่มสนใจตามความเหมาะสม ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักพัฒนาชุมชน

ภารกิจหลักในการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานครคือ การจัดการศึกษาในระดับ
 ประถมศึกษา ส่วนการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาอาศัยแนวทางตามมติคณะรัฐมนตรี
 เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2531 ซึ่งเห็นชอบในหลักการเกี่ยวกับนโยบายการจัดการศึกษา
 สำหรับเด็กก่อนประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ในระดับ
 มัธยมศึกษาตอนต้น กรุงเทพมหานครได้จัดขึ้นในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาโดยได้รับมติ
 คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบดำเนินการได้เมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2535 ซึ่งกรุงเทพมหานคร
 จัดเป็นการเสริมจากที่กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการเพื่อสนองนโยบายรัฐบาลในการขยาย
 การศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่เด็กและเยาวชนของไทย และเมื่อวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2541
 คณะรัฐมนตรีได้ลงมติอนุมัติเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัด
 กรุงเทพมหานคร (สำนักงานการศึกษา, 2548)

4.2 นโยบายด้านการศึกษาของกรุงเทพมหานคร

การศึกษาของกรุงเทพมหานครมีวิสัยทัศน์ว่า “กรุงเทพมหานครของเรา เยาวชนและคน
 ทุกวัยมีความรู้คู่คุณธรรม” โดยยุทธศาสตร์การศึกษาของกรุงเทพมหานครคือ “พัฒนาการ
 ให้บริการการศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบด้วยการศึกษาที่มีคุณภาพ
 มาตรฐานสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน”

การศึกษาของกรุงเทพมหานครมีภารกิจซึ่งแบ่งออกได้ ดังนี้

1. สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์เด็กเล็กก่อนวัยเรียนในชุมชนให้เพียงพอและได้มาตรฐาน
2. เร่งรัดการกำหนดเทคโนโลยีสารสนเทศสู่กระบวนการเรียนการสอนและการบริการของ
 ทุกสถานศึกษา
3. พัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อประสิทธิภาพของการเรียนการสอนในทุกกลุ่มสาระการ
 เรียนรู้ด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
4. สนับสนุนให้สถานศึกษาเป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้และการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิตด้วย
 หลักสูตรการศึกษานอกระบบที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต และความต้องการของชุมชน
5. พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนให้นักเรียนได้เรียนภาษาต่างประเทศ
 อย่างได้ผล
6. เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนร่วมจัดการและสนับสนุนการศึกษา (สำนักงานการศึกษา, 2548)

เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนของกรุงเทพมหานคร

สำนักงานการศึกษา (2535) ได้ระบุว่า เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาของ
 กรุงเทพมหานครประกอบด้วยสาระสำคัญที่พิจารณาแล้วเห็นว่าโรงเรียนต่างๆ ไปจะต้องปฏิบัติ

และจัดให้มีขึ้นได้โดยคำนึงถึงสิ่งต่างๆ ที่โรงเรียนจะต้องมีและจะขาดเสียมิได้ ทั้งยังคำนึงถึงความหวังอย่างกว้างๆ อีก 3 ประการ คือ

1. เพื่อให้ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบและเกี่ยวข้องกับโรงเรียน ได้มีแนวปฏิบัติเป็นกลางๆ ของกรุงเทพมหานครในการจัดการศึกษาในโรงเรียน อันจะทำให้เกิดความเสมอภาคในการจัดการศึกษา
2. เกณฑ์มาตรฐานนี้จะเป็นหลักปฏิบัติและหลักประกันให้โรงเรียนพัฒนาเด็กให้เจริญงอกงามตามสาระสำคัญของหลักสูตร
3. โดยที่การประเมินศึกษาเป็นรากฐานสำคัญ เกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งขึ้นอย่างเหมาะสม จะเป็นสิ่งให้โรงเรียนได้ยกระดับคุณภาพและพัฒนาโดยมีจุดหมาย

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ได้ดำเนินการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานขึ้นเพื่อให้โรงเรียนใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง โดยคำนึงถึงสิ่งที่โรงเรียนจะต้องมีต้องปฏิบัติ และจะขาดเสียมิได้ ซึ่งเนื้อหาสาระแบ่งออกเป็น 6 หมวด 44 เกณฑ์มาตรฐาน 250 ข้อพิจารณา โดยเนื้อหาสาระแต่ละหมวดนั้นได้แก่ หมวดงานวิชาการ หมวดงานกิจการนักเรียน หมวดงานธุรการ การเงิน และพัสดุ หมวดงานบุคลากร หมวดงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม และหมวดงานความสัมพันธ์กับชุมชน

ในการศึกษาแนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา จัดอยู่ในหมวดงานอาคาร สถานที่ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งในหมวดดังกล่าวนี้สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานครมีเกณฑ์มาตรฐาน ดังนี้

1. มีโครงการหรือแผนพัฒนาอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม โดยมีข้อพิจารณาได้แก่ มีการปฏิบัติตามแผนงาน / โครงการปฏิทินปฏิบัติงานครบตามที่วางไว้ และมีการบันทึกผลการปฏิบัติงาน
2. จัดทำผังบริเวณและอาคารต่างๆ เต็มรูป โดยมีข้อพิจารณาไว้ว่า โรงเรียนมีผังบริเวณโรงเรียน ที่แสดงบริเวณ อาคารเรียน อาคารประกอบ สนาม ถนน และอื่นๆ ไว้ชัดเจน
3. บริเวณโรงเรียนได้รับการดูแลตกแต่งอย่างเหมาะสม โดยมีข้อพิจารณาได้แก่ คุณภาพในการจัดบริเวณ ควรมีความร่มรื่น ความสะอาด ความเรียบร้อย ความสวยงาม และความเหมาะสม สิ่งที่โรงเรียนจัดทำควรมี ไม้ดอก ไม้ประดับ ไม้ยืนต้น ที่นั่งพักผ่อน ถนน และสนาม
4. บริเวณภายในโรงเรียนถูกสุขลักษณะ โดยมีข้อพิจารณาได้แก่ สภาพต่างๆ ภายในบริเวณโรงเรียนมีการจัดบริเวณได้เป็นสัดส่วน สวยงามปลอดภัยและเหมาะสม การเก็บขยะและ

ครูประจำชั้น เสาธง – ธงชาติ ป้ายนิเทศ ป้ายสถิติ ป้ายประกาศต่างๆ อุปกรณ์ประจำชั้นเรียนและห้องสนับสนุนการสอนที่จำเป็น

4.3 ขนาดโรงเรียนและการแบ่งกลุ่มเขตของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

จากสถิติการสำรวจจำนวนนักเรียน ปีการศึกษา 2553 ซึ่งผู้วิจัยใช้อ้างอิงในการกำหนดกลุ่มประชากรนั้น โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครแบ่งโรงเรียนออกเป็น 3 ขนาด ได้แก่

1. โรงเรียนขนาดเล็ก คือ มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 400 คน มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษาทั้งหมด 138 โรงเรียน
 2. ขนาดกลาง คือ มีจำนวนนักเรียน 401-800 คน มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษา 134 โรงเรียน และโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา 2 โรงเรียน รวมทั้งสิ้นมี 136 โรงเรียน
 3. ขนาดใหญ่ คือ มีจำนวนนักเรียนมากกว่า 800 คนขึ้นไป มีโรงเรียนระดับชั้นประถมศึกษา 159 โรงเรียน และโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา 3 โรงเรียน รวมทั้งสิ้นมี 162 โรงเรียน
- ดังนั้นโรงเรียนระดับประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่ผู้วิจัยได้นำมาเป็นกลุ่มประชากรจึงมีทั้งหมด 431 โรงเรียน
- โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครมีการแบ่งกลุ่มตามเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 12 กลุ่มเขต ดังนี้
1. กลุ่มรัตนโกสินทร์ มี 4 เขต จำนวน 27 โรงเรียน ประกอบไปด้วย เขตพระนคร เขตสัมพันธวงศ์ เขตดุสิต เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย
 2. กลุ่มลุมพินี มี 4 เขต จำนวน 23 โรงเรียน ประกอบไปด้วย เขตบางรัก เขตปทุมวัน เขตสาทร เขตวัฒนา
 3. กลุ่มวิภาวดี มี 6 เขต 25 โรงเรียน ประกอบไปด้วย เขตจตุจักร เขตราชเทวี เขตพญาไท เขตบางซื่อ เขตดินแดง เขตห้วยขวาง
 4. กลุ่มเจ้าพระยา มี 5 เขต 28 โรงเรียน ประกอบไปด้วย เขตยานนาวา เขตพระโขนง เขตคลองเตย เขตบางคอแหลม เขตบางนา
 5. กลุ่มกรุงธนบุรี มี 5 เขต จำนวน 56 โรงเรียน ประกอบไปด้วย เขตธนบุรี เขตบางพลัด เขตบางกอกน้อย เขตคลองสาน สำนักงานเขตบางกอกใหญ่
 6. กลุ่มตากสิน มี 3 เขต 30 โรงเรียน ประกอบไปด้วย เขตภาษีเจริญ เขตจอมทอง เขตราษฎร์บูรณะ
 7. กลุ่มพระนครเหนือ มี 5 เขต 32 โรงเรียน ประกอบไปด้วย เขตบางเขน เขตดอนเมือง เขตลาดพร้าว เขตหลักสี่ เขตสายไหม

8. กลุ่มบูรพา มี 6 เขต 38 โรงเรียน ประกอบด้วย เขตบางกะปิ เขตคันนายาว เขตบึงกุ่ม เขตสวนหลวง เขตวังทองหลาง เขตสะพานสูง
9. กลุ่มสุวินทวงศ์ มี 2 เขต 55 โรงเรียน ประกอบด้วย เขตหนองจอก เขตคลองสามวา
10. กลุ่มศรีนครินทร์ มี 3 เขต 49 โรงเรียน ประกอบด้วย เขตมีนบุรี เขตประเวศ เขตลาดกระบัง
11. กลุ่มมหาสวัสดิ์ มี 4 เขต 41 โรงเรียน ประกอบด้วย เขตตลิ่งชัน เขตหนองแขม เขตบางแค เขตทวีวัฒนา
12. กลุ่มสนามชัย มี 3 เขต 32 โรงเรียน ประกอบด้วย เขตบางขุนเทียน เขตทุ่งครุ เขตบางบอน

ถึงแม้ว่าการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครจะมีนโยบายและแผนพัฒนาอย่างชัดเจน แต่การจัดการจัดการศึกษาที่จะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้นล้วนต้องอาศัยปัจจัยหลาย ๆ ด้านเพื่อเป็นการส่งเสริมประสิทธิภาพของการเรียนรู้ การศึกษาวิจัยถือเป็นส่วนหนึ่งในการสำรวจถึงสภาพหรือความต้องการของโรงเรียนในแต่ละด้าน ซึ่งผลการศึกษาที่ค้นพบจะข้อเป็นมูลเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

องค์ประกอบของการเรียนสอนมีหลากหลายปัจจัย ยกตัวอย่างเช่น สื่อการเรียนการสอนถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การสอนของคุณเป็นไปอย่างสะดวก ราบรื่น แต่ยังมีบางโรงเรียนที่ขาดแคลนสื่อการสอน โดย วรณพงษ์ ศิริเจียรนัย (2545) พบว่า ครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครยังมีความต้องการนวัตกรรมสื่อการเรียนการสอนประเภท กล้องถ่ายภาพ เครื่องเล่นวีซีดี คอมพิวเตอร์ เครื่อง Printer เครื่อง Scanner มาใช้ในการเรียนการสอน ในด้านการเรียนการสอนศิลปศึกษาเช่นกัน ได้มีการศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนหรือองค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา จากการศึกษาของ จันทิมา ปกครอง (2549) พบว่า การเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาโดยใช้คอมพิวเตอร์ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และสามารถสร้างงานทัศนศิลป์ตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ขณะที่การศึกษาของ จักรพงศ์ สิริริน (2544) พบว่า ครูศิลปศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มีความต้องการในการใช้หนังสือเรียนศิลปศึกษาในระดับมาก ส่วนการศึกษาของ จิรนนท์ อิมสกุล (2548) พบว่า ครูศิลปศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปะตามแนวทางการเรียนรู้ที่มีความสุข ซึ่งเป็นไปตามหลักการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติโดยให้นักเรียนมีอิสระใน

การแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ และสาระการเรียนรู้ต้องจัดกิจกรรมขยายประสบการณ์ในการเรียนรู้โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นคว้าและแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ สิ่งเหล่านี้ถือเป็นข้อค้นพบเพื่อที่จะนำไปพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียนแต่ละแห่งให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ในฐานะที่ผู้วิจัยมีความสนใจการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา จึงมีความตั้งใจที่จะทำการศึกษากลับมาเกี่ยวกับการนำเสนองานจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา โดยทำการศึกษากับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพราะห้องเรียนถือเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้การเรียนการสอนเป็นไปตามเป้าหมายของครูที่วางไว้ และวิชาศิลปะศึกษานับเป็นวิชาที่มีกิจกรรมที่หลากหลาย และต้องใช้อุปกรณ์หลากหลายในการปฏิบัติกิจกรรม การมีห้องเรียนศิลปะโดยเฉพาะจึงมีความสำคัญ ดังนั้นผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความสำคัญถึงการศึกษานี้และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาต่อไปในอนาคต

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

สุนมา สัมมาทิพย์ (2553) ศึกษาเรื่องการจัดสิ่งแวดล้อมสำหรับกิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะศึกษาระดับอนุบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคมในโรงเรียนอนุบาลสังกัดบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เขตกรุงเทพมหานคร เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากครูผู้สอนจำนวน 250 คน การสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและการสังเกตการณ์สอนที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอน และแบบสังเกต นำเสนอในรูปความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีระดับสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.80$) โดยมุ่งเน้นด้านความสว่างในห้องเรียนเพียงพอต่อการมองเห็นมากที่สุด ($\bar{x} = 4.32$) สิ่งแวดล้อมด้านสังคมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.96$) โดยพบว่าเด็กมีความสุข สนุกสนาน ยิ้มแย้มแจ่มใส ร่าเริงขณะทำกิจกรรมศิลปะมากที่สุด ($\bar{x} = 4.41$) จากการสังเกตพบว่าครูดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดโดยใช้เทคนิคต่างๆ ในการสอน เช่น การให้กำลังใจ ให้คำชมเชย และการสร้างบรรยากาศให้สนุกสนานเพื่อให้เด็กสนใจทำกิจกรรม ห้องเรียนศิลปะแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะคือ ห้องเรียนที่ประกอบด้วยมุมต่างๆ หลายมุม แต่ละมุมจัดวางไว้ชัดเจน เว้นพื้นที่ส่วนใหญ่ว่างไว้สำหรับทำกิจกรรมศิลปะ โต๊ะนักเรียนอยู่กลางห้อง และแบบที่เป็นห้องโล่ง ภายในห้องมีวัสดุอุปกรณ์ที่

เกี่ยวข้องกับงานศิลปะเท่านั้น มีโต๊ะวางไว้กลางห้อง และยังมีพื้นที่โล่งสำหรับเด็กใช้ทำกิจกรรมหรือเดินเล่นได้อย่างอิสระ

จุฑาทิพย์ เขี่ยมปิยะกุล (2552) ศึกษาการใช้คำถามในการเรียนการสอนของครูศิลปะระดับประถมศึกษา โรงเรียนสาธิต สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการใช้คำถามในการเรียนการสอนของครูศิลปะระดับประถมศึกษา โรงเรียนสาธิต สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา โดยคำถามประกอบด้วยคำถาม 9 ประเภท คือ คำถามกำหนดทิศทาง คำถามเพื่อการค้นพบ คำถามเชิงวิเคราะห์ คำถามจำแนกข้อมูล คำถามลักษณะเฉพาะบุคคล คำถามในเชิงคาดคะเน คำถามปรับลำดับความคิด คำถามเชิงสังเคราะห์ และคำถามเชิงประเมินค่า กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้คือ ครูผู้สอนศิลปะในโรงเรียนสาธิต สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 รวมจำนวน 7 คน ในภาคปลายปีการศึกษา 2551 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบบันทึกบทสนทนา แบบวิเคราะห์ข้อมูลประเภทคำถาม และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ครูศิลปะในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ถามคำถามประเภทกำหนดทิศทาง มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.00 รองลงมาคือ คำถามประเภทเพื่อการค้นพบ และคำถามประเภทเชิงวิเคราะห์ คิดเป็นร้อยละ 16.20 และ 14.33 ตามลำดับ โดยคำถามประเภทเชิงคาดคะเน คำถามประเภทลักษณะเฉพาะบุคคล คำถามประเภทจำแนกข้อมูลและคำถามประเภทปรับลำดับความคิด คิดเป็นร้อยละ 8.41, 7.48, 5.91 และ 5.60 ตามลำดับ ซึ่งคำถามประเภทเชิงประเมินค่า และคำถามประเภทเชิงสังเคราะห์มีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.80 และ 1.24 ตามลำดับ ข้อสังเกตเพิ่มเติมจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ระยะเวลา 50 นาที ในแต่ละคาบเรียน ครูจะถามคำถามในช่วงเวลาที่จำกัดประมาณ 10 – 15 นาที เวลาที่เหลือจะเป็นส่วนที่ให้นักเรียนปฏิบัติงาน นอกจากนี้แล้วนักเรียนและห้องมีจำนวนมากประมาณ 40 – 50 คน

ธิษานนทร ศรีแก้วฉนวนวรรณ (2551) ศึกษาเรื่อง การศึกษาการจัดนิทรรศการศิลปะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ศิลปะด้วยตนเองของนักเรียนประถมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ศิลปะด้วยตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ในด้านการวางแผน การเตรียมงาน การดำเนินงาน พิธีเปิดการแสดง การประเมินผล และการประเมินผลการเรียนรู้ศิลปะด้วยตนเองของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นครูศิลปะศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครศรีธรรมราช เขตการศึกษา 2 จำนวน 150 คน และศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 12 คน เกี่ยวกับการจัดนิทรรศการศิลปะและนิทรรศการเพื่อการเรียนรู้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ด้านเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่าครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมากในทุกด้านทั้งในด้านการวางแผน การเตรียมงาน การดำเนินการ พิธีเปิดการแสดง การประเมินผล และการประเมินผลการเรียนรู้ศิลปะด้วยตนเองของนักเรียน แสดงให้เห็นว่าจากการศึกษาการจัดนิทรรศการศิลปะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ศิลปะด้วยตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ครูศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับการจัดนิทรรศการศิลปะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ศิลปะด้วยตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา เพราะจะสามารถส่งผลให้เกิดการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติของนักเรียนระดับประถมศึกษา อันจะนำไปสู่การเรียนรู้เพื่อพัฒนาด้านสุนทรียภาพต่อไป

นิภาพร ย่องเจริญ (2551) ศึกษาเรื่องการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนสาระด้านทัศนศิลป์ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเรื่องการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนสาระด้านทัศนศิลป์ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในด้านครูผู้สอน ผู้เรียน การกำหนดจุดประสงค์การเรียนการสอน เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อวัสดุอุปกรณ์ การวัดและประเมินผล กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูผู้สอนสาระด้านทัศนศิลป์ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน และนักวิชาการศิลปศึกษาและครูศิลปศึกษาระดับประถมและมัธยมศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่าครูผู้สอนมีความคิดเห็นด้วยมากกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนสาระด้านทัศนศิลป์ในด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์ ด้านเนื้อหาสาระ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดและการประเมินผล และด้านการกำหนดจุดประสงค์การเรียนการสอนตามลำดับ นักวิชาการศิลปศึกษาและครูศิลปศึกษาให้ความคิดเห็นด้านครูผู้สอน และผู้เรียนสรุปได้ดังนี้ 1) ด้านครูผู้สอน เห็นว่าครูควรมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของผู้เรียนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม และมีบทบาทในฐานะผู้สืบทอดวัฒนธรรม 2) ด้านผู้เรียน เห็นว่าผู้เรียนควรได้รับการส่งเสริมการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมผ่านการจัดการเรียนการสอน

ศิลปะ โดยมีการเชื่อมโยงกับผลงานศิลปะ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น ส่วนศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นในแต่ละด้านสรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้ 1) ด้านการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้การสอนควรกำหนดให้มีความเหมาะสมกับสภาพ สังคมวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) ด้านเนื้อหาสาระ ควรศึกษาเนื้อหาสาระของงานศิลปะที่มีอยู่ในวิถีการดำเนินชีวิต สภาพสังคมและวัฒนธรรม 3) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนรู้กระบวนการทำงานศิลปะ พื้นบ้านจากแหล่งเรียนรู้จริงในท้องถิ่น 4) ด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์ ใช้สถานที่สำคัญ แหล่งเรียนรู้ใน ชุมชนมาเป็นสื่อของจริงให้ผู้เรียนได้ศึกษา และ 5) ด้านการวัดและการประเมินผล ควรมีการวัด และประเมินผลที่หลากหลาย และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง

นางนุช อุ้นแก้ว (2547) ทำการศึกษาเพื่อการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพใน ห้องเรียนศิลปะเด็กพิเศษ กรณีศึกษานักเรียนโรงเรียนศรีสังวาล โดยได้ศึกษาตัวแปร สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ space อุณหภูมิ พื้น ผนัง เพดาน แสง สีและเฟอร์นิเจอร์ แต่ เน้นทำการทดลองเฉพาะเรื่องสีของห้องเรียนศิลปะเท่านั้น เพราะสีเป็นรูปธรรมที่เด่นชัดที่เด็ก ๆ สามารถรับรู้ได้ด้วยจักขุประสาท ผลที่ได้จากการศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพใน ห้องเรียนศิลปะพบว่า 1) Space เด็กพิเศษที่มีความบกพร่องทางด้านแขนขาและลำตัว มีความ ต้องการในขนาดของการใช้พื้นที่มากกว่าเด็กปกติและเด็กพิเศษประเภทอื่น โดยเฉพาะเด็กที่ใช้ walker ต้องการพื้นที่มากเป็น 2 เท่า เพราะต้องวางอุปกรณ์ไว้ข้างตัว 2) อุณหภูมิ ห้องเรียนต้องมีช่องแสงและช่องระบายอากาศเพียงพอ 3) สี นักเรียนมีแนวโน้มเลือกห้องสีวรรณะเย็นมากกว่า ห้องสีวรรณะร้อน 4) พื้น ใช้วัสดุที่ดูแลรักษาและทำความสะอาดได้ง่าย 5) ผนัง สีที่ทำเป็นสีน้ำมัน หรือสีพลาสติกที่สามารถทำความสะอาดได้ง่าย 6) เพดาน ระดับฝ้าเพดานควรอยู่ในระดับที่ไม่ต่ำกว่า 2.50 เมตร และ 7) เฟอร์นิเจอร์ คำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยและพฤติกรรมของผู้ใช้ มีขนาด สัดส่วนที่เหมาะสมกับเด็กพิเศษ

ทั้งนี้สีวรรณะร้อนเป็นสีที่มีผลในการดึงดูด เร่งเร้าและกระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดี ยิ่งขึ้น และในส่วนของห้องศิลปะที่มีอัตราส่วนของสีวรรณะเย็นมากกว่าสีวรรณะร้อนนั้นอาจทำให้ เด็กเกิดความรู้สึกผ่อนคลายสบาย ไม่มีแรงกระตุ้นพอจึงทำให้เด็กขาดความตื่นตัว

ไพกานท์ รักษาสุทธิพันธ์ (2547) ศึกษาเรื่องการพัฒนากระบวนการสอนพิเศษสภาพแวดล้อม ทางกายภาพสำหรับสาขาศิลปะและการออกแบบในระดับอุดมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อ

ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการในการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพสำหรับสาขา ศิลปะและการออกแบบ 2) วิเคราะห์องค์ประกอบสภาพแวดล้อมทางกายภาพของคณะที่มีการ เรียนการสอนด้านศิลปะและการออกแบบ 3) เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศและเกณฑ์มาตรฐาน สภาพแวดล้อมทางกายภาพสำหรับสาขาศิลปะและการออกแบบ ประชากรได้แก่ ผู้บริหารสาขา หัวหน้าสาขา อาจารย์ผู้สอน และนิสิตนักศึกษาของสถาบันที่ทำการเรียนการสอนศิลปะและการ ออกแบบ 6 สถาบัน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสำรวจ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ผลวิจัยสรุปได้ดังนี้

1) สภาพปัจจุบันแต่ละสาขาจะมีการเตรียมกายภาพห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ โดยยึด จำนวนนิสิตนักศึกษาที่สามารถรับได้แต่จะพบว่ามีปัญหาเรื่องการขาดแคลนพื้นที่และอัตราส่วน นิสิตศึกษาต่ออาจารย์สูง และห้องบรรยายที่เหมาะสมกับสาขาจะมีความจุ 30 และ 60 คน 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสาขามีดังนี้ ปัจจัยทางการศึกษา 9 ตัว ได้แก่ ปรัชญาของสาขา หลักสูตร การจัดองค์การ อาจารย์และบุคลากร การจัดการเรียนการสอน นิสิตนักศึกษา อุปกรณ์การเรียนการสอน งบประมาณ และพื้นที่อาคาร ส่วนปัจจัยทาง สถาปัตยกรรมที่มีผลต่อการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพมี 4 ด้านได้แก่ ด้านหน้าที่ใช้สอย ด้าน รูปแบบ ด้านเทคโนโลยีและด้านทางเศรษฐศาสตร์ รวมถึงความต้องการของผู้ใช้งานทุกฝ่าย 3) ระบบสารสนเทศสภาพแวดล้อมทางกายภาพสำหรับสาขาศิลปะและการออกแบบ แบ่งเป็น (1) ปัจจัยทางการศึกษา 9 ตัว ปัจจัยทางสถาปัตยกรรม 4 ด้าน และความต้องการของผู้ใช้กายภาพ (2) กระบวนการ ใช้วิธีการจัดทำรายละเอียดโครงการทางสถาปัตยกรรมและมาตรการควบคุมการ แก้ไขแบบ ซึ่งเป็นมาตรการที่ทุกฝ่ายต้องเข้ามาเกี่ยวข้องจัดทำเป็นสัญญาและผังแม่บทใน การลดการแก้ไข (3) ผลผลิตเป็นระบบสารสนเทศและเกณฑ์มาตรฐานสภาพแวดล้อมทาง กายภาพสาขาศิลปะและการออกแบบ (4) ผลลัพธ์ได้สภาพแวดล้อมทางกายภาพของสาขาศิลปะ และการออกแบบที่เหมาะสม เนื่องจากมีมาตรการควบคุมการออกแบบจัดทำเป็นสัญญาและผัง แม่บท ในด้านการศึกษาเกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสาขา ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางพร้อม เรียนได้ทุกเวลา และได้เกณฑ์มาตรฐานเป็นเรื่องของข้อมูลด้านห้องบรรยายและห้องปฏิบัติการ ห้องบรรยาย 30 คน 60 คนและ 100 คน ควรจัดพื้นที่ต่อคนเท่ากับ 1.50 ตร.ม. 1.10 ตร.ม. และ 1.00 ตร.ม. ตามลำดับ ส่วนห้องปฏิบัติการออกแบบเบื้องต้นและขั้นสูงควรจัดพื้นที่ต่อคนเท่ากับ 5.00 ตร.ม. ห้องปฏิบัติการวาดรูปและงานปั้นควรจัดพื้นที่ต่อคนเท่ากับ 4.00 ตร.ม. และ 6.00 ตร.ม. ตามลำดับและได้ข้อมูลความต้องการอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ในห้องปฏิบัติการเฉพาะสาขาต่าง ๆ ผลการวิจัยทำให้ได้ระบบสารสนเทศสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสาขาศิลปะและการ

ออกแบบเพื่อเป็นแนวทางในการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้เหมาะสมกับสาขา และเป็นแนวทาง กระบวนการในการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพสาขาอื่นๆ

นทธกร อ่อนเปรี๊ยว (2546) ศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพในห้องเรียนประจำชั้นที่สนองต่อการเรียนรู้แบบส่งเสริมศักยภาพนักเรียน กรณีศึกษา: โรงเรียนประถมศึกษาศักดิ์กรุงเทมมหานคร ซึ่งเป็นการศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการในการใช้ห้องเรียนประจำชั้นที่ต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องต่อการเรียนรู้ ตามการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานครตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาที่ต้องการให้มีการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนทุกคน การปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนประจำชั้นให้เหมาะสมและพึงพอใจต่อผู้ใช้สถานที่ โดยเสนอการวางองค์ประกอบพื้นที่ใช้สอยต่างๆ และการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพในห้องเรียนประจำชั้นที่เอื้อต่อการเรียนการสอน โดยสำรวจในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการทำงานที่เกิดจากกิจกรรมการเรียนรู้ และองค์ประกอบต่างๆ ของห้องเรียนประจำชั้น โดยศึกษาขนาดของห้องเรียนประจำชั้น จำนวนนักเรียนที่มี ขนาดและรูปแบบเครื่องเรือน แสง เสียง และอุณหภูมิ ผู้ตอบแบบสอบถามคือ นักเรียน ครูผู้สอน รวมถึงผู้บริหารโรงเรียน กรรมการโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ที่ถึงแม้ไม่ได้เป็นผู้ใช้ห้องเรียนโดยตรง แต่ในการบริหารการศึกษาจำเป็นต้องนำแนวคิดของบุคคลกลุ่มนี้มาร่วมใช้เพื่อสนับสนุนการศึกษา

ในการศึกษาพบว่า นักเรียนรู้สึกพึงพอใจต่อเนื้อหาในกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีและน่าสนใจ ความพึงพอใจข้างต้น มีมากกว่าการนึกถึงการอยู่ในสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนประจำชั้นที่เป็นอยู่เนื่องจากความต้องการความเป็นสัดส่วน การมีอาณาเขตครอบครอง ที่เว้นระยะห่างจากผู้อื่นที่ไม่ชัดเจนเท่าผู้ใหญ่ อีกทั้งยอมรับการอยู่ในบริเวณพื้นที่ที่หนาแน่นได้ดีกว่า เนื่องจากเป็นวัยที่เริ่มมีการพัฒนาทางสังคม

ดังนั้น เกณฑ์การออกแบบจึงต้องนึกถึงการรองรับลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้น และช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในสิ่งที่เรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนใฝ่การศึกษา ส่งผลให้พัฒนาความสามารถที่มีอยู่ในตัวผู้เรียนแต่ละคนได้

พัชริน สงวนผลไพโรจน์ (2544) ศึกษาเรื่อง การศึกษาลักษณะห้องปฏิบัติการศิลปศึกษาที่มีประสิทธิภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาลักษณะห้องปฏิบัติการศิลปศึกษาที่มีประสิทธิภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อหาเกณฑ์มาตรฐานและสร้างแบบจำลองห้องปฏิบัติการศิลปศึกษาสำหรับนำมาใช้เป็นแบบอย่างในอนาคต

โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้านคือ ด้านการออกแบบ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านบรรยากาศในห้องปฏิบัติการ ประชากรได้แก่ครูศิลปศึกษา ผลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 ผลการวิจัยจากแบบสอบถาม พบว่า 1) ด้านการออกแบบในห้องปฏิบัติการมีความต้องการสูงสุดคือ การมีห้องปฏิบัติการที่ออกแบบสำหรับการเรียนศิลปะโดยเฉพาะ การมีพื้นที่ว่างในห้องปฏิบัติการเพื่อความคล่องตัวในการทำกิจกรรมแต่ละประเภท การมีห้องพักครูใกล้ห้องปฏิบัติการ 2) ด้านวัสดุอุปกรณ์ในห้องปฏิบัติการมีความต้องการสูงสุดคือ การมีกระจกปูพื้นโต๊ะ การวางแผนการใช้อุปกรณ์การสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหา การมีแท่นพิมพ์สำหรับการปฏิบัติงานภาพพิมพ์ 3) ด้านการจัดการเรียนการสอนในห้องปฏิบัติการมีความต้องการสูงสุดคือ การมีสื่อการสอนในห้องปฏิบัติการโดยไม่ปะปนกับวิชาอื่น มีสื่อการสอนที่เสนอให้นักเรียนรับรู้เป็นสื่อ دلใจ เช่น หุ่นนิ่ง ภาพวิจิตรทัศน์ และมีตู้สำหรับเก็บสื่อการสอนโดยเฉพาะ 4) ด้านบรรยากาศในห้องปฏิบัติการมีความต้องการสูงสุดคือ การตกแต่งผลงานศิลปะภายในห้องปฏิบัติการ มีหน้าต่างให้อากาศถ่ายเทสะดวก และมีห้องที่มีบริเวณเปิดโล่งเพื่อให้เห็นวิจิตรทัศน์ภายนอก

ส่วนที่ 2 ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากส่วนที่ 1 นำส่งผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาเกณฑ์มาตรฐานนำมาสร้างแบบจำลองห้องปฏิบัติการศิลปศึกษา โดยได้รูปแบบอาคารเรียนศิลปศึกษาโดยเฉพาะที่มีขนาดกว้าง 8 เมตร สูง 9 เมตร และยาว 28 เมตร 3 ชั้น มีจำนวนทั้งหมด 10 ห้องดังนี้ ชั้นที่ 1 ห้องนิทรรศการ ห้องโสตทัศนอุปกรณ์ ห้องพักรู ห้องสมุด ห้องเก็บของ ชั้นที่ 2 ห้องปฏิบัติการศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านทฤษฎีและออกแบบ ด้านจิตรกรรมและภาพพิมพ์ ด้านประติมากรรม ชั้นที่ 3 ห้องปฏิบัติการศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ด้านการออกแบบเขียนแบบ ด้านจิตรกรรมเขียนภาพ ด้านภาพพิมพ์

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Kramer (2010) ศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษาซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน โดยจะเน้นถึงวิธีการปฏิบัติของครูที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้และการแสดงออกทางความคิดของนักเรียน รวมถึงปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นทั้งภายในและนอกห้องเรียน คำถามของการวิจัยคือ สภาพแวดล้อมที่สร้างสรรค์และการดูแลเอาใจใส่ของครูที่สัมพันธ์ต่อการเรียนการสอนควรเป็นไปอย่างไร ครูคำนึงถึงอะไรบ้างในการปฏิบัติตน หลักสูตรวิชาศิลปศึกษาที่จะทำให้นักเรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์ควรเป็นอย่างไร และการปฏิบัติของครูจะส่งผลต่อแนวความคิดของนักเรียนอย่างไร วิธีการดำเนินวิจัยทำโดยสัมภาษณ์ครูผู้สอนและนักเรียน รวมถึงการสังเกตการเรียนการ

สอน ผลจากการศึกษาพบว่า ประสพการณ์ศิลปะของนักเรียนสามารถสร้างเสริมได้ทั้งในและนอกห้องเรียน และครูจะต้องมีการส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักตีความจากผลงาน อธิบายงานศิลปะได้ รวมถึงการประเมินผลที่ตรงไปตรงมา จะส่งผลต่อการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาที่มีความหลากหลายเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

Dick (2006) ศึกษาเรื่องการใช้งานห้องปฏิบัติการศิลปะและการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งจากการหาข้อมูลพบว่าการศึกษาการใช้เทคโนโลยีภายในห้องปฏิบัติการศิลปะยังน้อยอยู่มาก จากการศึกษาพบว่าเมื่อเทียบกับคณะอื่นแล้ว คณะศิลปกรรมศาสตร์มีความล้าหลังในเรื่องการใช้เทคโนโลยีสื่อการสอนอย่างมาก นอกจากนี้ยังพบว่าการใช้เทคโนโลยีการเรียนการสอนภายในห้องปฏิบัติการศิลปะมีเพียงการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อหาข้อมูลของครูผู้สอนและผู้เรียน การใช้เครื่องฉายสไลด์ ดังนั้นคณะศิลปกรรมศาสตร์จากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ควรพัฒนาการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนภายในห้องปฏิบัติการศิลปะอย่างน้อยที่สุดควรมีการสนทนาทางอินเทอร์เน็ต ซอฟต์แวร์การคำนวณ ซอฟต์แวร์ฐานข้อมูล กราฟิก และสมาร์ตบอร์ดในชั้นเรียน

Ruggiero (2005) ศึกษาถึงรูปแบบวิธีการจัดการดูแลภายในห้องเรียนศิลปะ โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมของครูผู้สอนในการจัดการดูแลห้องเรียนศิลปะ โดยจะเน้นในเรื่องสติปัญญาและอารมณ์ของครูและนักเรียน ซึ่งในปัจจุบันการศึกษาจะเน้นไปในเรื่องของวิชาการ และสติปัญญาเป็นส่วนมาก เห็นได้จากการที่จะมีการวัดผลจากการสอบตามเกณฑ์มาตรฐานต่างๆ อยู่บ่อยครั้ง ซึ่งจะทำให้นักเรียนสูญเสียความสนใจที่แท้จริง การศึกษาในครั้งนี้จะเน้นความสำคัญในเรื่องการแลกเปลี่ยนอารมณ์ความรู้สึกระหว่างนักเรียนด้วยกันและระหว่างครูกับนักเรียนในระหว่างการเรียนการสอนในห้องเรียนศิลปะ เพื่อจะศึกษาว่าครูและนักเรียนจะเข้าใจและมีพฤติกรรมการดูแลเอาใจใส่ในห้องเรียนอย่างไรซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญมากอย่างหนึ่ง การศึกษาในครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ครูและนักเรียน และสังเกตการเรียนการสอน ผลจากการศึกษาพบว่า การจัดการห้องเรียนที่จะต้องมีการระเบียบวินัยที่ชัดเจน ซึ่งจะเกิดขึ้นได้โดยครูผู้สอนที่จะต้องมีการดูแลเอาใจใส่อย่างเต็มที่ สิ่งสำคัญที่นักเรียนต้องการคือการใช้ห้องเรียนที่เงียบสงบและเป็นระเบียบเพราะจะสามารถช่วยให้พวกเขาสามารถใช้ความคิดและเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Chiou (1985) ศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายในชั้นเรียนของนักเรียนและคุณภาพชีวิตภายในโรงเรียน เพื่อถึงความสัมพันธ์ของทั้งสองส่วนนี้ และเพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับการรับรู้สภาพแวดล้อมภายในชั้นเรียนของนักเรียน และการรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในโรงเรียนของนักเรียน โดยใช้แบบวัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน และแบบวัดคุณภาพชีวิตในโรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 200 คน ของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายแห่งหนึ่งที่อยู่แถบชานเมืองรัฐมินิโซตา พบว่าไม่มีผลกระทบต่อจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพศและระดับชั้น ต่อการรับรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายในชั้นเรียนของนักเรียน และการรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในโรงเรียนของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และไม่มี ความแตกต่างกันระหว่างการรับรู้ของเพศหญิงและเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนคะแนนทั้งหมดจากแบบวัดคุณภาพชีวิตในโรงเรียน มีความสัมพันธ์ทางลบกับ แบบวัดสภาพแวดล้อมภายในชั้นเรียนในมาตรวัดด้านการสนับสนุนของครู อาจารย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

Short (1985) ได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้เกี่ยวกับบรรยากาศในชั้นเรียน และรูปแบบของการตั้งใจเรียนของนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำอำเภอเคอร์น โดยใช้แบบวัดสภาพแวดล้อมภายในชั้นเรียน กับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 24 ห้องเรียน และอีก 12 ห้องเรียน เป็นนักเรียนที่ขาดเรียนประมาณ 3 ใน 4 ส่วนในปีการศึกษา 1983-1984 จุดประสงค์เพื่อทดสอบสมมุติฐาน การรับรู้ของนักเรียน และรูปแบบการตั้งใจเรียนและความสัมพันธ์กันของนักเรียน และเพื่อศึกษาผลกระทบของความแตกต่างที่เกิดขึ้นจากการใช้แบบวัดสภาพแวดล้อมภายในชั้นเรียนกับความตั้งใจของนักเรียนในโรงเรียนต่างๆ พบว่ามีความแตกต่างระหว่างการรับรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับบรรยากาศทางสังคมภายในชั้นเรียนและรูปแบบของการตั้งใจเรียน การขาดเรียนใน 4 โรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ว่า การศึกษาการจัดห้องเรียนถือเป็นการศึกษาที่มีความสำคัญยิ่ง เนื่องจากห้องเรียนถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่เอื้อต่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้มีความเหมาะสมถือเป็นการสร้างสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นแก่ผู้เรียนเพื่อเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติกิจกรรม วิชาศิลปะศึกษาประกอบด้วยกิจกรรมที่มีความหลากหลาย การจัดห้องเรียนศิลปะศึกษาโดยเฉพาะจึงถือมีความสำคัญต่อกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา เนื่องด้วยการจัดพื้นที่ในการประกอบกิจกรรมที่ต้องการ

พื้นที่ที่มากกว่าห้องเรียนปกติทั่วไป และบรรยากาศทางศิลปะที่ส่งเสริมประสบการณ์ทางสุนทรีย์ะ นอกจากนี้ห้องเรียนศิลปะศึกษาในปัจจุบันนี้ควรมีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนช่วยในเรื่องของสื่อการสอนดังที่ Dick (2006) ทำการศึกษาเรื่องการใช้งานห้องปฏิบัติการศิลปะและการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนซึ่งพบว่ามีความล้าหลังในเรื่องการใช้เทคโนโลยีสื่อการสอนอย่างมาก ดังนั้นการจัดห้องเรียนศิลปะศึกษารวมทั้งห้องเรียนปกติทั่วไปจึงควรคำนึงถึงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศภายในห้องเรียนด้วยเพื่อการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การนำเสนอแนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด กรุงเทพมหานคร ในด้านลักษณะทางด้านกายภาพและทางด้านสังคม และศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา และผู้เชี่ยวชาญในการจัดห้องเรียนศิลปะ ในโรงเรียนประถมศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังนี้

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะ ในโรงเรียนประถมศึกษา โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. การศึกษาค้นคว้าข้อมูล
2. การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล
7. สถิติที่ใช้ในการวิจัย
8. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาดังกล่าวมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาค้นคว้าข้อมูล

1.1 ศึกษารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำราเอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดห้องเรียน ห้องเรียนศิลปะ หรือการจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้

1.2 ศึกษาหนังสือ เอกสาร วิทยานิพนธ์และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน สาระการเรียนรู้ศิลปศึกษา และหลักสูตรศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษา

2. การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในโรงเรียน ประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร มีจำนวน 433 โรงเรียน และผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ

2.2 กลุ่มตัวอย่างจากประชากร แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

2.2.1 กลุ่มตัวอย่างสำหรับแบบสอบถาม ซึ่งได้แก่ ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 208 คน สำหรับตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างนี้ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้สูตรการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane (1967: 99) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

เมื่อ n คือ จำนวนตัวอย่าง หรือขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N คือ จำนวนหน่วยทั้งหมด หรือ ขนาดของประชากรทั้งหมด

e คือ ความคาดเคลื่อนในการสุ่มตัวอย่าง (Sampling Error) ในที่นี้จะกำหนดเท่ากับ $+/- 0.05$ ภายใต้ความเชื่อมั่น 95%

ดังนั้นจึงได้กลุ่มตัวอย่าง สำหรับแบบสอบถามจำนวน 208 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi - Stage Sampling) โดย

ขั้นที่ 1 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่

ขั้นที่ 2 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากทุกชั้นภูมิจนครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

ขนาดโรงเรียน	จำนวนประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
โรงเรียนขนาดเล็ก	138	66
โรงเรียนขนาดกลาง	134	65
โรงเรียนขนาดใหญ่	159	77
รวม	431	208

จากการคำนวณกลุ่มตัวอย่างที่ได้จะแบ่งออกเป็น โรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 66 คน โรงเรียนขนาดกลางจำนวน 65 คน และโรงเรียนขนาดใหญ่จำนวน 77 คน โดยผู้วิจัยกำหนดให้ตอบแบบสอบถามได้ 1 คน ต่อ 1 โรงเรียน ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังครูโรงเรียนต่างๆ จำนวน 208 ชุด จากกลุ่มตัวอย่าง 208 คน และได้รับแบบสอบถามคืนมาทั้ง 208 ชุด

2.2.2 กลุ่มตัวอย่างสำหรับแบบสัมภาษณ์ โดยจะแบ่งออกเป็น

2.2.2.1 ผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการสัมภาษณ์ จำนวน 5 คน โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารนี้ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงจากโรงเรียนที่มีคุณลักษณะที่เหมาะสมแก่การเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่

- นโยบายของโรงเรียนให้ความสำคัญกับวิชาศิลปศึกษา
- โรงเรียนมีความยินดี และให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย
- เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร
- มีครูผู้สอนวิชาทัศนศิลป์ ศิลปะศึกษาโดยเฉพาะ ในโรงเรียน

2.2.2.2 ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร ที่มาจากโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ กลุ่มละ 5 คน รวมทั้งหมด 15 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีเกณฑ์ในการเลือกครูศิลปศึกษาเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ดังนี้

- เป็นครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร
- จบการศึกษาอย่างน้อยในระดับปริญญาตรีสาขาศิลปศึกษา หรือสาขาที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ
- มีประสบการณ์การสอนวิชาศิลปศึกษาในระดับชั้น ประถมศึกษา อย่างน้อย 5 ปี
- มีความยินดี และให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

2.2.2.3 ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ จำนวน 5 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์ในการเลือกคือ

- จบการศึกษาอย่างน้อยในระดับปริญญาตรี สาขา สถาปัตยกรรมภายใน การออกแบบภายใน หรือสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง

- มีประสบการณ์ในการทำงานอย่างน้อย 3 ปี

2.2.3 กลุ่มตัวอย่างสำหรับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ได้มาจากวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยโรงเรียนที่ใช้ในการสังเกตจะได้มาจากโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ ของโรงเรียนประถมสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มละ 5 โรงเรียน ทั้งหมดจำนวน 15 โรงเรียน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา โดยมีรายละเอียดของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถามเรื่องการศึกษาแนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check-List) และคำถามปลายเปิด (Open-ended) มีจำนวน 11 ข้อ ซึ่งประกอบไปด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา หน้าที่และประสบการณ์ด้านการสอน ระดับชั้นที่สอน ขนาดโรงเรียนที่สอน จำนวนห้องเรียนในความดูแล จำนวนนักเรียนในห้องเรียน จำนวนชั่วโมงที่สอน จำนวนชั่วโมงที่ใช้ห้องศิลปศึกษา ห้องปฏิบัติการ อื่นๆ ที่มีในโรงเรียน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะห้องเรียนศิลปะ มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check-List) จำนวน 4 ข้อ ซึ่งประกอบไปด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับ การมีห้องเรียนศิลปะ เฉพาะ จำนวนห้องเรียนศิลปะ ตำแหน่งของห้องเรียนศิลปะ ลักษณะของห้องเรียนศิลปะ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการเกี่ยวกับห้องเรียนศิลปะ แบ่งออกเป็น ทางด้านสังคม ซึ่งประกอบด้วย ด้านลักษณะรูปทรงและขนาดของห้องเรียน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ด้านสื่อการสอน ด้านการใช้และการดูแลห้องเรียน และทางด้านสังคม ซึ่งประกอบด้วย ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา ด้านรูปแบบวิธีการสอน ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสิ่งแวดล้อม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ จำนวน 50 ข้อ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม มีลักษณะเป็นแบบตอบปลายเปิด (Open-ended)

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ลักษณะคำถามเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – Structured Interview) ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด (Open-ended) มีจำนวน 9 ข้อ ประกอบไปด้วย ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ เพศ ตำแหน่ง/หน้าที่รับผิดชอบ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหาร ชื่อโรงเรียน จำนวนห้องเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา จำนวนนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา และจำนวนครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในโรงเรียน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็น นโยบาย เกี่ยวกับการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด (Open-ended) จำนวน 7 ข้อ ซึ่งประกอบไปด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับนโยบายการใช้ห้องเรียน ปัจจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา อย่างมีประสิทธิภาพ ลักษณะห้องเรียนศิลปะที่เหมาะสม ความสำคัญของห้องเรียนศิลปะ ห้องศิลปะกับการส่งเสริมการเรียนรู้ ปัจจัยที่สอดคล้องกับการจัดห้องศิลปะ และแนวทางในการพัฒนาห้องศิลปะ

ชุดที่ 3 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ เกี่ยวกับแนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะ ในโรงเรียนประถมศึกษา ให้มีความเหมาะสมกับลักษณะของรายวิชาศิลปศึกษา เป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด (Open-ended) ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด (Open-ended) มีจำนวน 6 ข้อ ประกอบไปด้วย ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ เพศ ตำแหน่ง/หน้าที่รับผิดชอบ วุฒิการศึกษา ชื่อโรงเรียน และประสบการณ์ในการสอนวิชาศิลปศึกษา

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการจัดห้องเรียนศิลปะ ทั้งทางด้านกายภาพ ซึ่งประกอบด้วย ด้านลักษณะรูปทรงและขนาดของห้องเรียน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ด้านสื่อการสอน ด้านการใช้และการดูแลห้องเรียน และทางด้านสังคม ซึ่งประกอบด้วย ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา ด้านรูปแบบวิธีการสอน ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งหมด 9 ข้อ

ชุดที่ 4 แบบสังเกตการใช้ห้องเรียนศิลปะในระดับประถมศึกษา เป็นเครื่องมือสำหรับผู้วิจัยใช้บันทึกสิ่งที่ได้จากการสังเกตตามทีสภาพเป็นจริงของการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งเป็นการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการสังเกต ประกอบด้วยข้อมูลชื่อผู้สังเกต วันและเวลาที่ทำการสังเกต โรงเรียนที่ทำสังเกต ระดับชั้นที่ทำสังเกต และจำนวนนักเรียน

ตอนที่ 2 แบบสังเกตการจัดห้องเรียนศิลปะ ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด กรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น

2.1 แบบสังเกตการจัดห้องเรียนศิลปะ ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด กรุงเทพมหานคร

- แบบสังเกตในด้านลักษณะกายภาพและด้านสังคม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check-List) จำนวน 10 ข้อ ประกอบไปด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับ ตำแหน่งของห้องศิลปะ จำนวนห้องเรียนศิลปะ รูปร่าง ขนาดของห้อง ลักษณะของพื้นห้อง วัสดุที่ใช้ทำพื้นห้อง ลักษณะผนังห้อง วัสดุที่ใช้ทำผนังห้อง ลักษณะเพดานห้อง วัสดุที่ใช้ทำเพดานห้อง และการจัดห้องเรียนศิลปะด้านลักษณะกายภาพและสังคม จำนวน 70 ข้อ

- แผนผังแสดงการจัดห้องเรียนศิลปะ มีลักษณะเป็นแปลนห้องเรียนแล้วใช้การสังเกตประกอบกับการวาดรูปจัดวางส่วนต่างๆ ภายในห้องเรียนตามสภาพความเป็นจริง

2.2 แบบบันทึกพฤติกรรมการใช้พื้นที่ห้องเรียนศิลปะ ในโรงเรียนประถมศึกษา โดยผู้วิจัยบันทึกพฤติกรรมต่างๆ และการใช้พื้นที่ที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนการสอน วิชาศิลปะศึกษาขึ้นด้วยกล้องวีดีโอ แบ่งออกเป็น

- แบบบันทึกพฤติกรรมการใช้ห้องเรียนศิลปะ ทั้งทางด้านกายภาพ และด้านสังคม รวมทั้งสิ้น 16 ข้อ มีลักษณะการเก็บข้อมูลเป็นความถี่ตามพฤติกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา โดยจะแบ่งเป็นช่วงเวลาละ 15 นาที จำนวน 4 ครั้ง

- แบบบันทึกพฤติกรรมการใช้พื้นที่ในห้องเรียนศิลปะ มีลักษณะการเก็บข้อมูลเป็นความถี่ตามพฤติกรรมการใช้พื้นที่ของครูผู้สอน โดยจะแบ่งพื้นที่ในห้องเรียนออกเป็น 9 ตำแหน่ง ได้แก่ หน้าห้องด้านซ้าย หน้าห้องตรงกลาง หน้าห้องด้านขวา กลางห้องด้านซ้าย ตรงกลางห้อง กลางห้องด้านขวา หลังห้องด้านซ้าย หลังห้องตรงกลาง และหลังห้องด้านขวา

4. การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

โดยผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือ ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

4.1 ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสาร หนังสือ ตำรา บทความ ทฤษฎีต่างๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และแหล่งข้อมูลต่างๆ ในเรื่องของการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียน ประถมศึกษา

4.2 กำหนดขอบเขตและเนื้อหาของตัวแปรที่ศึกษา เพื่อกำหนดโครงสร้างของเครื่องมือที่ใช้

4.3 สร้างเครื่องมือวิจัยทั้ง 4 ชุด คือ แบบสอบถามสำหรับครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน แบบสัมภาษณ์สำหรับครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญ และแบบสังเกต

4.4 นำโครงร่างเครื่องมือที่สร้างทั้งแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ เพื่อพิจารณาให้คำแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่อง

4.5 นำแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต ที่ปรับแก้จากคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ (ดูภาคผนวก ก) ตรวจสอบพิจารณาความตรง (Content Validity) ด้านเนื้อหา และโครงสร้างทั้งด้านความเที่ยงตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ความสมบูรณ์ ความถูกต้อง และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

4.5.1 เป็นอาจารย์หรือนักวิชาการทางด้านศิลปศึกษา 3 คน

4.5.2 เป็นอาจารย์ที่สอนด้านสถาปัตยกรรมภายในหรือการออกแบบภายใน 1 คน

4.5.3 เป็นอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษา 1 คน

4.6 นำโครงร่างเครื่องมือที่ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบพิจารณาแล้ว มาปรับปรุงแก้ไข แล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง

4.7 นำเครื่องมือในการวิจัยไปทดลองใช้ (Try-Out) กับผู้ที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากรในโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) แล้วนำข้อมูลมาคำนวณด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งเป็นการวัดความสอดคล้องภายใน และวิเคราะห์ตามองค์ประกอบของตัวแปรที่ศึกษาและนำมาปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ยังไม่ครอบคลุมให้มีประเด็นครบถ้วนตามองค์ประกอบของตัวแปรที่ศึกษา

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสำหรับครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และความต้องการเกี่ยวกับห้องเรียนศิลปะ ใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาด้วยวิธีของ ครอนบาค ดังนี้

$$\alpha = \left[\frac{k}{k-1} \right] \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	α	=	ความเที่ยงแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา
	k	=	จำนวนข้อคำถาม
	S_i^2	=	ความแปรปรวนคะแนนข้อที่ i
	S_t^2	=	ความแปรปรวนของคะแนนรวม

(อวยพร เรื่องตระกูล, 2552)

ผลจากการนำตัวอย่างแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับ กลุ่มประชากรที่ศึกษา หาความเที่ยงของแบบสอบถาม และคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ได้ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านสภาพปัจจุบัน เท่ากับ 0.963 ด้านความต้องการ เท่ากับ 0.956 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านสภาพปัจจุบันรวมกับด้านความต้องการ เท่ากับ 0.965 ซึ่งหมายความว่า แบบสอบถามชุดนี้มีความสมบูรณ์อยู่ในระดับสูง เป็นแบบสอบถามที่เหมาะสมสามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้เป็นอย่างดี (Fink, 2008)

4.8 นำเครื่องมือเพื่อการวิจัยฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่กำหนดไว้ แล้วรวบรวมข้อมูลทั้งหมด เพื่อทำการวิเคราะห์ผลต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

5.1 ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในการออกหนังสือขอความร่วมมือถึงผู้อำนวยการโรงเรียนที่ได้รับเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา

5.2 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และรอส่งกลับคืน โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในบางส่วนผู้วิจัยไปเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง

5.3 ผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง

5.4 ผู้วิจัยเดินทางไปสังเกตการเรียนการสอนและการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์บนคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (Statistical Package for the Social Sciences : SPSS for Windows) แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลตามลักษณะของเครื่องมือ ดังนี้

6.1 ข้อมูลจากแบบสอบถาม

6.1.1 แบบสอบถามตอนที่ 1 และ 2 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และแบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะห้องเรียนศิลปะ นำเสนอในรูปความถี่ หาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในลักษณะตารางประกอบความเรียง

6.1.2 แบบสอบถามตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการของการจัดห้องเรียนศิลปะ โดยนำเสนอในรูปความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำมาเสนอในลักษณะตารางประกอบความเรียง

6.2 ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา

6.2.1 แบบสัมภาษณ์ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ในรูปความเรียง

6.2.2 แบบสัมภาษณ์ตอนที่ 2 ความคิดเห็น และนโยบาย เกี่ยวกับการจัดห้องเรียนศิลปะ วิเคราะห์ในรูปความเรียง

6.3 ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญ

6.3.1 แบบสัมภาษณ์ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ นำเสนอในรูปความถี่ หาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในลักษณะตารางประกอบความเรียง

6.3.2 แบบสัมภาษณ์ตอนที่ 2 ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการจัดห้องเรียนศิลปะ ทั้งทางด้านกายภาพ และทางด้านสังคม นำมาแจกแจง และนำเสนอในรูปความถี่ ค่าร้อยละ ในลักษณะตารางประกอบความเรียง

6.4 ข้อมูลที่ได้จากแบบสังเกต

6.4.1 แบบสังเกตตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการสังเกต

6.4.2 แบบสังเกตตอนที่ 2 แบบสังเกตการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียน ประถมศึกษา แบ่งออกเป็น

6.4.2.1 แบบสังเกตการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา

- แบบสังเกตในด้านลักษณะกายภาพและด้านสังคม
- แผนผังแสดงตัวอย่างการจัดห้องเรียนศิลปะ

6.4.2.1 แบบบันทึกพฤติกรรมการใช้พื้นที่ห้องเรียนศิลปะ ใน

โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น

- แบบบันทึกพฤติกรรมการใช้ห้องเรียนศิลปะ
- แบบบันทึกพฤติกรรมการใช้พื้นที่ในห้องเรียนศิลปะ

ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสังเกต นำมาแจกแจง และจัดลำดับ ความถี่ นำเสนอใน ลักษณะ ตารางประกอบความเรียง

เกณฑ์เทียบระดับความคิดเห็น

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งเป็น
มาตรวัด 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด แต่ละระดับมีคะแนนดังนี้

5 คือ มากที่สุด หมายถึง โรงเรียนมีการจัดห้องเรียนศิลปะในด้านสภาพปัจจุบัน
อยู่ในระดับมากที่สุดหรือปฏิบัติเป็นประจำทุกครึ่ง ส่วนในด้านความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด

4 คือ มาก หมายถึง โรงเรียนมีการจัดห้องเรียนศิลปะในด้านสภาพปัจจุบันอยู่ใน
ระดับมากหรือปฏิบัติบ่อยครั้ง ส่วนในด้านความต้องการอยู่ในระดับมาก

3 คือ ปานกลาง หมายถึง โรงเรียนมีการจัดห้องเรียนศิลปะในด้านสภาพปัจจุบัน
อยู่ในระดับปานกลางหรือปฏิบัติพอสมควร ส่วนในด้านความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง

2 คือ น้อย หมายถึง โรงเรียนมีการจัดห้องเรียนศิลปะในด้านสภาพปัจจุบันอยู่ใน
ระดับน้อยหรือปฏิบัติน้อย ส่วนในด้านความต้องการอยู่ในระดับน้อย

1 คือ น้อยที่สุด หมายถึง โรงเรียนมีการจัดห้องเรียนศิลปะในด้านสภาพปัจจุบัน
อยู่ในระดับน้อยที่สุดหรือปฏิบัติน้อยที่สุด ส่วนในด้านความต้องการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

เมื่อนำมาแจกแจงความถี่ของคำตอบแต่ละข้อแล้วนำมาหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต
(\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยนำค่าเฉลี่ยมาแปลความหมายโดยถือเกณฑ์ตามแนวคิดของ
เบสต์ (Best, 1977) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.50 – 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
 ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.50 – 4.49 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
 ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.50 – 3.49 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
 ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.50 – 2.49 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
 ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.50 – 1.49 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

7. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ใช้สูตรการคำนวณ ดังนี้

7.1 การหาค่าร้อยละ

$$\text{ค่าร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}} \times 100$$

(อวยพร เรืองตระกูล, 2552)

7.2 หาค่ามัชฌิมเลขคณิต โดยใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum fx}{n}$$

เมื่อ \bar{X} = ค่ามัชฌิมเลขคณิต (arithmetic mean)
 $\sum fx$ = ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
 n = จำนวนของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

(อวยพร เรืองตระกูล, 2552)

7.3 หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากสูตร

$$S_x = \sqrt{\frac{\sum fx^2}{n} - \left(\frac{\sum fx}{n}\right)^2}$$

เมื่อ	S_x	=	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	n	=	จำนวนของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด
	$\sum fx$	=	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

(อวยพร เรื่องตระกูล, 2552)

8. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ตามค่าสถิติที่กำหนด โดยนำเสนอข้อมูลจากแบบสอบถามในรูปแบบตารางประกอบความเรียง และสรุปเนื้อหาจากแบบสัมภาษณ์ โดยจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นวิจัย และการวิเคราะห์จากการสังเกตได้นำเสนอข้อมูลเชิงบรรยาย หลังจากนั้นผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 3 ส่วนมาสรุปผลการวิจัยนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ และอภิปรายผลการวิจัยพร้อมข้อเสนอแนะในประเด็นสำคัญๆ

การศึกษาในครั้งนี้ได้เสนอเผยแพร่บทความงานวิจัยในวารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา (An Online Journal of Education : OJED) ประจำปี Vol. 7 No. 1, 2012

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การนำเสนอแนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถามสำหรับครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา แบบสัมภาษณ์สำหรับครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญ และแบบสังเกต อย่างละ 1 ชุดและนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

1. ข้อมูลจากแบบสอบถาม สถานภาพและข้อมูลทั่วไปและลักษณะห้องเรียนศิลปะ นำมาแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในลักษณะตารางประกอบความเรียง ในส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการของการจัดห้องเรียนศิลปะ นำมาแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำมาเสนอในลักษณะตารางประกอบความเรียง โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ

แบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะห้องเรียนศิลปะ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการเกี่ยวกับห้องเรียนศิลปะ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2. ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา นำเสนอในรูปความถี่ หาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในลักษณะตารางประกอบความเรียง โดยแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ความคิดเห็น นโยบายเกี่ยวกับการจัดห้องเรียนศิลปะ

3. แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ เกี่ยวกับแนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะ ในโรงเรียนประถมศึกษา นำมาแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในลักษณะตารางประกอบความเรียง โดยแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ความคิดเห็น นโยบาย และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการจัดห้องเรียนศิลปะ ทั้งทางด้านกายภาพ และทางด้านสังคม

4. ข้อมูลที่ได้จากแบบสังเกต นำมาแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอใน ลักษณะตารางประกอบความเรียง โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการสังเกต

ตอนที่ 2 แบบสังเกตการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด แบ่งออกเป็น

2.1 แบบสังเกตการจัดห้องเรียนศิลปะ ในโรงเรียนประถมศึกษา

- แบบสังเกตในด้านลักษณะกายภาพและด้านสังคม
- แผนผังแสดงการจัดห้องเรียนศิลปะ

2.2 แบบบันทึกพฤติกรรมการใช้พื้นที่ห้องเรียนศิลปะ ในโรงเรียน ประถมศึกษา แบ่งออกเป็น

- แบบบันทึกพฤติกรรมการใช้ห้องเรียนศิลปะ
- แบบบันทึกพฤติกรรมการใช้พื้นที่ในห้องเรียนศิลปะ

ได้ผลวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา เกี่ยวกับการจัด
ห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 3 ค่าความถี่และร้อยละเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา (n=208)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	107	51.44
หญิง	101	48.56
2. อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	-	-
20 - 30 ปี	28	13.46
31 - 40 ปี	67	32.21
41 - 50 ปี	59	28.37
มากกว่า 50 ปี	54	25.96
3. วุฒิการศึกษา		
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	2	0.96
ปริญญาตรี	176	84.62
- สาขาศิลปกรรมศาสตร์	73	41.48
- สาขาศิลปศึกษา	71	40.34
- อื่นๆ	32	18.18
ปริญญาโท	30	14.42
- สาขาบริหารการศึกษา	13	43.33
- สาขาศิลปศึกษา	4	13.34
- อื่นๆ	13	43.33
4. หน้าที่และประสบการณ์ด้านการสอน		
ครูประจำชั้นและสอนวิชาศิลปศึกษา	26	12.50
1 - 10 ปี	15	57.69
11 - 20 ปี	3	11.54

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
21 - 30 ปี	3	11.54
มากกว่า 30 ปี	5	19.23
ครูประจำวิชาศิลปศึกษา	182	87.50
1 - 10 ปี	77	42.31
11 - 20 ปี	45	24.73
21 - 30 ปี	31	17.03
มากกว่า 30 ปี	29	15.93
5. ระดับชั้นที่สอน		
ประถมศึกษาปีที่ 1	156	15.51
ประถมศึกษาปีที่ 2	158	15.70
ประถมศึกษาปีที่ 3	167	16.60
ประถมศึกษาปีที่ 4	175	17.40
ประถมศึกษาปีที่ 5	172	17.10
ประถมศึกษาปีที่ 6	178	17.69
6. ขนาดโรงเรียนที่ท่านสอน		
โรงเรียนขนาดเล็ก	66	31.73
โรงเรียนขนาดกลาง	65	31.25
โรงเรียนขนาดใหญ่	77	37.02
7. จำนวนชั้นเรียนในความดูแลของท่าน		
1 - 5 ห้อง	45	21.63
6 - 10 ห้อง	58	27.89
11 - 15 ห้อง	53	25.48
21 ห้อง ขึ้นไป	9	4.33
8. ห้องเรียนมีนักเรียนโดยเฉลี่ยห้องละ		
10 - 20 คน	26	12.50
21 - 30 คน	91	43.75
31 - 40 คน	85	40.87

ตารางที่ 3 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
41 คน ขึ้นไป	6	2.88
9. จำนวนชั่วโมงที่สอน ชั่วโมง/สัปดาห์		
1 – 5 ชั่วโมง / สัปดาห์	10	4.81
6 – 10 ชั่วโมง / สัปดาห์	12	5.77
11 – 15 ชั่วโมง / สัปดาห์	16	7.69
16 – 20 ชั่วโมง / สัปดาห์	100	48.08
21 ชั่วโมง / สัปดาห์ ขึ้นไป	70	33.65
10. จำนวนชั่วโมงที่ใช้ห้องศิลปศึกษา		
1 – 5 ชั่วโมง / สัปดาห์	13	6.25
6 – 10 ชั่วโมง / สัปดาห์	37	17.79
11 – 15 ชั่วโมง / สัปดาห์	43	20.68
16 – 20 ชั่วโมง / สัปดาห์	56	26.92
21 ชั่วโมง / สัปดาห์ ขึ้นไป	14	6.73
ไม่มีห้องเรียนศิลปะ	45	21.63
11. โรงเรียนของท่านมีห้องปฏิบัติการวิชาใดบ้าง		
ห้องวิทยาศาสตร์	187	19.28
ห้องดนตรี	169	17.42
ห้องนาฏศิลป์	170	17.53
ห้องศิลปะ	163	16.80
ห้องพละ	126	12.99
ห้องคหกรรม	85	8.76
อื่น ๆ	70	7.22

จากตารางที่ 3 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามสามารถสรุปได้ว่า

เพศ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 51.44 เพศหญิง คิดเป็น

ร้อยละ 48.56

อายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.21 รองลงมา อยู่ในช่วงอายุ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.37 อยู่ในช่วงอายุ มากกว่า 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.96 และอยู่ในช่วงอายุ 20-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 13.46 ตามลำดับ

วุฒิการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 84.62 ซึ่งส่วนมากจบการศึกษาในสาขาศิลปกรรมศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 41.48 สาขาศิลปศึกษา คิดเป็นร้อยละ 40.34 และสาขาอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 18.18 ซึ่งได้แก่ สาขานาฏศิลป์ เทคโนโลยีการศึกษา การประถมศึกษา การศึกษาปฐมวัย สังคมศึกษา และภาษาไทย รองลงมา คือระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 14.42 ซึ่งส่วนมากจบการศึกษาในสาขาบริหารการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 43.33 สาขาศิลปศึกษา คิดเป็นร้อยละ 13.34 และสาขาอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 43.33 ได้แก่ สาขาหลักสูตรและการสอน จิตวิทยาการศึกษา เทคโนโลยีการศึกษา การประถมศึกษา และประวัติศาสตร์ศิลป์ และระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 0.96 ในสาขาศิลปหัตถกรรม

หน้าที่และประสบการณ์ด้านการสอน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีหน้าที่เป็นครูประจำวิชาศิลปศึกษา คิดเป็นร้อยละ 87.50 โดยส่วนมากมีประสบการณ์ด้านการสอนในช่วง 1-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 42.31 รองลงมาคือช่วง 11-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.73 ช่วง 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 17.03 และมากกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 15.93 และมีหน้าที่เป็นครูประจำชั้นและสอนวิชาศิลปศึกษา คิดเป็นร้อยละ 12.50 ส่วนมากมีประสบการณ์ด้านการสอนในช่วง 1-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 57.69 รองลงมาคือ มากกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 19.23 ช่วง 11-20 ปี และช่วง 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 11.54 เท่ากัน

ระดับชั้นที่สอน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 17.69 รองลงมาคือ ประถมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 17.40 ประถมศึกษาปีที่ 5 คิดเป็นร้อยละ 17.10 ประถมศึกษาปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 16.60 ประถมศึกษาปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 15.70 และประถมศึกษาปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 15.51 ตามลำดับ

ขนาดโรงเรียน โรงเรียนของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 37.02 รองลงมาเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก คิดเป็นร้อยละ 31.73 และโรงเรียนขนาดกลาง คิดเป็นร้อยละ 31.25 ตามลำดับ

จำนวนชั้นเรียนในความดูแล ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีห้องเรียนในความดูแลจำนวนระหว่าง 6-10 ห้อง คิดเป็นร้อยละ 27.89 รองลงมาคือ ระหว่าง 11-15 ห้อง คิดเป็นร้อยละ

25.48 ระหว่าง 1–5 ห้อง คิดเป็นร้อยละ 21.63 ระหว่าง 16–20 ห้อง คิดเป็นร้อยละ 20.67 และจำนวน 21 ห้อง ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 4.33 ตามลำดับ

จำนวนนักเรียนในห้องเรียน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีจำนวนนักเรียนระหว่าง 21–30 คน คิดเป็นร้อยละ 43.75 รองลงมาคือจำนวนระหว่าง 31–40 คน คิดเป็นร้อยละ 40.87 จำนวนระหว่าง 10–20 คน คิดเป็นร้อยละ 12.50 และมีจำนวน 41 คน ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 2.88 ตามลำดับ

จำนวนชั่วโมงที่สอน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีจำนวนชั่วโมงที่สอนระหว่าง 16–20 ชั่วโมง / สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 48.08 รองลงมาคือจำนวน 21 ชั่วโมง / สัปดาห์ ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 33.65 จำนวนระหว่าง 11–15 ชั่วโมง / สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 7.69 จำนวนระหว่าง 6–10 ชั่วโมง / สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 5.77 และ จำนวนระหว่าง 1–5 ชั่วโมง / สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 4.81 ตามลำดับ

จำนวนชั่วโมงที่ใช้ห้องเรียนศิลปะ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้ห้องเรียนศิลปะเป็นจำนวนระหว่าง 16–20 ชั่วโมง / สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 26.92 รองลงมาเป็นจำนวนระหว่าง 11–15 ชั่วโมง / สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 20.68 จำนวนระหว่าง 6–10 ชั่วโมง / สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 17.79 จำนวน 21 ชั่วโมง / สัปดาห์ ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 6.73 และ จำนวนระหว่าง 1–5 ชั่วโมง / สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 6.25 ตามลำดับ โดยทั้งนี้โรงเรียนของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามไม่มีห้องเรียนศิลปะเฉพาะคิดเป็นร้อยละ 21.63

ห้องปฏิบัติการในโรงเรียนของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีห้องวิทยาศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 19.28 รองลงมาคือ ห้องนาฏศิลป์ คิดเป็นร้อยละ 17.53 ห้องดนตรี คิดเป็นร้อยละ 17.42 ห้องศิลปะ คิดเป็นร้อยละ 16.80 ห้องพลศึกษา คิดเป็นร้อยละ 12.99 ห้องคหกรรม คิดเป็นร้อยละ 8.76 และห้องปฏิบัติการอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 7.22 ซึ่งได้แก่ ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องพระพุทธศาสนาหรือห้องจริยธรรม ห้องงานอาชีพและเทคโนโลยี (กอท.) ห้องรักการอ่าน หรือห้องสมุด แปลงเกษตร ห้องลูกเสือ และห้องเรียนอัจฉริยะ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของห้องเรียนศิลปะ

ตารางที่ 4 ค่าความถี่และร้อยละเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของห้องเรียนศิลปะ (n=208)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. มีห้องเรียนศิลปะเฉพาะ		
มี	163	78.37
ไม่มี	45	21.63
2. จำนวนห้องเรียนศิลปะ (ถ้ามี)		
1 ห้อง	122	74.85
2 ห้อง	29	17.79
3 ห้อง	9	5.52
มากกว่า 3 ห้อง	3	1.84
3. ตำแหน่งของห้องเรียนศิลปะ (ถ้ามี)		
ชั้นล่าง	29	17.79
ชั้นบน	130	79.76
- ชั้น 2	40	30.77
- ชั้น 3	43	33.08
- ชั้น 4	34	26.15
- ชั้น 5	12	9.23
- ชั้น 6	1	0.77
อาคารเฉพาะ	4	2.45
อื่น ๆ	-	-
4. ห้องเรียนศิลปะของท่านเป็น (ถ้ามี)		
ห้องที่ดัดแปลงจากห้องเรียน	145	88.96
ออกแบบขึ้นสำหรับวิชาศิลปศึกษา	18	11.04

จากตารางที่ 4 สรุปได้ว่าโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ประชากรทั้งหมด 208 โรงเรียน มีห้องเรียนศิลปะเฉพาะเป็นจำนวน 163 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 78.37 โรงเรียนที่ไม่มีห้องเรียนศิลปะเฉพาะจำนวน 45 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 21.63

ในกรณีที่มีห้องศิลปะเฉพาะ จำนวนห้องเรียนศิลปะของแต่ละโรงเรียนส่วนใหญ่ มีจำนวน 1 ห้อง คิดเป็นร้อยละ 74.85 รองลงมา มีจำนวน 2 ห้อง คิดเป็นร้อยละ 17.79 มีจำนวน 3 ห้อง คิดเป็นร้อยละ 5.52 และอันดับสุดท้ายมีมากกว่า 3 ห้องเรียน คิดเป็นร้อยละ 1.84

ในกรณีที่มีห้องศิลปะเฉพาะ ตำแหน่งของห้องเรียนศิลปะส่วนใหญ่อยู่ชั้นบน คิดเป็นร้อยละ 79.76 รองลงมาอยู่ชั้นล่าง คิดเป็นร้อยละ 17.79 และอันดับสุดท้ายเป็นอาคารเฉพาะ คิดเป็นร้อยละ 2.45

ในส่วนที่ห้องเรียนศิลปะอยู่ชั้นบนนั้น ส่วนใหญ่อยู่บนชั้น 3 คิดเป็นร้อยละ 33.08 รองลงมาอยู่บนชั้น 2 คิดเป็นร้อยละ 30.77 อยู่บนชั้น 4 คิดเป็นร้อยละ 26.15 อยู่บนชั้น 5 คิดเป็นร้อยละ 9.23 และอยู่บนชั้น 6 คิดเป็นร้อยละ 0.77 ตามลำดับ

ในกรณีที่มีห้องศิลปะเฉพาะ ห้องศิลปะส่วนใหญ่เป็นห้องที่ ดัดแปลงจากห้องเรียน คิดเป็นร้อยละ 88.96 รองลงมาเป็นห้องเรียนที่ออกแบบขึ้นสำหรับวิชาศิลปะศึกษาโดยเฉพาะ คิดเป็นร้อยละ 11.04

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการของการจัดห้องเรียนศิลปะในระดับชั้นประถมศึกษา

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เกี่ยวกับความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในสภาพปัจจุบันและความต้องการในการจัดห้องเรียนศิลปะ ระดับชั้นประถมศึกษา ทางด้านกายภาพ (n=208)

รายการ	สภาพปัจจุบัน			ความต้องการ		
	\bar{x}	S.D.	ความหมาย	\bar{x}	S.D.	ความหมาย
<u>ด้านลักษณะและขนาดของห้องเรียนศิลปะ</u>						
1. ห้องเรียนมีขนาดพื้นที่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน	3.48	1.14	ปานกลาง	4.37	0.70	มาก
2. ห้องเรียนมีขนาดเหมาะสมต่อกิจกรรมศิลปะ	3.29	1.11	ปานกลาง	4.40	0.61	มาก
3. จัดที่นั่งที่มีทัศนวิสัยที่ดีต่อการเรียนการสอน	3.34	1.04	ปานกลาง	4.27	0.68	มาก
4. แสงสว่างในห้องเรียนมีเพียงพอ	4.00	1.01	มาก	4.54	0.66	มากที่สุด
5. การถ่ายเทอากาศในห้องเรียนมีความสะดวก	3.93	0.98	มาก	4.51	0.68	มากที่สุด
6. ตำแหน่ง / ที่ตั้งของห้องเรียนมีความเหมาะสม	3.26	1.10	ปานกลาง	4.27	0.71	มาก
รวม	3.55	0.87	มาก	4.40	0.50	มาก
<u>ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน</u>						
7. จัดห้องเรียนโดยคำนึงถึงกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะเป็นหลัก	3.64	1.09	มาก	4.44	0.74	มาก
8. จัดตกแต่งห้องเรียนเพื่อกิจกรรมศิลปะโดยเฉพาะ	3.43	1.12	ปานกลาง	4.32	0.74	มาก
9. จัดห้องเรียนโดยคำนึงถึงวิธีการสอน	3.62	0.98	มาก	4.27	0.71	มาก
10. โต๊ะ เก้าอี้เหมาะสมในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ	3.07	1.11	ปานกลาง	4.25	0.77	มาก

ตารางที่ 5 (ต่อ)

รายการ	สภาพปัจจุบัน			ความต้องการ		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
11. จัดพื้นที่สำหรับการทำงาน เป็นกลุ่ม	3.60	1.10	มาก	4.34	0.70	มาก
12. จัดพื้นที่สำหรับการทำงาน เดี่ยว	3.29	1.02	ปานกลาง	3.99	0.80	มาก
13. ภายในห้องมีวัสดุอุปกรณ์ สำหรับวิชาศิลปศึกษา	3.22	1.17	ปานกลาง	4.46	0.77	มาก
14. วัสดุอุปกรณ์เพียงพอเมื่อเทียบ กับจำนวนนักเรียน	2.94	1.10	ปานกลาง	4.45	0.74	มาก
15. ภายในห้องมีวัสดุอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ / คอมพิวเตอร์เพื่อ การแสวงหาความรู้	2.10	1.16	น้อย	4.00	0.96	มาก
16. ภายในห้องมีพื้นที่หรือป้ายนิเทศ จัดแสดงผลงานของนักเรียน	3.68	1.11	มาก	4.32	0.73	มาก
17. การตกแต่งห้องเรียนคำนึงถึง ความสวยงาม	3.62	0.94	มาก	4.14	0.75	มาก
รวม	3.29	0.79	ปานกลาง	4.27	0.50	มาก
<u>ด้านสื่อการสอน</u>						
18. มีสื่อการสอนวิชาศิลปศึกษา เฉพาะ	3.42	1.14	ปานกลาง	4.41	0.68	มาก
19. สื่อการสอนมีความทันสมัย อยู่เสมอ	3.21	1.06	ปานกลาง	4.26	0.70	มาก
20. มีสื่อของจริงในห้องศิลปะ	3.36	1.13	ปานกลาง	4.32	0.75	มาก
21. มีหนังสือเรียนวิชาศิลปะ	3.83	1.06	มาก	4.25	0.80	มาก
22. มีสื่อการสอนเหมาะสมกับ เนื้อหา	3.71	0.97	มาก	4.47	0.66	มาก
รวม	3.51	0.90	มาก	4.34	0.55	มาก

ตารางที่ 5 (ต่อ)

รายการ	สภาพปัจจุบัน			ความต้องการ			
	\bar{x}	S.D.	ความหมาย	\bar{x}	S.D.	ความหมาย	
ด้านการใช้และการดูแลห้องเรียน							
23. ห้องเรียนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย	3.74	0.92	มาก	4.38	0.66	มาก	
24. จัดห้องเรียนโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เรียน	4.19	0.87	มาก	4.66	0.55	มากที่สุด	
25. นักเรียนแต่ละคนมีที่เก็บผลงานหรือแฟ้มสะสมผลงานของตนเอง	3.34	1.11	ปานกลาง	4.30	0.69	มาก	
26. กำหนดให้มีเวลาทำความสะอาดหลังเลิกเรียน	3.70	1.05	มาก	4.30	0.69	มาก	
27. มีก๊อกน้ำและอ่างล้างมือในห้องเรียน	2.11	1.37	น้อย	4.09	0.99	มาก	
28. มีพื้นที่ ตู้ชั้น สำหรับเก็บวัสดุอุปกรณ์	3.13	1.26	ปานกลาง	4.30	0.82	มาก	
	รวม	3.37	0.74	ปานกลาง	4.34	0.52	มาก
	รวม	3.40	0.72	ปานกลาง	4.33	0.44	มาก

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับการจัดห้องเรียนศิลปะในด้านกายภาพ พบว่าสภาพปัจจุบันของการจัดห้องเรียนศิลปะโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางหรือปฏิบัติพอสมควร ($\bar{x} = 3.40$) ส่วนความต้องการของการจัดห้องเรียนศิลปะโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.33$) โดยสามารถจำแนกออกเป็นแต่ละรายด้านได้ดังนี้

ด้านลักษณะและขนาดของห้องเรียนศิลปะ พบว่า ในสภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมากหรือปฏิบัติบ่อยครั้ง ($\bar{x} = 3.55$) ส่วนความต้องการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.40$)

สภาพปัจจุบันของห้องเรียนศิลปะ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า แสงสว่างในห้องเรียนมีเพียงพอ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.00$) รองลงมาคือ

การถ่ายเทอากาศในห้องเรียนมีความสะดวก ($\bar{x} = 3.93$) และห้องเรียนมีขนาดพื้นที่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน ($\bar{x} = 3.48$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ตำแหน่ง / ที่ตั้งของห้องเรียนมีความเหมาะสม ($\bar{x} = 3.26$) โดยข้อที่มีการกระจายมากที่สุดคือ ห้องเรียนมีขนาดพื้นที่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน (S.D. = 1.14)

ความต้องการของห้องเรียนศิลปะเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า แสงสว่างในห้องเรียนมีเพียงพอ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.54$) รองลงมาคือ การถ่ายเทอากาศในห้องเรียนมีความสะดวก ($\bar{x} = 4.51$) และห้องเรียนมีขนาดเหมาะสมต่อกิจกรรมศิลปะ ($\bar{x} = 4.40$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ จัดที่นั่งที่มีทัศนวิสัยที่ดีต่อการเรียนการสอน รวมทั้ง ตำแหน่ง / ที่ตั้งของห้องเรียนมีความเหมาะสม ($\bar{x} = 4.27$ เท่ากัน) โดยข้อที่มีการกระจายมากที่สุดคือ ตำแหน่ง / ที่ตั้งของห้องเรียนมีความเหมาะสม (S.D. = 0.71)

ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน พบว่า ในสภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางหรือปฏิบัติพอสมควร ($\bar{x} = 3.29$) ส่วนความต้องการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.27$)

สภาพปัจจุบันของห้องเรียนศิลปะ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า ภายในห้องมีพื้นที่หรือป้ายนิเทศจัดแสดงผลงานของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 3.68$) รองลงมาคือ จัดห้องเรียนโดยคำนึงถึงกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะเป็นหลัก ($\bar{x} = 3.64$) และจัดห้องเรียนโดยคำนึงถึงวิธีการสอน รวมทั้ง การตกแต่งห้องเรียนคำนึงถึงความสะดวกงาม ($\bar{x} = 3.62$ เท่ากัน) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ภายในห้องมีวัสดุอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ / คอมพิวเตอร์เพื่อการแสวงหาความรู้ ($\bar{x} = 2.10$) โดยข้อที่มีการกระจายมากที่สุดคือ ภายในห้องมีวัสดุอุปกรณ์สำหรับวิชาศิลปศึกษา (S.D. = 1.17)

ความต้องการของห้องเรียนศิลปะเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า ภายในห้องมีวัสดุอุปกรณ์สำหรับวิชาศิลปศึกษา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.46$) รองลงมาคือ วัสดุอุปกรณ์เพียงพอเมื่อเทียบกับจำนวนนักเรียน ($\bar{x} = 4.45$) และ จัดห้องเรียนโดยคำนึงถึงกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะเป็นหลัก ($\bar{x} = 4.44$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ จัดพื้นที่สำหรับการทำงานเดี่ยว ($\bar{x} = 3.99$) โดยข้อที่มีการกระจายมากที่สุดคือ ภายในห้องมีวัสดุอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ / คอมพิวเตอร์เพื่อการแสวงหาความรู้ (S.D. = 0.96)

ด้านสื่อการสอน พบว่า ในสภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมากหรือปฏิบัติบ่อยครั้ง ($\bar{x} = 3.51$) ส่วนความต้องการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.34$)

สภาพปัจจุบันของห้องเรียนศิลปะ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ส่วนใหญ่เห็นว่า มีหนังสือเรียนวิชาศิลปะ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 3.83$) รองลงมาคือ มีสื่อการสอนเหมาะสมกับเนื้อหา ($\bar{x} = 3.71$) และมีสื่อการสอนวิชาศิลปศึกษาเฉพาะ ($\bar{x} = 3.42$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ สื่อการสอนมีความทันสมัยอยู่เสมอ ($\bar{x} = 3.21$) โดยข้อที่มีการกระจายมากที่สุดคือ มีสื่อการสอนวิชาศิลปศึกษาเฉพาะ (S.D. = 1.14)

ความต้องการของห้องเรียนศิลปะเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ส่วนใหญ่เห็นว่า มีสื่อการสอนเหมาะสมกับเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.47$) รองลงมาคือมีสื่อการสอนวิชาศิลปศึกษาเฉพาะ ($\bar{x} = 4.41$) และมีสื่อของจริงในห้องศิลปะ ($\bar{x} = 4.32$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ มีหนังสือเรียนวิชาศิลปะ ($\bar{x} = 4.25$) โดยข้อที่มีการกระจายมากที่สุดคือ มีหนังสือเรียนวิชาศิลปะ (S.D. = 0.80)

ด้านการใช้และการดูแลห้องเรียน พบว่า ในสภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางหรือปฏิบัติพอสมควร ($\bar{x} = 3.37$) ส่วนความต้องการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.34$)

สภาพปัจจุบันของห้องเรียนศิลปะ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ส่วนใหญ่เห็นว่า จัดห้องเรียนโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.19$) รองลงมาคือ ห้องเรียนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ($\bar{x} = 3.74$) และ กำหนดให้มีเวรทำความสะอาดหลังเลิกเรียน ($\bar{x} = 3.70$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ มีก๊อกน้ำและอ่างล้างมือในห้องเรียน ($\bar{x} = 2.11$) โดยข้อที่มีการกระจายมากที่สุดคือ มีก๊อกน้ำและอ่างล้างมือในห้องเรียน (S.D. = 1.37)

ความต้องการของห้องเรียนศิลปะเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ส่วนใหญ่เห็นว่า จัดห้องเรียนโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.66$) รองลงมาคือ ห้องเรียนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ($\bar{x} = 4.38$) และ นักเรียนแต่ละคนมีที่เก็บผลงานหรือแฟ้มสะสมผลงานของตนเอง รวมทั้ง กำหนดให้มีเวรทำความสะอาดหลังเลิกเรียน และมีพื้นที่ ตู้/ชั้น สำหรับเก็บวัสดุอุปกรณ์ ($\bar{x} = 4.30$ เท่ากัน) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ มีก๊อกน้ำและอ่างล้างมือในห้องเรียน ($\bar{x} = 4.09$) โดยข้อที่มีการกระจายมากที่สุดคือ มีก๊อกน้ำและอ่างล้างมือในห้องเรียน (S.D. = 0.99)

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เกี่ยวกับความคิดเห็นของครูผู้สอน
 วิชาศิลปศึกษาในสภาพปัจจุบันและความต้องการในการจัดห้องเรียนศิลปะ ระดับชั้น
 ประถมศึกษา ทางด้านสังคม (n=208)

รายการ	สภาพปัจจุบัน			ความต้องการ		
	\bar{x}	S.D.	ความหมาย	\bar{x}	S.D.	ความหมาย
<u>ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา</u>						
29. ครูให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม โดยการวาดภาพระบายสี	4.39	0.80	มาก	4.59	0.62	มากที่สุด
30. ครูให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม โดยการปั้น	4.06	0.98	มาก	4.45	0.70	มาก
31. ครูให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม โดยการพิมพ์ภาพ	3.91	1.03	มาก	4.42	0.74	มาก
32. ครูให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม โดยการพับ ฉีก ตัด ปะ	3.98	0.96	มาก	4.41	0.72	มาก
33. ครูให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม โดยการประดิษฐ์	3.94	0.98	มาก	4.42	0.71	มาก
รวม	4.06	0.82	มาก	4.46	0.61	มาก
<u>ด้านรูปแบบวิธีการสอน</u>						
34. ครูสอนโดยการบรรยาย	3.27	0.98	ปานกลาง	3.50	1.04	มาก
35. ครูสอนโดยการแสดงให้ดูเป็น ขั้นตอน / แบบสาธิต	4.14	0.88	มาก	4.40	0.76	มาก
36. ครูสอนโดยให้ทำงานอิสระ	4.04	0.85	มาก	4.33	0.77	มาก
37. ครูสอนโดยการให้ผู้เรียนทดลอง	3.88	0.92	มาก	4.27	0.77	มาก
38. ครูสอนโดยการเรียนปนเล่น	3.73	0.93	มาก	4.05	0.82	มาก
รวม	3.81	0.65	มาก	4.11	0.58	มาก
<u>ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน</u>						
39. ครูมีสีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส ขณะสอน	4.26	0.73	มาก	4.64	0.57	มากที่สุด
40. ครูดูแลและเอาใจใส่นักเรียน ในขณะที่นักเรียนทำงาน	4.45	0.68	มาก	4.76	0.45	มากที่สุด

ตารางที่ 6 (ต่อ)

รายการ	สภาพปัจจุบัน			ความต้องการ		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
41. มีการช่วยเหลือและสนับสนุน เมื่อนักเรียนต้องการความ ช่วยเหลือ	4.45	0.67	มาก	4.70	0.52	มากที่สุด
42. ครูชื่นชมและให้กำลังใจ นักเรียนเมื่อนักเรียนทำผล งานสำเร็จ	4.51	0.67	มากที่สุด	4.80	0.43	มากที่สุด
รวม	4.42	0.60	มาก	4.73	0.42	มากที่สุด
<u>ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน</u>						
43. ยอมให้นักเรียนเคลื่อนไหว หรือ มีปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นเองได้ตาม ธรรมชาติ	4.36	0.70	มาก	4.59	0.55	มากที่สุด
44. นักเรียนปรึกษา ช่วยกันแก้ ปัญหาในระหว่างการทำงาน	4.13	0.80	มาก	4.57	0.58	มากที่สุด
45. นักเรียนมีการแบ่งปันอุปกรณ์ การเรียนให้แก่กัน	4.09	0.88	มาก	4.45	0.66	มาก
46. ให้นักเรียนเดินดูงานของเพื่อน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและ วิจารณ์งานของกันและกัน	4.03	0.91	มาก	4.40	0.71	มาก
รวม	4.15	0.68	มาก	4.50	0.50	มากที่สุด
<u>ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสิ่งแวดล้อม</u>						
47. นักเรียนดูแลและรักษาความ สะอาดห้องเรียน	3.97	0.85	มาก	4.51	0.59	มากที่สุด
48. นักเรียนใช้ เก็บ รักษา ดูแล และทำความสะอาดอุปกรณ์ ในการเรียนของตนเองและ ส่วนรวม	3.97	0.88	มาก	4.60	0.62	มากที่สุด

ตารางที่ 6 (ต่อ)

รายการ	สภาพปัจจุบัน			ความต้องการ		
	\bar{x}	S.D.	ความหมาย	\bar{x}	S.D.	ความหมาย
49. นักเรียนมีส่วนร่วมในการ ออกแบบ ตกแต่งห้องเรียน	3.45	0.98	ปานกลาง	4.23	0.74	มาก
50. ส่งเสริมให้นักเรียนดูแล รักษาห้องเรียน	4.16	0.85	มาก	4.49	0.67	มาก
รวม	3.89	0.73	มาก	4.46	0.53	มาก
รวม	4.05	0.58	มาก	4.44	0.43	มาก

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับการจัดห้องเรียนศิลปะในด้านสังคม พบว่า สภาพ
ปัจจุบันของการจัดห้องเรียนศิลปะโดยรวมอยู่ในระดับมากหรือปฏิบัติบ่อยครั้ง ($\bar{x} = 4.05$) ส่วน
ความต้องการของการจัดห้องเรียนศิลปะโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.44$) โดยสามารถจำแนก
ออกเป็นแต่ละรายด้านได้ดังนี้

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา พบว่า ในสภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ใน
ระดับมากหรือปฏิบัติบ่อยครั้ง ($\bar{x} = 4.06$) ส่วนความต้องการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} =$
4.46)

สภาพปัจจุบันของห้องเรียนศิลปะ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา
ส่วนใหญ่เห็นว่า ครูให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมโดยการวาดภาพระบายสี มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} =$
4.39) รองลงมาคือ ครูให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมโดยการปั้น ($\bar{x} = 4.06$) และ ครูให้นักเรียนปฏิบัติ
กิจกรรมโดยการพับ ฉีก ตัด ปะ ($\bar{x} = 3.98$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ครูให้นักเรียนปฏิบัติ
กิจกรรมโดยการพิมพ์ภาพ ($\bar{x} = 3.91$) โดยข้อที่มีการกระจายมากที่สุดคือ ครูให้นักเรียนปฏิบัติ
กิจกรรมโดยการพิมพ์ภาพ (S.D. = 1.03)

ความต้องการของห้องเรียนศิลปะเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา
ส่วนใหญ่เห็นว่า ครูให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมโดยการวาดภาพระบายสี มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} =$
4.59) รองลงมาคือ ครูให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมโดยการปั้น ($\bar{x} = 4.45$) และ ครูให้นักเรียนปฏิบัติ
กิจกรรมโดยการพิมพ์ภาพ รวมทั้งครูให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมโดยการประดิษฐ์ ($\bar{x} = 4.42$
เท่ากัน) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ครูให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมโดยการพับ ฉีก ตัด ปะ ($\bar{x} =$

4.41) โดยข้อที่มีการกระจายมากที่สุดคือ ครูให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมโดยการพิมพ์ภาพ (S.D. = 0.74)

ด้านรูปแบบวิธีการสอน พบว่า ในสภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมากหรือปฏิบัติบ่อยครั้ง ($\bar{x} = 3.81$) ส่วนความต้องการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$)

สภาพปัจจุบันของห้องเรียนศิลปะ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ส่วนใหญ่เห็นว่า ครูสอนโดยการแสดงให้ดูเป็นขั้นตอน / แบบสาธิต มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.14$) รองลงมาคือ ครูสอนโดยให้ทำงานอิสระ ($\bar{x} = 4.04$) และ ครูสอนโดยการให้ผู้เรียนทดลอง ($\bar{x} = 3.88$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ครูสอนโดยการบรรยาย ($\bar{x} = 3.27$) โดยข้อที่มีการกระจายมากที่สุดคือ ครูสอนโดยการบรรยาย (S.D. = 0.98)

ความต้องการของห้องเรียนศิลปะเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ส่วนใหญ่เห็นว่า ครูสอนโดยการแสดงให้ดูเป็นขั้นตอน / แบบสาธิต มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.40$) รองลงมาคือ ครูสอนโดยให้ทำงานอิสระ ($\bar{x} = 4.33$) และ ครูสอนโดยการให้ผู้เรียนทดลอง ($\bar{x} = 4.27$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ครูสอนโดยการบรรยาย ($\bar{x} = 3.50$) โดยข้อที่มีการกระจายมากที่สุดคือ ครูสอนโดยการบรรยาย (S.D. = 1.04)

ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน พบว่า ในสภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมากหรือปฏิบัติบ่อยครั้ง ($\bar{x} = 4.42$) ส่วนความต้องการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.73$)

สภาพปัจจุบันของห้องเรียนศิลปะ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ส่วนใหญ่เห็นว่า ครูชื่นชมและให้กำลังใจนักเรียนเมื่อนักเรียนทำผลงานสำเร็จ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.51$) รองลงมาคือ ครูดูแลและเอาใจใส่ให้นักเรียนในขณะที่นักเรียนทำงาน รวมทั้ง มีการช่วยเหลือและสนับสนุนเมื่อนักเรียนต้องการความช่วยเหลือ ($\bar{x} = 4.45$ เท่ากัน) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ครูมีสีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใสขณะสอน ($\bar{x} = 4.26$) โดยข้อที่มีการกระจายมากที่สุดคือ ครูมีสีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใสขณะสอน (S.D. = 0.73)

ความต้องการของห้องเรียนศิลปะเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ส่วนใหญ่เห็นว่า ครูชื่นชมและให้กำลังใจนักเรียนเมื่อนักเรียนทำผลงานสำเร็จ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$) รองลงมาคือ ครูดูแลและเอาใจใส่ให้นักเรียนในขณะที่นักเรียนทำงาน ($\bar{x} = 4.76$) และ มีการช่วยเหลือและสนับสนุนเมื่อนักเรียนต้องการความช่วยเหลือ ($\bar{x} = 4.70$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ครูมีสีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใสขณะสอน ($\bar{x} = 4.64$) โดยข้อที่มีการกระจายมากที่สุดคือ ครูมีสีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใสขณะสอน (S.D. = 0.57)

ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน พบว่า ในสภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมากหรือปฏิบัติบ่อยครั้ง ($\bar{x} = 4.15$) ส่วนความต้องการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.50$)

สภาพปัจจุบันของห้องเรียนศิลปะ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ส่วนใหญ่เห็นว่า ยอมให้นักเรียนเคลื่อนไหว หรือมีปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นเองได้ตามธรรมชาติ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.36$) รองลงมาคือ นักเรียนปรึกษา ช่วยกันแก้ปัญหาในระหว่างการทำงาน ($\bar{x} = 4.13$) และ นักเรียนมีการแบ่งปันอุปกรณ์การเรียนให้แกกัน ($\bar{x} = 4.09$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ให้นักเรียนเดินดูงานของเพื่อน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวิจารณ์งานของกันและกัน ($\bar{x} = 4.03$) โดยข้อที่มีการกระจายมากที่สุดคือ ให้นักเรียนเดินดูงานของเพื่อน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวิจารณ์งานของกันและกัน (S.D. = 0.91)

ความต้องการของห้องเรียนศิลปะเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ส่วนใหญ่เห็นว่า ยอมให้นักเรียนเคลื่อนไหว หรือมีปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นเองได้ตามธรรมชาติ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.59$) รองลงมาคือ นักเรียนปรึกษา ช่วยกันแก้ปัญหาในระหว่างการทำงาน ($\bar{x} = 4.57$) และ นักเรียนมีการแบ่งปันอุปกรณ์การเรียนให้แกกัน ($\bar{x} = 4.45$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ให้นักเรียนเดินดูงานของเพื่อน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวิจารณ์งานของกันและกัน ($\bar{x} = 4.40$) โดยข้อที่มีการกระจายมากที่สุดคือ ให้นักเรียนเดินดูงานของเพื่อน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวิจารณ์งานของกันและกัน (S.D. = 0.71)

ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสิ่งแวดล้อม พบว่า ในสภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมากหรือปฏิบัติบ่อยครั้ง ($\bar{x} = 3.89$) ส่วนความต้องการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.46$)

สภาพปัจจุบันของห้องเรียนศิลปะ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ส่วนใหญ่เห็นว่า ส่งเสริมให้นักเรียนดูแลรักษาห้องเรียน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.16$) รองลงมาคือ นักเรียนดูแลและรักษาความสะอาดห้องเรียน รวมทั้ง นักเรียนใช้ เก็บ รักษา ดูแลและทำความสะอาดอุปกรณ์ในการเรียนของตนเอง และส่วนรวม ($\bar{x} = 3.97$ เท่ากัน) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ นักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบ ตกแต่งห้องเรียน ($\bar{x} = 3.45$) โดยข้อที่มีการกระจายมากที่สุดคือ นักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบ ตกแต่งห้องเรียน (S.D. = 0.98)

ความต้องการของห้องเรียนศิลปะเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ส่วนใหญ่เห็นว่า นักเรียนใช้ เก็บ รักษา ดูแลและทำความสะอาดอุปกรณ์ในการเรียนของตนเอง และส่วนรวม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$) รองลงมาคือ นักเรียนดูแลและรักษาความสะอาด

ห้องเรียน ($\bar{x} = 4.51$) และ ส่งเสริมให้นักเรียนดูแลรักษาห้องเรียน ($\bar{x} = 4.49$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ย น้อยที่สุดคือ นักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบ ตกแต่งห้องเรียน ($\bar{x} = 4.23$) โดยข้อที่มีการ กระจายมากที่สุดคือ นักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบ ตกแต่งห้องเรียน (S.D. = 0.74)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ตารางที่ 7 ค่าความถี่และร้อยละของข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จำแนกตามแต่ละด้าน (n=208)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ทางด้านกายภาพ		
1. ด้านลักษณะและขนาดของห้องเรียนศิลปะ		
- ควรเป็นห้องเรียนที่สะอาด โลง โปร่ง อากาศถ่ายเทได้สะดวก และแสงสว่างเพียงพอ	62	30.69
- ขนาดของห้องเรียนศิลปะควรมีความเหมาะสมกับจำนวนนักเรียน	56	27.72
- ห้องเรียนศิลปะควรมีขนาดใหญ่กว่าห้องเรียนปกติ หรือมีขนาด 1 ห้อง ครึ่ง ถึง 2 ห้องเรียนติดกัน	51	25.25
- โรงเรียนแต่ละแห่งควรมีห้องศิลปะโดยเฉพาะอย่างน้อย 1 ห้องเรียน และไม่เรียนปะปนกับวิชาอื่นๆ	22	10.89
- ห้องเรียนศิลปะควรอยู่ชั้นล่าง อยู่ติดกับสวนหย่อมของโรงเรียน และอยู่ใกล้จุดทำความสะอาด	5	2.48
- ห้องเรียนศิลปะสามารถปรับประยุกต์ให้เข้ากับเนื้อหาที่เรียน เป็นห้องเรียนที่ไม่ตายตัว	4	1.98
- ห้องเรียนศิลปะควรเหมาะสมกับเด็กแต่ละช่วงชั้น	2	0.99
2. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน		
- ห้องเรียนศิลปะควรมีความเป็นระเบียบ สวยงามและปลอดภัย	48	19.12
- จัดตกแต่งห้องให้น่าสนใจ แตกต่างจากห้องเรียนปกติ มีบรรยากาศเป็นศิลป์ โดยการเพิ่มสีสันให้กับห้องเรียน ตกแต่งห้องเรียนด้วยงานศิลปะ ผลงานนักเรียน	45	17.93
- มีพื้นที่หรือบอร์ด และตู้โชว์แสดงผลงานของนักเรียน	37	14.74

ตารางที่ 7 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
- มีมุมมองผลงาน วัสดุอุปกรณ์ สื่อการสอน พร้อมมีป้ายแสดงการใช้อุปกรณ์	29	11.56
- ใ้แต่นักเรียนเหมาะสมกับกิจกรรมและวัยของผู้เรียน โดยจะจัดเป็นกลุ่ม	25	9.96
- ควรมีมุมมองหนังสือเสริมความรู้ด้านศิลปะ และมุมต่างๆ เช่น มุมปั้น มุมวาด มุมตัวอย่างผลงาน	17	6.77
- ควรมีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อใช้ในการค้นหาความรู้และเปิดสื่อการสอน เช่น คอมพิวเตอร์ โทรทัศน์ หรือเครื่องเล่น ซีดี และดีวีดี เป็นต้น	17	6.77
- มีส่วนชำระล้างหรืออ่างน้ำในห้องศิลปะ หรือบริเวณห้องเรียน	16	6.38
- ควรมีอุปกรณ์ศิลปะที่เป็นพื้นฐานไว้ในห้องเรียน เช่น สีชนิดต่างๆ กระดาษ รองวาด พู่กัน จานสี เป็นต้น	11	4.38
- พยายามเปลี่ยนแปลงสภาพห้องเรียนศิลปะอยู่เสมอ	6	2.39
3. ด้านสื่อการสอน		
- ควรมีการประยุกต์สื่อการสอนให้ใช้ร่วมกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย หรือควรมีสื่อ CAI	28	20.00
- ควรมีสื่อการสอนที่เป็นสามมิติ สื่อของจริง นักเรียนสามารถเห็นและสัมผัสได้จริง	25	17.86
- ครูควรจัดทำสื่อขึ้นเอง หรือจัดเสริมขึ้นเพื่อให้ตรงกับเนื้อหาที่จะสอน	21	15.00
- สื่อการสอนควรมีความหลากหลาย และสอดคล้องกับเนื้อหาที่จะสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่นักเรียน	18	12.86
- สื่อการสอนควรมีเพียงพอกับนักเรียน ตรงกับความสนใจและเหมาะสมกับนักเรียนในแต่ละระดับชั้น	16	11.43
- ทางโรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีงบประมาณในการจัดซื้อ และให้ความสำคัญกับสื่อการสอนศิลปะ	13	9.28

ตารางที่ 7 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
- ควรมีสื่อการสอนที่ทันสมัย แปลกใหม่ ประยุกต์ปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ	10	7.14
สื่อการสอนควรมีเพียงพอแก่นักเรียน สามารถเห็นและสัมผัสได้จริง		
- สามารถใช้สิ่งรอบๆ ตัวเป็นสื่อการสอนได้ รวมถึงผลงานของนักเรียน และใช้สื่อต่างๆ จากท้องถิ่นมาเป็นสื่อการสอน	9	6.43
4. ด้านการใช้และการดูแลห้องเรียน		
- นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดตกแต่งและช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดหลังเสร็จสิ้นการปฏิบัติกิจกรรมทุกครั้ง โดยมีครูคอยดูแลและให้คำปรึกษา	62	33.69
- จัดเวรและแบ่งหน้าที่ให้นักเรียนดูแลห้องเรียนให้สะอาด	44	23.91
- ส่งเสริมและปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักวินัยการใช้และเก็บอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อสร้างความรับผิดชอบ	25	13.59
- ต้องรักษาความสะอาดของห้องเรียนให้มีความสะอาดอยู่เสมอ	22	11.96
- มีครูประจำห้อง จัดตารางและระเบียบการใช้ห้องเรียน รวมถึงข้อตกลงภายในห้อง	12	6.52
- ห้องเรียนจะต้องเป็นระเบียบเรียบร้อย ควรมีชั้นวางของ จัดอุปกรณ์ เป็นหมวดหมู่เพื่ออำนวยความสะดวก	11	5.98
- ใช้พื้นที่ของห้องเรียนให้คุ้มค่าและได้ประโยชน์มากที่สุด	8	4.35
ทางด้านสังคม		
5. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา		
- ควรจัดกิจกรรมให้มีความหลากหลายเหมาะสมกับวัยของนักเรียน รวมถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น	42	25.77
- ควรมีการจัดกิจกรรมให้เป็นทั้งงานกลุ่มและงานเดี่ยว แต่ควรจะเน้นงานกลุ่มเป็นหลักเพื่อปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของนักเรียน	29	17.79
- จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551	26	15.95
- กิจกรรมศิลปะสามารถบูรณาการได้กับกลุ่มสาระอื่นๆ และสามารถใช้กิจกรรมศิลปะไปมีส่วนร่วมกับวันสำคัญต่างๆ	21	12.89

ตารางที่ 7 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
- ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและคิดกิจกรรมขึ้นเอง	18	11.04
- ให้นักเรียนร่วมแข่งขันประกวดวาดภาพ	15	9.20
- ควรมิวิทยากรที่มีความสามารถเฉพาะด้านมาให้ความรู้ และหาโอกาสพานักเรียนไปร่วมกิจกรรมนอกโรงเรียนบ้าง	12	7.36
6. ด้านรูปแบบวิธีการสอน		
- ควรสอนแบบสาธิต แสดงขั้นตอนให้ดูเป็นตัวอย่าง	55	25.47
- ให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติงานจริง รู้จักแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ให้คำแนะนำตามโอกาส	48	22.22
- บรรยายและอธิบายให้นักเรียนเข้าใจอย่างชัดเจน	28	12.96
- ควรใช้หลากหลายวิธี เปลี่ยนแปลงไปตามเนื้อหาที่สอน	27	12.50
- สอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	24	11.11
- เปิดโอกาสให้นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างอิสระ โดยเน้นเรื่องความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ	21	9.72
- เปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมแสดงความคิดเห็น ชักถาม เสนอแนะ วิพากษ์ วิจัยงานอย่างอิสระ	13	6.02
7. ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน		
- ครูควรเป็นกันเองกับนักเรียน แต่ไม่ควรอยู่ในขอบเขต และการเรียนการสอนไม่ควรเคร่งเครียดเกินไป	56	35.90
- ครูควรเป็นผู้ให้แรงเสริมแก่นักเรียนด้วยการสนับสนุน ให้คำแนะนำนักเรียน รวมทั้งการชื่นชมและให้กำลังใจ	54	34.62
- ควรมีการชักถาม ตอบคำถามระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับครูได้	33	21.15
- ครูควรยิ้มแย้มแจ่มใส ให้ความรักต่อนักเรียนและมีอารมณ์สุนทรีย์	13	8.33
8. ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน		
- นักเรียนควรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ควรมีการแบ่งปันสิ่งของ อุปกรณ์ในการทำงานแก่กัน	67	38.07

ตารางที่ 7 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
- ควรให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้อย่างอิสระ รวมถึง การแลกเปลี่ยนความรู้ เทคนิค และจินตนาการร่วมกัน	51	28.98
- ใช้กระบวนการทำงานกลุ่มเพื่อฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น และเป็น การเสริมสร้างความสามัคคีในการทำงานระหว่างนักเรียน	38	21.59
- ให้นักเรียนชื่นชมผลงานของเพื่อน พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนทัศนคติ วิเคราะห์ วิจัยงานของกันและกัน	20	11.36
9. ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสิ่งแวดล้อม		
- ส่งเสริมให้นักเรียนตระหนักถึงคุณค่า และช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	43	25.15
- ส่งเสริมให้นักเรียนดูแลรักษาห้องเรียนให้สะอาดหลังเลิกใช้งาน	38	22.22
- ใช้สิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวมาใช้เป็นสื่อการสอนและสามารถนำมาใช้ใน การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะได้	34	19.88
- หาโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้นอกห้องเรียน และชุมชนของตนเอง	32	18.71
- ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการตกแต่งห้องเรียนศิลปะ โดยมีครูคอยให้ คำแนะนำ ช่วยเหลือ และสนับสนุน	24	14.04
10. ด้านอื่นๆ		
- ควรมีการสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ศิลปะให้มากกว่านี้	28	41.79
- ทุกโรงเรียนควรมีห้องศิลปะโดยเฉพาะ และควรตั้งอยู่ใกล้จุดทำ ความสะอาด	19	28.36
- ควรมีครูที่จบด้านศิลปะมาสอนวิชาศิลปะศึกษาโดยตรง	8	11.94
- ควรเพิ่มเวลาเรียนวิชาศิลปะเป็น 2 ชั่วโมงต่อเนื่องกัน	7	10.45
- นักเรียนบางส่วนมาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน จึงขาดทุนทรัพย์ ในการซื้ออุปกรณ์ศิลปะ	5	7.46

จากตารางที่ 7 ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามสามารถสรุปได้ว่า

ทางด้านกายภาพ

ด้านลักษณะและขนาดของห้องเรียนศิลปะ ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาส่วนใหญ่เสนอแนะว่า
ห้องเรียนศิลปะควรเป็นห้องเรียนที่สะอาด โดดง โปร่ง อากาศถ่ายเทได้สะดวก และแสงสว่าง

เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 30.69 รองลงมาคือ ขนาดของห้องเรียนศิลปะควรมีความเหมาะสมกับจำนวนนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 27.72 ห้องเรียนศิลปะควรมีขนาดใหญ่กว่าห้องเรียนปกติ หรือมีขนาด 1 ห้องครึ่ง ถึง 2 ห้องเรียนคิดกัน คิดเป็นร้อยละ 25.25 โรงเรียนแต่ละแห่งควรมีห้องศิลปะโดยเฉพาะอย่างน้อย 1 ห้องเรียนและไม่เรียนปะปนกับวิชาอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 10.89 ห้องเรียนศิลปะควรอยู่ชั้นล่าง อยู่ติดกับของโรงเรียนและอยู่ใกล้จุดทำความสะอาด คิดเป็นร้อยละ 2.48 ห้องเรียนศิลปะสามารถปรับประยุกต์ให้เข้ากับเนื้อหาที่เรียน เป็นห้องเรียนที่ไม่ตายตัว คิดเป็นร้อยละ 1.98 และอันดับสุดท้ายห้องเรียนศิลปะควรมีเหมาะสมกับเด็กแต่ละช่วงชั้น คิดเป็นร้อยละ 0.99

ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาส่วนใหญ่เสนอแนะว่า ห้องเรียนศิลปะควรมีความเป็นระเบียบ สวยงามและปลอดภัย คิดเป็นร้อยละ 19.12 รองลงมาคือ จัดตกแต่งห้องให้น่าสนใจ แตกต่างจากห้องเรียนปกติ มีบรรยากาศเป็นศิลป์ โดยการเพิ่มสีสันให้กับห้องเรียน ตกแต่งห้องเรียนด้วยงานศิลปะ ผลงานนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 17.93 มีพื้นที่หรือบอร์ด และตู้โชว์แสดงผลงานของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 14.74 มีมุมเก็บผลงาน วัสดุอุปกรณ์ สื่อการสอน พร้อมมีป้ายแสดงการใช้อุปกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 11.56 โต๊ะนักเรียนเหมาะสมกับกิจกรรมและวัยของผู้เรียน โดยจะจัดเป็นกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 9.96 ควรมีมุมหนังสือเสริมความรู้ด้านศิลปะและมุมต่างๆ เช่น มุมปั้น มุมวาด มุมตัวอย่างผลงาน คิดเป็นร้อยละ 6.77 ควรมีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อใช้ในการค้นหาความรู้และเปิดสื่อการสอน เช่น คอมพิวเตอร์ โทรทัศน์ หรือเครื่องเล่นวีซีดีและดีวีดี เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 6.77 มีส่วนชำระล้างหรืออ่างน้ำในห้องศิลปะ หรือบริเวณห้องเรียน คิดเป็นร้อยละ 6.38 ควรมีอุปกรณ์ศิลปะที่เป็นพื้นฐานไว้ในห้องเรียน เช่น สีชนิดต่างๆ กระดาษรองวาด พู่กัน จานสี เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 4.38 และสุดท้าย พยายามเปลี่ยนแปลงสภาพห้องเรียนศิลปะอยู่เสมอ คิดเป็นร้อยละ 2.39

ด้านสื่อการสอน ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาส่วนใหญ่เสนอแนะว่า ควรมีการประยุกต์สื่อการสอนให้ใช้ร่วมกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย หรือควรมีสื่อ CAI คิดเป็นร้อยละ 20.00 รองลงมาคือ ควรมีสื่อการสอนที่เป็นสามมิติ สื่อของจริง นักเรียนสามารถเห็นและสัมผัสได้จริง คิดเป็นร้อยละ 17.86 ครูควรจัดทำสื่อขึ้นเอง หรือจัดเสริมขึ้นเพื่อให้ตรงกับเนื้อหาที่จะสอน คิดเป็นร้อยละ 15.00 สื่อการสอนควรมีความหลากหลาย และสอดคล้องกับเนื้อหาที่จะสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้นักเรียน คิดเป็นร้อยละ 12.86 สื่อการสอนควรมีเพียงพอกับนักเรียน ตรงกับความสนใจและเหมาะสมกับนักเรียนในแต่ละระดับชั้น คิดเป็นร้อยละ 11.43 ทางโรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีงบประมาณในการจัดซื้อและให้ความสำคัญกับสื่อการสอนศิลปะ คิดเป็นร้อยละ

9.28 ควรมีสื่อการสอนที่ทันสมัย แปลกใหม่ ประยุกต์ปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ สื่อการสอนควรมีเพียงพอกับนักเรียน สามารถเห็นและสัมผัสได้จริง คิดเป็นร้อยละ 7.14 และสุดท้าย สามารถใช้สิ่งรอบๆ ตัวเป็นสื่อการสอนได้ รวมถึงผลงานของนักเรียน และใช้สื่อต่างๆ จากท้องถิ่นมาเป็นสื่อการสอน คิดเป็นร้อยละ 6.43

ด้านการใช้และการดูแลห้องเรียน ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่เสนอแนะว่า นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดตกแต่งและช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดหลังเสร็จสิ้นการปฏิบัติกิจกรรมทุกครั้ง โดยมีครูคอยดูแลและให้คำปรึกษา คิดเป็นร้อยละ 33.69 รองลงมาคือ จัดเวรและแบ่งหน้าที่ให้นักเรียนดูแลห้องเรียนให้สะอาด คิดเป็นร้อยละ 23.91 ส่งเสริมและปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักวินัยการใช้และเก็บอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อสร้างความรับผิดชอบ คิดเป็นร้อยละ 13.59 ต้องรักษาความสะอาดของห้องเรียนให้มีความสะอาดอยู่เสมอ คิดเป็นร้อยละ 11.96 มีครูประจำห้อง จัดตารางและระเบียบการใช้ห้องเรียน รวมถึงข้อตกลงภายในห้อง คิดเป็นร้อยละ 6.52 และสุดท้ายห้องเรียนจะต้องเรียบร้อยเป็นระเบียบ ควรมีชั้นวางของ จัดอุปกรณ์เป็นหมวดหมู่เพื่ออำนวยความสะดวกการใช้งาน คิดเป็นร้อยละ 5.98 ใช้พื้นที่ของห้องเรียนให้คุ้มค่าและได้ประโยชน์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 4.35

ทางด้านสังคม

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่เสนอแนะว่า ควรจัดกิจกรรมให้มีความหลากหลายเหมาะสมกับวัยของนักเรียนรวมถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 25.77 รองลงมาคือ ควรมีการจัดกิจกรรมให้เป็นทั้งงานกลุ่มและงานเดี่ยว แต่ควรจะเน้นงานกลุ่มเป็นหลักเพื่อปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 17.79 จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คิดเป็นร้อยละ 15.95 กิจกรรมศิลปะสามารถบูรณาการได้กับกลุ่มสาระอื่นๆ และสามารถใช้อุปกรณ์ศิลปะไปมีส่วนร่วมเกี่ยวกับวันสำคัญต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 12.89 ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและคิดกิจกรรมขึ้นเอง คิดเป็นร้อยละ 11.04 ให้นักเรียนร่วมแข่งขันประกวดวาดภาพ คิดเป็นร้อยละ 9.20 และสุดท้าย ควรมีวิทยากรที่มีความสามารถเฉพาะด้านมาให้ความรู้ และหาโอกาสพานักเรียนไปร่วมกิจกรรมนอกโรงเรียนบ้าง คิดเป็นร้อยละ 7.36

ด้านรูปแบบวิธีการสอน ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่เสนอแนะว่า ควรสอนแบบสาธิต แสดงขั้นตอนให้ดูเป็นตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 25.47 รองลงมาคือ ให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยการเล่นมือปฏิบัติงานจริง รู้จักแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ให้คำแนะนำตามโอกาส คิดเป็นร้อยละ 22.22 บรรยายและอธิบายให้นักเรียนเข้าใจอย่างชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 12.96 ควรใช้

หลากหลายวิธี เปลี่ยนแปลงไปตามเนื้อหาที่สอน คิดเป็นร้อยละ 12.50 สอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คิดเป็นร้อยละ 11.11 เปิดโอกาสให้นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างอิสระ โดยเน้นเรื่องความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ คิดเป็นร้อยละ 9.72 และสุดท้าย เปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมแสดงความคิดเห็น ชักถาม เสนอแนะ วิพากษ์วิจารณ์งานอย่างอิสระ คิดเป็นร้อยละ 6.02

ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่เสนอแนะว่า ควรเป็นกันเองกับนักเรียน แต่ก็ควรอยู่ในขอบเขต และการเรียนการสอนไม่ควรเคร่งเครียดเกินไป คิดเป็นร้อยละ 35.90 รองลงมาคือ ควรเป็นผู้ให้แรงเสริมแก่นักเรียนด้วยการสนับสนุน ให้คำแนะนำนักเรียน รวมทั้งการชื่นชมและให้กำลังใจ คิดเป็นร้อยละ 34.62 ควรมีการชักถาม ตอบคำถามระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับครูได้ คิดเป็นร้อยละ 21.15 และสุดท้าย ครูควรยิ้มแย้มแจ่มใส ให้ความรักต่อนักเรียนและมีอารมณ์สุนทรีย์ คิดเป็นร้อยละ 8.33

ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่เสนอแนะว่า นักเรียนควรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ควรมีการแบ่งปันสิ่งของ อุปกรณ์ในการทำงานแก่กัน คิดเป็นร้อยละ 38.07 รองลงมาคือ ควรให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้อย่างอิสระ รวมถึงการแลกเปลี่ยนความรู้ เทคนิค และจินตนาการร่วมกัน คิดเป็นร้อยละ 28.98 ใช้กระบวนการทำงานกลุ่มเพื่อฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น และเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในการทำงานระหว่างนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 21.59 และสุดท้าย ให้นักเรียนชื่นชมผลงานของเพื่อน พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนทัศนคติ วิเคราะห์วิจารณ์งานของกันและกัน คิดเป็นร้อยละ 11.36

ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสิ่งแวดล้อม ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่เสนอแนะว่า ส่งเสริมให้นักเรียนตระหนักถึงคุณค่า และช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 25.15 รองลงมาคือ ส่งเสริมให้นักเรียนดูแลรักษาห้องเรียนให้สะอาดหลังเลิกใช้งาน คิดเป็นร้อยละ 22.22 ใช้สิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวมาใช้เป็นสื่อการสอนและสามารถนำมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะได้ คิดเป็นร้อยละ 19.88 หาโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้นอกห้องเรียนและชุมชนของตัวเอง คิดเป็นร้อยละ 18.71 และสุดท้าย ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการตกแต่งห้องเรียนศิลปะ โดยมีครูคอยให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ และสนับสนุน คิดเป็นร้อยละ 14.04

ด้านอื่นๆ ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่เสนอแนะว่า ควรมีการสนับสนุนงบประมาณวัสดุอุปกรณ์ศิลปะให้มากกว่านี้ คิดเป็นร้อยละ 41.79 รองลงมาคือ ทุกโรงเรียนควรมีห้องศิลปะโดยเฉพาะ และควรตั้งอยู่ใกล้จุดทำความสะอาด คิดเป็นร้อยละ 28.36 ควรมีครูที่จบด้านศิลปะมาสอนวิชาศิลปศึกษาโดยตรง คิดเป็นร้อยละ 11.94 ควรเพิ่มเวลาเรียนวิชาศิลปะเป็น 2 ชั่วโมง

ต่อเนื่องกัน คิดเป็นร้อยละ 10.45 และสุดท้าย นักเรียนบางส่วนมาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน จึงขาดทุนทรัพย์ในการซื้ออุปกรณ์ศิลปะ คิดเป็นร้อยละ 7.46

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับความคิดนโยบายการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารสถานศึกษา และข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์พบว่าเป็นเพศชาย 3 คน เพศหญิง 2 คน อายุมากที่สุด 59 ปี และน้อยที่สุด 44 ปี ตำแหน่ง / หน้าที่รับผิดชอบ เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนจำนวน 2 คน และเป็นรองผู้อำนวยการโรงเรียนจำนวน 3 คน วุฒิการศึกษาส่วนมากระดับปริญญาโทจำนวน 4 คน จบการศึกษาในสาขา การบริหารการศึกษา เทคโนโลยีการศึกษา และพลศึกษา ส่วนอีก 1 คน วุฒิ การศึกษาระดับปริญญาตรี จบสาขาพลศึกษา ประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารมากที่สุด 9 ปี และน้อยที่สุด 2 ปี

จำนวนห้องเรียนในระดับชั้นประถมศึกษามากที่สุดจำนวน 24 ห้อง น้อยที่สุดจำนวน 6 ห้อง จำนวนนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาทั้งหมดในโรงเรียนมากที่สุดจำนวน 1,069 คน น้อยที่สุดจำนวน 125 คน และจำนวนครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ระดับประถมศึกษา มากที่สุดจำนวน 3 คน น้อยที่สุดจำนวน 1 คน

ตอนที่ 2 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการนำเสนอแนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา

1.นโยบายการใช้ห้องเรียนและห้องปฏิบัติการในด้านการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษาของท่านเป็นอย่างไร

- นายณพคุณ ภูขาว ผู้อำนวยการโรงเรียนสามแยกท่าไข่ : โรงเรียนขนาดเล็ก การมีห้องเรียนและห้องปฏิบัติการจำเป็นต้องมีครูประจำห้องนั้นๆ เพื่อคอยดูแลและรับผิดชอบห้องเรียน แต่เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ครูมีจำนวนเพียง 9 คน การมีห้องปฏิบัติการจำนวนมากจะเป็นการเพิ่มความรับผิดชอบให้แก่ครู และเนื่องจากห้องเรียนไม่เพียงพอจึงทำให้ห้องปฏิบัติการบางวิชาจะต้องเรียนร่วมกับวิชาอื่น

- นายกฤษดา มีอิสระ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านลาดพร้าว : โรงเรียนขนาดกลาง
ทุกห้องเรียนจะต้องจัดป้ายนิเทศให้สาระความรู้ครบทุกกลุ่ม 8 สาระ ป้ายนิเทศจะต้องมี
ตัวหนังสือและรูปภาพชัดเจน และจะต้องปรับเปลี่ยนเนื้อหาอยู่บ่อยครั้ง รวมทั้งทุกห้องเรียน
จะต้องมีมุมรักการอ่านให้เด็กได้ศึกษาหาความรู้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าห้องเรียนต้องเป็นแหล่งเรียนรู้
อย่างแท้จริง

- นายธีระยุทธ สมบูรณ์สุข รองผู้อำนวยการโรงเรียนลำสาละ (ราษฎร์บำรุง) :
โรงเรียนขนาดกลาง

ต้องให้เหมาะกับสภาพและวัยของเด็ก ห้องเรียนต้องสะอาด เป็นไปตามหลักของ
การศึกษา

- นางสาวสายสุณี ศรีเสถียร รองผู้อำนวยการโรงเรียนจินดาบำรุง : โรงเรียนขนาด
ใหญ่

ต้องจัดตารางการเรียนการสอนให้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.
2551 และพิจารณาว่า นักเรียนในแต่ละช่วงชั้นใดจำเป็นต้องใช้ห้องเรียนและห้องปฏิบัติการใดบ้าง
โดยจะจัดตารางการใช้ห้องเรียนเพื่อไม่ให้ชนกัน

- นางสาวคำพร กองเตย รองผู้อำนวยการโรงเรียนคลองปักหลัก : โรงเรียนขนาด
ใหญ่

ควรมีห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้ครบทุกกลุ่มสาระ แต่ต้องเป็นไปตามงบประมาณที่
สามารถจัดสรรได้ และจัดลำดับความสำคัญของห้องเรียนที่ควรมีโดย ห้องคอมพิวเตอร์ ห้อง
วิทยาศาสตร์ จะเป็นห้องปฏิบัติการที่อยู่อันดับแรกที่โรงเรียนควรมี

2. ท่านคิดว่าปัจจัยด้านใดบ้างที่จะทำให้การเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาเป็นไป
อย่างมีประสิทธิภาพ

- นายนพคุณ ภูขาว ผู้อำนวยการโรงเรียนสามแยกท่าไข่ : โรงเรียนขนาดเล็ก
ปัจจัยที่จะทำให้การเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพได้แก่ ครู
ศิลปะที่จบด้านศิลปะโดยตรง เป็นผู้รักในงานศิลปะและรักที่จะสอน มีความกระตือรือร้นที่จะ
พัฒนารักเรียน ห้องเรียนที่มีวัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะครบครัน ผู้บริหารที่มีการสนับสนุนในด้าน
อุปกรณ์การเรียนและสนับสนุนนักเรียนที่มีใจรักในศิลปะ และปัจจัยสุดท้ายคือขนาดโรงเรียน
เพราะโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ ก็จะมีห้องเรียนเพียงพอที่จะจัดเป็นห้องเรียนศิลปะ ซึ่งจะสะดวกต่อ
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

- นายกฤษดา มีอิสระ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านลาดพร้าว : โรงเรียนขนาดกลาง
ปัจจัยที่สำคัญคือวัสดุอุปกรณ์ทางด้านศิลปะ เช่น สีต่างๆ ซึ่งโรงเรียนจะต้องมี
งบประมาณจัดเตรียมไว้ในห้องศิลปะไว้ให้พร้อมสำหรับการเรียนการสอน เนื่องจากนักเรียนใน
ระดับนี้ยังมีความรับผิดชอบน้อย บางครั้งนักเรียนไม่เอาอุปกรณ์มาจากบ้าน ในห้องศิลปะจึงต้อง
มีจัดเตรียมไว้ และจะต้องมีป้ายนิเทศจัดแสดงความรู้เกี่ยวกับศิลปะไว้ในห้องด้วยเพื่อให้เด็ก
สามารถอ่านและทำความเข้าใจได้ด้วยตนเองถือเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียน
อีกด้วย

- นายธีระยุทธ สมบูรณ์สุข รองผู้อำนวยการโรงเรียนลำสาละ (ราษฎร์บำรุง) :
โรงเรียนขนาดกลาง

ปัจจัยแรกได้แก่ นโยบายของโรงเรียนที่ฝ่ายบริหารกำหนดโดยมีเป้าหมายไว้เพื่อให้ครู
ปฏิบัติตาม อันดับต่อมาคือ หลักสูตร การเรียนการสอนต้องเรียนไปตามหลักสูตรที่กำหนดเพื่อให้
นักเรียนเกิดมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ สถานที่ โดยสถานที่ที่ดีจะเอื้ออำนวยต่อการจัดการ
เรียนการสอน ซึ่งจะทำให้การเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งวัสดุ
อุปกรณ์ต้องให้ครบ มีงบประมาณส่งเสริมเรื่องสถานที่และอุปกรณ์ และจะต้องมีครูศิลปะที่จบ
ด้านศิลปะโดยตรง

- นางสาวสายสุณี ศรีเสถียร รองผู้อำนวยการโรงเรียนจินดาบำรุง : โรงเรียนขนาด
ใหญ่

ต้องมีสถานที่เรียนหรือห้องเรียนโดยเฉพาะ มีสื่อต่างๆ เสริมให้นักเรียน รวมทั้งวัสดุ
อุปกรณ์ทางศิลปะ เช่น ดินน้ำมัน สี เพื่อรองรับเด็กที่ไม่มีความพร้อมในด้านอุปกรณ์ อีกทั้งรูปแบบ
การจัดห้องเรียนไม่ควรตายตัว แต่ต้องสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบได้ ปัจจัยอีกอย่างหนึ่งคือตัวครู
ที่ควรจะต้องจบเอกศิลปะโดยตรง ต่อมาคือแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ครูจะต้องเตรียมการสอนมา
ล่วงหน้า โดยเริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์หลักสูตร แผนการสอนและแผนปฏิบัติจริงว่าจะสอนอะไร อีกทั้ง
ทั้งงบประมาณในการช่วยจัดสรรค่าวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ก็ถือเป็นปัจจัยให้นักเรียนมีความพร้อม
ยิ่งขึ้น และส่งผลต่อการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

- นางสาวคำพร กองเตย รองผู้อำนวยการโรงเรียนคลองปักหลัก : โรงเรียนขนาด
ใหญ่

ผู้บริหารจะต้องเห็นความสำคัญในรายวิชานั้นๆ และสนับสนุนงบประมาณในกรณีดูแลและ
ช่วยเหลือ รวมทั้งการสนับสนุนให้นักเรียนไปดูงานศิลปะนอกสถานที่หรือตามนิทรรศการต่าง ๆ ใน
ส่วนของครู จะต้องรู้จักใช้สิ่งรอบตัวให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อช่วยในการเรียนการสอน ไม่ควรแต่
รอการช่วยเหลือจากฝ่ายอื่นๆ เพียงอย่างเดียวและต้องมีความพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ให้แก่

นักเรียน และตัวนักเรียนเองก็ควรจะมีความพร้อมที่จะมาเรียน ไม่ท้อแท้ในการเรียน โดย ปัจจัยทั้งสามส่วนนี้ต้องไปด้วยกัน ปัจจัยอีกอย่างหนึ่งชุมชน โดยควรที่จะเข้ามามีส่วนร่วม และนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยในการจัดเรียนการสอน

3. ท่านคิดว่าลักษณะของห้องเรียนศิลปะที่เหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาควรเป็นอย่างไร

- นายนพคุณ ภูขาว ผู้อำนวยการโรงเรียนสามแยกท่าไข่ : โรงเรียนขนาดเล็ก

เป็นห้องเรียนเฉพาะที่มีพื้นที่โล่งกว้าง ขนาดเป็นไปตามมาตรฐานของห้องเรียนโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร แต่ควรจะให้ใหญ่กว่าห้องเรียนปกติโดยมีมากกว่าหนึ่งห้องเรียนติดต่อกัน หรือสามารถสร้างเป็นห้องพิเศษสำหรับห้องเรียนศิลปะจะเหมาะสมยิ่งขึ้น นอกจากนี้ห้องเรียนควรมีสื่อ อุปกรณ์ เช่น พวงสี กระดาษ เครื่องเขียนต่างๆ ให้เพียงพอ

- นายกฤษดา มีอิสระ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านลาดพร้าว : โรงเรียนขนาดกลาง

ควรเป็นห้องที่โปร่ง โล่ง แสงสว่างเพียงพอ ห้องเรียนต้องมีวัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนที่เหมาะสม รวมทั้งมีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เพราะในบางครั้งการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา อาจจะต้องใช้สื่อเทคโนโลยีเข้ามาช่วย แต่ก็ต้องขึ้นอยู่กับความต้องการของครูศิลปะด้วย แต่สิ่งที่สำคัญนั้นต้องเกิดความร่วมมือระหว่างครูและนักเรียนในการจัดบรรยากาศโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดห้องเรียนด้วย

- นายธีระยุทธ สมบูรณ์สุข รองผู้อำนวยการโรงเรียนลำสาละ (ราษฎร์บำรุง) :

โรงเรียนขนาดกลาง

เป็นห้องที่โปร่ง โล่ง มีแสงสว่างเพียงพอ เพราะการทำงานศิลปะต้องการแสงมากเพื่อมาช่วยเสริมในการเรียนเรื่องแสงและเงา ห้องเรียนต้องมีความสะอาด มีความปลอดภัยต่อผู้เรียน รวมทั้งมีสื่อการเรียนรู้ และอุปกรณ์ทางด้านศิลปะให้ครบถ้วน

- นางสาวสายสุณี ศรีเสถียร รองผู้อำนวยการโรงเรียนจินดาบำรุง : โรงเรียนขนาดใหญ่

ใหญ่

ควรเป็นการจัดห้องเรียนที่ไม่ตายตัว สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบได้อย่างสะดวกให้เหมาะสมกับกิจกรรมแต่ละประเภท มีชั้นวางงานศิลปะ จัดวางงานผลงานนักเรียน และควรมีการจัดพื้นที่นอกห้องเรียนไว้ด้วย เพราะการเรียนรู้ของนักเรียนจะไม่จำกัดเฉพาะอยู่แต่ในห้องเรียนเท่านั้น นักเรียนสามารถไปวาดภาพนอกห้องเรียนได้เพื่อเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศให้นักเรียนอีกด้วย

- นางสาวคำพร กองเตย รองผู้อำนวยการโรงเรียนคลองปักษ์หลัก : โรงเรียนขนาดใหญ่

ควรเป็นห้องเรียนที่จัดให้นักเรียนสามารถทำงานที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และสบายใจ จัดบรรยากาศให้น่าเรียน มีสื่อ และวัสดุอุปกรณ์ให้เด็กสามารถค้นคว้าหาข้อมูลได้อย่างเต็มที่ เช่นหนังสือ หรือคอมพิวเตอร์ เป็นต้น และมีวัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะสำหรับการปฏิบัติกิจกรรมอย่างเพียงพอ

4. ท่านให้ความสำคัญต่อห้องเรียนศิลปะมากน้อยอย่างไร

- นายนพคุณ ภูขาว ผู้อำนวยการโรงเรียนสามแยกท่าไข่ : โรงเรียนขนาดเล็ก

ให้ความสำคัญ โดยการสนับสนุนงบประมาณ แต่เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ห้องเรียนมีจำนวนน้อยและนักเรียนมีจำนวนน้อย จึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลไปถึงงบประมาณที่ได้น้อยกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ จึงส่งผลไปถึงการจัดการห้องเรียนและห้องปฏิบัติการอื่นๆ ที่ไม่สามารถส่งเสริมได้อย่างตามที่ต้องการ

- นายกฤษดา มีอิสระ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านลาดพร้าว : โรงเรียนขนาดกลาง

ให้ความสำคัญ โดยผู้บริหารจะมีในหน้าที่การส่งเสริมและสนับสนุนในเรื่องงบประมาณ ครูผู้สอน สามารถทำเรื่องเบิกของที่ต้องการได้

- นายธีระยุทธ สมบูรณ์สุข รองผู้อำนวยการโรงเรียนลำสาละ (ราษฎร์บำรุง) : โรงเรียนขนาดกลาง

ให้ความสำคัญ เพราะศิลปะเป็นเรื่องของมโนภาพ นักเรียนต้องใช้ความคิดและจินตนาการสร้างสรรค์ผลงาน การสนับสนุนด้านห้องเรียนศิลปะให้มีความพร้อมต่อการเรียนการสอนจึงเป็นจำเป็นอย่างยิ่ง

- นางสาวสายสุณี ศรีเสถียร รองผู้อำนวยการโรงเรียนจินดาบำรุง : โรงเรียนขนาดใหญ่

ให้ความสำคัญเหมือนห้องปฏิบัติการทั่วไป โดยจะต้องมีครูศิลปะประจำห้องเรียน โดยการสนับสนุนงบประมาณจัดสรรในการจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับห้องเรียนศิลปะ

- นางสาวคำพร กองเตย รองผู้อำนวยการโรงเรียนคลองปักษ์หลัก : โรงเรียนขนาดใหญ่

ให้ความสำคัญ แต่ในขณะเดียวกันห้องเรียนอื่นๆ ก็มีความสำคัญเช่นกัน ดังนั้นจึงต้องพิจารณาและลำดับความสำคัญ ว่าสิ่งใดเหมาะสมในโอกาสใด เมื่อไหร่ และขึ้นอยู่กับครูผู้สอนว่าครูว่าจะดูแลและรักษาไว้ได้อย่างไร

**5. ท่านคิดว่าห้องเรียนศิลปะมีความสำคัญ จำเป็น หรือช่วยส่งเสริมการเรียนรู้
อย่างไร**

- **นายณพคุณ ภูขาว ผู้อำนวยการโรงเรียนสามแยกท่าไข่ : โรงเรียนขนาดเล็ก**
มีความสำคัญ เนื่องจากห้องเรียนศิลปะจะเป็นห้องที่รวบรวม เก็บและรักษาวัสดุอุปกรณ์
ทางศิลปะ ที่มีมากกว่าวิชาอื่นๆ การมีห้องเรียนศิลปะเฉพาะจึงมีความสำคัญ และถือเป็นการ
เปลี่ยนบรรยากาศการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

- **นายกฤษดา มีอิสระ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านลาดพร้าว : โรงเรียนขนาดกลาง**
มีความสำคัญ เนื่องจากห้องเรียนศิลปะสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนมีจินตนาการมากขึ้น
และวิชาศิลปะศึกษาประกอบไปด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งมีความต้องการพื้นที่ที่แตกต่างกัน
เพราะฉะนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญโดยการจัดให้มีห้องเรียนศิลปะโดยเฉพาะ

- **นายธีระยุทธ สมบูรณ์สุข รองผู้อำนวยการโรงเรียนลำสาละ (ราษฎร์บำรุง) :**
โรงเรียนขนาดกลาง

มีความสำคัญมาก เนื่องจากห้องเรียนศิลปะจะเป็นแหล่งรวบรวมสื่อการสอนด้านศิลปะ
และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ควรจะมารวมอยู่ในที่เดียวกัน เช่น สี จานสี พู่กัน ดิน อีกทั้งวิชาศิลปะศึกษา
ประกอบไปด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย บางกิจกรรมอาจทำให้เกิดความสกปรก เลอะเทอะ แต่ถ้า
นักเรียนมาเรียนที่ห้องศิลปะโดยตรงก็จะสะดวกในการทำกิจกรรมและการทำความสะอาด เพราะ
ห้องศิลปะจะต้องเป็นห้องที่คำนึงถึงการทำความสะอาดหลังปฏิบัติกิจกรรมเสร็จสิ้นอยู่แล้ว จึงจะ
มีความพร้อมกว่าห้องเรียนปกติทั่วไป

- **นางสาวสายสุณี ศรีเสถียร รองผู้อำนวยการโรงเรียนจินดาบำรุง : โรงเรียนขนาดใหญ่**

มีความจำเป็น เนื่องจากสื่อการเรียนการสอน วัสดุอุปกรณ์ต่าง รวมทั้งผลงานของนักเรียน
จะต้องมีที่เก็บโดยเฉพาะ ไม่ปะปน และการมีห้องเรียนศิลปะจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้โดยนักเรียน
จะได้เห็นสื่อของจริง ตัวอย่างที่นักเรียนสามารถเห็นได้เพื่อลดขั้นตอนการอธิบาย

- **นางสาวคำพร กองเตย รองผู้อำนวยการโรงเรียนคลองปักษ์หลัก : โรงเรียนขนาดใหญ่**

มีความสำคัญ เพราะนักเรียนจะได้เปลี่ยนที่เรียน เปลี่ยนบรรยากาศ และความรู้สึก และ
ได้ประสบการณ์ทางศิลปะโดยตรงจากห้องเรียนศิลปะ เนื่องจากห้องศิลปะจะต้องประกอบด้วย
ผลงานตัวอย่าง นักเรียนจะได้รับรู้และซึมซับความรู้สึกทางศิลปะ

6. ปัจจัยอะไรบ้างที่มีความสอดคล้องกับการจัดห้องศิลปะอย่างมีประสิทธิภาพ

- นายนพคุณ ภูขาว ผู้อำนวยการโรงเรียนสามแยกท่าไข่ : โรงเรียนขนาดเล็ก

ปัจจัยแรกได้แก่ สถานที่ ถ้ามีสถานที่เพียงพอ มีห้องเรียนก็จะสามารถจัดห้องเรียนศิลปะได้ และครูผู้สอน ที่สามารถรับผิดชอบงานด้านเดียวได้ สามารถดูแลห้องเรียนได้อย่างเต็มกำลังก็จะทำให้มีการจัดห้องเรียนศิลปะได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- นายกฤษดา มีอิสระ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านลาดพร้าว : โรงเรียนขนาดกลาง

ปัจจัยที่สำคัญคืองบประมาณ เพราะนำมาใช้การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ รวมถึงที่ครูผู้สอนต้องการในการใช้จัดห้องเรียน การจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับผู้เรียน และเพียงพอต่อการจัดซื้ออุปกรณ์ต่างๆ ถือเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากการเรียนศิลปะศึกษาต้องใช้อุปกรณ์จำนวนมาก ถ้าอุปกรณ์ครบ นักเรียนก็สามารถนำไปใช้ทำกิจกรรมศิลปะได้

- นายธีระยุทธ สมบูรณ์สุข รองผู้อำนวยการโรงเรียนลำสาละ (ราษฎร์บำรุง) : โรงเรียนขนาดกลาง

ความคิดของครูที่จะคิดว่าควรจัดห้องเรียนอย่างไร รูปแบบใด ต้องการวัสดุอุปกรณ์อะไรบ้างที่จะนำมาใช้ในห้องเรียน โดยครูผู้สอนและผู้บริหารจะต้องช่วยกันระดมความคิด เพื่อให้ผู้บริหารส่งเสริมโดยจะจัดสรรงบประมาณสนับสนุนคุณครู ส่งเสริมให้มีการจัดห้องเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะความคิดของครูผู้สอนจะต้องควบคู่ไปกับงบประมาณที่สามารถจัดสรรได้ จะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้

- นางสาวสายสุณี ศรีเสถียร รองผู้อำนวยการโรงเรียนจินดาบำรุง : โรงเรียนขนาดใหญ่

มีสถานที่สำหรับห้องเรียนศิลปะ และมีงบประมาณในการจัดสรรค่าวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ภายในห้องเรียน และการจัดห้องเรียนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับกิจกรรมศิลปะ รวมถึงครูผู้สอนที่ควรจะมีเอกศิลปะโดยตรงเพื่อให้ได้นำความคิดและทัศนคติมาช่วยในการจัดห้องเรียนศิลปะให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการเรียนการสอน

- นางสาวคำพร กองเตย รองผู้อำนวยการโรงเรียนคลองปากหลัก : โรงเรียนขนาดใหญ่

ผู้บริหารที่เห็นความสำคัญเพื่อที่จะช่วยส่งเสริมการจัดห้องเรียนศิลปะ ครูต้องเป็นผู้ที่เสนอความคิดว่าห้องเรียนศิลปะที่ดีควรเป็นอย่างไร และเป็นผู้ที่จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน และนักเรียนที่ควรจะมีส่วนร่วมการจัดห้องเรียนเพื่อให้นักเรียนรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของห้องเรียน

7. ในฐานะที่เป็นผู้บริหาร ท่านมีแนวทางในการพัฒนาห้องศิลปะอย่างไรบ้าง

- นายนพคุณ ภูขาว ผู้อำนวยการโรงเรียนสามแยกท่าไข่ : โรงเรียนขนาดเล็ก

ถ้ามีงบประมาณเพียงพอก็จะทำห้องปฏิบัติการต่างๆ ให้ครบรวมทั้งห้องศิลปะให้มีสภาพที่ดีกว่าเป็นอยู่ และจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ทั่วไปให้ครบ เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

- นายกฤษดา มีอิสระ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านลาดพร้าว : โรงเรียนขนาดกลาง

พัฒนาห้องเรียนโดยการจัดซื้อ วัสดุอุปกรณ์ด้านศิลปะให้ครบ ไม่ให้ขาดแคลน ทำบัญชีการเบิกจ่ายต่างๆ และมีคณะกรรมการรับผิดชอบค่าใช้จ่าย เพราะครูคนเดียวไม่สามารถพัฒนาห้องเรียนด้วยตัวคนเดียวได้ แต่ต้องร่วมมือกันในหลายๆ ฝ่ายเพื่อการพัฒนาดูแลห้องเรียน

- นายธีระยุทธ สมบูรณ์สุข รองผู้อำนวยการโรงเรียนลำสาละ (ราษฎร์บำรุง) :

โรงเรียนขนาดกลาง

จัดทำแผนพัฒนาห้องเรียนและห้องปฏิบัติการทุกห้อง รวมทั้งห้องเรียนศิลปะ โดยต้องปรับปรุงไม่ให้ห้องเรียนดูเก่าหรือโทรม โดยการทาสีใหม่ ตกแต่งให้ทันสมัย รวมถึงการส่งครูผู้สอนไปอบรม ครูอยากไปอบรมที่ไหนผู้บริหารก็ต้องสนับสนุน เพราะจะต้องพัฒนาทั้งครูและห้องเรียนไปพร้อมกัน

- นางสาวสายสุณี ศรีเสถียร รองผู้อำนวยการโรงเรียนจินดาบำรุง : โรงเรียนขนาดใหญ่

ใหญ่

จะต้องจัดเตรียมนโยบายโดยระบุให้มีการจัดเตรียมห้องศิลปะโดยเฉพาะ จัดวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่จะเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ควรมีคอมพิวเตอร์หรือเทคโนโลยีที่ช่วยส่งเสริมการสอนไว้ในห้องเรียน พยายามพัฒนาห้องเรียนศิลปะให้ดูมีเอกลักษณ์โดยสามารถรู้ได้ว่าเป็นห้องศิลปะและเป็นสถานที่ที่จะแสดงผลงานที่ได้รับรางวัล และที่สำคัญจะต้องมีงบประมาณสนับสนุน เพราะถ้ามีนโยบายแต่ติดขัดเรื่องงบประมาณก็ไม่สามารถทำสิ่งที่คาดหวังให้ประสบผลสำเร็จได้

- นางสาวคำพร กองเตย รองผู้อำนวยการโรงเรียนคลองปากหลัก : โรงเรียนขนาดใหญ่

ใหญ่

พยายามให้ครูผู้สอนและนักเรียนช่วยกันจัดห้องเรียน เพื่อให้เป็นห้องเรียนที่น่าเรียน เป็นโลกของเขา ที่สำคัญต้องมีสื่อและนวัตกรรมที่เหมาะสมแก่การเรียนการสอน พร้อมเปิดโอกาสให้คนข้างนอกได้เข้าชม และมีการแสดงผลงาน

โดยสรุปแล้วผู้บริหารสถานศึกษาให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายการใช้ห้องเรียนและห้องปฏิบัติการในด้านการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษาสรุปได้ว่า ห้องเรียนจะต้องเป็น

แหล่งเรียนรู้ ซึ่งควรจะมีครบทุกกลุ่มสาระ โดยห้องปฏิบัติการควรมีการจัดตารางการใช้ห้องและมีครูประจำห้องเรียน ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ ครูที่จบด้านศิลปะโดยตรง รองลงมาได้แก่ ความพร้อมของสถานที่ มีวัสดุอุปกรณ์ศิลปะครบครัน รวมถึงแผนการสอนที่ครูได้จัดเตรียมไว้ ในส่วนลักษณะของห้องเรียนศิลปะที่เหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาชั้นนั้น ควรเป็นห้องเรียนที่โล่งโปร่ง แสงสว่างเพียงพอ มีขนาดใหญ่กว่าห้องเรียนปกติ พร้อมด้วยสื่อและวัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะ

ผู้บริหารสถานศึกษาทุกคนให้ความสำคัญต่อห้องเรียนศิลปะ โดยจะสนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อให้ครูได้ใช้จัดการห้องเรียน และเชื่อว่าห้องเรียนศิลปะมีความจำเป็นต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ เพราะห้องเรียนเรียนศิลปะเป็นแหล่งรวบรวมอุปกรณ์ทางศิลปะ สะดวกต่อการปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลาย อีกทั้งนักเรียนยังได้เปลี่ยนบรรยากาศเพื่อซึมซับความเป็นศิลปะอีกด้วย ส่วนปัจจัยสำคัญที่มีความสอดคล้องกับการจัดห้องศิลปะนั้น ได้แก่ ความคิดของครูว่าควรจัดห้องเรียนอย่างไรที่จะเอื้อต่อการเรียนการสอน รองลงมาคืองบประมาณสนับสนุนในการจัดซื้อสิ่งจำเป็นต่างๆ และสถานที่ที่มีความเหมาะสมในการจัดห้องเรียนศิลปะ ในด้านแนวทางในการพัฒนาห้องศิลปะผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่า จะต้องมีการจัดสื่อและอุปกรณ์ทางศิลปะให้ครบพร้อมทำแผนพัฒนาห้องเรียนให้ดูใหม่เสมอ ไม่เสื่อมโทรม โดยครูและนักเรียนควรมีส่วนร่วมในการจัดตกแต่งห้องเรียน

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาระดับประถมศึกษา
โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร และผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับการจัดห้องเรียนศิลปะใน
โรงเรียนประถมศึกษา

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์
ตารางที่ 8 ค่าความถี่และร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ (n=20)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	13	65.00
หญิง	7	35.00
2. อายุ		
21 – 30 ปี	3	15.00
31 – 40 ปี	8	40.00
41 – 50 ปี	4	20.00
51 – 60 ปี	5	25.00
3. ตำแหน่ง/หน้าที่รับผิดชอบ		
ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา	15	75.00
วิศวกร	2	10.00
สถาปนิก	2	10.00
นักออกแบบตกแต่งภายใน	1	5.00
4. วุฒิการศึกษา		
ปริญญาตรี	17	85.00
ปริญญาโท	3	15.00
5. ประสบการณ์ในการทำงาน		
1 – 10 ปี	9	45.00
11 – 20 ปี	3	15.00
21 – 30 ปี	7	35.00
31 – 40 ปี	1	5.00

จากตารางที่ 8 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ให้การสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ดังนี้

เพศ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (13 คน) คิดเป็นร้อยละ 65.00 เป็นเพศหญิง (7 คน) คิดเป็นร้อยละ 35.00

อายุ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 31 – 40 ปี (8 คน) คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมา อยู่ในช่วงอายุ 51 – 60 ปี (5 คน) คิดเป็นร้อยละ 25.00 อยู่ในช่วงอายุ 41 – 50 ปี (4 คน) คิดเป็นร้อยละ 20.00 และอยู่ในช่วงอายุ 21 – 30 ปี (3 คน) คิดเป็นร้อยละ 15.00 ตามลำดับ

ตำแหน่ง/หน้าที่รับผิดชอบ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีหน้าที่เป็นครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา (15 คน) คิดเป็นร้อยละ 75.00 รองลงมา เป็นวิศวกร (2 คน) คิดเป็นร้อยละ 10.00 สถาปนิก (2 คน) คิดเป็นร้อยละ 10.00 และนักออกแบบตกแต่งภายใน (1 คน) คิดเป็นร้อยละ 5.00 ตามลำดับ

วุฒิการศึกษา ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี (17 คน) คิดเป็นร้อยละ 85.00 ซึ่งส่วนมากจบการศึกษาในสาขา ศิลปศึกษา ทัศนศิลป์ จิตรกรรม ออกแบบภายใน รองลงมาคือระดับปริญญาโท (3 คน) คิดเป็นร้อยละ 15.00 ซึ่งจบการศึกษาในสาขา บริหาร การศึกษา

ประสบการณ์ในการทำงาน ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานอยู่ในช่วง 1 – 10 ปี (9 คน) คิดเป็นร้อยละ 45.00 รองลงมาอยู่ในช่วง 21 – 30 ปี (7 คน) คิดเป็นร้อยละ 35.00 อยู่ในช่วง 11 – 20 ปี (3 คน) คิดเป็นร้อยละ 15.00 และอยู่ในช่วง 31 – 40 ปี (1 คน) คิดเป็นร้อยละ 5.00 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดห้องเรียนศิลปะในระดับชั้น
ประถมศึกษา ของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญ

ตารางที่ 9 ค่าความถี่และร้อยละเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญ
ในการจัดห้องเรียนศิลปะทางด้านกายภาพ จำแนกตามด้านลักษณะและขนาดของห้องเรียน
ศิลปะ (n=20)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. ความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญ		
ขนาดของห้องเรียนศิลปะ		
- ขนาดของห้องเรียนศิลปะควรมีขนาดห้องครึ่งถึงสองห้องเรียน ติดต่อกัน โดยขนาดห้องเรียนหนึ่งห้องจะเป็นไปตามมาตรฐาน ของอาคารเรียนโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร	11	78.57
- เป็นห้องเรียนศิลปะเฉพาะ ขนาดเท่าห้องเรียนทั่วไปเป็นอย่างน้อย	3	21.43
ลักษณะภายในของห้องเรียนศิลปะ		
- เป็นห้องที่โล่งโปร่ง มีการระบายอากาศได้ดี	16	36.36
- ผนังห้องควรเป็นคอนกรีตในลักษณะเรียบ ไม่สะท้อนแสง	7	15.90
- เป็นห้องเรียนที่มีแสงสว่างเพียงพอ สามารถปรับความสว่างและ ปิด / เปิด ได้	6	13.64
- พื้นห้องเรียนควรเป็นปูซีเมนต์ขัดมันเรียบ	6	13.64
- จัดห้องเรียนแยกเฉพาะแต่ละกิจกรรม เช่นห้องวาดรูป ห้องงานปั้น ห้องงานภาพพิมพ์	3	6.82
- พื้นห้องเรียนควรปูด้วยกระเบื้อง	3	6.82
- พื้นห้องเรียนควรปูด้วยเสื่อน้ำมัน	2	4.55
- พื้นห้องควรเล่นระดับเพื่อให้นักเรียนมีความรู้สึกสนุกและมีอารมณ์ ร่วมกับพื้นที่ในห้องเรียน	1	2.27
ตำแหน่งของห้องเรียนศิลปะ		
- ห้องเรียนควรอยู่ชั้นล่างเพื่อแบ่งห้องออกเป็นสองส่วน คือส่วนหนึ่ง อยู่ในพื้นที่ธรรมชาติ อีกส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่ในห้องเรียน และอยู่ใกล้ จุดชำระล้าง	8	80.00

ตารางที่ 9 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
- ห้องเรียนศิลปะควรอยู่ชั้นบนเพราะเป็นส่วนที่สูงบ คนไม่พลุกพล่าน	2	20.00
2. ลักษณะและขนาดของห้องเรียนศิลปะที่เป็นอยู่เป็นอย่างไร		
- ห้องเรียนศิลปะที่เป็นอยู่เป็นห้องที่ดัดแปลงจากห้องเรียนปกติ	6	19.35
- ห้องเรียนศิลปะเป็นห้องเรียนปกติห้องเดียว มีพื้นที่ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติกิจกรรม	5	16.13
- ห้องเรียนศิลปะที่เป็นอยู่เป็นห้องที่นิ่งเรียบ ไม่กระตุ้นความคิด	4	12.90
- ห้องเรียนศิลปะอยู่ชั้นบน ไกลจุดชำระล้างและไม่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ	4	12.90
- ขาดงบประมาณในการสร้างห้องเรียนศิลปะ	3	9.68
- ห้องเรียนศิลปะใช้ร่วมกับวิชาอื่น	3	9.68
- พื้นห้องทำด้วยวัสดุที่ทำให้ความสะอาดยาก	3	9.68
- การมีห้องเรียนศิลปะเฉพาะจะสะดวกในการเก็บรวบรวมวัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะ	2	6.45
- พื้นห้องเป็นไม้จะมีการรั่วซึมเมื่อพื้นเปียกน้ำ	1	3.23
3. แนวทางแก้ไข / ข้อเสนอแนะ		
- พานักเรียนไปปฏิบัติกิจกรรมนอกห้องเรียนในบางโอกาส	3	27.27
- พื้นควรจะเป็นปูนหรือเสื่อน้ำมัน	3	27.27
- ตั้งงบประมาณเผื่อไว้สำหรับการจัดห้องเรียนศิลปะ	2	18.18
- ควรออกแบบเป็นอาคารเรียนศิลปะหรือออกแบบสำหรับวิชาศิลปะศึกษาโดยเฉพาะ	2	18.18
- ปรับภูมิทัศน์ของห้องเรียนโดยนำธรรมชาติมาตกแต่งห้อง	1	9.10

จากตารางที่ 9 ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นถึงการจัดห้องเรียนในด้านลักษณะและขนาดของห้องเรียนศิลปะไว้ ดังนี้

ขนาดของห้องเรียนศิลปะ ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นว่า ขนาดของห้องเรียนศิลปะควรมีขนาดห้องครึ่งถึงสองห้องเรียนติดต่อกัน โดยขนาดห้องเรียนหนึ่งห้องจะเป็นไปตามมาตรฐานของอาคารเรียนโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร (11 คน) เป็นห้องเรียนศิลปะเฉพาะขนาดเท่าห้องเรียนทั่วไปเป็นอย่างน้อย (3 คน)

ลักษณะภายในของห้องเรียนศิลปะ ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นว่า เป็นห้องที่โล่งโปร่ง มีการระบายอากาศได้ดี (16 คน) ผนังห้องควรเป็นคอนกรีตในลักษณะเรียบ ไม่สะท้อนแสง (7 คน) เป็นห้องเรียนที่มีแสงสว่างเพียงพอ สามารถรับความสว่างและปิด / เปิด ได้ (6 คน) พื้นห้องเรียนควรเป็นปูนซีเมนต์ขัดมันเรียบ (6 คน) จัดห้องเรียนแยกเฉพาะแต่ละกิจกรรม เช่น ห้องวาดรูป ห้องงานปั้น ห้องงานภาพพิมพ์ (3 คน) พื้นห้องเรียนควรปูด้วยกระเบื้อง (3 คน) พื้นห้องเรียนควรปูด้วยเสื่อน้ำมัน (2 คน) และพื้นห้องควรเล่นระดับเพื่อให้นักเรียนมีความรู้สึกสนุก และมีอารมณ์ร่วมกับพื้นที่ในห้องเรียน (1 คน)

ตำแหน่งของห้องเรียนศิลปะ ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นว่า ห้องเรียนควรอยู่ชั้นล่าง เพื่อแบ่งห้องออกเป็นสองส่วน คือส่วนหนึ่งอยู่ในพื้นที่ธรรมชาติ อีกส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่ในห้องเรียน และอยู่ใกล้จุดชำระล้าง (8 คน) และห้องเรียนศิลปะควรอยู่ชั้นบนเพราะเป็นส่วนที่สงบ คนไม่พลุกพล่าน (2 คน)

ลักษณะและขนาดของห้องเรียนศิลปะที่เป็นอยู่ ได้แก่ ห้องเรียนศิลปะที่เป็นอยู่เป็นห้องที่ดัดแปลงจากห้องเรียนปกติ (6 คน) ห้องเรียนศิลปะเป็นห้องเรียนปกติห้องเดียว มีพื้นที่ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติกิจกรรม (5 คน) ห้องเรียนศิลปะที่เป็นอยู่เป็นห้องที่นิ่งเรียบ ไม่กระตุ้นความคิด (4 คน) ห้องเรียนศิลปะอยู่ชั้นบน ใกล้จุดชำระล้างและไม่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ (4 คน) ขนาดงบประมาณในการสร้างห้องเรียนศิลปะ (3 คน) ห้องเรียนศิลปะใช้ร่วมกับวิชาอื่น (3 คน) พื้นห้องทำด้วยวัสดุที่ทำความสะอาดยาก (3 คน) การมีห้องเรียนศิลปะเฉพาะจะสะดวกในการเก็บรวบรวมวัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะ (2 คน) และพื้นห้องเป็นไม้จะมีการรั่วซึมเมื่อพื้นเปียกน้ำ (1 คน)

ผู้ให้สัมภาษณ์ได้เสนอแนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะไว้ ดังนี้ พานักเรียนไปปฏิบัติกิจกรรมนอกห้องเรียนในบางโอกาส (3 คน) พื้นห้องเรียนควรจะเป็นปูนหรือเสื่อน้ำมัน (3 คน) ตั้งงบประมาณเพื่อไว้สำหรับการจัดห้องเรียนศิลปะ (2 คน) ควรออกแบบเป็นอาคารเรียนศิลปะหรือออกแบบสำหรับวิชาศิลปะศึกษาโดยเฉพาะ (2 คน) และปรับภูมิทัศน์ของห้องเรียนโดยนำธรรมชาติมาตกแต่งห้อง (1 คน)

ตารางที่ 10 ค่าความถี่และร้อยละเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาและ
ผู้เชี่ยวชาญในการจัดห้องเรียนศิลปะทางด้านกายภาพ จำแนกตามด้านการจัดสภาพแวดล้อม
ภายในห้องเรียน (n=20)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. ความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญ		
ด้านแสงและอุณหภูมิ		
- ห้องศิลปะไม่ควรติดตั้งเครื่องปรับอากาศ แต่ควรมีพัดลมและ หน้าต่างเพื่อระบายอากาศ	15	83.33
- แสงควรเข้ามาจากทิศเหนือหรือทิศใต้ ไม่ควรได้รับแสงโดยตรงจาก ดวงอาทิตย์	3	16.67
ผนังของห้องเรียน		
- ผนังห้องควรเป็นสีอ่อน เพราะจะตกแต่งได้ง่ายและสีจะไม่ติดกับ ผลงานศิลปะที่ตกแต่งห้องเรียน	7	58.33
- ผนังห้องตกแต่งด้วยสีเส้นที่สดใส มีการวาดรูปตกแต่งผนังห้อง	5	41.67
การจัดพื้นที่ในห้องเรียนศิลปะ		
- จัดพื้นที่ใช้สอยให้มีมุมสำหรับเก็บวัสดุอุปกรณ์เพื่อให้นักเรียนหยิบ ไปใช้ได้เอง จัดพื้นที่ปฏิบัติงานแยกส่วนไว้ชัดเจน	12	21.43
- ควรมีส่วนชำระล้าง เช่น อ่างล้างมือ ล้างอุปกรณ์ มีผ้าเช็ดมือไว้ให้ พร้อมโดยจะอยู่หน้าห้องเรียนหรือภายในห้องเรียนก็ได้	11	19.64
- ควรจัดโต๊ะเรียนเป็นกลุ่ม	10	17.86
- ภายในห้องควรมีบอร์ดแสดงผลงานของนักเรียน	9	16.07
- ให้นักเรียนทำงานกับพื้นห้อง เพราะโต๊ะจะจำกัดพื้นที่ทำงานของ นักเรียนและนักเรียนสามารถปรับเปลี่ยนอิริยาบถได้	6	10.71
- ห้องเรียนศิลปะควรตกแต่งด้วยผลงานศิลปะ และผลงานของ นักเรียนรอบๆ ห้อง พร้อมจัดมุมเสริมความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมศิลปะ	3	5.36
- มีพื้นที่เก็บผลงานหรือตากผลงานของนักเรียน	3	5.36
- จัดมุมหนังสือให้ความรู้	2	3.57

ตารางที่ 10 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
วัสดุอุปกรณ์		
- อุปกรณ์พื้นฐานที่ควรมีอยู่ในห้องเรียนศิลปะได้แก่ แผ่นกระดาน รองวาด สีชอล์ก สีน้ำ พู่กัน จานสี กระจกสี กระจกวาดรูป ภาชนะใส่น้ำ	11	27.50
- โต๊ะเรียนควรมีขนาดเล็กเช่น โต๊ะญี่ปุ่น โดยให้นั่งเรียนกับพื้น เพราะ สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมตามแต่ละกิจกรรมได้	10	25.00
- ควรมีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์จัดไว้เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องเล่นแผ่น ซีดี ดีวีดี โทรทัศน์ เพื่อใช้สำหรับการสอนบางประเภท	9	22.50
- โต๊ะเรียนควรมีขนาดกว้างพอที่จะวางชิ้นงานและเครื่องมือ สามารถ ปรับระดับได้ตามวัยของผู้เรียน และมีสำหรับเก็บสิ่งของได้ด้วย	8	20.00
- โต๊ะเรียนควรจัดทำเป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมูเพื่ออำนวยความสะดวกให้ ทำงานเป็นกลุ่มและเดี่ยวได้สะดวก	2	5.00
2. การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนที่เป็นอยู่เป็นอย่างไร		
- ไม่มีส่วนชำระล้างในห้องเรียนหรือบริเวณใกล้เคียงห้องเรียนศิลปะ	10	30.30
- ขาดแคลนอุปกรณ์ทำงานศิลปะ	8	24.24
- โต๊ะ เก้าอี้ในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะไม่เหมาะสมกับนักเรียน	5	15.15
- ห้องเรียนศิลปะที่เป็นอยู่โปร่ง โฉง สบายดี	4	12.12
- โต๊ะเรียนสภาพเก่าและไม่เพียงพอกับนักเรียน	3	9.10
- ไม่มีบริเวณสำหรับเก็บผลงานที่สำเร็จแล้ว	2	6.06
- ขาดแคลนผลงานศิลปะให้นักเรียนได้ดูเป็นตัวอย่าง	1	3.03
3. แนวทางแก้ไข / ข้อเสนอแนะ		
- ควรจัดส่วนชำระล้างในห้องเรียนหรือหน้าห้องเรียน	6	27.27
- ครูจัดเตรียมอุปกรณ์เป็นส่วนกลางให้เด็กยืม	5	22.73
- ให้นักเรียนไปซื้ออุปกรณ์ที่สหกรณ์โรงเรียน	3	13.64
- ให้นักเรียนนำกระป๋องไปใส่น้ำเพื่อไว้ใช้ล้างอุปกรณ์	3	13.64
- ครูผู้สอนควรเบี่ยงงบประมาณการจัดซื้อจากทางโรงเรียน	2	9.10
- ใช้สิ่งที่อยู่รอบตัวมาใช้สร้างงานศิลปะ	1	4.54

ตารางที่ 10 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
- ครูควรเลือกใช้สีที่ใช้ได้นาน ไม่เสี้ง่าย	1	4.54
- ให้นักเรียนกระจายไปทำงานบนพื้น หรือหน้าห้องเรียน ในกรณีพื้นที่ ไม่เพียงพอ	1	4.54

จากตารางที่ 10 ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นถึงการจัดห้องเรียนศิลปะในด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนไว้ ดังนี้

ด้านแสงและอุณหภูมิ ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นว่า ห้องศิลปะไม่ควรติดตั้งเครื่องปรับอากาศ แต่ควรมีพัดลมและหน้าต่างเพื่อระบายอากาศ (15 คน) แสงควรเข้ามาจากทิศเหนือหรือทิศใต้ ไม่ควรได้รับแสงโดยตรงจากดวงอาทิตย์ (3 คน)

ผนังของห้องเรียน ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นว่า ผนังห้องควรเป็นสีอ่อน เพราะจะตกแต่งได้ง่ายและสีจะไม่ติดกับผลงานศิลปะที่ตกแต่งห้องเรียน (7 คน) ผนังห้องตกแต่งด้วยสีสดใส มีการวาดรูปตกแต่งผนังห้อง (5 คน)

การจัดพื้นที่ในห้องเรียนศิลปะ ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นว่า จัดพื้นที่ใช้สอยให้มีมุมสำหรับเก็บวัสดุอุปกรณ์เพื่อให้นักเรียนหยิบไปใช้ได้เอง จัดพื้นที่ปฏิบัติงานแยกส่วนไว้ชัดเจน (12 คน) ควรมีสวนข้างล่าง เช่น อ่างล้างมือ ล้างอุปกรณ์ มีผ้าเช็ดมือไว้ให้พร้อมโดยจะอยู่หน้าห้องเรียนหรือภายในห้องเรียนก็ได้ (11 คน) ควรจัดโต๊ะเรียนเป็นกลุ่ม (10 คน) ภายในห้องควรมีบอร์ดแสดงผลงานของนักเรียน (9 คน) ให้นักเรียนทำงานกับพื้นห้อง เพราะโต๊ะจะจำกัดพื้นที่ทำงานของนักเรียนและนักเรียนสามารถปรับเปลี่ยนอิริยาบถได้ (6 คน) ห้องเรียนศิลปะควรตกแต่งด้วยผลงานศิลปะ และผลงานของนักเรียนรอบๆ ห้อง พร้อมจัดมุมเสริมความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมศิลปะ (3 คน) มีพื้นที่เก็บผลงานหรือตากผลงานของนักเรียน (3 คน) และจัดมุมหนังสือให้ความรู้ (2 คน)

วัสดุอุปกรณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นว่า อุปกรณ์พื้นฐานที่ควรมีอยู่ในห้องเรียนศิลปะได้แก่ แผ่นกระดาษรองวาด สีชอล์ก สีน้ำ พู่กัน จานสี กระดาษสี กระดาษวาดรูป ภาชนะใส่น้ำ (11 คน) โต๊ะเรียนควรมีขนาดเล็กเช่น โต๊ะญี่ปุ่น โดยให้นั่งเรียนกับพื้น เพราะสามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมตามแต่ละกิจกรรมได้ (10 คน) ควรมีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์จัดไว้เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องเล่นแผ่นซีดี ดีวีดี โทรแทคส์ เพื่อใช้สำหรับสื่อการสอนบางประเภท (9 คน) โต๊ะ

เรียนควรมีขนาดกว้างพอที่จะวางชิ้นงานและเครื่องมือ สามารถปรับระดับได้ตามวัยของผู้เรียน และมีสำหรับเก็บสิ่งของได้ด้วย (8 คน) โต๊ะเรียนควรจัดทำเป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมูเพื่อง่ายต่อการจัดโต๊ะให้ทำงานเป็นกลุ่มและเดี่ยวได้สะดวก (2 คน)

การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนที่เป็นอยู่ ได้แก่ ไม่มีส่วนชำระล้างในห้องเรียนหรือบริเวณใกล้เคียงห้องเรียนศิลปะ (10 คน) ขาดแคลนอุปกรณ์ทำงานศิลปะ (8 คน) โต๊ะเก้าอี้ในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะไม่เหมาะสมกับนักเรียน (5 คน) ห้องเรียนศิลปะที่เป็นอยู่โปร่ง โฉง สบายดี (4 คน) โต๊ะเรียนสภาพเก่าและไม่เพียงพอกับนักเรียน (3 คน) ไม่มีบริเวณสำหรับเก็บผลงานที่สำเร็จแล้ว (2 คน) และขาดแคลนผลงานศิลปะให้นักเรียนได้ดูเป็นตัวอย่าง (1 คน)

ผู้ให้สัมภาษณ์ได้เสนอแนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะไว้ ดังนี้ ควรจัดส่วนชำระล้างในห้องเรียนหรือหน้าห้องเรียน (6 คน) ครูจัดเตรียมอุปกรณ์เป็นส่วนกลางให้เด็กยืม (5 คน) ให้นักเรียนไปซื้ออุปกรณ์ที่สหกรณ์โรงเรียน (3 คน) ให้นักเรียนนำกระป๋องไปใส่น้ำเพื่อไว้ใช้ล้างอุปกรณ์ (3 คน) ครูผู้สอนควรเบี่ยงงบประมาณการจัดซื้อจากทางโรงเรียน (2 คน) ใช้สิ่งที่อยู่รอบตัวมาใช้สร้างงานศิลปะ (1 คน) ครูควรเลือกใช้สีที่ใช้ได้นาน ไม่เสียง่าย (1 คน) และให้นักเรียนกระจายไปทำงานบนพื้น หรือหน้าห้องเรียน ในกรณีพื้นที่ไม่เพียงพอ (1 คน)

ตารางที่ 11 ค่าความถี่และร้อยละเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญในการจัดห้องเรียนศิลปะทางด้านกายภาพ จำแนกตามด้านสื่อการสอน (n=20)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. ความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญ		
- สื่อการสอนที่ใช้ควรเป็นของจริง สามารถจับต้องได้ เช่น สิ่งของต่างๆ ผลไม้จริง เป็นต้น	15	18.75
- สื่อการสอนที่ใช้ควรเป็นผลงานหรือตัวอย่างชิ้นงานที่สำเร็จแล้ว เพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้นักเรียนทำงานให้สำเร็จ	14	17.50
- ควรมีสื่ออิเล็กทรอนิกส์เข้ามามีส่วนช่วยในการเรียนการสอนเช่น สื่อ วีดีทัศน์ แผ่นซีดี ดีวีดี การสอนศิลปะ	10	12.50
- ครูควรเป็นผู้ผลิตสื่อการสอนด้วยตัวเอง โดยสื่อการสอนจะต้องมีความทันสมัยอยู่เสมอ ครูสามารถนำสิ่งรอบตัวมาใช้เป็นสื่อการสอนได้	9	11.25
- สื่อการสอนที่มาจากธรรมชาติ เช่น ดอกไม้ ใบไม้ กิ่งไม้ เป็นต้น	9	11.25
- สื่อการสอนควรมีความหลากหลาย เพียงพอ และสอดคล้องกับเนื้อหาที่สอน	8	10.00
- ควรมีหนังสือเรียนหรือเอกสารประกอบการเรียน	7	8.75
- ในห้องเรียนศิลปะควรมีสื่อจำลอง เช่น หุ่นปูนปลาสเตอร์ รูปทรงเรขาคณิต เป็นต้น	5	6.25
- ไม่ควรใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์เข้ามาช่วยในการเรียนการสอนเพราะจะทำให้นักเรียนสมาธิสั้น	3	3.75
2. สื่อการสอนที่เป็นอยู่เป็นอย่างไร		
- สื่อการสอนที่มีอยู่เหมาะสมสำหรับการเรียนการสอน	6	28.57
- สื่อการสอนบางอย่างขาดประสิทธิภาพและล้ำสมัย	4	19.05
- สื่อการสอนไม่เพียงพอและไม่เหมาะสมกับเนื้อหา	3	14.29
- หนังสือเรียนไม่เพียงพอกับนักเรียน	3	14.29
- ครูผู้สอนบางส่วนใช้สื่อการสอนประเภทอิเล็กทรอนิกส์ไม่เป็น	2	9.52
- สื่อการสอนที่มีอยู่นักเรียนสามารถสัมผัสและเห็นได้จริง	2	9.52
- มีสื่อการสอนประเภทแผ่นซีดี ดีวีดี แต่ขาดอุปกรณ์การเปิด	1	4.76

ตารางที่ 11 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
3. แนวทางแก้ไข / ข้อเสนอแนะ		
- ครูควรมหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อนำมาผลิตสื่อการสอน	7	31.81
- ครูสามารถใช้สิ่งรอบๆ ตัวมาใช้เป็นสื่อการสอนได้	4	18.18
- ใช้เทคโนโลยีหรือจัดหาคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในห้องเรียนศิลปะ	3	13.64
- ต้องปรับปรุงสื่อการสอนให้ทันสมัยอยู่เสมอ	3	13.64
- นักเรียนใช้หนังสือเรียนของรุ่นพี่	2	9.09
- ครูควรจัดซื้อหรือจัดหาสื่อการสอนที่แปลกใหม่	2	9.09
- ผู้ที่เกี่ยวข้องควรจัดทำสื่อการสอนให้พร้อมก่อนประกาศใช้หลักสูตร	1	4.55

จากตารางที่ 11 ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นในการจัดห้องเรียนศิลปะ ในด้านสื่อการสอนไว้ ดังนี้ สื่อการสอนที่ใช้ควรเป็นของจริง สามารถจับต้องได้ เช่น สิ่งของต่างๆ ผลไม้จริง เป็นต้น (15 คน) สื่อการสอนที่ใช้ควรเป็นผลงานหรือตัวอย่างชิ้นงานที่สำเร็จแล้วเพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้นักเรียนทำงานให้สำเร็จ (14 คน) ควรมีสื่ออิเล็กทรอนิกส์เข้ามาช่วยในการเรียนการสอนเช่น สื่อวีดิทัศน์ แผ่นซีดี ดีวีดี การสอนศิลปะ (10 คน) ครูควรเป็นผู้ผลิตสื่อการสอนด้วยตัวเอง โดยสื่อการสอนจะต้องทันสมัยอยู่เสมอ ครูสามารถนำสิ่งรอบตัวมาใช้เป็นสื่อการสอนได้ (9 คน) สื่อการสอนที่มาจากธรรมชาติเช่น ดอกไม้ ใบไม้ กิ่งไม้ เป็นต้น (9 คน) สื่อการสอนควรมีความหลากหลาย เพียงพอ และสอดคล้องกับเนื้อหาที่สอน (8 คน) ควรมีหนังสือเรียนหรือเอกสารประกอบการเรียน (7 คน) ในห้องเรียนศิลปะควรมีสื่อจำลอง เช่น หุ่นปูนปลาสเตอร์ รูปทรงเรขาคณิต เป็นต้น (5 คน) และไม่ควรรใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์เข้ามาช่วยในการเรียนการสอนเพราะจะทำให้ นักเรียนสมาธิสั้น (3 คน)

สื่อการสอนที่เป็นอยู่ได้แก่ สื่อการสอนที่มีอยู่เหมาะสมสำหรับการเรียนการสอน (6 คน) สื่อการสอนบางอย่างขาดประสิทธิภาพและล้าสมัย (4 คน) สื่อการสอนไม่เพียงพอและไม่เหมาะสมกับเนื้อหา (3 คน) หนังสือเรียนไม่เพียงพอกับนักเรียน (3 คน) ครูผู้สอนบางส่วนใช้สื่อการสอนประเภทอิเล็กทรอนิกส์ไม่เป็น (2 คน) สื่อการสอนที่มีอยู่นักเรียนสามารถสัมผัสและเห็นได้จริง (2 คน) และมีสื่อการสอนประเภทแผ่นซีดี ดีวีดี แต่ขาดอุปกรณ์การเปิด (1 คน)

ผู้ให้สัมภาษณ์ได้เสนอแนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะไว้ ดังนี้ ครูควรมหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อนำมาผลิตสื่อการสอน (7 คน) ครูสามารถใช้สิ่งรอบๆ ตัวมาใช้เป็นสื่อการสอนได้ (4 คน) ใช้

เทคโนโลยีหรือจัดหาคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในห้องเรียนศิลปะ (3 คน) ต้องปรับปรุงสื่อการสอนให้ทันสมัยอยู่เสมอ (3 คน) นักเรียนใช้หนังสือเรียนของรุ่นพี่ (2 คน) ครูควรจัดซื้อหรือจัดหาสื่อการสอนที่แปลกใหม่ (2 คน) ผู้ที่เกี่ยวข้องควรจัดทำสื่อการสอนให้พร้อมก่อนประกาศใช้หลักสูตร (1 คน)

ตารางที่ 12 ค่าความถี่และร้อยละเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญในการจัดห้องเรียนศิลปะทางด้านกายภาพ จำแนกตามด้านการใช้และการดูแลห้องเรียน (n=20)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. ความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญ		
- ควรจัดเวรทำความสะอาดให้นักเรียนช่วยกันทำความสะอาดหลังเลิกเรียนทุกครั้ง โดยมีครูคอยสังเกตและให้คำชี้แนะ	18	41.86
- ฝึกให้นักเรียนเก็บเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ให้เป็นระเบียบเรียบร้อยหลังเลิกเรียน พร้อมปลูกฝังให้รู้จักการเก็บรักษาอุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพที่ดี	9	20.93
- ครูจะต้องคอยเป็นผู้ควบคุมดูแล สร้างกฎกติกาของห้องเรียน	4	9.30
- มอบรางวัลหรือให้คะแนนแก่นักเรียนเพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ	4	9.30
- ควรมีอ่างน้ำสำหรับใช้ล้างมือและล้างวัสดุอุปกรณ์ภายในห้องเรียนศิลปะ	4	9.30
- ครูผู้สอนจะต้องคอยเปลี่ยนแปลงบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ความรู้สึกละเอียดอ่อน	2	4.65
- ถึงขยะควรวางไว้ตรงมุมหน้าห้องเรียน เพราะครูสามารถควบคุมนักเรียนที่มาใช้ให้เกิดความเรียบร้อยได้โดยหลักการทางจิตวิทยา	1	2.33
- ควรจัดตั้งคณะกรรมการประเมินห้องเรียนอยู่อย่างสม่ำเสมอ	1	2.33
2. การใช้และการดูแลห้องเรียนที่เป็นอยู่เป็นอย่างไร		
- นักเรียนมีความรับผิดชอบในการดูแลทำความสะอาดห้องเรียน	8	38.09
- นักเรียนช่วยกันทำความสะอาดแต่ยังไม่เรียบร้อยและสะอาดพอ	4	19.05
- นักเรียนไม่สามารถช่วยทำความสะอาด เพราะต้องไปเรียนวิชาต่อไป	3	14.29
- มีตู้เก็บอุปกรณ์เป็นสัดส่วนดี	3	14.29

ตารางที่ 12 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
- นักเรียนบางคนไม่ช่วยทำความสะอาด	2	9.52
- กิจกรรมบางอย่างทำให้ห้องเรียนเกิดความสกปรก	1	4.76
3. แนวทางแก้ไข / ข้อเสนอแนะ		
- ครูต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลห้องเรียน	7	38.89
- ชมเชยหรือมอบรางวัลให้นักเรียนที่ทำความดีหรือมีความรับผิดชอบ	6	33.33
- ชี้ให้เห็นตัวอย่างที่ดี	2	11.11
- จัดอุปกรณ์ทำความสะอาดให้อยู่ในที่ที่หยิบใช้ได้สะดวก	2	11.11
- ค่อยๆ สอนและแนะนำนักเรียนที่ไม่ช่วยเพื่อน	1	5.56

จากตารางที่ 12 ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นถึงการจัดห้องเรียนศิลปะในด้านการใช้และการดูแลห้องเรียนไว้ ดังนี้ ควรจัดเวรทำความสะอาดให้นักเรียนช่วยกันทำความสะอาดหลังเลิกเรียนทุกครั้ง โดยมีครูคอยสังเกตและให้คำชี้แนะ (18 คน) ฝึกให้นักเรียนเก็บเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ให้เป็นระเบียบเรียบร้อยหลังเลิกเรียน พร้อมปลูกฝังให้รู้จักการเก็บรักษาอุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพที่ดี (9 คน) ครูจะต้องคอยเป็นผู้ควบคุมดูแล สร้างกฎกติกาของห้องเรียน (4 คน) มอบรางวัลหรือให้คะแนนแก่นักเรียนเพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ (4 คน) ควรมีอ่างน้ำสำหรับใช้ล้างมือและล้างวัสดุอุปกรณ์ภายในห้องเรียนศิลปะ (4 คน) ครูผู้สอนจะต้องคอยเปลี่ยนแปลงบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ความรู้สึกที่แปลกใหม่ (2 คน) ถึงขณะควรวางไว้ตรงมุมหน้าห้องเรียน เพราะครูสามารถควบคุมนักเรียนที่มาใช้ให้เกิดความเรียบร้อยได้โดยหลักการทางจิตวิทยา (1 คน) และควรจัดตั้งคณะกรรมการประเมินห้องเรียนอยู่อย่างสม่ำเสมอ (1 คน)

การใช้และการดูแลห้องเรียนที่เป็นอยู่ เป็นดังนี้ นักเรียนมีความรับผิดชอบในการดูแลทำความสะอาดห้องเรียน (8 คน) นักเรียนช่วยกันทำความสะอาดแต่ยังไม่เรียบร้อยและสะอาดพอ (4 คน) นักเรียนไม่สามารถช่วยทำความสะอาด เพราะต้องไปเรียนวิชาต่อไป (3 คน) มีผู้เก็บอุปกรณ์เป็นสัดส่วนดี (3 คน) นักเรียนบางคนไม่ช่วยทำความสะอาด (2 คน) และกิจกรรมบางอย่างทำให้ห้องเรียนเกิดความสกปรก (1 คน)

ผู้ให้สัมภาษณ์ได้เสนอแนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะไว้ ดังนี้ ครูต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลห้องเรียน (7 คน) ชมเชยหรือมอบรางวัลให้นักเรียนที่ทำความดีหรือมีความรับผิดชอบ (6 คน)

ชี้ให้เห็นตัวอย่างที่ดี (2 คน) จัดอุปกรณ์ทำความสะอาดให้อยู่ในที่ที่หยิบใช้ได้สะดวก (2 คน)
 ค่อยๆ สอนและแนะนำนักเรียนที่ไม่ช่วยเพื่อน (1 คน)

ตารางที่ 13 ค่าความถี่และร้อยละเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาและ
 ผู้เชี่ยวชาญในการจัดห้องเรียนศิลปะทางด้านสังคม จำแนกตามด้านกิจกรรมการเรียนการสอน
 วิชาศิลปศึกษา (n=20)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. ความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญ		
- วิชาศิลปศึกษาควรมีกิจกรรมวาดรูป ระบายสี ทั้งสีน้ำ สีชอล์ก สีไม้	20	21.28
- ควรมีกิจกรรมการปั้นโดยใช้ดินน้ำมันเพราะสะดวกต่อการจัดหา และมีสีสันทันทีหลากหลาย	15	15.96
- ควรมีกิจกรรมการประดิษฐ์ การแกะสลัก รวมถึงการออกแบบเพื่อ นำไปใช้ได้จริง	14	14.89
- ครูควรสอนตามหลักสูตรแกนกลาง โดยครูจะต้องทำแผนการสอน ให้เหมาะสมตามแต่ละระดับชั้นของนักเรียน	11	11.70
- ควรมีกิจกรรมภาพพิมพ์ หรือการพิมพ์ภาพด้วยวัสดุต่างๆ	10	10.64
- กิจกรรมที่จัดแต่ละกิจกรรมควรให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม	6	6.38
- ควรนำเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาร่วมในการเรียนการสอน เพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของตน	5	5.32
- ควรมีกิจกรรมพับ ฉีก ตัด ปะ	4	4.26
- ครูควรสอดแทรกเรื่องคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระหว่าง การเรียนการสอน	3	3.19
- ควรมีกิจกรรมฝึกให้นักเรียนรู้จักแสดงตกกระทบและการแรงเงา	3	3.19
- ควรบูรณาการกิจกรรมศิลปะเข้ากับกลุ่มสาระอื่นๆ รวมทั้งกิจกรรม ในวันสำคัญต่างๆ	2	2.13
- ครูควรรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนว่าต้องการจะเรียนรู้อะไร หรือสนใจอะไร	1	1.06

ตารางที่ 13 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
2. กิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นอยู่เป็นอย่างไร		
- นักเรียนทำงานไม่เสร็จภายในชั่วโมงเรียน	9	37.50
- กิจกรรมที่มีอยู่ดีอยู่แล้ว เพราะนักเรียนชอบปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ	6	25.00
- เปิดเพลงขณะปฏิบัติกิจกรรมเพื่อสร้างความผ่อนคลาย	3	12.50
- บางครั้งนักเรียนเบื่อกิจกรรมศิลปะ	2	8.33
- ห้องเรียนที่ไม่เอื้อต่อวิชาศิลปะศึกษาก็ไม่สามารถจัดกิจกรรมบางอย่างได้	2	8.33
- นักเรียนบางส่วนไม่มีอุปกรณ์ปฏิบัติกิจกรรม	1	4.17
- โรงเรียนอิสลามจะไม่ค่อยมีกิจกรรมการปั้นเพราะเป็นไปตามหลักศาสนา	1	4.17
3. แนวทางแก้ไข / ข้อเสนอแนะ		
- ให้นักเรียนกลับไปทำงานให้เสร็จที่บ้าน	7	36.84
- ให้แรงเสริมหรือให้รางวัลนักเรียน	3	15.79
- บางกิจกรรมครูควรพานักเรียนไปเรียนนอกห้องเรียน	3	15.79
- ครูควรหมั่นสอบถามความคืบหน้าของงาน	2	10.53
- ปรับขนาดชิ้นงานให้เล็กลง	2	10.53
- ครูบรรยายให้น้อยลงเพื่อมีเวลาให้นักเรียนปฏิบัติงาน	1	5.26
- โรงเรียนอิสลามจะต้องทำलयงานปั้นทันทีเมื่อส่งงานเสร็จ	1	5.26

จากตารางที่ 13 ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นถึงการจัดห้องเรียนศิลปะ ในด้านกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาไว้ ดังนี้ วิชาศิลปะศึกษาควรมีกิจกรรมวาดรูป ระบายสี ทั้งสีน้ำ สีชอล์ก สีไม้ (20 คน) ควรมีกิจกรรมการปั้นโดยใช้ดินน้ำมันเพราะสะดวกต่อการจัดหา และมีสีสันทันทีหลากหลาย (15 คน) ควรมีกิจกรรมการประดิษฐ์ การแกะสลัก รวมถึงการออกแบบเพื่อนำไปใช้ได้จริง (14 คน) ครูควรสอนตามหลักสูตรแกนกลาง โดยครูจะต้องทำแผนการสอนให้เหมาะสมตามแต่ละระดับชั้นของนักเรียน (11 คน) ควรมีกิจกรรมภาพพิมพ์ หรือการพิมพ์ภาพด้วยวัสดุต่างๆ (10 คน) กิจกรรมที่จัดแต่ละกิจกรรมควรให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม (6 คน) ควรนำเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาช่วยในการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้วัฒนธรรมและ

สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของตน (5 คน) ควรมีกิจกรรมพับ ฉีก ตัด ปะ (4 คน) ครูควรสอดแทรกเรื่องคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระหว่างการเรียนการสอน (3 คน) ควรมีกิจกรรมฝึกให้นักเรียนรู้จักแสดงตกกระทบและการแรงเงา (3 คน) ควรบูรณาการกิจกรรมศิลปะเข้ากับกลุ่มสาระอื่นๆ รวมทั้งกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ (2 คน) และครูควรรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนว่าต้องการจะเรียนรู้อะไร หรือสนใจอะไร (1 คน)

กิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นอยู่ เป็นดังนี้ นักเรียนทำงานไม่เสร็จภายในชั่วโมงเรียน (9 คน) กิจกรรมที่มีอยู่ดีอยู่แล้ว เพราะนักเรียนชอบปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ (6 คน) เปิดเพลงขณะปฏิบัติกิจกรรมเพื่อสร้างความผ่อนคลาย (3 คน) บางครั้งนักเรียนเบื่อกิจกรรมศิลปะ (2 คน) ห้องเรียนที่ไม่เอื้อต่อวิชาศิลปศึกษาก็ไม่สามารถจัดกิจกรรมบางอย่างได้ (2 คน) นักเรียนบางส่วนไม่มีอุปกรณ์ปฏิบัติกิจกรรม (1 คน) และโรงเรียนอิสลามจะไม่ค่อยมีกิจกรรมการปั้นเพราะเป็นไปตามหลักศาสนา (1 คน)

ผู้ให้สัมภาษณ์เสนอแนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะไว้ ดังนี้ ให้นักเรียนกลับไปทำงานให้เสร็จที่บ้าน (7 คน) ให้แรงเสริมหรือให้รางวัลนักเรียน (3 คน) บางกิจกรรมครูควรพานักเรียนไปเรียนนอกห้องเรียน (3 คน) ครูควรหมั่นสอบถามความคืบหน้าของงาน (2 คน) ปรับขนาดชิ้นงานให้เล็กลง (2 คน) ครูบรรยายให้หน่อยลงเพื่อมีเวลาให้นักเรียนปฏิบัติงาน (1 คน) และโรงเรียนอิสลามจะต้องทำलयงานปั้นทันทีเมื่อส่งงานเสร็จ (1 คน)

ตารางที่ 14 ค่าความถี่และร้อยละเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญในการจัดห้องเรียนศิลปะทางด้านสังคม จำแนกตามด้านรูปแบบวิธีการสอน (n=20)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. ความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญ		
- สาทิตวิธีการที่ละขั้นตอน	16	22.53
- บรรยายหรืออธิบายในด้านหลักการและทฤษฎีก่อนลงมือปฏิบัติ	12	16.90
- ให้นักเรียนทดลองทำโดยลงมือปฏิบัติกิจกรรมจริง	12	16.90
- ทบทวนเนื้อหาที่สอนไปคราวที่แล้วและเกริ่นนำเข้าสู่บทเรียนใหม่	6	8.45
- ครูกำหนดหัวข้อแล้วให้อิสระในการทำงาน	6	8.45
- สอนโดยยกตัวอย่างผลงานที่สำเร็จแล้วและใช้สื่อการสอนประกอบ	6	8.45
- ให้นักเรียนนำเสนอผลงานของตนหน้าชั้นเรียนตอนท้ายชั่วโมง	5	7.04
- ครูควรแนะนำอุปกรณ์ต่างๆ และสอนวิธีการใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์	2	2.82
- เปิดเพลงระหว่างการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนรู้สึกผ่อนคลาย	2	2.82
- ให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตัวเอง	2	2.82
- เล่าเรื่องประกอบเพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดและจินตนาการ	1	1.41
- ทดสอบความรู้และความเข้าใจในบางครั้ง	1	1.41
2. รูปแบบวิธีการสอนที่เป็นอยู่เป็นอย่างไร		
- รูปแบบการสอนที่ใช้อยู่เด็กสามารถเข้าใจดีอยู่แล้ว	8	44.44
- นักเรียนบางคนไม่กล้าที่จะวาดรูป	6	33.33
- ให้นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ นอกเหนือจากในหลักสูตร	2	11.11
- นักเรียนบางส่วนไม่ชอบระบายสีพื้นหลัง	1	5.56
- รูปแบบวิธีการสอนจะปรับให้เข้ากับสถานการณ์	1	5.56
3. แนวทางแก้ไข / ข้อเสนอแนะ		
- ครูจะต้องแนะนำวิธีและเทคนิคเพิ่มเติมให้นักเรียน	6	54.55
- ครูต้องเดินดูนักเรียนทำงานและแนะนำตัวต่อตัว	2	18.18
- ครูผู้สอนควรค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อหาวิธีการสอนที่เหมาะสม	1	9.09
- ลองวาดให้นักเรียนดูเป็นตัวอย่าง	1	9.09
- ควรมีการทดสอบเป็นระยะเพื่อทดสอบความเข้าใจ	1	9.09

จากตารางที่ 14 ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นถึงการจัดห้องเรียนศิลปะในด้านรูปแบบวิธีการสอนไว้ ดังนี้ สาทิวิธีการที่ระดับชั้นตอน (16 คน) บรรยายหรืออธิบายในด้านหลักการและทฤษฎีก่อนลงมือปฏิบัติ (12 คน) ให้นักเรียนทดลองทำโดยลงมือปฏิบัติกิจกรรมจริง (12 คน) ทบทวนเนื้อหาที่สอนไปคราวที่แล้วและเกริ่นนำเข้าสู่บทเรียนใหม่ (6 คน) ครูกำหนดหัวข้อแล้วให้อิสระในการทำงาน (6 คน) สอนโดยยกตัวอย่างผลงานที่สำเร็จแล้วและใช้สื่อการสอนประกอบ (6 คน) ให้นักเรียนนำเสนอผลงานของตนหน้าชั้นเรียนตอนท้ายชั่วโมง (5 คน) ครูควรแนะนำอุปกรณ์ต่างๆ และสอนวิธีการใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ (2 คน) เปิดเพลงระหว่างการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนรู้สึกผ่อนคลาย (2 คน) ให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตัวเอง (2 คน) เล่าเรื่องประกอบเพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดและจินตนาการ (1 คน) ทดสอบความรู้และความเข้าใจในบางครั้ง (1 คน)

รูปแบบวิธีการสอนที่เป็นอยู่ เป็นดังนี้ รูปแบบการสอนที่ใช้อยู่เด็กสามารถเข้าใจคืออยู่แล้ว (8 คน) นักเรียนบางคนไม่กล้าที่จะวาดรูป (6 คน) ให้นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ นอกเหนือจากในหลักสูตร (2 คน) นักเรียนบางส่วนไม่ชอบระบายสีพื้นหลัง (1 คน) และรูปแบบวิธีการสอนจะปรับให้เข้ากับสถานการณ์ (1 คน)

ผู้ให้สัมภาษณ์เสนอแนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะไว้ ดังนี้ ครูจะต้องแนะนำวิธีและเทคนิคเพิ่มเติมให้นักเรียน (6 คน) ครูต้องเดินดูนักเรียนทำงานและแนะนำตัวต่อตัว (2 คน) ครูผู้สอนควรค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อหาวิธีการสอนที่เหมาะสม (1 คน) ลองวาดให้นักเรียนดูเป็นตัวอย่าง (1 คน) และควรมีการทดสอบเป็นระยะเพื่อทดสอบความเข้าใจ (1 คน)

ตารางที่ 15 ค่าความถี่และร้อยละเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญในการจัดห้องเรียนศิลปะทางด้านสังคม จำแนกตามด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน (n=20)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. ความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญ		
- ครูควรมีความเป็นกันเองกับนักเรียนเพื่อไม่ให้นักเรียนรู้สึกกดดัน	13	28.89
- ครูควรเป็นผู้แนะนำ ชี้แนะ ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนตลอดการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิด	9	20.00
- ครูต้องยอมรับผลงานของนักเรียนและหมั่นชมเชยนักเรียน	6	13.33
- สอนนักเรียนเหมือนพ่อ / แม่ สอนลูก	4	8.89
- ครูควรคลุกคลี กับนักเรียน มีความเอาใจใส่เพื่อสร้างความใกล้ชิด	3	6.67
- ครูปฏิบัติตนเหมือนเพื่อน เพราะนักเรียนกล้าที่จะเข้ามาและพูดคุยแต่ต้องอยู่ในขอบเขต	3	6.67
- ครูไม่ควรดุนักเรียนมากเกินไป เพราะจะทำให้นักเรียนรู้สึกกลัว	3	6.67
- ควรมีการพูดคุยสื่อสาร ถามตอบกัน สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครูกับนักเรียนได้	2	4.44
- ครูผู้สอนควรยิ้มแย้มแจ่มใสขณะสอน	1	2.22
- ครูควรให้ความสำคัญกับนักเรียนทุกคนเท่าๆ กัน	1	2.22
2. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่เป็นอยู่เป็นอย่างไร		
- เมื่อครูมีความเป็นกันเองนักเรียนก็กล้าที่จะปรึกษางาน	10	41.67
- ครูใจดีนักเรียนบางส่วนจะไม่เกรงใจและทำงานไม่เสร็จ	5	20.83
- นักเรียนตั้งใจฟังครูดีอยู่แล้ว	4	16.67
- ครูและนักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันดี	3	12.50
- นักเรียนไม่ค่อยเชื่อฟังครู	2	8.33
3. แนวทางแก้ไข / ข้อเสนอแนะ		
- ครูควรหมั่นชมเชยนักเรียน	4	19.05
- ครูควรดุนักเรียนบ้างโดยเน้นเสียงให้ดังขึ้นเมื่อทำความผิด	4	19.05
- ว่ากล่าวตักเตือนนักเรียนเมื่อทำความผิด	3	14.29
- ครูแสดงออกทางสีหน้าเพื่อให้นักเรียนรู้ว่าครูไม่พอใจ	3	14.29

ตารางที่ 15 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
- ครูควรกระตุ้นนักเรียนที่ไม่สนใจ	2	9.52
- เพิ่มงานให้นักเรียนที่ไม่เชื่อฟัง	2	9.52
- ครูค่อยๆ สอนนักเรียนพร้อมอธิบายให้เหตุผล	2	9.52
- ครูสร้างกฎกติกาให้นักเรียนรับรู้	1	4.76

จากตารางที่ 15 ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นถึงการจัดห้องเรียนศิลปะในด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนไว้ ดังนี้ ครูควรมีความเป็นกันเองกับนักเรียนเพื่อไม่ให้นักเรียนรู้สึกกดดัน (13 คน) ครูควรเป็นผู้แนะนำ ชี้แนะ ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนตลอดการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิด (9 คน) ครูต้องยอมรับผลงานของนักเรียนและหมั่นชมเชยนักเรียน (6 คน) สอนนักเรียนเหมือนพ่อ / แม่ สอนลูก (4 คน) ครูควรคลุกคลี กับนักเรียน มีความเอาใจใส่เพื่อสร้างความใกล้ชิด (3 คน) ครูปฏิบัติตนเหมือนเพื่อนเพราะนักเรียนกล้าที่จะเข้ามาและพูดคุย แต่ต้องอยู่ในขอบเขต (3 คน) ครูไม่ควรดุนักเรียนมากเกินไป เพราะจะทำให้นักเรียนรู้สึกกลัว (3 คน) ควรมีการพูดคุยสื่อสาร ถามตอบกัน สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครูกับนักเรียนได้ (2 คน) ครูผู้สอนควรยิ้มแย้มแจ่มใสขณะสอน (1 คน) และครูควรให้ความสำคัญกับนักเรียนทุกคนเท่าๆ กัน (1 คน)

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่เป็นอยู่ เป็นดังนี้ เมื่อครูมีความเป็นกันเองนักเรียนก็กล้าที่จะปรึกษางาน (10 คน) ครูใจดีนักเรียนบางส่วนจะไม่เกรงใจและทำงานไม่เสร็จ (5 คน) นักเรียนตั้งใจฟังครูดีอยู่แล้ว (4 คน) ครูและนักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันดี (3 คน) และนักเรียนไม่ค่อยเชื่อฟังครู (2 คน)

ผู้ให้สัมภาษณ์เสนอแนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะไว้ ดังนี้ ครูควรหมั่นชมเชยนักเรียน (4 คน) ครูควรดุนักเรียนบ้างโดยเน้นเสียงให้ดังขึ้นเมื่อทำความผิด (4 คน) ว่ากล่าวตักเตือนนักเรียนเมื่อทำความผิด (3 คน) ครูแสดงออกทางสีหน้าเพื่อให้นักเรียนรู้ว่าครูไม่พอใจ (3 คน) ครูควรกระตุ้นนักเรียนที่ไม่สนใจ (2 คน) เพิ่มงานให้นักเรียนที่ไม่เชื่อฟัง (2 คน) ครูค่อยๆ สอนนักเรียนพร้อมอธิบายให้เหตุผล (2 คน) และครูสร้างกฎกติกาให้นักเรียนรับรู้ (1 คน)

ตารางที่ 16 ค่าความถี่และร้อยละเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาและ
ผู้เชี่ยวชาญในการจัดห้องเรียนศิลปะทางด้านสังคม จำแนกตามด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน
กับนักเรียน (n=20)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. ความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาและผู้เชี่ยวชาญ		
- ใช้วิธีสังคมมิติ โดยให้นักเรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หรือเป็นแบบเพื่อนช่วยเพื่อน	15	28.85
- ให้นักเรียนปฏิบัติงานเป็นกลุ่มเพื่อเสริมสร้างความสามัคคี นักเรียนต้องรู้จักแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบภายในกลุ่ม	12	23.08
- นักเรียนให้คำปรึกษา แลกเปลี่ยนแนวคิด และแสดงความคิดเห็นร่วมกัน	9	17.31
- นักเรียนควรมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันอุปกรณ์หรือสิ่งของให้กัน	7	13.46
- นักเรียนควรแลกเปลี่ยนผลงานกันดูหรือนำมาอภิปรายหน้าชั้นเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนคำวิจารณ์ผลงานของกันและกัน	7	13.46
- นักเรียนควรมีความสนุกสนานขณะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะด้วยกัน	2	3.84
2. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียนที่เป็นอยู่เป็นอย่างไร		
- นักเรียนบางคนหวังของ ไม่ให้เพื่อนยืมของ	6	33.33
- นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและปรึกษากันดี	4	22.22
- นักเรียนพูดคุยและเล่นกับเพื่อนจึงทำงานออกมาไม่เต็มที่	3	16.67
- นักเรียนบางคนไม่ชอบทำงานกลุ่มและไม่ช่วยเพื่อน	2	11.10
- นักเรียนมีจำนวนมากครูจึงดูแลไม่ทั่วถึง	1	5.56
- นักเรียนชายชอบแกล้งนักเรียนหญิง	1	5.56
- นักเรียนยืมของเพื่อนแล้วทำหาย	1	5.56
3. แนวทางแก้ไข / ข้อเสนอแนะ		
- แนะนำและอธิบายเหตุผลให้นักเรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	9	52.95
- ให้นักเรียนช่วยสอนกัน	3	17.65
- ครูควรว่ากล่าวตักเตือนเด็กที่แกล้งเพื่อน	2	11.76
- ให้นักเรียนแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบกัน	2	11.76
- คุยกับนักเรียนนอกรอบ ไม่ควรตีต่อน้าเพื่อน	1	5.88

จากตารางที่ 16 ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นถึงการจัดห้องเรียนศิลปะในด้าน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียนไว้ ดังนี้ ใช้วิธีสังคมมิติ โดยให้นักเรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หรือเป็นแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (15 คน) ให้นักเรียนปฏิบัติงานเป็นกลุ่มเพื่อเสริมสร้างควมสามัคคี นักเรียนต้องรู้จักแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบภายในกลุ่ม (12 คน) นักเรียนให้คำปรึกษา แลกเปลี่ยนแนวคิด และแสดงความคิดเห็นร่วมกัน (9 คน) นักเรียนควรมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันอุปกรณ์หรือสิ่งของให้กัน (7 คน) นักเรียนควรแลกเปลี่ยนผลงานกันดูหรือนำมาอภิปรายหน้าชั้นเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนคำวิจารณ์ผลงานของกันและกัน (7 คน) และนักเรียนควรมีความสนุกสนานขณะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะด้วยกัน (2 คน)

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียนที่เป็น เป็นดังนี้ นักเรียนบางคนหวังของ ไม่ให้เพื่อนยืมของ (6 คน) นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและปรึกษากันดี (4 คน) นักเรียนพูดคุยและเล่นกับเพื่อนจึงทำงานออกมาไม่เต็มที่ (3 คน) นักเรียนบางคนไม่ชอบทำงานกลุ่มและไม่ช่วยเพื่อน (2 คน) นักเรียนมีจำนวนมากครูจึงดูแลไม่ทั่วถึง (1 คน) นักเรียนชายชอบแกล้งนักเรียนหญิง (1 คน) และนักเรียนยืมของเพื่อนแล้วทำลาย (1 คน)

ผู้ให้สัมภาษณ์เสนอแนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะไว้ ดังนี้ แนะนำและอธิบายเหตุผลให้นักเรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (9 คน) ให้นักเรียนช่วยสอนกัน (3 คน) ครูควรว่ากล่าวตักเตือนเด็กที่แกล้งเพื่อน (2 คน) ให้นักเรียนแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบกัน (2 คน) คุยกับนักเรียนนอกรอบ ไม่ควรตีต่อหน้าเพื่อน (1 คน)

ตารางที่ 17 ค่าความถี่และร้อยละเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาและ
ผู้เชี่ยวชาญในการจัดห้องเรียนศิลปะทางด้านสังคม จำแนกตามด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน
กับสิ่งแวดล้อม (n=20)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. ความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญ		
- นักเรียนควรมีส่วนร่วมในการตกแต่งห้องเรียน วาดรูปตกแต่งผนัง ห้องเพื่อให้นักเรียนรู้สึกภูมิใจ รู้สึกรักและหวงแหนห้องเรียน	15	32.61
- ให้นักเรียนออกมาเรียนนอกห้องเรียนบ้าง เพื่อศึกษารวมชาติและ สิ่งแวดล้อมรอบตัว แล้วสะท้อนความรู้สึกสร้างสรรค์ออกมาเป็นงาน ศิลปะ	8	17.39
- ควรใช้ผลงานของนักเรียนมาตกแต่งหรือประดับห้องเรียน	7	15.22
- ปลูกฝังให้นักเรียนรักษาสิ่งแวดล้อม รักษาความสะอาดทั้งในห้อง เรียนและนอกห้องเรียน	7	15.22
- ครูจะต้องเป็นผู้ให้คำแนะนำแก่นักเรียนในเรื่องการจัดตกแต่งห้อง เรียนและคอยสังเกตนักเรียนว่าแต่ละคนเหมาะที่จะทำหน้าที่อะไร	6	13.04
- ให้นักเรียนระดมความคิดเห็นเพื่อช่วยกันออกแบบตกแต่งห้องเรียนศิลปะ	2	4.35
- ควรให้นักเรียนช่วยกันปรับปรุงแบบการตกแต่งห้องเรียนอย่างน้อย เทอมละหนึ่งครั้ง	1	2.17
2. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นอยู่เป็นอย่างไร		
- นักเรียนมีส่วนร่วมในการตกแต่งห้องเรียน	8	44.44
- นักเรียนมีความภาคภูมิใจว่าตนมีส่วนร่วมในการตกแต่งห้องเรียน	5	27.78
- ห้องเรียนศิลปะใช้ร่วมกับวิชาอื่น นักเรียนจึงไม่สามารถตกแต่ง ห้องเรียนได้	2	11.11
- ห้องเรียนศิลปะมีความเงียบสงบดี นักเรียนมีสมาธิในการทำงาน	2	11.11
- นักเรียนบางส่วนไม่มีความรับผิดชอบ	1	5.56
3. แนวทางแก้ไข / ข้อเสนอแนะ		
- ปลูกฝังให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการตกแต่งห้องเรียน	4	36.37
- ให้คะแนนและชมนักเรียนที่มีความประพฤติดี	3	27.27
- ครูควรปลูกฝังให้นักเรียนรักษาสิ่งแวดล้อม	2	18.18

ตารางที่ 17 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
- ครูพานักเรียนไปเรียนนอกห้องเรียนบ้าง	1	9.09
- ครูต้องให้คำแนะนำแก่นักเรียนสำหรับบางอย่างที่เกิน ความสามารถที่จะทำได้	1	9.09

จากตารางที่ 17 ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นถึงการจัดห้องเรียนในด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสิ่งแวดล้อมไว้ ดังนี้ นักเรียนควรมีส่วนร่วมในการตกแต่งห้องเรียน วาดรูปตกแต่งผนังห้องเพื่อให้นักเรียนรู้สึกภูมิใจ รู้สึกรักและหวงแหนห้องเรียน (15 คน) ให้นักเรียนออกมาเรียนนอกห้องเรียนบ้าง เพื่อศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัว แล้วสะท้อนความรู้สึกสร้างสรรค์ออกมาเป็นงานศิลปะ (8 คน) ควรใช้ผลงานของนักเรียนมาตกแต่งหรือประดับห้องเรียน (7 คน) ปลุกฝังให้นักเรียนรักษาสิ่งแวดล้อม รักษาความสะอาดทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน (7 คน) ครูจะต้องเป็นผู้ให้คำแนะนำแก่นักเรียนในเรื่องการจัดตกแต่งห้องเรียนและคอยสังเกตนักเรียนว่าแต่ละคนเหมาะที่จะทำหน้าที่อะไร ช่วยอะไรได้บ้าง (6 คน) ให้นักเรียนระดมความคิดเห็นเพื่อช่วยกันออกแบบตกแต่งห้องเรียนศิลปะ (2 คน) ควรให้นักเรียนช่วยกันปรับรูปแบบการตกแต่งห้องเรียนอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง (1 คน)

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นอยู่ เป็นดังนี้ นักเรียนมีส่วนร่วมในการตกแต่งห้องเรียน (8 คน) นักเรียนมีความภาคภูมิใจว่าตนมีส่วนร่วมในการตกแต่งห้องเรียน (5 คน) ห้องเรียนศิลปะใช้ร่วมกับวิชาอื่น นักเรียนจึงไม่สามารถตกแต่งห้องเรียนได้ (2 คน) ห้องเรียนศิลปะมีความเสียบบดี นักเรียนมีสมาธิในการทำงาน (2 คน) และนักเรียนบางส่วนไม่มีความรับผิดชอบ (1 คน)

ผู้ให้สัมภาษณ์เสนอแนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะไว้ ดังนี้ ปลุกฝังให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการตกแต่งห้องเรียน (4 คน) ให้คะแนนและชมนักเรียนที่มีความประพฤติดี (3 คน) ครูควรปลุกฝังให้นักเรียนรักษาสิ่งแวดล้อม (2 คน) ครูพานักเรียนไปเรียนนอกห้องเรียนบ้าง (1 คน) และครูต้องให้คำแนะนำแก่นักเรียนสำหรับบางอย่างที่เกินความสามารถที่จะทำได้ (1 คน)

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกต เกี่ยวกับการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียน ประถมศึกษา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการสังเกต

ตารางที่ 18 ค่าความถี่และร้อยละของข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการสังเกต จำแนกตามระดับชั้นเรียน
และจำนวนนักเรียน (n=15)

รายการ	จำนวนตามขนาดโรงเรียน			จำนวน รวม	ร้อยละ
	เล็ก	กลาง	ใหญ่		
ระดับชั้นที่ทำการสังเกต					
ประถมศึกษาปีที่ 1	-	2	-	2	13.33
ประถมศึกษาปีที่ 2	1	-	1	2	13.33
ประถมศึกษาปีที่ 3	1	-	1	2	13.33
ประถมศึกษาปีที่ 4	2	-	1	3	20.00
ประถมศึกษาปีที่ 5	1	2	-	3	20.00
ประถมศึกษาปีที่ 6	-	1	2	3	20.00
จำนวนนักเรียน (คน)					
น้อยกว่า 20 คน	1	-	-	1	6.67
21 – 25 คน	2	1	-	3	20.00
26 – 30 คน	2	4	1	7	46.66
31 – 35 คน	-	-	1	1	6.67
36 – 40 คน	-	-	1	1	6.67
41 – 45 คน	-	-	2	2	13.33

จากตารางที่ 18 ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนที่ทำการสังเกต จำแนกตามระดับชั้นเรียนและ
จำนวนนักเรียนที่ทำการสังเกต สามารถสรุปได้ว่า
ระดับชั้นที่ทำการสังเกตการเรียนการสอนส่วนมาก เป็น ประถมศึกษาปีที่ 4 (3 โรงเรียน)
ประถมศึกษาปีที่ 5 (3 โรงเรียน) ประถมศึกษาปีที่ 6 (3 โรงเรียน) รองลงมาเป็นระดับชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 1 (2 โรงเรียน) ประถมศึกษาปีที่ 2 (2 โรงเรียน) และ ประถมศึกษาปีที่ 3 (2
โรงเรียน)

จำนวนนักเรียนในแต่ละห้องที่ทำการสังเกต ส่วนมากมีจำนวน 26–30 คน (7 โรงเรียน)
 รองลงมาได้แก่ 21–25 คน (3 โรงเรียน) 41–45 คน (2 โรงเรียน) น้อยกว่า 20 คน (1 โรงเรียน) 31–
 35 คน (1 โรงเรียน) และ 36–40 คน (1 โรงเรียน)

ตอนที่ 2 แบบสังเกตการณ์จัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา

ตารางที่ 19 ค่าความถี่และร้อยละของการจัดห้องเรียนศิลปะจากการสังเกต จำแนกตามด้าน

ลักษณะทั่วไปของห้องเรียนศิลปะ (n=15)

รายการ	จำนวนตามขนาดโรงเรียน			จำนวน รวม	ร้อยละ
	เล็ก	กลาง	ใหญ่		
1. ตำแหน่งของห้องศิลปะ					
ชั้นบน	5	5	5	15	100.00
ชั้นล่าง	-	-	-	-	-
อาคารเฉพาะ	-	-	-	-	-
อื่นๆ	-	-	-	-	-
2. จำนวนห้องเรียนศิลปะ					
1 ห้อง	5	5	4	14	93.33
2 ห้อง	-	-	1	1	6.67
3 ห้อง	-	-	-	-	-
มากกว่า 3 ห้อง	-	-	-	-	-
3. วัสดุ					
ห้องสีเหลี่ยมผืนผ้า	3	4	5	12	80.00
ห้องสีเหลี่ยมจัตุรัส	2	1	-	3	20.00
อื่นๆ	-	-	-	-	-
4. ขนาดของห้องเรียน					
ขนาดเท่าห้องเรียนปกติ	5	5	5	15	100.00
- กว้าง 8 เมตร ยาว 8 เมตร	2	1	-	3	20.00
- กว้าง 6 เมตร ยาว 8 เมตร	1	2	3	6	40.00
- กว้าง 7 เมตร ยาว 8 เมตร	1	1	2	4	26.67
- กว้าง 6 เมตร ยาว 9 เมตร	1	1	-	2	13.33
ขนาดเล็กกว่าห้องเรียนปกติ	-	-	-	-	-
ขนาดใหญ่กว่าห้องเรียนปกติ	-	-	-	-	-

ตารางที่ 19 (ต่อ)

รายการ	จำนวนตามขนาดโรงเรียน			จำนวนรวม	ร้อยละ
	เล็ก	กลาง	ใหญ่		
5. ลักษณะของพื้นห้อง					
พื้นเรียบเสมอกันทั้งห้อง	5	5	4	14	93.33
ยกพื้นเป็นระดับๆ	-	-	1	1	6.67
ยกพื้นเฉพาะส่วนหน้าของห้อง	-	-	-	-	-
อื่น ๆ	-	-	-	-	-
6. วัสดุที่ใช้ทำพื้นห้อง					
ไม้หรือไม้ลามิเนต	-	1	-	1	6.67
ปูนซีเมนต์ขัดมัน	5	3	3	11	73.33
พรม	-	-	-	-	-
กระเบื้อง	-	1	2	3	20.00
อื่น ๆ	-	-	-	-	-
7. ลักษณะผนังห้อง					
เรียบ	5	5	5	15	100.00
ไม่เรียบ	-	-	-	-	-
อื่น ๆ	-	-	-	-	-
8. วัสดุที่ใช้ทำผนังห้อง					
ไม้	-	-	-	-	-
คอนกรีต	5	5	5	15	100.00
อื่น ๆ	-	-	-	-	-
9. ลักษณะเพดานห้อง					
ระดับเรียบ	5	5	5	15	100.00
ยกระดับ	-	-	-	-	-
อื่น ๆ	-	-	-	-	-
10. วัสดุที่ใช้ทำเพดานห้อง					
ฝ้าคอนกรีตเปลือยหรือฝ้าเปลือย	4	3	2	9	60.00
ฝ้ายิปซัมฉาบเรียบ	1	2	3	6	40.00
ฝ้ายิปซัมทีบาร์ (T-BAR)	-	-	-	-	-
อื่น ๆ	-	-	-	-	-

จากตารางที่ 19 การสังเกตการจัดห้องเรียนศิลปะ ในโรงเรียนประถมศึกษาจำแนกตาม
ด้านลักษณะทั่วไปของห้องเรียนศิลปะ สามารถสรุปได้ว่า

ลักษณะทั่วไปของห้องเรียนศิลปะ พบว่าตำแหน่งของห้องศิลปะจะอยู่ชั้นบนทั้งหมด (15
โรงเรียน) โดยจะอยู่ชั้น 2, 3, 4 และ 5 จำนวนห้องเรียนศิลปะ พบว่า ส่วนมากมีห้องเรียนศิลปะ 1 ห้อง
(14 โรงเรียน) รองลงมาคือมีห้องเรียนศิลปะ 2 ห้อง (1 โรงเรียน)

รูปร่าง พบว่า ส่วนมากห้องเรียนศิลปะเป็น ห้องสี่เหลี่ยมผืนผ้า (12 โรงเรียน) รองลงมาเป็นห้อง
สี่เหลี่ยมจัตุรัส (3 โรงเรียน)

ขนาดของห้องเรียน พบว่า ห้องเรียนศิลปะมีขนาดเท่าห้องเรียนปกติทั้งหมด (15 โรงเรียน)
โดยส่วนมากมีขนาด กว้าง 6 เมตร ยาว 8 เมตร (6 โรงเรียน) รองลงมาได้แก่ ขนาด กว้าง 7 เมตร
ยาว 8 เมตร (4 โรงเรียน) ขนาด กว้าง 8 เมตร ยาว 8 เมตร (3 โรงเรียน) และขนาด กว้าง 6 เมตร
ยาว 9 เมตร (2 โรงเรียน)

ลักษณะทั่วไปของห้องเรียนศิลปะ สามารถสรุปได้ว่า ลักษณะของพื้นห้อง พบว่า
ส่วนมากห้องเรียนศิลปะมีพื้นเรียบเสมอกันทั้งห้อง (14 โรงเรียน) รองลงมาคือ ยกพื้นเป็นระดับๆ
(1 โรงเรียน)

วัสดุที่ใช้ทำพื้นห้อง พบว่า ส่วนมากใช้วัสดุเป็น ปูนซีเมนต์ขัดมัน (11 โรงเรียน) รองลงมา
ได้แก่ กระเบื้อง (3 โรงเรียน) และไม้หรือไม้ลามิเนต (1 โรงเรียน)

ลักษณะผนังห้อง พบว่า ห้องศิลปะมีลักษณะผนังเรียบ (15 โรงเรียน) วัสดุที่ใช้ทำผนังห้อง พบว่า
ผนังห้องเป็นคอนกรีต (15 โรงเรียน) ลักษณะเพดานห้อง พบว่าเพดานห้องเป็นระดับเรียบ (15
โรงเรียน) วัสดุที่ใช้ทำเพดานห้อง พบว่าส่วนมากใช้ฝ้าคอนกรีตเปลือยหรือฝ้าเปลือย (9 โรงเรียน)
คิด รองลงมาเป็นฝ้ายิปซัมฉาบเรียบ (6 โรงเรียน)

ตารางที่ 20 ค่าความถี่และร้อยละของการจัดห้องเรียนศิลปะจากการสังเกต จำแนกตามด้าน
ลักษณะทางด้านกายภาพ (n=15)

รายการ	จำนวนตามขนาดโรงเรียน			จำนวน รวม	ร้อยละ
	เล็ก	กลาง	ใหญ่		
ด้านลักษณะและขนาดของห้องเรียนศิลปะ					
1. ห้องเรียนศิลปะมีขนาดใหญ่กว่าเมื่อเทียบกับห้องเรียนปกติทั่วไป	-	-	-	-	-
2. จัดตกแต่งห้องเรียนเพื่อกิจกรรมศิลปะโดยเฉพาะ	5	4	4	13	86.67
3. จัดพื้นที่สำหรับการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาโดยเฉพาะ	5	4	4	13	86.67
4. ห้องเรียนมีขนาดเหมาะสมกับจำนวนนักเรียน	5	5	3	13	86.67
5. มีพื้นที่กว้างขวางสำหรับนักเรียนในการเคลื่อนไหวขณะทำกิจกรรม	4	5	2	11	73.33
6. มีการระบายอากาศที่สามารถควบคุมได้ เช่น หน้าต่างพัดลม	5	5	5	15	100.00
ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน					
7. โต๊ะและเก้าอี้เพียงพอสำหรับจำนวนนักเรียน	2	3	3	8	53.33
8. โต๊ะและเก้าอี้มีขนาดเหมาะสมกับนักเรียน	2	3	4	9	60.00
9. โต๊ะ เก้าอี้เหมาะสมในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ	2	2	4	8	53.33
10. จัดพื้นที่โดยมีพื้นที่สำหรับการทำงานเป็นรายบุคคล	4	1	5	10	66.67
11. จัดพื้นที่โดยมีพื้นที่สำหรับทำงานเป็นกลุ่ม	5	4	4	13	86.67
12. มีเนื้อที่ให้นักเรียนสามารถนั่งทำงานบนพื้นได้	5	5	2	12	80.00
13. มีพื้นที่ทางเดินให้เห็นอย่างชัดเจน	4	5	3	12	80.00
14. ผนังห้องเรียนมีสีอ่อน เช่น สีขาว สีขาวนวล เป็นต้น	4	5	4	13	86.67
15. ผนังห้องเรียนมีสีที่สดใส เช่น เหลือง ส้ม ฟ้า เป็นต้น	1	-	1	2	13.30
16. ผนังห้องประดับตกแต่งด้วยภาพหรือผลงานศิลปะ	3	3	3	9	60.00
17. มีแสงสว่างเพียงพอสำหรับกิจกรรมการเรียนการสอน	5	5	5	15	100.00
18. ภายในห้องมีอุปกรณ์การให้แสงสว่างที่สามารถปรับหรือเปิด/ปิดได้	5	5	5	15	100.00
19. มีม่านหรืออุปกรณ์ช่วยปรับแสงแดด	-	-	1	1	6.67
20. มีบอร์ดหรือป้ายนิเทศไว้แสดงผลงานของนักเรียน	4	5	5	14	93.33
21. มีชั้นวางแสดงผลงานของนักเรียน	3	2	2	7	46.67
22. ครูจัดป้ายนิเทศที่มีขนาดใหญ่ และมีสีสัน	2	3	5	10	66.67

ตารางที่ 20 (ต่อ)

รายการ	จำนวนตามขนาดโรงเรียน			จำนวน รวม	ร้อยละ
	เล็ก	กลาง	ใหญ่		
23. ผลงานของเด็กแต่ละคนถูกจัดแสดงให้เห็นเด่นชัด	3	-	1	4	26.67
24. มีอุปกรณ์การสอนเพียงพอกับจำนวนนักเรียน	3	5	5	13	86.67
25. วัสดุอุปกรณ์ศิลปะอยู่ในสภาพที่ดี	5	5	5	15	100.00
26. จัดพื้นที่เฉพาะไว้สำหรับเก็บวัสดุอุปกรณ์	3	4	3	10	66.67
27. มีแท่นพิมพ์สำหรับกิจกรรมภาพพิมพ์	-	-	-	-	-
28. มีขาหยั่งเขียนภาพสำหรับกิจกรรมวาดภาพ	-	-	-	-	-
29. มีแผ่นกระดาษรองวาดสำหรับกิจกรรมวาดภาพ	1	2	1	4	26.67
30. มีอ่างล้างมือ เพื่อทำความสะอาดและสำหรับล้างอุปกรณ์	1	1	1	3	20.00
31. ติดตั้งอ่างล้างมือในระดับที่เด็กนักเรียนใช้งานได้สะดวก	1	1	1	3	20.00
ด้านสื่อการสอน					
32. สื่อการสอนสอดคล้องกับเนื้อหากิจกรรมการสอน	4	5	5	14	93.33
33. มีสื่อการสอนประเภทวัสดุ เช่น สื่อการสอนที่เป็นธรรมชาติ สื่อเทคโนโลยีและสื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น	2	3	1	6	40.00
34. มีสื่อการสอนประเภทอุปกรณ์เป็นสื่อของจริงสำหรับการเรียนการสอน	4	5	5	14	93.33
35. มีสื่อการสอนประเภทอุปกรณ์เป็นหุ่นจำลองสำหรับการเรียนการสอน	-	-	1	1	6.67
36. มีสื่อการสอนประเภทอิเล็กทรอนิกส์ เช่น เครื่องฉายโปรเจคเตอร์ หรือคอมพิวเตอร์	2	-	3	5	33.33
37. มีสื่อการสอนประเภทวิธีการโดยมีการศึกษานอกสถานที่	-	1	-	1	6.67
38. มีสื่อการสอนประเภทวิธีการโดยการแสดงละคร	-	-	-	-	-
39. มีสื่อการสอนประเภทวิธีการโดยการสาธิตในแต่ละกิจกรรม	4	4	3	11	73.33
40. มีสื่อการสอนประเภทวิธีการโดยการจัดนิทรรศการหรือ แสดงผลงานศิลปะของนักเรียน	-	-	-	-	-
41. มีเครื่องมือต่าง ๆ	2	2	2	6	40.00

ตารางที่ 20 (ต่อ)

รายการ	จำนวนตามขนาดโรงเรียน			จำนวน ร้อยละ	
	เล็ก	กลาง	ใหญ่	รวม	
ด้านการใช้และการดูแลห้องเรียน					
42. ห้องเรียนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย	5	5	3	13	86.67
43. ห้องเรียนไม่มีสิ่งอันตรายที่ทำให้นักเรียนได้รับบาดเจ็บ	5	5	5	15	100.00
44. จัดวางอุปกรณ์ในการทำความสะอาดรวมไว้ในบริเวณเดียวกัน	3	5	4	12	80.00
45. จัดภาชนะสำหรับจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ เช่น กล่องพลาสติกหรือตะกร้า	1	2	3	6	40.00
46. จัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ในระดับที่เด็กสามารถหยิบใช้เองได้	2	4	4	10	66.67
47. มีป้ายระบุชื่อและชนิดของอุปกรณ์ไว้อย่างชัดเจนบนตู้หรือกล่องสำหรับเก็บวัสดุอุปกรณ์	-	1	1	2	13.33
48. นักเรียนมีกล่องประจำตัวสำหรับเก็บผลงานของตนเอง	-	-	-	-	-

จากตารางที่ 20 จากการสังเกตห้องเรียนทางด้านกายภาพ สามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านลักษณะและขนาดของห้องเรียนศิลปะ พบว่าห้องเรียนมีการระบายอากาศที่สามารถควบคุมได้ เช่น หน้าต่าง พัดลม มากที่สุด (15 โรงเรียน) รองลงมาได้แก่ จัดตกแต่งห้องเรียนเพื่อกิจกรรมศิลปะโดยเฉพาะ จัดพื้นที่สำหรับการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาโดยเฉพาะ ห้องเรียนมีขนาดเหมาะสมกับจำนวนนักเรียน (13 โรงเรียนเท่ากัน) มีพื้นที่กว้างขวางสำหรับนักเรียนในการเคลื่อนไหวขณะทำกิจกรรม (11 โรงเรียน) และไม่พบว่าห้องเรียนศิลปะมีขนาดใหญ่กว่าเมื่อเทียบกับห้องเรียนปกติทั่วไป

ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน พบว่าห้องเรียนมีมีแสงสว่างเพียงพอสำหรับกิจกรรมการเรียนการสอน ภายในห้องมีอุปกรณ์การให้แสงสว่างที่สามารถปรับหรือเปิด / ปิดได้ วัสดุอุปกรณ์ศิลปะอยู่ในสภาพที่ดี มากที่สุด (15 โรงเรียน เท่ากัน) รองลงมาได้แก่ มีบอร์ดหรือป้ายนิเทศไว้แสดงผลงานของนักเรียน (14 โรงเรียน) จัดพื้นที่โดยมีพื้นที่สำหรับทำงานเป็นกลุ่ม ผนังห้องเรียนมีสีอ่อน เช่น สีขาว สีขาวนวล เป็นต้น มีอุปกรณ์การสอนเพียงพอกับจำนวนนักเรียน (13 โรงเรียน เท่ากัน) มีเนื้อที่ให้นักเรียนสามารถนั่งทำงานบนพื้นได้ มีพื้นที่ทางเดินให้เห็นอย่างชัดเจน (12 โรงเรียนเท่ากัน) จัดพื้นที่โดยมีพื้นที่สำหรับการทำงานเป็นรายบุคคล ครูจัดป้ายนิเทศที่มีขนาด

ใหญ่ และมีสีสัน จัดพื้นที่เฉพาะไว้สำหรับเก็บวัสดุอุปกรณ์ (10 โรงเรียน เท่ากัน) โต๊ะและเก้าอี้มีขนาดเหมาะสมกับนักเรียน ผนังห้องประดับตกแต่งด้วยภาพหรือผลงานศิลปะ (9 โรงเรียน เท่ากัน) โต๊ะและเก้าอี้เพียงพอสำหรับจำนวนนักเรียน โต๊ะ เก้าอี้เหมาะสมในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ (8 โรงเรียน เท่ากัน) มีชั้นวางแสดงผลงานของนักเรียน (7 โรงเรียน) ผลงานของเด็กแต่ละคนถูกจัดแสดงให้เห็นเด่นชัด มีแผ่นกระดานรองวาดสำหรับกิจกรรมวาดภาพ (4 โรงเรียน เท่ากัน) มีอ่างล้างมือเพื่อทำความสะอาดและสำหรับล้างอุปกรณ์ ติดตั้งอ่างล้างมือในระดับที่เด็กนักเรียนใช้งานได้สะดวก (3 โรงเรียน เท่ากัน) ผนังห้องเรียนมีสีที่สดใส เช่น เหลือง ส้ม ฟ้า เป็นต้น (2 โรงเรียน) มีม่านหรืออุปกรณ์ช่วยปรับแสงแดด (1 โรงเรียน) และไม่พบว่า มีแท่นพิมพ์สำหรับกิจกรรมภาพพิมพ์ และมีขาหยั่งเขียนภาพสำหรับกิจกรรมวาดภาพทั้ง 15 โรงเรียน

ด้านสื่อการสอน พบว่า สื่อการสอนสอดคล้องกับเนื้อหากิจกรรมการสอน มีสื่อการสอนประเภทอุปกรณ์เป็นสื่อของจริงสำหรับการเรียนการสอน มากที่สุด (14 โรงเรียน เท่ากัน) รองลงมา ได้แก่ มีสื่อการสอนประเภทวิธีการโดยการสาธิตในแต่ละกิจกรรม (11 โรงเรียน) มีสื่อการสอนประเภทวัสดุ เช่น สื่อการสอนที่เป็นธรรมชาติ สื่อเทคโนโลยีและสื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น มีเครื่องมือต่าง ๆ เช่น ไมโครโฟน ลำโพง แฟ้มสะสมผลงานนักเรียน (6 โรงเรียน เท่ากัน) มีสื่อการสอนประเภทอิเล็กทรอนิกส์ เช่น เครื่องฉายโปรเจคเตอร์ หรือคอมพิวเตอร์ (5 โรงเรียน) มีสื่อการสอนประเภทอุปกรณ์เป็นหุ่นจำลองสำหรับการเรียนการสอน มีสื่อการสอนประเภทวิธีการโดยมีการศึกษานอกสถานที่ (1 โรงเรียน เท่ากัน) แต่ไม่พบว่าโรงเรียนมีสื่อการสอนประเภทวิธีการโดยการแสดงละคร และมีสื่อการสอนประเภทวิธีการโดยการจัดนิทรรศการหรือแสดงผลงานศิลปะของนักเรียน ทั้ง 15 โรงเรียน

ด้านการใช้และการดูแลห้องเรียน พบว่า ห้องเรียนไม่มีสิ่งอันตรายที่จะทำให้นักเรียนได้รับบาดเจ็บ มากที่สุด (15 โรงเรียน) รองลงมา ได้แก่ ห้องเรียนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย (13 โรงเรียน) จัดวางอุปกรณ์ในการทำความสะอาดรวมไว้ในบริเวณเดียวกัน (12 โรงเรียน) จัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ในระดับที่เด็กสามารถหยิบใช้เองได้ (10 โรงเรียน) จัดภาชนะสำหรับจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ เช่น กล่องพลาสติกหรือตะกร้า (6 โรงเรียน) มีป้ายระบุชื่อและชนิดของอุปกรณ์ไว้อย่างชัดเจนบนตู้หรือกล่องสำหรับเก็บวัสดุอุปกรณ์ (2 โรงเรียน) แต่ไม่พบว่านักเรียนมีกล่องประจำตัวสำหรับเก็บผลงานของตนเอง ทั้ง 15 โรงเรียน

ตารางที่ 21 ค่าความถี่และร้อยละของการจัดห้องเรียนศิลปะจากการสังเกต จำแนกตามด้าน
ลักษณะทางด้านสังคม (n=15)

รายการ	จำนวนตามขนาดโรงเรียน			จำนวน รวม	ร้อยละ
	เล็ก	กลาง	ใหญ่		
ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา					
49. ครูให้นักเรียนปฏิบัติงานโดยใช้กิจกรรมวาดภาพระบายสี	4	4	4	12	80.00
50. ครูให้นักเรียนปฏิบัติงานโดยใช้กิจกรรมศิลปะภาพพิมพ์	2	-	-	2	13.33
51. ครูให้นักเรียนปฏิบัติงานโดยใช้กิจกรรมการปั้น	-	1	1	2	13.33
52. ครูให้นักเรียนปฏิบัติงานโดยใช้กิจกรรมการพับ ฉีก ตัดปะ	-	-	-	-	-
53. ครูให้นักเรียนปฏิบัติงานโดยใช้กิจกรรมการประดิษฐ์	-	1	1	2	13.33
ด้านรูปแบบวิธีการสอน					
54. ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนโดยการบรรยาย	5	5	5	15	100.00
55. ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนแบบแสดงให้ดูเป็นขั้นตอน / แบบสาธิต	3	5	4	12	80.00
56. ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนแบบให้ทำงานอิสระ	4	5	4	13	86.67
57. ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนแบบให้ผู้เรียนทดลอง	4	2	2	8	53.33
58. ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนแบบเรียนปนเล่น	1	1	-	2	13.33
ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็ก					
59. ครูมีลักษณะยิ้มแย้ม แจ่มใส ขณะสอน	5	3	4	12	80.00
60. ครูช่วยเหลือและสนับสนุนนักเรียนเมื่อนักเรียนต้องการ	5	5	4	14	93.33
61. ครูยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน เช่น ตั้งใจฟังเมื่อนักเรียนแสดงความคิดเห็นของตนเอง	5	5	4	14	93.33
62. ครูดูแลเอาใจใส่นักเรียนในขณะที่นักเรียนทำงาน	5	5	4	14	93.33
63. ครูชื่นชมและให้กำลังใจเด็กเมื่อนักเรียนทำผลงานสำเร็จ	3	3	3	9	60.00
ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน					
64. นักเรียนเคลื่อนไหวเพื่อการจับกลุ่มและมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน	4	5	5	14	93.33
65. นักเรียนปรึกษา และช่วยกันแก้ปัญหาในระหว่างการทำงาน	5	5	5	15	100.00
66. นักเรียนมีการแบ่งปันอุปกรณ์การเรียนให้แกกัน	5	5	5	15	100.00

ตารางที่ 21 (ต่อ)

รายการ	จำนวนตามขนาดโรงเรียน			จำนวน รวม	ร้อยละ
	เล็ก	กลาง	ใหญ่		
67. นักเรียนเดินดูงานของเพื่อนและวิจารณ์งานของกัน และกัน	2	2	2	6	40.00
ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับสิ่งแวดล้อม					
68. นักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบ ตกแต่งห้องเรียน	1	-	-	1	6.67
69. ส่งเสริมให้นักเรียนดูแลรักษาห้องเรียน	5	5	3	13	86.67
70. นักเรียนดูแลรักษาความสะอาดหลังเลิกเรียนวิชา ศิลปะศึกษา	5	5	3	13	86.67

จากตารางที่ 21 ผลจากการสังเกตการจัดห้องเรียนศิลปะทางด้านสังคม สามารถสรุปได้
ดังนี้

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา พบว่า ครูให้นักเรียนปฏิบัติงานโดยใช้
กิจกรรมวาดภาพระบายสี มากที่สุด (12 โรงเรียน) รองลงมาได้แก่ ครูให้นักเรียนปฏิบัติงานโดยใช้
กิจกรรมศิลปะภาพพิมพ์ ครูให้นักเรียนปฏิบัติงานโดยใช้กิจกรรมการปั้น ครูให้นักเรียนปฏิบัติงาน
โดยใช้กิจกรรมการประดิษฐ์ (2 โรงเรียน เท่ากัน) และไม่พบว่าครูให้นักเรียนปฏิบัติงานโดยใช้
กิจกรรมการพับ ฉีก ตัด ประ

ด้านรูปแบบวิธีการสอน พบว่า ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนโดยการบรรยาย มากที่สุด (15
โรงเรียน) รองลงมาได้แก่ ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนแบบให้ทำงานอิสระ (13 โรงเรียน) ครูผู้สอนใช้
วิธีการสอนแบบแสดงให้ดูเป็นขั้นตอน/แบบสาธิต (12 โรงเรียน) ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนแบบให้
ผู้เรียนทดลอง (8 โรงเรียน) และครูผู้สอนใช้วิธีการสอนแบบเรียนปนเล่น (2 โรงเรียน)

ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็ก พบว่า ครูช่วยเหลือและสนับสนุนนักเรียนเมื่อนักเรียน
ต้องการ ครูยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน เช่น ตั้งใจฟังเมื่อนักเรียนแสดงความคิดเห็นของ
ตนเอง ครูดูแลเอาใจใส่นักเรียนในขณะที่นักเรียนทำงาน มากที่สุด (14 โรงเรียน เท่ากัน) รองลงมา
ได้แก่ ครูมีลักษณะยิ้มแย้ม แจ่มใส ขณะสอน (12 โรงเรียน) และครูชื่นชมและให้กำลังใจเด็กเมื่อ
นักเรียนทำผลงานสำเร็จ (9 โรงเรียน)

ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน พบว่า นักเรียนปรึกษา และช่วยกันแก้ปัญหา
ในระหว่างการทำงาน นักเรียนมีการแบ่งปันอุปกรณ์การเรียนให้แก่กัน มากที่สุด (15 โรงเรียน)

เท่ากัน) รองลงมาได้แก่ นักเรียนเคลื่อนไหวก่อนเพื่อการจัดกลุ่มและมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน (14 โรงเรียน) และนักเรียนเดินดูงานของเพื่อนและวิจารณ์งานของกันและกัน (6 โรงเรียน)

ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับสิ่งแวดล้อม พบว่า ส่งเสริมให้นักเรียนดูแลรักษาห้องเรียน นักเรียนดูแลรักษาความสะอาดหลังเลิกเรียนวิชาศิลปะศึกษา มากที่สุด (13 โรงเรียน เท่ากัน) และนักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบ ตกแต่งห้องเรียน (1 โรงเรียน)

ข้อสังเกตเพิ่มเติม

จากการสังเกตพบว่า ห้องเรียนที่มีพื้นเป็นซีเมนต์ขัดมันบางส่วนจะปูด้วยเสื่อน้ำมันเพื่อการทำความสะดวกได้ง่ายขึ้น ห้องเรียนศิลปะที่ใช้ร่วมกับห้องเรียนดนตรีไทยจะไม่มีกระดานดำ เพราะห้องติดด้วยกระจก โดยครูผู้สอนจะต้องมีสื่อการสอนที่ติดบนแผ่นฟิวเจอร์บอร์ดเพื่อสอน นอกจากนี้จากการสังเกตยังพบว่าโรงเรียนที่ไม่มีโต๊ะเรียนและให้นักเรียนทำงานบนพื้นห้องนั้น นักเรียนจะเผลอไปโดนแก้วน้ำที่ใช้ล้างอุปกรณ์ทางศิลปะทำให้หกเลอะเทอะ ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อผลงาน เช่นผลงานของนักเรียนเปียกน้ำ เป็นต้น

แบบสังเกตการจัดห้องเรียนศิลปะ ในโรงเรียนประถมศึกษา ในด้านการจัดห้องเรียนศิลปะ

ตารางที่ 22 ค่าความถี่และร้อยละของการจัดห้องเรียนศิลปะตามแผนผังการจัดห้องเรียนที่บันทึก (n=15)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ประตูเข้า / ออก		
- มีประตูเข้า / ออก 2 ทาง	10	66.70
- มีประตูเข้า / ออกทางเดียว	5	33.30
กระดานหน้าชั้น		
- มีกระดานดำหรือกระดานไวท์บอร์ดหน้าชั้นเรียน	14	93.30
- ห้องเรียนไม่มีกระดานเพราะผนังติดกระจก	1	6.70
การจัดวางโต๊ะเรียน		
- ไม่มีโต๊ะเรียน นักเรียนทำงานบนพื้นห้อง	6	40.00
- จัดโต๊ะเรียนเป็นกลุ่ม	4	26.67
- จัดโต๊ะทำงานเดี่ยวหันหน้าเข้ากระดาน	3	20.00
- จัดโต๊ะเรียนเป็นรูปตัวยู	2	13.33
สัดส่วนของครู		
- โต๊ะครูตั้งอยู่ด้านหน้าของห้องเรียน	11	73.33
- โต๊ะครูตั้งอยู่ด้านหลังของห้องเรียน	3	20.00
- โต๊ะครูตั้งอยู่ด้านข้างของห้องเรียน	1	6.67
การจัดวางส่วนต่างๆ		
- จัดป้ายนิเทศไว้แสดงผลงานของนักเรียน	13	17.57
- มีมุมจัดเก็บอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในห้องเรียน	12	16.22
- มีตู้หรือชั้นวางวัสดุอุปกรณ์และสื่อการสอนอยู่ข้างห้องเรียน	10	13.51
- มีโทรทัศน์หรือคอมพิวเตอร์อยู่หน้าห้องเรียน	9	12.16
- ตู้เก็บวัสดุอุปกรณ์อยู่หน้าห้องเรียน	8	10.81
- จัดตู้หรือชั้นแสดงผลงานนักเรียน	7	9.46
- จัดมุมส่งงานไว้ด้านหน้าหรือหลังของห้องเรียน	6	8.11
- จัดมุมหนังสือหรือมุมรักการอ่านไว้ในห้องเรียน	5	6.76

ตารางที่ 22 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
- มีอ่างล้างมือหรือล้างวัสดุอุปกรณ์	2	2.70
- จัดเก็บเครื่องดนตรีไว้หลังห้องเรียน	2	2.70

จากตารางที่ 22 การสังเกตการจัดห้องเรียนศิลปะจากแผนผังห้องเรียน สามารถสรุปได้ดังนี้

ในส่วนของประตูเข้า / ออก พบว่า มีประตูเข้า / ออก 2 ทาง (10 โรงเรียน) มีประตูเข้า / ออกทางเดียว (5 โรงเรียน) ห้องเรียนศิลปะมีกระดานดำหรือกระดานไวท์บอร์ดหน้าชั้นเรียน (14 โรงเรียน) ห้องเรียนไม่มีกระดานเพราะผนังติดกระจก (1 โรงเรียน) ในส่วนของการจัดวางโต๊ะเรียน พบว่า ห้องเรียนไม่มีโต๊ะเรียน นักเรียนทำงานบนพื้นห้อง (6 โรงเรียน) จัดโต๊ะเรียนเป็นกลุ่ม (4 โรงเรียน) จัดโต๊ะทำงานเดี่ยวหันหน้าเข้ากระดาน (3 โรงเรียน) และจัดโต๊ะเรียนเป็นรูปตัวยู (2 โรงเรียน) สักส่วนของครู พบว่า โต๊ะครูตั้งอยู่ด้านหน้าของห้องเรียน (11 โรงเรียน) โต๊ะครูตั้งอยู่ด้านหลังของห้องเรียน (3 โรงเรียน) โต๊ะครูตั้งอยู่ด้านข้างของห้องเรียน (1 โรงเรียน)

การจัดวางส่วนต่างๆ พบว่า ในห้องเรียนศิลปะ มีการจัดป้ายนิเทศไว้แสดงผลงานของนักเรียน (13 โรงเรียน) มีมุมจัดเก็บอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในห้องเรียน (12 โรงเรียน) มีตู้หรือชั้นวางวัสดุอุปกรณ์และสื่อการสอนอยู่ข้างห้องเรียน (10 โรงเรียน) มีโทรทัศน์หรือคอมพิวเตอร์อยู่หน้าห้องเรียน (9 โรงเรียน) ตู้เก็บวัสดุอุปกรณ์อยู่หน้าห้องเรียน (8 โรงเรียน) จัดตู้หรือชั้นแสดงผลงานนักเรียน (7 โรงเรียน) จัดมุมส่งงานไว้ด้านหน้าหรือหลังของห้องเรียน (6 โรงเรียน) จัดมุมหนังสือหรือมุมรักการอ่านไว้ในห้องเรียน (5 โรงเรียน) มีอ่างล้างมือหรือล้างวัสดุอุปกรณ์ (2 โรงเรียน) และจัดเก็บเครื่องดนตรีไว้หลังห้องเรียน (2 โรงเรียน) โดยภาพแสดงการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษาจากการสังเกตสามารถดูได้ที่ภาคผนวก ง หน้า 315

แบบบันทึกพฤติกรรมการใช้พื้นที่ห้องเรียนศิลปะ ในโรงเรียนประถมศึกษา

ตารางที่ 23 ค่าความถี่ของพฤติกรรมการใช้ห้องเรียนศิลปะ จำแนกตามโรงเรียนและช่วงเวลา (n=15)

รายการ	ช่วงเวลา 15 นาที	โรงเรียน															รวม
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
ทางด้านกายภาพ 1. นักเรียนมีการ เคลื่อนย้ายที่จากที่ นั่งของตน	ครั้งที่ 1	-	-	3	3	-	2	-	5	5	3	-	6	6	-	-	33
	ครั้งที่ 2	4	3	7	11	2	6	5	2	8	7	2	10	7	3	3	80
	ครั้งที่ 3	1	7	5	7	-	1	4	-	7	16	2	4	5	3	2	64
	ครั้งที่ 4	-	1	1	-	-	-	3	3	-	7	5	4	2	3	-	29
2. นักเรียนลุกไป หยิบอุปกรณ์เพื่อ นำมาปฏิบัติงาน	ครั้งที่ 1	5	-	-	9	-	10	-	-	6	4	-	15	-	-	-	49
	ครั้งที่ 2	5	16	-	7	-	-	13	-	3	-	-	3	-	-	-	47
	ครั้งที่ 3	2	2	1	5	-	-	10	-	-	-	-	2	-	-	-	22
	ครั้งที่ 4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3. ครูสอนประกอบ กับใช้กระดานหน้า ชั้นเรียน	ครั้งที่ 1	3	-	5	1	-	-	1	-	-	-	-	6	4	9	11	40
	ครั้งที่ 2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	5	11
	ครั้งที่ 3	-	-	-	-	-	-	-	2	-	4	-	-	-	4	-	10
	ครั้งที่ 4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3
4. ครูใช้อุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์	ครั้งที่ 1	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	5
	ครั้งที่ 2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	ครั้งที่ 3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
	ครั้งที่ 4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ตารางที่ 23 (ต่อ)

รายการ	ช่วงเวลา 15 นาที	โรงเรียน															รวม	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15		
5. นักเรียนทำความ สะอาดห้องเรียนหลัง เลิกเรียน	ครั้งที่ 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	ครั้งที่ 2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	
	ครั้งที่ 3	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
	ครั้งที่ 4	2	2	3	5	6	5	-	7	3	-	-	-	-	-	-	-	33
6. นักเรียนเก็บวัสดุ อุปกรณ์ไว้ที่เดิมหลัง เลิกใช้	ครั้งที่ 1	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
	ครั้งที่ 2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	ครั้งที่ 3	-	1	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
	ครั้งที่ 4	5	-	-	4	-	2	5	2	5	3	-	5	-	2	-	-	33
7. นักเรียนทำความ สะอาดอุปกรณ์ ศิลปะหลังเลิกเรียน	ครั้งที่ 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	ครั้งที่ 2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	ครั้งที่ 3	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
	ครั้งที่ 4	4	-	-	3	-	1	-	-	3	-	-	3	-	-	-	-	14
ทางด้านสังคม 8. ครูตั้งคำถาม เพื่อให้นักเรียนตอบ	ครั้งที่ 1	6	-	6	6	7	8	3	10	4	14	2	6	3	7	6	88	
	ครั้งที่ 2	4	2	-	1	2	-	3	4	-	2	3	3	-	5	1	30	
	ครั้งที่ 3	-	-	-	1	-	-	1	4	-	-	-	2	-	3	-	11	
	ครั้งที่ 4	4	7	5	6	2	-	2	3	-	-	-	5	-	2	-	36	

ตารางที่ 23 (ต่อ)

รายการ	ช่วงเวลา 15 นาที	โรงเรียน															รวม
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
9. ครูเดินดูผลงาน ของนักเรียน	ครั้งที่ 1	-	-	-	2	2	4	-	-	1	-	1	-	2	-	-	12
	ครั้งที่ 2	3	4	8	9	8	1	8	-	7	8	5	4	-	-	7	72
	ครั้งที่ 3	4	-	4	3	7	-	3	-	3	3	-	2	4	-	9	42
	ครั้งที่ 4	2	-	-	1	2	-	1	-	-	-	-	-	2	5	5	18
10. ครูให้คำแนะนำ แก่นักเรียนขณะ ทำงาน	ครั้งที่ 1	-	-	-	3	-	4	1	-	-	-	-	-	4	-	-	12
	ครั้งที่ 2	8	3	6	8	8	4	7	2	7	9	2	6	-	-	7	77
	ครั้งที่ 3	-	-	4	2	9	-	2	-	3	7	1	2	2	2	6	40
	ครั้งที่ 4	7	-	-	1	-	-	2	-	-	2	1	-	-	1	3	17
11. นักเรียนซักถาม ครูเมื่อเกิดความ สงสัย	ครั้งที่ 1	1	-	-	-	2	3	1	1	-	1	-	4	3	-	-	16
	ครั้งที่ 2	4	1	1	3	1	2	2	3	3	5	3	6	-	-	6	40
	ครั้งที่ 3	-	-	1	1	3	-	2	3	4	8	-	1	1	1	2	27
	ครั้งที่ 4	2	-	-	1	-	-	3	1	-	2	1	-	-	2	2	14
12. นักเรียนแบ่งปัน อุปกรณ์กับเพื่อน	ครั้งที่ 1	-	-	-	-	5	3	3	-	2	-	-	2	2	-	-	17
	ครั้งที่ 2	2	5	3	-	2	-	4	2	-	2	5	3	5	-	2	35
	ครั้งที่ 3	4	2	3	-	1	1	5	1	-	4	2	-	-	-	2	25
	ครั้งที่ 4	1	-	-	-	2	-	-	-	-	2	1	-	-	2	2	10

ตารางที่ 23 (ต่อ)

รายการ	ช่วงเวลา 15 นาที	โรงเรียน															รวม
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
13. นักเรียนคุยหรือ เล่นกับเพื่อนขณะ เรียนวิชาศิลปศึกษา	ครั้งที่ 1	-	1	1	2	2	4	-	-	6	2	-	-	2	4	-	24
	ครั้งที่ 2	-	1	2	2	3	3	-	1	2	-	2	4	5	3	4	32
	ครั้งที่ 3	-	2	3	3	-	3	-	-	2	-	8	4	2	3	-	30
	ครั้งที่ 4	-	-	-	-	4	-	-	6	-	3	3	5	-	6	-	27
14. นักเรียนซักถาม เพื่อนเมื่อเกิดความ สงสัย	ครั้งที่ 1	1	-	-	8	4	8	1	3	2	-	-	8	6	-	5	46
	ครั้งที่ 2	7	3	4	5	3	9	5	1	3	6	6	7	4	3	7	73
	ครั้งที่ 3	7	5	4	7	9	2	4	1	6	4	2	3	-	1	8	63
	ครั้งที่ 4	1	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	5	11
15. นักเรียนเดินดู งานของเพื่อน	ครั้งที่ 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
	ครั้งที่ 2	-	1	4	-	3	3	3	4	3	5	1	8	6	-	2	43
	ครั้งที่ 3	3	7	7	3	2	3	5	-	7	6	-	6	2	-	2	53
	ครั้งที่ 4	-	-	-	-	3	-	4	-	-	-	3	3	-	1	3	17
16. นักเรียนวิจารณ์ งานของเพื่อน	ครั้งที่ 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	ครั้งที่ 2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	ครั้งที่ 3	-	-	1	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	3	-	9
	ครั้งที่ 4	2	11	5	10	7	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	42

หมายเหตุ โรงเรียนที่ทำการสังเกตทั้ง 15 โรงเรียนได้แก่

- 1 หมายถึง โรงเรียนสามแยกท่าไข่ (โรงเรียนขนาดเล็ก)
- 2 หมายถึง โรงเรียนสุเหร่าคลองสี (โรงเรียนขนาดเล็ก)
- 3 หมายถึง โรงเรียนสุเหร่าทับช้างคลองบน (โรงเรียนขนาดเล็ก)
- 4 หมายถึง โรงเรียนนรีราษฎร์อุปถัมภ์ (โรงเรียนขนาดเล็ก)
- 5 หมายถึง โรงเรียนสุเหร่าวังใหญ่ (โรงเรียนขนาดเล็ก)
- 6 หมายถึง โรงเรียนสุเหร่าหัวหมากน้อย (โรงเรียนขนาดกลาง)
- 7 หมายถึง โรงเรียนวัดใหม่ลำนากแขวก (โรงเรียนขนาดกลาง)
- 8 หมายถึง โรงเรียนสุเหร่าสามวา (โรงเรียนขนาดกลาง)
- 9 หมายถึง โรงเรียนบ้านลาดพร้าว (โรงเรียนขนาดกลาง)
- 10 หมายถึง โรงเรียนลำสาลี (ราษฎร์บำรุง) (โรงเรียนขนาดกลาง)
- 11 หมายถึง โรงเรียนบางชัน (ปรี๊มวิทยานุสรณ์) (โรงเรียนขนาดใหญ่)
- 12 หมายถึง โรงเรียนวัดบำเพ็ญเหนือ (โรงเรียนขนาดใหญ่)
- 13 หมายถึง โรงเรียนมีนบุรี (โรงเรียนขนาดใหญ่)
- 14 หมายถึง โรงเรียนจินดาบำรุง (โรงเรียนขนาดใหญ่)
- 15 หมายถึง โรงเรียนวัดเทพลีลา (โรงเรียนขนาดใหญ่)

จากตารางที่ 23 พฤติกรรมการใช้ห้องเรียนศิลปะจากการสังเกตทั้ง 15 โรงเรียนสามารถสรุปได้ดังนี้

ทางด้านกายภาพ

นักเรียนมีการเคลื่อนย้ายที่จากที่นั่งของตน จากการสังเกตพบว่า ในช่วงนาที่ที่ 15 – นาที่ที่ 30 นักเรียนมีความถี่รวมในการเคลื่อนย้ายที่จากที่นั่งของตนมากที่สุด (80 ครั้ง) รองลงมาได้แก่ ในช่วงนาที่ที่ 30 - นาที่ที่ 45 (64 ครั้ง) ในช่วง 15 นาที แรก (33 ครั้ง) และ ในช่วงนาที่ที่ 45 – นาที่ที่ 60 (29 ครั้ง)

นักเรียนลุกไปหยิบอุปกรณ์เพื่อนำมาปฏิบัติงาน จากการสังเกตพบว่า ในช่วง 15 นาที แรก มีความถี่รวมที่นักเรียนลุกไปหยิบอุปกรณ์เพื่อนำมาปฏิบัติงานมากที่สุด (49 ครั้ง) รองลงมาได้แก่

ในช่วงนาที่ที่ 15 – นาที่ที่ 30 (47 ครั้ง) ช่วงนาที่ที่ 30 - นาที่ที่ 45 (22 ครั้ง) และ ช่วงนาที่ที่ 45 - นาที่ที่ 60 ไม่พบการเคลื่อนไหว

ครูสอนประกอบกับการใช้กระดานหน้าชั้นเรียน จากการสังเกตพบว่า ในช่วง 15 นาทีแรก มีความถี่รวมที่ครูสอนประกอบกับการใช้กระดานหน้าชั้นเรียนมากที่สุด (40 ครั้ง) รองลงมาได้แก่ ช่วงนาที่ที่ 15 - นาที่ที่ 30 (11 ครั้ง) ช่วงนาที่ที่ 30 - นาที่ที่ 45 (10 ครั้ง) และ ช่วงนาที่ที่ 45 - นาที่ที่ 60 (3 ครั้ง)

ครูใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ จากการสังเกตพบว่า ในช่วง 15 นาทีแรก มีความถี่รวมที่ครูใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มากที่สุด (5 ครั้ง) รองลงมาได้แก่ ช่วงนาที่ที่ 30 – นาที่ที่ 45 (2 ครั้ง) ช่วงนาที่ที่ 15 – นาที่ที่ 30 และ ช่วงนาที่ที่ 45 – นาที่ที่ 60 ไม่พบการเคลื่อนไหว โดยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ครูใช้นั้นได้แก่ เครื่องเล่นซีดี ดีวีดี และคอมพิวเตอร์ เพื่อเปิดเพลงให้นักเรียนฟังขณะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ และครูใช้ไมโครโฟนในการสอนเพื่อให้นักเรียนได้ยินเสียงชัดเจนทั่วห้อง

นักเรียนทำความสะอาดห้องเรียน จากการสังเกตพบว่า ในช่วงนาที่ที่ 45 – นาที่ที่ 60 มีความถี่รวมที่นักเรียนทำความสะอาดห้องเรียนมากที่สุด (33 ครั้ง) รองลงมาได้แก่ ช่วงนาที่ที่ 30 – นาที่ที่ 45 (4 ครั้ง) ช่วงนาที่ที่ 15 – นาที่ที่ 30 (1 ครั้ง) และช่วง 15 นาทีแรก ไม่พบการเคลื่อนไหว

นักเรียนเก็บวัสดุอุปกรณ์ไว้ที่เดิม จากการสังเกตพบว่า ในช่วงนาที่ที่ 45 – นาที่ที่ 60 มีความถี่รวมที่นักเรียนเก็บวัสดุอุปกรณ์ไว้ที่เดิมมากที่สุด (33 ครั้ง) รองลงมาได้แก่ ช่วงนาที่ที่ 30 – นาที่ที่ 45 (8 ครั้ง) ช่วง 15 นาทีแรก (6 ครั้ง) และ ช่วงนาที่ที่ 15 – นาที่ที่ 30 ไม่พบการเคลื่อนไหว

นักเรียนทำความสะอาดอุปกรณ์ศิลปะ จากการสังเกตพบว่า ในช่วงนาที่ที่ 45 – นาที่ที่ 60 มีความถี่รวมที่นักเรียนทำความสะอาดอุปกรณ์ศิลปะมากที่สุด (14 ครั้ง) รองลงมาได้แก่ ช่วงนาที่ที่ 30 – นาที่ที่ 45 (7 ครั้ง) ช่วง 15 นาทีแรกและ ช่วงนาที่ที่ 15 – นาที่ที่ 30 ไม่พบการเคลื่อนไหว

ทางด้านสังคม

ครูตั้งคำถามเพื่อให้นักเรียนตอบ จากการสังเกตพบว่า ในช่วง 15 นาทีแรก มีความถี่รวมที่ครูตั้งคำถามเพื่อให้นักเรียนตอบมากที่สุด (88 ครั้ง) รองลงมาได้แก่ ช่วงนาที่ที่ 45 – นาที่ที่ 60 (36 ครั้ง) ช่วงนาที่ที่ 15 - นาที่ที่ 30 (30 ครั้ง) และ ช่วงนาที่ที่ 30 - นาที่ที่ 45 (11 ครั้ง)

ครูเดินดูผลงานของนักเรียน จากการสังเกตพบว่า ในช่วงนาที่ที่ 15 - นาที่ที่ 30 มีความถี่รวมที่ครูเดินดูผลงานของนักเรียนมากที่สุด (72 ครั้ง) รองลงมาได้แก่ ช่วงนาที่ที่ 30 - นาที่ที่ 45 (42 ครั้ง) ช่วงนาที่ที่ 45 - นาที่ที่ 60 (18 ครั้ง) และช่วง 15 นาทีแรก (12 ครั้ง)

ครูให้คำแนะนำแก่นักเรียนขณะทำงาน จากการสังเกตพบว่า ในช่วงนาฬิกาที่ 15 - นาฬิกาที่ 30 มีความถี่รวมที่ครูให้คำแนะนำแก่นักเรียนขณะทำงานมากที่สุด (77 ครั้ง) รองลงมาได้แก่ ช่วงนาฬิกาที่ 30 - นาฬิกาที่ 45 (40 ครั้ง) ช่วงนาฬิกาที่ 45 - นาฬิกาที่ 60 (17 ครั้ง) และช่วง 15 นาทีแรก (12 ครั้ง)

นักเรียนซักถามครูเมื่อเกิดความสงสัย จากการสังเกตพบว่า ในช่วงนาฬิกาที่ 15 - นาฬิกาที่ 30 มีความถี่รวมที่นักเรียนซักถามอาจารย์มากที่สุด (40 ครั้ง) รองลงมาได้แก่ ช่วงนาฬิกาที่ 30 - นาฬิกาที่ 45 (27 ครั้ง) ช่วง 15 นาทีแรก (16 ครั้ง) และช่วงนาฬิกาที่ 45 - นาฬิกาที่ 60 (14 ครั้ง)

นักเรียนแบ่งปันอุปกรณ์กับเพื่อน จากการสังเกตพบว่า ในช่วงนาฬิกาที่ 15 - นาฬิกาที่ 30 มีความถี่รวมที่นักเรียนแบ่งปันอุปกรณ์กับเพื่อนมากที่สุด (35 ครั้ง) รองลงมาได้แก่ ช่วงนาฬิกาที่ 30 - นาฬิกาที่ 45 (25 ครั้ง) ช่วง 15 นาทีแรก (17 ครั้ง) และช่วงนาฬิกาที่ 45 - นาฬิกาที่ 60 (10 ครั้ง)

นักเรียนคุยหรือเล่นกับเพื่อนขณะเรียนวิชาศิลปะศึกษา จากการสังเกตพบว่า ในช่วงนาฬิกาที่ 15 - นาฬิกาที่ 30 มีความถี่รวมที่นักเรียนคุยหรือเล่นกับเพื่อนมากที่สุด (32 ครั้ง) รองลงมาได้แก่ ช่วงนาฬิกาที่ 30 - 45 (30 ครั้ง) ช่วงนาฬิกาที่ 45 - นาฬิกาที่ 60 (27 ครั้ง) และช่วง 15 นาทีแรก (24 ครั้ง)

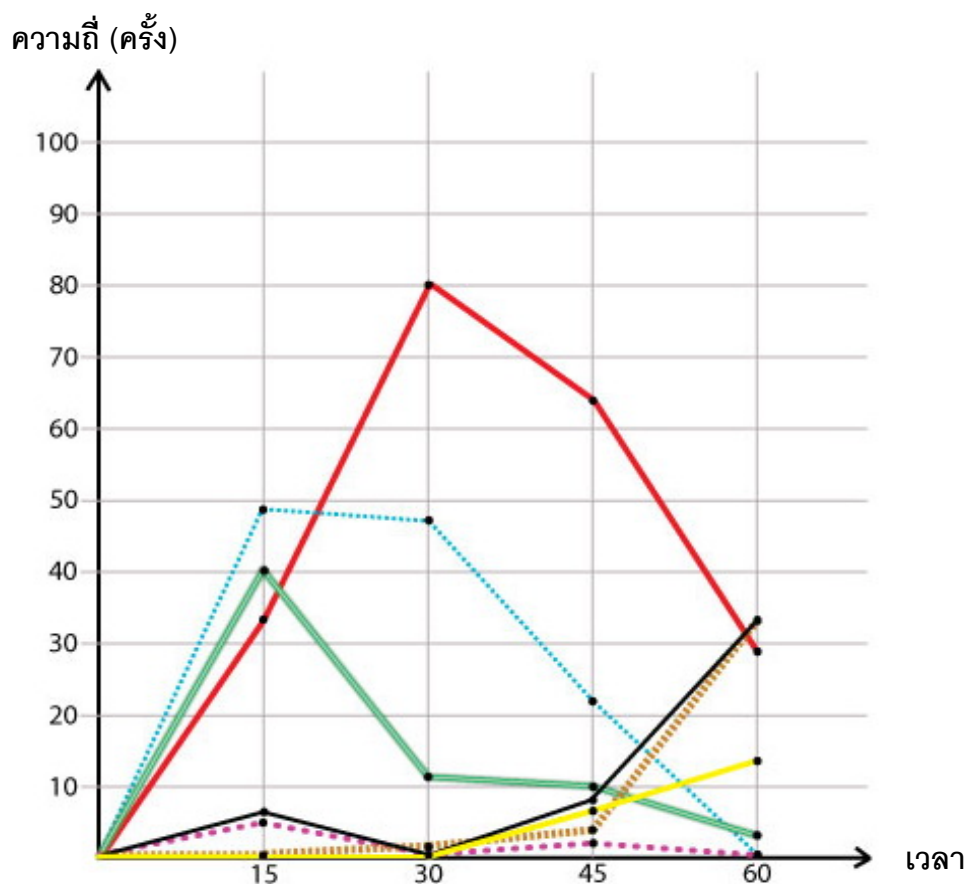
นักเรียนปรึกษาหารือกัน จากการสังเกตพบว่า ในช่วงนาฬิกาที่ 15 - นาฬิกาที่ 30 มีความถี่รวมที่นักเรียนปรึกษาหารือกันมากที่สุด (73 ครั้ง) รองลงมาได้แก่ ช่วงนาฬิกาที่ 30 - นาฬิกาที่ 45 (63 ครั้ง) ช่วง 15 นาทีแรก (46 ครั้ง) และช่วงนาฬิกาที่ 45 - นาฬิกาที่ 60 (11 ครั้ง)

นักเรียนเดินดูงานของเพื่อน จากการสังเกตพบว่า ในช่วงนาฬิกาที่ 30 - นาฬิกาที่ 45 มีความถี่รวมที่นักเรียนเดินดูงานของเพื่อนมากที่สุด (53 ครั้ง) รองลงมาได้แก่ ช่วงนาฬิกาที่ 15 - นาฬิกาที่ 30 (43 ครั้ง) ช่วงนาฬิกาที่ 45 - นาฬิกาที่ 60 (17 ครั้ง) และช่วง 15 นาทีแรก (1 ครั้ง)

นักเรียนวิจารณ์งานของเพื่อน จากการสังเกตพบว่า ในช่วงนาฬิกาที่ 45 - นาฬิกาที่ 60 มีความถี่รวมที่นักเรียนวิจารณ์งานของเพื่อนมากที่สุด (42 ครั้ง) รองลงมาได้แก่ ช่วงนาฬิกาที่ 30 - นาฬิกาที่ 45 (9 ครั้ง) ช่วง 15 นาทีแรก และช่วงนาฬิกาที่ 15 - นาฬิกาที่ 30 ไม่พบการเคลื่อนไหว

ในภาพที่ 5 - 7 เป็นการนำเสนอแผนภูมิเส้นแสดงความถี่ของพฤติกรรมการใช้ห้องเรียนศิลปะทางด้านกายภาพและทางด้านสังคมที่ได้จากการสังเกต โดยใช้เส้นที่มีสีและลักษณะต่างๆ แทนพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในห้องเรียน

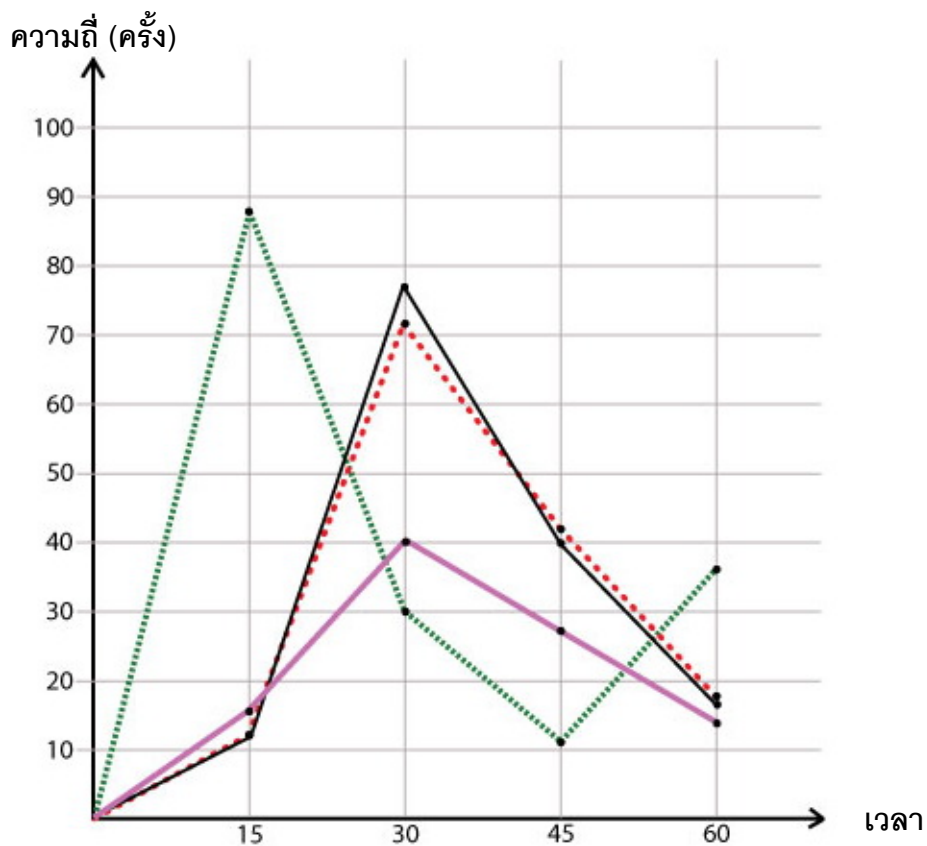
ภาพที่ 5 แผนภูมิเส้นแสดงความถี่ของพฤติกรรมการใช้ห้องเรียนศิลปะ ทางด้านกายภาพ

เส้นในแต่ลักษณะแทนพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ดังนี้

- แทน นักเรียนมีการเคลื่อนย้ายที่จากที่นั่งของตน
- ⋯ แทน นักเรียนลุกไปหยิบอุปกรณ์เพื่อนำมาปฏิบัติงาน
- แทน ครูสอนโดยใช้บรรยายประกอบกับการใช้กระดานหน้าชั้น
- ⋯ แทน ครูใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เป็นอุปกรณ์การสอน
- ⋯ แทน นักเรียนทำความสะอาดห้องเรียนหลังเลิกเรียน
- แทน นักเรียนเก็บวัสดุอุปกรณ์ไว้ที่เดิมหลังเลิกใช้
- แทน นักเรียนทำความสะอาดอุปกรณ์ศิลปะหลังเลิก

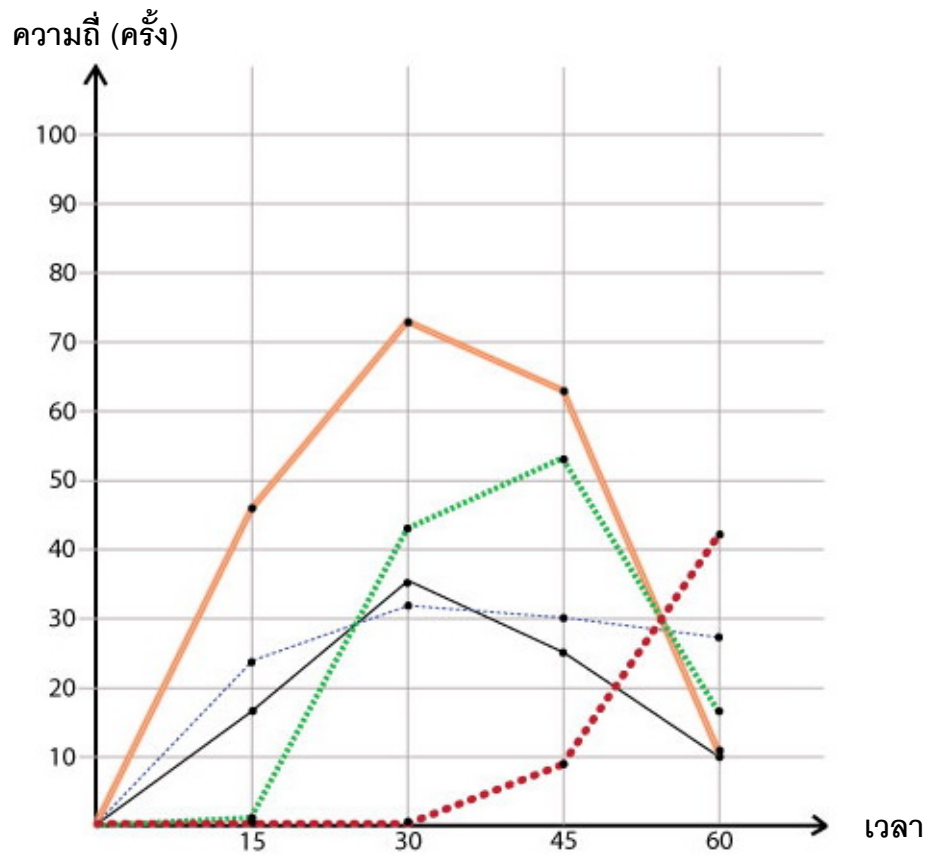
ภาพที่ 6 แผนภูมิเส้นแสดงความถี่ของพฤติกรรมการใช้ห้องเรียนศิลปะ ทางด้านสังคม

เส้นในแต่ลักษณะแทนพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ดังนี้

- แทน ครูตั้งคำถามให้นักเรียนตอบ
- แทน ครูเดินดูผลงานของนักเรียน
- แทน ครูให้คำแนะนำแก่นักเรียนขณะทำงาน
- แทน นักเรียนซักถามครูเมื่อเกิดความสงสัย

ภาพที่ 7 แผนภูมิเส้นแสดงความถี่ของพฤติกรรมการใช้ห้องเรียนศิลปะ ทางด้านสังคม (ต่อ)

เส้นในแต่ลักษณะแทนพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ดังนี้

- แทน นักเรียนแบ่งปันอุปกรณ์กับเพื่อน
- ⋯ แทน นักเรียนคุยหรือเล่นกับเพื่อนขณะเรียนวิชาศิลปะศึกษา
- แทน นักเรียนซักถามเพื่อนเมื่อเกิดความสงสัย
- ⋯ แทน นักเรียนเดินดูงานของเพื่อน
- ⋯ แทน นักเรียนวิจารณ์งานของเพื่อน

ตารางที่ 24 ค่าความถี่ของพฤติกรรมการใช้พื้นที่ในห้องเรียนศิลปะของครูผู้สอน จำแนกตามโรงเรียน และตำแหน่งพื้นที่ในห้องเรียน (n=15)

โรงเรียน	ขนาด โรงเรียน	ความถี่ในแต่ละตำแหน่งพื้นที่								
		A1	A2	A3	B1	B2	B3	C1	C2	C3
โรงเรียนสามแยกท่าไข่	เล็ก	12	7	2	7	12	1	-	-	-
โรงเรียนสุเหร่าคลองสี่	เล็ก	6	9	7	4	1	7	4	5	6
โรงเรียนสุเหร่าทับช้างคลอง บน	เล็ก	7	11	8	7	6	7	3	2	2
โรงเรียนนิลราชบุรีอุปถัมภ์	เล็ก	15	14	5	6	11	10	-	6	1
โรงเรียนสุเหร่าวังใหญ่	เล็ก	3	7	4	4	9	4	-	-	-
โรงเรียนสุเหร่าหัวหมากน้อย	กลาง	4	4	4	3	1	3	5	-	1
โรงเรียนวัดใหม่ลำนากแขวก	กลาง	7	12	13	2	-	9	-	3	3
โรงเรียนสุเหร่าสามวา	กลาง	7	10	6	2	1	1	1	1	1
โรงเรียนบ้านลาดพร้าว	กลาง	14	15	-	10	9	4	6	4	2
โรงเรียนลำสาตี (ราษฎร์ บำรุง)	กลาง	12	11	6	6	9	9	4	4	4
โรงเรียนบางชัน (ปรีดีวิทยา นุสรณ์)	ใหญ่	2	2	5	-	-	7	3	4	6
โรงเรียนวัดบำเพ็ญเหนือ	ใหญ่	4	13	12	2	2	4	3	2	2
โรงเรียนมีนบุรี	ใหญ่	4	6	3	3	-	4	2	-	-
โรงเรียนจินดาบำรุง	ใหญ่	5	13	12	-	2	7	-	-	2
โรงเรียนวัดเทพศิลา	ใหญ่	6	17	18	2	3	2	3	2	1
รวม		108	151	105	58	66	79	34	33	31
		รวม = 364			รวม = 203			รวม = 98		
		ร้อยละ 54.73			ร้อยละ 30.53			ร้อยละ 14.74		

หมายเหตุ สัญลักษณ์ต่างๆ สามารถแทนตำแหน่งในห้องเรียนได้ดังนี้

A1 = หน้าห้องด้านซ้าย ; A2 = หน้าห้องตรงกลาง ; A3 = หน้าห้องด้านขวา

B1 = กลางห้องด้านซ้าย ; B2 = ตรงกลางห้อง ; B3 = กลางห้องด้านขวา

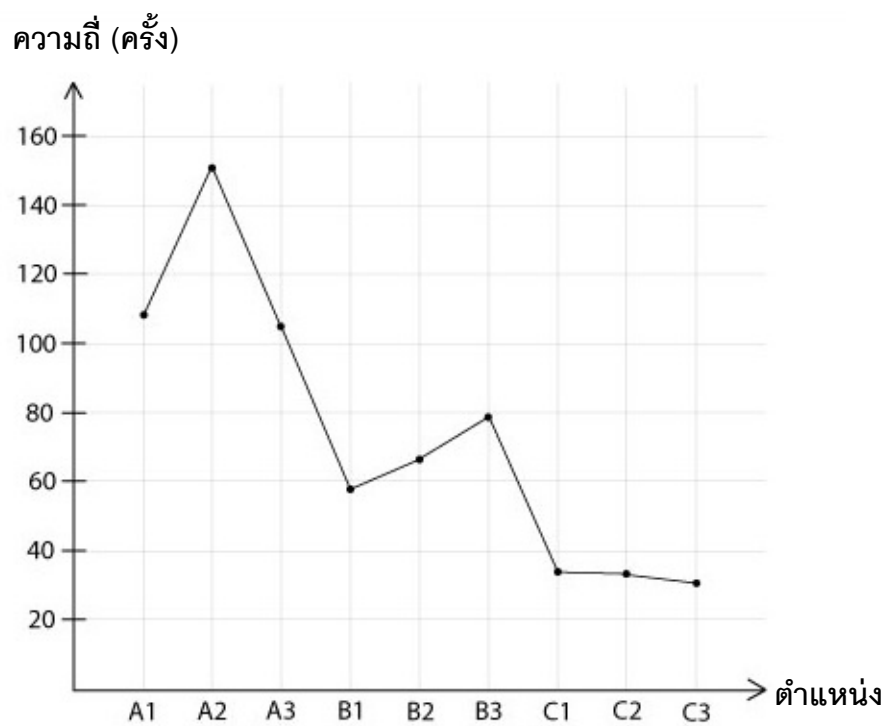
C1 = หลังห้องด้านซ้าย ; C2 = หลังห้องตรงกลาง ; C3 = หลังห้องด้านขวา

จากตารางที่ 24 พฤติกรรมการใช้พื้นที่ในห้องเรียนศิลปะสามารถสรุปได้ว่า พื้นที่ที่มีความถี่ในการใช้มากที่สุดคือ A2 ซึ่งเป็นตำแหน่งหน้าห้องตรงกลาง มีความถี่รวม 151 ครั้ง รองลงมาได้แก่ A1 หน้าห้องด้านซ้าย มีความถี่รวม 108 ครั้ง A3 หน้าห้องด้านขวา มีความถี่รวม 105 ครั้ง B3 กลางห้องด้านขวา มีความถี่รวม 79 ครั้ง B2 ตรงกลางห้อง มีความถี่รวม 66 ครั้ง B1 กลางห้องด้านซ้าย มีความถี่รวม 58 ครั้ง C1 หลังห้องด้านซ้าย มีความถี่รวม 34 ครั้ง C2 หลังห้องตรงกลาง มีความถี่รวม 33 ครั้ง และ C3 หลังห้องด้านขวา มีความถี่รวม 31

จากการสังเกตเพิ่มเติมพบว่าในตำแหน่ง A ซึ่งเป็นตำแหน่งหน้าห้องนั้น มีการความถี่ในการใช้มากที่สุด เนื่องจากครูผู้สอนต้องทำการบรรยาย แนะนำ สั่งงาน พร้อมทั้งใช้กระดานหน้าห้องเรียน ตำแหน่งตำแหน่งของโต๊ะครูผู้สอนจะอยู่บริเวณหน้าห้องเรียน ครูจึงเดินไปมาเพื่อหยิบวัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งสื่อการสอนสำหรับใช้ในการสอนด้วย ในตำแหน่ง B ซึ่งเป็นตำแหน่งกลางห้อง ครูมีความถี่ในการใช้รองลงมาจากตำแหน่ง A เนื่องจากเป็นตำแหน่งที่นักเรียนนั่งทำงาน ครูจึงมักจะเดินไปดูงานพร้อมให้คำแนะนำแก่นักเรียน ส่วนในตำแหน่ง C ซึ่งเป็นตำแหน่งหลังห้องมีความถี่ในการใช้น้อยที่สุด เนื่องจากหลังห้องจะเป็นพื้นที่ที่มีการจัดตู้หรือชั้นเพื่อไว้เก็บอุปกรณ์การสอน รวมทั้งตำแหน่งหลังห้องบางโรงเรียนจะเป็นพื้นที่เก็บอุปกรณ์ดนตรี จึงทำให้มีความถี่ในการใช้น้อยที่สุด

ในภาพที่ 8 เป็นการนำเสนอแผนภูมิเส้นแสดงความถี่ของพฤติกรรมการใช้พื้นที่ในห้องเรียนศิลปะของครูผู้สอนโดยสัญลักษณ์ต่างๆ สามารถแทนตำแหน่งของห้องเรียนได้ดังนี้ A1 คือ หน้าห้องด้านซ้าย A2 คือ หน้าห้องตรงกลาง A3 คือ หน้าห้องด้านขวา B1 คือ กลางห้องด้านซ้าย B2 คือ ตรงกลางห้อง B3 คือ กลางห้องด้านขวา C1 คือ หลังห้องด้านซ้าย C2 คือ หลังห้องตรงกลาง C3 คือ หลังห้องด้านขวา

ภาพที่ 8 แผนภูมิเส้นแสดงความถี่ของพฤติกรรมการใช้พื้นที่ในห้องเรียนศิลปะของครูผู้สอน

โดยสัญลักษณ์ต่างๆ สามารถแทนตำแหน่งในห้องเรียนได้ดังนี้

A1 108 ครั้ง	A2 151 ครั้ง	A3 105 ครั้ง
B1 58 ครั้ง	B2 66 ครั้ง	B3 79 ครั้ง
C1 34 ครั้ง	C2 33 ครั้ง	C3 31 ครั้ง

จากพฤติกรรมการใช้ห้องเรียนสามารถเชื่อมโยงกับพฤติกรรมการใช้พื้นที่ในห้องเรียนศิลปะของครูผู้สอนได้ว่า ครูมีอัตราการใช้พื้นที่หน้าห้องเรียนมากที่สุดเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ครูใช้สอน เกริ่นเข้าเนื้อหาวมถึงการบรรยายและสาธิตวิธีการ โดยเฉพาะในส่วนกลางห้องด้านหน้าเป็นส่วนที่ครูมีความถี่ของการใช้พื้นที่มากที่สุด เนื่องจากครูสอนประกอบกับการใช้กระดานดำหน้าชั้นเรียน และครูสอนโดยการตั้งคำถามเพื่อให้นักเรียนตอบ นอกจากนี้หน้าห้องเรียนยังเป็นส่วนที่อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น โทรทัศน์ เครื่องเล่นซีดี ดีวีดี และไมโครโฟนตั้งอยู่ ซึ่งครูบางท่านใช้อุปกรณ์ดังกล่าวนี้ประกอบการเรียนการสอน ในส่วนของพื้นที่กลางห้องซึ่งมีอัตราการใช้พื้นที่รองลงมานั้นพบว่า ครูใช้เพื่อเดินดูผลงานของนักเรียนพร้อมให้คำแนะนำแก่นักเรียนขณะทำงาน ซึ่งพื้นที่กลางห้องเรียนนี้เป็นพื้นที่ที่นักเรียนนั่งทำงานกันเป็นกลุ่ม และพื้นที่ด้านหลังห้องเรียนซึ่งมีอัตราการใช้พื้นที่น้อยที่สุด เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ประกอบไปด้วยตู้หรือชั้นเก็บของ และมีนักเรียนนั่งทำงานเพียงบางส่วนเท่านั้น ทำให้ครูมีอัตราการใช้พื้นที่ส่วนนี้น้อยที่สุด

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การนำเสนอแนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ในด้านลักษณะทางกายภาพและทางด้านสังคม

เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา และผู้เชี่ยวชาญในการจัดห้องเรียนศิลปะ ในโรงเรียนประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำหรับตอบแบบสอบถาม จำนวน 208 คน จากการสุ่มอย่างง่าย ผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อการสัมภาษณ์ จำนวน 5 คน จากการสุ่มแบบเจาะจง ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มาจากรโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ กลุ่มละ 5 คน รวมทั้งหมด 15 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ จำนวน 5 คน เพื่อการสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามสำหรับครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญ และแบบสังเกต เครื่องมือที่ใช้ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อทำการปรับปรุงให้เหมาะสมก่อนนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริง และในส่วนของแบบสอบถาม ทดลองใช้หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) เท่ากับ 0.965

3. การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์บนคอมพิวเตอร์ ส่วนบุคคล (Statistical Package for the Social Sciences : SPSS for Windows) โดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha Coefficients) ค่าร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำมาประมวลผลสรุปประเด็นนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยายเป็นความเรียง

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาแนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา เกี่ยวกับการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นนโยบายการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาระดับประถมศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร และผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกต เกี่ยวกับการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา เกี่ยวกับการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 208 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 51.44 เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 48.56

อายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.21 รองลงมา อยู่ในช่วงอายุ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.37 อยู่ในช่วงอายุ มากกว่า 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.96 และอยู่ในช่วงอายุ 20-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 13.46 ตามลำดับ

วุฒิการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 84.62 ซึ่งส่วนมากจบการศึกษาในสาขาศิลปกรรมศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 41.48 สาขาศิลปศึกษา คิดเป็นร้อยละ 40.34 และสาขาอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 18.18 ซึ่งได้แก่ สาขานาฏศิลป์ เทคโนโลยีการศึกษา การประถมศึกษา การศึกษาปฐมวัย สังคมศึกษา และภาษาไทย รองลงมาคือระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 14.42 ซึ่งส่วนมากจบการศึกษาในสาขาบริหารการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 43.33 สาขาศิลปศึกษา คิดเป็นร้อยละ 13.34 และสาขาอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 43.33 ได้แก่ สาขาหลักสูตรและการสอน จิตวิทยาการศึกษา เทคโนโลยีการศึกษา การประถมศึกษา และประวัติศาสตร์ศิลป์ และระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 0.96 ในสาขาศิลปทัศนกรรม

หน้าที่และประสบการณ์ด้านการสอน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีหน้าที่เป็นครูประจำวิชาศิลปศึกษา คิดเป็นร้อยละ 87.50 โดยส่วนมากมีประสบการณ์ด้านการสอนในช่วง 1-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 42.31 รองลงมาคือช่วง 11-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.73 ช่วง 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 17.03 และมากกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 15.93 และมีหน้าที่เป็นครูประจำชั้นและสอนวิชาศิลปศึกษา คิดเป็นร้อยละ 12.50 ส่วนมากมีประสบการณ์ด้านการสอนในช่วง 1-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 57.69 รองลงมาคือ มากกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 19.23 ช่วง 11-20 ปี และช่วง 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 11.54 เท่ากัน

ระดับชั้นที่สอน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 17.69 รองลงมาคือ ประถมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 17.40 ประถมศึกษาปีที่ 5 คิดเป็นร้อยละ 17.10 ประถมศึกษาปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 16.60 ประถมศึกษาปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 15.70 และประถมศึกษาปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 15.51 ตามลำดับ

ขนาดโรงเรียน โรงเรียนของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 37.02 รองลงมาเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก คิดเป็นร้อยละ 31.73 และโรงเรียนขนาดกลาง คิดเป็นร้อยละ 31.25 ตามลำดับ

จำนวนชั้นเรียนในความดูแล ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีห้องเรียนในความดูแลจำนวนระหว่าง 6-10 ห้อง คิดเป็นร้อยละ 27.89 รองลงมาคือ ระหว่าง 11-15 ห้อง คิดเป็นร้อยละ 25.48 ระหว่าง 1-5 ห้อง คิดเป็นร้อยละ 21.63 ระหว่าง 16-20 ห้อง คิดเป็นร้อยละ 20.67 และจำนวน 21 ห้อง ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 4.33 ตามลำดับ

จำนวนนักเรียนในห้องเรียน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีจำนวนนักเรียนระหว่าง 21-30 คน คิดเป็นร้อยละ 43.75 รองลงมาคือจำนวนระหว่าง 31-40 คน คิดเป็นร้อยละ 40.87 จำนวน

ระหว่าง 10–20 คน คิดเป็นร้อยละ 12.50 และมีจำนวน 41 คน ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 2.88 ตามลำดับ

จำนวนชั่วโมงที่สอน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีจำนวนชั่วโมงที่สอนระหว่าง 16–20 ชั่วโมง / สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 48.08 รองลงมาคือจำนวน 21 ชั่วโมง / สัปดาห์ ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 33.65 จำนวนระหว่าง 11–15 ชั่วโมง / สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 7.69 จำนวนระหว่าง 6–10 ชั่วโมง / สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 5.77 และ จำนวนระหว่าง 1–5 ชั่วโมง / สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 4.81 ตามลำดับ

จำนวนชั่วโมงที่ใช้ห้องเรียนศิลปะ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้ห้องเรียนศิลปะเป็นจำนวนระหว่าง 16–20 ชั่วโมง / สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 26.92 รองลงมาเป็นจำนวนระหว่าง 11–15 ชั่วโมง / สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 20.68 จำนวนระหว่าง 6–10 ชั่วโมง / สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 17.79 จำนวน 21 ชั่วโมง / สัปดาห์ ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 6.73 และ จำนวนระหว่าง 1–5 ชั่วโมง / สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 6.25 ตามลำดับ โดยทั้งนี้โรงเรียนของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามไม่มีห้องเรียนศิลปะเฉพาะคิดเป็นร้อยละ 21.63

ห้องปฏิบัติการในโรงเรียนของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีห้องวิทยาศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 19.28 รองลงมาคือ ห้องนาฏศิลป์ คิดเป็นร้อยละ 17.53 ห้องดนตรี คิดเป็นร้อยละ 17.42 ห้องศิลปะ คิดเป็นร้อยละ 16.80 ห้องพลศึกษา คิดเป็นร้อยละ 12.99 ห้องคหกรรม คิดเป็นร้อยละ 8.76 และห้องปฏิบัติการอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 7.22 ซึ่งได้แก่ ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องพระพุทธศาสนาหรือห้องจริยธรรม ห้องการงานอาชีพและเทคโนโลยี (กอท.) ห้องรักการอ่าน หรือห้องสมุด แปลงเกษตร ห้องลูกเสือ และห้องเรียนอัจฉริยะ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของห้องเรียนศิลปะ

จากกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งหมด 208 โรงเรียน มีห้องเรียนศิลปะเฉพาะเป็นจำนวน 163 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 78.37 โรงเรียนที่ไม่มีห้องเรียนศิลปะเฉพาะจำนวน 45 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 21.63

ในกรณีที่มีห้องศิลปะเฉพาะ จำนวนห้องเรียนศิลปะของแต่ละโรงเรียนส่วนใหญ่ มีจำนวน 1 ห้อง คิดเป็นร้อยละ 74.85 รองลงมาคือจำนวน 2 ห้อง คิดเป็นร้อยละ 17.79 มีจำนวน 3 ห้อง คิดเป็นร้อยละ 5.52 และอันดับสุดท้ายมีมากกว่า 3 ห้องเรียน คิดเป็นร้อยละ 1.84

ในกรณีที่มีห้องศิลปะเฉพาะ ตำแหน่งของห้องเรียนศิลปะส่วนใหญ่อยู่ชั้นบน คิดเป็นร้อยละ 79.76 รองลงมาอยู่ชั้นล่าง คิดเป็นร้อยละ 17.79 และอันดับสุดท้ายเป็นอาคารเฉพาะ คิดเป็นร้อยละ 2.45

ในส่วนที่ห้องเรียนศิลปะอยู่ชั้นบนนั้น ส่วนใหญ่อยู่บนชั้น 3 คิดเป็นร้อยละ 33.08 รองลงมาอยู่บนชั้น 2 คิดเป็นร้อยละ 30.77 อยู่บนชั้น 4 คิดเป็นร้อยละ 26.15 อยู่บนชั้น 5 คิดเป็นร้อยละ 9.23 และอยู่บนชั้น 6 คิดเป็นร้อยละ 0.77 ตามลำดับ

ในกรณีที่มีห้องศิลปะเฉพาะ ห้องศิลปะส่วนใหญ่เป็นห้องที่ดัดแปลงจากห้องเรียน คิดเป็นร้อยละ 88.96 รองลงมาเป็นห้องเรียนที่ออกแบบขึ้นสำหรับวิชาศิลปะศึกษาโดยเฉพาะ คิดเป็นร้อยละ 11.04

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการของการจัดห้องเรียนศิลปะในระดับชั้นประถมศึกษา

2.1 ทางด้านกายภาพ

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับการจัดห้องเรียนศิลปะในด้านกายภาพ พบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดห้องเรียนศิลปะโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางหรือปฏิบัติพอสมควร ($\bar{x} = 3.40$) ส่วนความต้องการของการจัดห้องเรียนศิลปะโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.33$) โดยสามารถจำแนกออกเป็นแต่ละรายด้านได้ดังนี้

ด้านลักษณะและขนาดของห้องเรียนศิลปะ ในสภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมากหรือปฏิบัติบ่อยครั้ง ($\bar{x} = 3.55$) ส่วนความต้องการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.40$)

สภาพปัจจุบันของห้องเรียนศิลปะ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า แสงสว่างในห้องเรียนมีเพียงพอ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.00$) รองลงมาคือ การถ่ายเทอากาศในห้องเรียนมีความสะดวก ($\bar{x} = 3.93$) และห้องเรียนมีขนาดพื้นที่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน ($\bar{x} = 3.48$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ตำแหน่ง / ที่ตั้งของห้องเรียนมีความเหมาะสม ($\bar{x} = 3.26$) ความต้องการของห้องเรียนศิลปะเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า แสงสว่างในห้องเรียนมีเพียงพอ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.54$) รองลงมาคือ การถ่ายเทอากาศในห้องเรียนมีความสะดวก ($\bar{x} = 4.51$) และห้องเรียนมีขนาดเหมาะสมต่อกิจกรรมศิลปะ ($\bar{x} = 4.40$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ จัดที่นั่งที่มีทัศนวิสัยที่ดีต่อการเรียนการสอน รวมทั้ง ตำแหน่ง / ที่ตั้งของห้องเรียนมีความเหมาะสม ($\bar{x} = 4.27$ เท่ากัน)

ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ในสภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางหรือปฏิบัติพอสมควร ($\bar{x} = 3.29$) ส่วนความต้องการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.27$)

สภาพปัจจุบันของห้องเรียนศิลปะ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ส่วนใหญ่เห็นว่า ภายในห้องมีพื้นที่หรือป้ายนิเทศจัดแสดงผลงานของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 3.68$) รองลงมาคือ จัดห้องเรียนโดยคำนึงถึงกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะเป็นหลัก ($\bar{x} = 3.64$) และจัดห้องเรียนโดยคำนึงถึงวิธีการสอน รวมทั้ง การตกแต่งห้องเรียนคำนึงถึงความสะดวก ($\bar{x} = 3.62$ เท่ากัน) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ภายในห้องมีวัสดุอุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์ / คอมพิวเตอร์เพื่อการแสวงหาความรู้ ($\bar{x} = 2.10$) ความต้องการของห้องเรียน ศิลปะเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า ภายในห้องมีวัสดุ อุปกรณ์สำหรับวิชาศิลปศึกษา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.46$) รองลงมาคือ วัสดุอุปกรณ์เพียงพอ เมื่อเทียบกับจำนวนนักเรียน ($\bar{x} = 4.45$) และ จัดห้องเรียนโดยคำนึงถึงกิจกรรมการเรียนการสอน ศิลปะเป็นหลัก ($\bar{x} = 4.44$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ จัดพื้นที่สำหรับการทำงานเดี่ยว ($\bar{x} = 3.99$)

ด้านสื่อการสอน ในสภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมากหรือปฏิบัติบ่อยครั้ง ($\bar{x} = 3.51$) ส่วนความต้องการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.34$)

สภาพปัจจุบันของห้องเรียนศิลปะ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ส่วนใหญ่เห็นว่า มีหนังสือเรียนวิชาศิลปะ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 3.83$) รองลงมาคือ มีสื่อการสอนเหมาะสมกับเนื้อหา ($\bar{x} = 3.71$) และ มีสื่อการสอนวิชาศิลปศึกษาเฉพาะ ($\bar{x} = 3.42$) ส่วน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ สื่อการสอนมีความทันสมัยอยู่เสมอ ($\bar{x} = 3.21$) ความต้องการของ ห้องเรียนศิลปะเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า มีสื่อการสอนเหมาะสมกับเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.47$) รองลงมาคือมีสื่อการสอนวิชา ศิลปศึกษาเฉพาะ ($\bar{x} = 4.41$) และ มีสื่อของจริงในห้องศิลปะ ($\bar{x} = 4.32$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ย น้อยที่สุดคือ มีหนังสือเรียนวิชาศิลปะ ($\bar{x} = 4.25$)

ด้านการใช้และการดูแลห้องเรียน ในสภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางหรือ ปฏิบัติพอสมควร ($\bar{x} = 3.37$) ส่วนความต้องการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.34$)

สภาพปัจจุบันของห้องเรียนศิลปะ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ส่วนใหญ่เห็นว่า จัดห้องเรียนโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.19$) รองลงมาคือ ห้องเรียนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ($\bar{x} = 3.74$) และ กำหนดให้มีเวรทำความสะอาดหลังเลิกเรียน ($\bar{x} = 3.70$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ มีก๊อกน้ำและอ่างล้างมือ ในห้องเรียน ($\bar{x} = 2.11$) ความต้องการของห้องเรียนศิลปะเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า จัดห้องเรียนโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เรียน มี

ค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.66$) รองลงมาคือ ห้องเรียนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ($\bar{x} = 4.38$) และ นักเรียนแต่ละคนมีที่เก็บผลงานหรือแฟ้มสะสมผลงานของตนเอง รวมทั้ง กำหนดให้มีเวลาทำ ความสะอาดหลังเลิกเรียน และมีพื้นที่ ตู้/ชั้น สำหรับเก็บวัสดุอุปกรณ์ ($\bar{x} = 4.30$ เท่ากัน) ส่วนข้อ ที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ มีก๊อกน้ำและอ่างล้างมือในห้องเรียน ($\bar{x} = 4.09$)

2.2 ทางด้านสังคม

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับการจัดห้องเรียนศิลปะในด้านสังคม พบว่า สภาพปัจจุบันของการจัด ห้องเรียนศิลปะโดยรวมอยู่ในระดับมากหรือปฏิบัติบ่อยครั้ง ($\bar{x} = 4.05$) ส่วนความต้องการของ การจัดห้องเรียนศิลปะโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.44$) โดยสามารถจำแนกออกเป็นแต่ละราย ด้านได้ดังนี้

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา ในสภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับ มากหรือปฏิบัติบ่อยครั้ง ($\bar{x} = 4.06$) ส่วนความต้องการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.46$)

สภาพปัจจุบันของห้องเรียนศิลปะ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ส่วนใหญ่เห็นว่า ครูให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมโดยการวาดภาพระบายสี มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.39$) รองลงมาคือ ครูให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมโดยการปั้น ($\bar{x} = 4.06$) และ ครูให้นักเรียนปฏิบัติ กิจกรรมโดยการพับ ฉีก ตัด ปะ ($\bar{x} = 3.98$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ครูให้นักเรียนปฏิบัติ กิจกรรมโดยการพิมพ์ภาพ ($\bar{x} = 3.91$) ความต้องการของห้องเรียนศิลปะเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า ครูให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมโดยการวาดภาพ ระบายสี มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.59$) รองลงมาคือ ครูให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมโดยการปั้น ($\bar{x} = 4.45$) และ ครูให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมโดยการพิมพ์ภาพ รวมทั้งครูให้นักเรียนปฏิบัติ กิจกรรมโดยการประดิษฐ์ ($\bar{x} = 4.42$ เท่ากัน) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ครูให้นักเรียน ปฏิบัติกิจกรรมโดยการพับ ฉีก ตัด ปะ ($\bar{x} = 4.41$)

ด้านรูปแบบวิธีการสอน ในสภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมากหรือปฏิบัติบ่อยครั้ง ($\bar{x} = 3.81$) ส่วนความต้องการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$)

สภาพปัจจุบันของห้องเรียนศิลปะ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ส่วนใหญ่เห็นว่า ครูสอนโดยการแสดงให้ดูเป็นขั้นตอน / แบบสาธิต มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.14$) รองลงมาคือ ครูสอนโดยให้ทำงานอิสระ ($\bar{x} = 4.04$) และ ครูสอนโดยการให้ผู้เรียนทดลอง ($\bar{x} = 3.88$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ครูสอนโดยการบรรยาย ($\bar{x} = 3.27$) ความต้องการ

ของห้องเรียนศิลปะเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า ครูสอนโดยการแสดงให้ดูเป็นขั้นตอน / แบบสาธิต มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.40$) รองลงมาคือ ครูสอนโดยให้ทำงานอิสระ ($\bar{x} = 4.33$) และ ครูสอนโดยการให้ผู้เรียนทดลอง ($\bar{x} = 4.27$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ครูสอนโดยการบรรยาย ($\bar{x} = 3.50$)

ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ในสภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมากหรือปฏิบัติบ่อยครั้ง ($\bar{x} = 4.42$) ส่วนความต้องการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.73$)

สภาพปัจจุบันของห้องเรียนศิลปะ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า ครูชื่นชมและให้กำลังใจนักเรียนเมื่อนักเรียนทำผลงานสำเร็จ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.51$) รองลงมาคือ ครูดูแลและเอาใจใส่นักเรียนในขณะที่นักเรียนทำงาน รวมทั้ง มีการช่วยเหลือและสนับสนุนเมื่อนักเรียนต้องการความช่วยเหลือ ($\bar{x} = 4.45$ เท่ากัน) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ครูมีสีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใสขณะสอน ($\bar{x} = 4.26$) ความต้องการของห้องเรียนศิลปะเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า ครูชื่นชมและให้กำลังใจนักเรียนเมื่อนักเรียนทำผลงานสำเร็จ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.80$) รองลงมาคือ ครูดูแลและเอาใจใส่นักเรียนในขณะที่นักเรียนทำงาน ($\bar{x} = 4.76$) และ มีการช่วยเหลือและสนับสนุนเมื่อนักเรียนต้องการความช่วยเหลือ ($\bar{x} = 4.70$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ครูมีสีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใสขณะสอน ($\bar{x} = 4.64$)

ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน พบว่า ในสภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับมากหรือปฏิบัติบ่อยครั้ง ($\bar{x} = 4.15$) ส่วนความต้องการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.50$)

สภาพปัจจุบันของห้องเรียนศิลปะ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า ยอมให้นักเรียนเคลื่อนไหว หรือมีปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นเองได้ตามธรรมชาติ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.36$) รองลงมาคือ นักเรียนปรึกษา ช่วยกันแก้ปัญหาในระหว่างการทำงาน ($\bar{x} = 4.13$) และ นักเรียนมีการแบ่งปันอุปกรณ์การเรียนให้แกกัน ($\bar{x} = 4.09$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ให้นักเรียนเดินดูงานของเพื่อน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวิจารณ์งานของกันและกัน ($\bar{x} = 4.03$) ความต้องการของห้องเรียนศิลปะเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า ยอมให้นักเรียนเคลื่อนไหว หรือมีปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นเองได้ตามธรรมชาติ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.59$) รองลงมาคือ นักเรียนปรึกษา ช่วยกันแก้ปัญหาในระหว่างการทำงาน ($\bar{x} = 4.57$) และ นักเรียนมีการแบ่งปันอุปกรณ์การเรียนให้แกกัน ($\bar{x} = 4.45$)

ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ให้นักเรียนเดินดูงานของเพื่อน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและ
วิจารณ์งานของกันและกัน ($\bar{x} = 4.40$)

ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสิ่งแวดล้อม ในสภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับ
มากหรือปฏิบัติบ่อยครั้ง ($\bar{x} = 3.89$) ส่วนความต้องการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.46$)

สภาพปัจจุบันของห้องเรียนศิลปะ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา
ส่วนใหญ่เห็นว่า ส่งเสริมให้นักเรียนดูแลรักษาห้องเรียน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.16$) รองลงมา
คือ นักเรียนดูแลและรักษาความสะอาดห้องเรียน รวมทั้ง นักเรียนใช้ เก็บ รักษา ดูแลและทำความ
สะอาดอุปกรณ์ในการเรียนของตนเอง และส่วนรวม ($\bar{x} = 3.97$ เท่ากัน) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อย
ที่สุดคือ นักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบ ตกแต่งห้องเรียน ($\bar{x} = 3.45$) ความต้องการของ
ห้องเรียนศิลปะเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า นักเรียนใช้
เก็บ รักษา ดูแลและทำความสะอาดอุปกรณ์ในการเรียนของตนเอง และส่วนรวม มีค่าเฉลี่ยมาก
ที่สุด ($\bar{x} = 4.60$) รองลงมาคือ นักเรียนดูแลและรักษาความสะอาดห้องเรียน ($\bar{x} = 4.51$) และ
ส่งเสริมให้นักเรียนดูแลรักษาห้องเรียน ($\bar{x} = 4.49$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ นักเรียนมีส่วน
ร่วมในการออกแบบ ตกแต่งห้องเรียน ($\bar{x} = 4.23$)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ทางด้านกายภาพ

ด้านลักษณะและขนาดของห้องเรียนศิลปะ ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่เสนอแนะว่า
ห้องเรียนศิลปะควรเป็นห้องเรียนที่สะอาด โลง โปร่ง อากาศถ่ายเทได้สะดวก และแสงสว่าง
เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 30.69 รองลงมาคือ ขนาดของห้องเรียนศิลปะควรมีความเหมาะสมกับ
จำนวนนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 27.72 ห้องเรียนศิลปะควรมีขนาดใหญ่กว่าห้องเรียนปกติ หรือมี
ขนาด 1 ห้องครึ่ง ถึง 2 ห้องเรียนคิดกัน คิดเป็นร้อยละ 25.25 โรงเรียนแต่ละแห่งควรมีห้อง
ศิลปะโดยเฉพาะอย่างน้อย 1 ห้องเรียนและไม่เรียนปะปนกับวิชาอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 10.89
ห้องเรียนศิลปะควรอยู่ชั้นล่าง อยู่ติดกับของโรงเรียนและอยู่ใกล้จุดทำความสะอาด คิดเป็นร้อยละ
2.48 ห้องเรียนศิลปะสามารถปรับประยุกต์ให้เข้ากับเนื้อหาที่เรียน เป็นห้องเรียนที่ไม่ตายตัว คิด
เป็นร้อยละ 1.98 และอันดับสุดท้ายห้องเรียนศิลปะควรเหมาะสมกับเด็กแต่ละช่วงชั้น คิดเป็น
ร้อยละ 0.99

ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่เสนอแนะ
ว่า ห้องเรียนศิลปะควรมีความเป็นระเบียบ สวยงามและปลอดภัย คิดเป็นร้อยละ 19.12 รองลงมา
คือ จัดตกแต่งห้องให้น่าสนใจ แตกต่างจากห้องเรียนปกติ มีบรรยากาศเป็นศิลป์ โดยการเพิ่มสีสัน

ให้กับห้องเรียน ตกแต่งห้องเรียนด้วยงานศิลปะ ผลงานนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 17.93 มีพื้นที่หรือบอร์ด และตู้โชว์แสดงผลงานของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 14.74 มีมุมเก็บผลงาน วัสดุอุปกรณ์ สื่อการสอน พร้อมมีป้ายแสดงการใช้อุปกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 11.56 โต๊ะนักเรียนเหมาะสมกับกิจกรรมและวัยของผู้เรียน โดยจะจัดเป็นกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 9.96 ควรมีมุมหนังสือเสริมความรู้ด้านศิลปะและมุมต่างๆ เช่น มุมปั้น มุมวาด มุมตัวอย่างผลงาน คิดเป็นร้อยละ 6.77 ควรมีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อใช้ในการค้นหาความรู้และเปิดสื่อการสอน เช่น คอมพิวเตอร์ โทรทัศน์ หรือเครื่องเล่นวีซีดีและดีวีดี เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 6.77 มีส่วนชำระล้างหรืออ่างน้ำในห้องศิลปะ หรือบริเวณห้องเรียน คิดเป็นร้อยละ 6.38 ควรมีอุปกรณ์ศิลปะที่เป็นพื้นฐานไว้ในห้องเรียน เช่น สีชนิดต่างๆ กระดาษรองวาด ฟู่กัน จานสี เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 4.38 และสุดท้าย พยายามเปลี่ยนแปลงสภาพห้องเรียนศิลปะอยู่เสมอ คิดเป็นร้อยละ 2.39

ด้านสื่อการสอน ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาส่วนใหญ่เสนอแนะว่า ควรมีการประยุกต์สื่อการสอนให้ใช้ร่วมกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย หรือควรมีสื่อ CAI คิดเป็นร้อยละ 20.00 รองลงมาคือ ควรมีสื่อการสอนที่เป็นสามมิติ สื่อของจริง นักเรียนสามารถเห็นและสัมผัสได้จริง คิดเป็นร้อยละ 17.86 ครูควรจัดทำสื่อขึ้นเอง หรือจัดเสริมขึ้นเพื่อให้ตรงกับเนื้อหาที่จะสอน คิดเป็นร้อยละ 15.00 สื่อการสอนควรมีความหลากหลาย และสอดคล้องกับเนื้อหาที่จะสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้นักเรียน คิดเป็นร้อยละ 12.86 สื่อการสอนควรมีเพียงพอแก่นักเรียน ตรงกับความสนใจและเหมาะสมกับนักเรียนในแต่ละระดับชั้น คิดเป็นร้อยละ 11.43 ทางโรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีงบประมาณในการจัดซื้อและให้ความสำคัญกับสื่อการสอนศิลปะ คิดเป็นร้อยละ 9.28 ควรมีสื่อการสอนที่ทันสมัย แปลกใหม่ ประยุกต์ปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ สื่อการสอนควรมีเพียงพอแก่นักเรียน สามารถเห็นและสัมผัสได้จริง คิดเป็นร้อยละ 7.14 และสุดท้าย สามารถใช้สิ่งรอบๆ ตัวเป็นสื่อการสอนได้ รวมถึงผลงานของนักเรียน และใช้สื่อต่างๆ จากท้องถิ่นมาเป็นสื่อการสอน คิดเป็นร้อยละ 6.43

ด้านการใช้และการดูแลห้องเรียน ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาส่วนใหญ่เสนอแนะว่า นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดตกแต่งและช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดหลังเสร็จสิ้นการปฏิบัติกิจกรรมทุกครั้ง โดยมีครูคอยดูแลและให้คำปรึกษา คิดเป็นร้อยละ 33.69 รองลงมาคือ จัดเวรและแบ่งหน้าที่ให้นักเรียนดูแลห้องเรียนให้สะอาด คิดเป็นร้อยละ 23.91 ส่งเสริมและปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักวินัยการใช้และเก็บอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อสร้างความรับผิดชอบ คิดเป็นร้อยละ 13.59 ต้องรักษาความสะอาดของห้องเรียนให้มีความสะอาดอยู่เสมอ คิดเป็นร้อยละ 11.96 มีครูประจำห้อง จัดตารางและระเบียบการใช้ห้องเรียน รวมถึงข้อตกลงภายในห้อง คิดเป็นร้อยละ 6.52 และสุดท้าย

ห้องเรียนจะต้องเรียบง่ายเป็นระเบียบ ควรมีชั้นวางของ จัดอุปกรณ์เป็นหมวดหมู่เพื่ออำนวยความสะดวกในการทำงาน คิดเป็นร้อยละ 5.98 ใช้พื้นที่ของห้องเรียนให้คุ้มค่าและได้ประโยชน์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 4.35

ทางด้านสังคม

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาส่วนใหญ่เสนอแนะว่า ควรจัดกิจกรรมให้มีความหลากหลายเหมาะสมกับวัยของนักเรียนรวมถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 25.77 รองลงมาคือ ควรมีการจัดกิจกรรมให้เป็นทั้งงานกลุ่มและงานเดี่ยว แต่ควรจะเน้นงานกลุ่มเป็นหลักเพื่อปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 17.79 จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คิดเป็นร้อยละ 15.95 กิจกรรมศิลปะสามารถบูรณาการได้กับกลุ่มสาระอื่นๆ และสามารถใช้อุปกรณ์ศิลปะไปมีส่วนร่วมกับวันสำคัญต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 12.89 ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและคิดกิจกรรมขึ้นเอง คิดเป็นร้อยละ 11.04 ให้นักเรียนร่วมแข่งขันประกวดวาดภาพ คิดเป็นร้อยละ 9.20 และสุดท้าย ควรมีวิทยากรที่มีความสามารถเฉพาะด้านมาให้ความรู้ และหาโอกาสพานักเรียนไปร่วมกิจกรรมนอกโรงเรียนบ้าง คิดเป็นร้อยละ 7.36

ด้านรูปแบบวิธีการสอน ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาส่วนใหญ่เสนอแนะว่า ควรสอนแบบสาธิต แสดงขั้นตอนให้ดูเป็นตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 25.47 รองลงมาคือ ให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติงานจริง รู้จักแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ให้คำแนะนำตามโอกาส คิดเป็นร้อยละ 22.22 บรรยายและอธิบายให้นักเรียนเข้าใจอย่างชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 12.96 ควรใช้หลากหลายวิธี เปลี่ยนแปลงไปตามเนื้อหาที่สอน คิดเป็นร้อยละ 12.50 สอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คิดเป็นร้อยละ 11.11 เปิดโอกาสให้นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างอิสระ โดยเน้นเรื่องความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ คิดเป็นร้อยละ 9.72 และสุดท้าย เปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมแสดงความคิดเห็น ชักถาม เสนอแนะ วิชาทฤษฎีวิจารณ์งานอย่างอิสระ คิดเป็นร้อยละ 6.02

ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาส่วนใหญ่เสนอแนะว่า ครูควรเป็นกันเองกับนักเรียน แต่ก็ควรอยู่ในขอบเขต และการเรียนการสอนไม่ควรเคร่งเครียดเกินไป คิดเป็นร้อยละ 35.90 รองลงมาคือ ครูควรเป็นผู้ให้แรงเสริมแก่นักเรียนด้วยการสนับสนุน ให้คำแนะนำนักเรียน รวมทั้งการชื่นชมและให้กำลังใจ คิดเป็นร้อยละ 34.62 ควรมีการชักถาม ตอบคำถามระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับครูได้ คิดเป็นร้อยละ 21.15 และสุดท้าย ครูควรยิ้มแย้มแจ่มใส ให้ความรักต่อนักเรียนและมีอารมณ์สุนทรีย์ คิดเป็นร้อยละ 8.33

ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่เสนอแนะว่า นักเรียนควรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ควรมีการแบ่งปันสิ่งของ อุปกรณ์ในการทำงานแก่กัน คิดเป็นร้อยละ 38.07 รองลงมาคือ ควรให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้อย่างอิสระ รวมถึงการแลกเปลี่ยนความรู้ เทคนิค และจินตนาการร่วมกัน คิดเป็นร้อยละ 28.98 ใช้กระบวนการทำงานกลุ่มเพื่อฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น และเป็นการเสริมสร้างสามัคคีในการทำงานระหว่างนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 21.59 และสุดท้าย ให้นักเรียนชื่นชมผลงานของเพื่อน พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนทัศนคติ วิเคราะห์วิจารณ์งานของกันและกัน คิดเป็นร้อยละ 11.36

ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสิ่งแวดล้อม ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่เสนอแนะว่า ส่งเสริมให้นักเรียนตระหนักถึงคุณค่า และช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 25.15 รองลงมาคือ ส่งเสริมให้นักเรียนดูแลรักษาห้องเรียนให้สะอาดหลังเลิกใช้งาน คิดเป็นร้อยละ 22.22 ใช้สิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวมาใช้เป็นสื่อการสอนและสามารถนำมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะได้ คิดเป็นร้อยละ 19.88 หาโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้นอกห้องเรียนและชุมชนของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 18.71 และสุดท้าย ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการตกแต่งห้องเรียนศิลปะ โดยมีครูคอยให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ และสนับสนุน คิดเป็นร้อยละ 14.04

ด้านอื่นๆ ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่เสนอแนะว่า ควรมีการสนับสนุนงบประมาณวัสดุอุปกรณ์ศิลปะให้มากกว่านี้ คิดเป็นร้อยละ 41.79 รองลงมาคือ ทุกโรงเรียนควรมีห้องศิลปะโดยเฉพาะ และควรตั้งอยู่ใกล้จุดทำความสะอาด คิดเป็นร้อยละ 28.36 ควรมีครูที่จบด้านศิลปะมาสอนวิชาศิลปศึกษาโดยตรง คิดเป็นร้อยละ 11.94 ควรเพิ่มเวลาเรียนวิชาศิลปะเป็น 2 ชั่วโมงต่อเนื้อกัน คิดเป็นร้อยละ 10.45 และสุดท้าย นักเรียนบางส่วนมาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน จึงขาดทุนทรัพย์ในการซื้ออุปกรณ์ศิลปะ คิดเป็นร้อยละ 7.46

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับคตินโยบายการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารสถานศึกษา และข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ พบว่าเป็นเพศชาย 3 คน เพศหญิง 2 คน อายุมากที่สุด 59 ปี และน้อยที่สุด 44 ปี ตำแหน่ง / หน้าที่รับผิดชอบ เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนจำนวน 2 คน และเป็นรองผู้อำนวยการโรงเรียนจำนวน 3 คน วุฒิการศึกษาส่วนมากระดับปริญญาโทจำนวน 4 คน จบการศึกษาในสาขา การบริหารการศึกษา เทคโนโลยีการศึกษา และพลศึกษา ส่วนอีก 1 คน วุฒิ

การศึกษาระดับปริญญาตรี จบสาขาพลศึกษา ประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารมากที่สุด 9 ปี และน้อยที่สุด 2 ปี

จำนวนห้องเรียนในระดับชั้นประถมศึกษามากที่สุดจำนวน 24 ห้อง น้อยที่สุดจำนวน 6 ห้อง จำนวนนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาทั้งหมดในโรงเรียนมากที่สุดจำนวน 1,069 คน น้อยที่สุดจำนวน 125 คน และจำนวนครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ระดับประถมศึกษา มากที่สุดจำนวน 3 คน น้อยที่สุดจำนวน 1 คน

ตอนที่ 2 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการนำเสนอแนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายการใช้ห้องเรียนและห้องปฏิบัติการ ในด้านการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษาสรุปได้ว่า ห้องเรียนจะต้องเป็นแหล่งเรียนรู้ ซึ่งควรจะมีครบทุกกลุ่มสาระ โดยห้องปฏิบัติการควรมีการจัดตารางการใช้ห้องและมีครูประจำห้องเรียน ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ ครูที่จบด้านศิลปะโดยตรง รองลงมาได้แก่ ความพร้อมของสถานที่ มีวัสดุอุปกรณ์ศิลปะครบครัน รวมถึงแผนการสอนที่ครูได้จัดเตรียมไว้ ในส่วนลักษณะของห้องเรียนศิลปะที่เหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษานั้น ควรเป็นห้องเรียนที่โล่ง โปร่ง แสงสว่างเพียงพอ มีขนาดใหญ่กว่าห้องเรียนปกติ พร้อมด้วยสื่อและวัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะ

ผู้บริหารสถานศึกษาทุกคนให้ความสำคัญต่อห้องเรียนศิลปะ โดยจะสนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อให้ครูได้ใช้จัดการห้องเรียน และเชื่อว่าห้องเรียนศิลปะมีความจำเป็นต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ เพราะห้องเรียนเรียนศิลปะเป็นแหล่งรวบรวมอุปกรณ์ทางศิลปะ สะดวกต่อการปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลาย อีกทั้งนักเรียนยังได้เปลี่ยนบรรยากาศเพื่อซึมซับความเป็นศิลปะอีกด้วย ส่วนปัจจัยสำคัญที่มีความสอดคล้องกับการจัดห้องศิลปะนั้น ได้แก่ ความคิดของครูว่าควรจัดห้องเรียนอย่างไรที่จะเอื้อต่อการเรียนการสอน รองลงมาคืองบประมาณสนับสนุนในการจัดซื้อสิ่งจำเป็นต่างๆ และสถานที่ที่มีความเหมาะสมในการจัดห้องเรียนศิลปะ ในด้านแนวทางในการพัฒนาห้องศิลปะผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่า จะต้องมีการจัดสื่อและอุปกรณ์ทางศิลปะให้ครบ พร้อมทำแผนพัฒนาห้องเรียนให้ดูใหม่เสมอ ไม่เสื่อมโทรม โดยครูและนักเรียนควรมีส่วนร่วมในการจัดตกแต่งห้องเรียน

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาระดับประถมศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร และผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (13 คน) คิดเป็นร้อยละ 65.00 เป็นเพศหญิง (7 คน) คิดเป็นร้อยละ 35.00 ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 31 – 40 ปี (8 คน) คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 51 – 60 ปี (5 คน) คิดเป็นร้อยละ 25.00 อยู่ในช่วงอายุ 41 – 50 ปี (4 คน) คิดเป็นร้อยละ 20.00 และอยู่ในช่วงอายุ 21 – 30 ปี (3 คน) คิดเป็นร้อยละ 15.00 ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีหน้าที่เป็นครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา (15 คน) คิดเป็นร้อยละ 75.00 รองลงมาเป็นวิศวกร (2 คน) คิดเป็นร้อยละ 10.00 สถาปนิก (2 คน) คิดเป็นร้อยละ 10.00 และนักออกแบบตกแต่งภายใน (1 คน) คิดเป็นร้อยละ 5.00

ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี (17 คน) คิดเป็นร้อยละ 85.00 ซึ่งส่วนมากจบการศึกษาในสาขา ศิลปศึกษา ทัศนศิลป์ จิตรกรรม ออกแบบภายใน รองลงมาคือระดับปริญญาโท (3 คน) คิดเป็นร้อยละ 15.00 จบการศึกษาในสาขา บริหารการศึกษา ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานอยู่ในช่วง 1 – 10 ปี (9 คน) คิดเป็นร้อยละ 45.00 รองลงมาอยู่ในช่วง 21 – 30 ปี (7 คน) คิดเป็นร้อยละ 35.00 อยู่ในช่วง 11 – 20 ปี (3 คน) คิดเป็นร้อยละ 15.00 และอยู่ในช่วง 31 – 40 ปี (1 คน) คิดเป็นร้อยละ 5.00

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดห้องเรียนศิลปะในระดับชั้นประถมศึกษา ของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญ

ด้านลักษณะและขนาดของห้องเรียนศิลปะ ขนาดของห้องเรียนศิลปะควรมีขนาดห้องครึ่งถึงสองห้องเรียนติดต่อกัน โดยขนาดห้องเรียนหนึ่งห้องจะเป็นไปตามมาตรฐานของอาคารเรียนโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร (11 คน) เป็นห้องเรียนศิลปะเฉพาะ ขนาดเท่าห้องเรียนทั่วไป เป็นอย่างน้อย (3 คน)

ลักษณะภายในของห้องเรียนศิลปะ ควรเป็นห้องที่โล่งโปร่ง มีการระบายอากาศได้ดี (16 คน) ผนังห้องควรเป็นคอนกรีตในลักษณะเรียบ ไม่สะท้อนแสง (7 คน) เป็นห้องเรียนที่มีแสงสว่างเพียงพอ สามารถปรับความสว่างและปิด / เปิด ได้ (6 คน) พื้นห้องเรียนควรเป็นปูนซีเมนต์ขัดมัน

เรียบ (6 คน) จัดห้องเรียนแยกเฉพาะแต่ละกิจกรรม เช่นห้องวาดรูป ห้องงานปั้น ห้องงานภาพพิมพ์ (3 คน) พื้นห้องเรียนควรปูด้วยกระเบื้อง (3คน) พื้นห้องเรียนควรปูด้วยเสื่อน้ำมัน (2 คน) และพื้นห้องควรเล่นระดับเพื่อให้นักเรียนมีความรู้สึกสนุกและมีอารมณ์ร่วมกับพื้นที่ในห้องเรียน (1 คน)

ตำแหน่งของห้องเรียนศิลปะควรอยู่ชั้นล่างเพื่อแบ่งห้องออกเป็นสองส่วน คือส่วนหนึ่งอยู่ในพื้นที่ธรรมชาติ อีกส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่ในห้องเรียน และอยู่ใกล้จุดชำระล้าง (8 คน) และห้องเรียนศิลปะควรอยู่ชั้นบนเพราะเป็นส่วนที่สงบ คนไม่พลุกพล่าน (2 คน)

ลักษณะและขนาดของห้องเรียนศิลปะที่เป็นอยู่ ได้แก่ ห้องเรียนศิลปะที่เป็นอยู่เป็นห้องที่ดัดแปลงจากห้องเรียนปกติ (6 คน) ห้องเรียนศิลปะเป็นห้องเรียนปกติห้องเดียว มีพื้นที่ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติกิจกรรม (5 คน) ห้องเรียนศิลปะที่เป็นอยู่เป็นห้องที่นิ่งเรียบ ไม่กระตุ้นความคิด (4 คน) ห้องเรียนศิลปะอยู่ชั้นบน ใกล้จุดชำระล้างและไม่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ (4 คน) ขาดงบประมาณในการสร้างห้องเรียนศิลปะ (3 คน) ห้องเรียนศิลปะใช้ร่วมกับวิชาอื่น (3 คน) พื้นห้องทำด้วยวัสดุที่ทำความสะอาดยาก (3 คน) การมีห้องเรียนศิลปะเฉพาะจะสะดวกในการเก็บรวบรวมวัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะ (2 คน) และพื้นที่ห้องเป็นไม้จะมีการรั่วซึมเมื่อพื้นเปียกน้ำ (1 คน)

ผู้ให้สัมภาษณ์ได้เสนอแนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะไว้ ดังนี้ พานักเรียนไปปฏิบัติกิจกรรมนอกห้องเรียนในบางโอกาส (3 คน) พื้นห้องเรียนควรจะเป็นปูนหรือเสื่อน้ำมัน (3 คน) ตั้งงบประมาณเพื่อไว้สำหรับการจัดห้องเรียนศิลปะ (2 คน) ควรออกแบบเป็นอาคารเรียนศิลปะหรือออกแบบสำหรับวิชาศิลปะศึกษาโดยเฉพาะ (2คน) และปรับปรุงทัศนของห้องเรียนโดยนำธรรมชาติมาตกแต่งห้อง (1 คน)

ด้านจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ด้านแสงและอุณหภูมิ ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นว่า ห้องศิลปะไม่ควรติดตั้งเครื่องปรับอากาศ แต่ควรมีพัดลมและหน้าต่างเพื่อระบายอากาศ (15 คน) แสงควรเข้ามาจากทิศเหนือหรือทิศใต้ ไม่ควรได้รับแสงโดยตรงจากดวงอาทิตย์ (3 คน)

ผนังของห้องเรียน ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นว่า ผนังห้องควรเป็นสีอ่อน เพราะจะตกแต่งได้ง่ายและสีจะไม่ติดกับผลงานศิลปะที่ตกแต่งห้องเรียน (7 คน) ผนังห้องตกแต่งด้วยสีฉ่ำที่สดใส มีการวาดรูปตกแต่งผนังห้อง (5 คน)

การจัดพื้นที่ในห้องเรียนศิลปะ ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นว่า จัดพื้นที่ใช้สอยให้มีมุมสำหรับเก็บวัสดุอุปกรณ์เพื่อให้นักเรียนหยิบไปใช้ได้เอง จัดพื้นที่ปฏิบัติงานแยกส่วนไว้ชัดเจน (12 คน) ควรมีสวนชำระล้าง เช่น อ่างล้างมือ ล้างอุปกรณ์ มีผ้าเช็ดมือไว้ให้พร้อมโดยจะอยู่หน้า

ห้องเรียนหรือภายในห้องเรียนก็ได้ (11 คน) ควรจัดโต๊ะเรียนเป็นกลุ่ม (10 คน) ภายในห้องควรมีบอร์ดแสดงผลงานของนักเรียน (9 คน) ให้นักเรียนทำงานกับพื้นห้อง เพราะโต๊ะจะจำกัดพื้นที่ทำงานของนักเรียนและนักเรียนสามารถปรับเปลี่ยนอิริยาบถได้ (6 คน) ห้องเรียนศิลปะควรตกแต่งด้วยผลงานศิลปะ และผลงานของนักเรียนรอบๆ ห้อง พร้อมจัดมุมเสริมความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมศิลปะ (3 คน) มีพื้นที่เก็บผลงานหรือตากผลงานของนักเรียน (3 คน) และจัดมุมหนังสือให้ความรู้ (2 คน)

วัสดุอุปกรณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นว่า อุปกรณ์พื้นฐานที่ควรมีอยู่ในห้องเรียนศิลปะได้แก่ แผ่นกระดาษรองวาด สีชอล์ก สีน้ำ พู่กัน จานสี กระดาษสี กระดาษวาดรูป ภาชนะใส่น้ำ (11 คน) โต๊ะเรียนควรมีขนาดเล็กเช่น โต๊ะญี่ปุ่น โดยให้นักเรียนกับพื้น เพราะสามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมตามแต่ละกิจกรรมได้ (10 คน) ควรมีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์จัดไว้เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องเล่นแผ่นซีดี ดีวีดี โทรทัศน์ เพื่อใช้สำหรับสื่อการสอนบางประเภท (9 คน) โต๊ะเรียนควรมีขนาดกว้างพอที่จะวางชิ้นงานและเครื่องมือ สามารถปรับระดับได้ตามวัยของผู้เรียน และมีสำหรับเก็บสิ่งของได้ด้วย (8 คน) โต๊ะเรียนควรจัดทำเป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมูเพื่อง่ายต่อการจัดโต๊ะให้ทำงานเป็นกลุ่มและเดี่ยวได้สะดวก (2 คน)

การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนที่เป็นอยู่ ได้แก่ ไม่มีส่วนชำระล้างในห้องเรียนหรือบริเวณใกล้เคียงห้องเรียนศิลปะ (10 คน) ขาดแคลนอุปกรณ์ทำงานศิลปะ (8 คน) โต๊ะ เก้าอี้ในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะไม่เหมาะสมกับนักเรียน (5 คน) ห้องเรียนศิลปะที่เป็นอยู่โปร่ง โลง สบายดี (4 คน) โต๊ะเรียนสภาพเก่าและไม่เพียงพอกับนักเรียน (3 คน) ไม่มีบริเวณสำหรับเก็บผลงานที่สำเร็จแล้ว (2 คน) และขาดแคลนผลงานศิลปะให้นักเรียนได้ดูเป็นตัวอย่าง (1 คน)

ผู้ให้สัมภาษณ์ได้เสนอแนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะไว้ ดังนี้ ควรจัดส่วนชำระล้างในห้องเรียนหรือหน้าห้องเรียน (6 คน) ครูจัดเตรียมอุปกรณ์เป็นส่วนกลางให้เด็กยืม (5 คน) ให้นักเรียนไปซื้ออุปกรณ์ที่สหกรณ์โรงเรียน (3 คน) ให้นักเรียนนำกระป๋องไปใส่น้ำเพื่อไว้ใช้ล้างอุปกรณ์ (3 คน) ครูผู้สอนควรเบิกงบประมาณการจัดซื้อจากทางโรงเรียน (2 คน) ใช้สิ่งที่อยู่รอบตัวมาใช้สร้างงานศิลปะ (1 คน) ครูควรเลือกใช้สีที่ใช้ได้นาน ไม่เสียง่าย (1 คน) และให้นักเรียนกระจายไปทำงานบนพื้น หรือหน้าห้องเรียน ในกรณีพื้นที่ไม่เพียงพอ (1 คน)

ด้านสื่อการสอน สื่อการสอนที่ใช้ควรเป็นของจริง สามารถจับต้องได้ เช่น สิ่งของต่างๆ ผลไม้จริง เป็นต้น (15 คน) สื่อการสอนที่ใช้ควรเป็นผลงานหรือตัวอย่างชิ้นงานที่สำเร็จแล้วเพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้นักเรียนทำงานให้สำเร็จ (14 คน) ควรมีสื่ออิเล็กทรอนิกส์เข้ามามีส่วนช่วยในการเรียนการสอนเช่น สื่อวีดิทัศน์ แผ่นซีดี ดีวีดี การสอนศิลปะ (10 คน) ครูควรเป็นผู้ผลิตสื่อการสอน

ด้วยตัวเอง โดยสื่อการสอนจะต้องทันสมัยอยู่เสมอ ครูสามารถนำสิ่งรอบตัวมาใช้เป็นสื่อการสอนได้ (9 คน) สื่อการสอนที่มาจากธรรมชาติเช่น ดอกไม้ ใบไม้ กิ่งไม้ เป็นต้น (9 คน) สื่อการสอนควรมีความหลากหลาย เพียงพอ และสอดคล้องกับเนื้อหาที่สอน (8 คน) ควรมีหนังสือเรียนหรือเอกสารประกอบการเรียน (7 คน) ในห้องเรียนศิลปะควรมีสื่อจำลอง เช่น หุ่นปูนปลาสเตอร์ รูปทงเรขาคณิต เป็นต้น (5 คน) และไม่ควรรใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์เข้ามาช่วยในการเรียนการสอนเพราะจะทำให้ให้นักเรียนสมาธิสั้น (3 คน)

สื่อการสอนที่เป็นอยู่ได้แก่ สื่อการสอนที่มีอยู่เหมาะสมสำหรับการเรียนการสอน (6 คน) สื่อการสอนบางอย่างขาดประสิทธิภาพและล้าสมัย (4 คน) สื่อการสอนไม่เพียงพอและไม่เหมาะสมกับเนื้อหา (3 คน) หนังสือเรียนไม่เพียงพอกับนักเรียน (3 คน) ครูผู้สอนบางส่วนใช้สื่อการสอนประเภทอิเล็กทรอนิกส์ไม่เป็น (2 คน) สื่อการสอนที่มีอยู่นักเรียนสามารถสัมผัสและเห็นได้จริง (2 คน) และมีสื่อการสอนประเภทแผ่นซีดี ดีวีดี แต่ขาดอุปกรณ์การเปิด (1 คน)

ผู้ให้สัมภาษณ์ได้เสนอแนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะไว้ ดังนี้ ครูควรรหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อนำมาผลิตสื่อการสอน (7 คน) ครูสามารถใช้สิ่งรอบๆ ตัวมาใช้เป็นสื่อการสอนได้ (4 คน) ใช้เทคโนโลยีหรือจัดหาคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในห้องเรียนศิลปะ (3 คน) ต้องปรับปรุงสื่อการสอนให้ทันสมัยอยู่เสมอ (3 คน) นักเรียนใช้หนังสือเรียนของรุ่นพี่ (2 คน) ครูควรจัดซื้อหรือจัดหาสื่อการสอนที่แปลกใหม่ (2 คน) ผู้ที่เกี่ยวข้องควรจัดทำสื่อการสอนให้พร้อมก่อนประกาศใช้หลักสูตร (1 คน)

ด้านการใช้และการดูแลห้องเรียน ควรจัดเวรทำความสะอาดให้นักเรียนช่วยกันทำความสะอาดหลังเลิกเรียนทุกครั้ง โดยมีครูคอยสังเกตและให้คำชี้แนะ (18 คน) ฝึกให้นักเรียนเก็บเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ให้เป็นระเบียบเรียบร้อยหลังเลิกเรียน พร้อมปลูกฝังให้รู้จักการเก็บรักษาอุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพที่ดี (9 คน) ครูจะต้องคอยเป็นผู้ควบคุมดูแล สร้างกฎกติกาของห้องเรียน (4 คน) มอบรางวัลหรือให้คะแนนแก่นักเรียนเพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ (4 คน) ควรมีอ่างน้ำสำหรับใช้ล้างมือและล้างวัสดุอุปกรณ์ภายในห้องเรียนศิลปะ (4 คน) ครูผู้สอนจะต้องคอยเปลี่ยนแปลงบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ความรู้สึกที่แปลกใหม่ (2 คน) ถึงขยะควรรวางไว้ตรงมุมหน้าห้องเรียน เพราะครูสามารถควบคุมนักเรียนที่มาใช้ให้เกิดความเรียบร้อยได้โดยหลักการทางจิตวิทยา (1 คน) และควรจัดตั้งคณะกรรมการประเมินห้องเรียนอยู่อย่างสม่ำเสมอ (1 คน)

การใช้และการดูแลห้องเรียนที่เป็นอยู่ เป็นดังนี้ นักเรียนมีความรับผิดชอบในการดูแลทำความสะอาดห้องเรียน (8 คน) นักเรียนช่วยกันทำความสะอาดแต่ยังไม่เรียบร้อยและสะอาดพอ (4

คน) นักเรียนไม่สามารถช่วยทำความสะอาด เพราะต้องไปเรียนวิชาต่อไป (3 คน) มีผู้เก็บอุปกรณ์ เป็นสัดส่วนดี (3 คน) นักเรียนบางคนไม่ช่วยทำความสะอาด (2 คน) และกิจกรรมบางอย่างทำให้ ห้องเรียนเกิดความสกปรก (1 คน)

ผู้ให้สัมภาษณ์ได้เสนอแนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะไว้ ดังนี้ ครูต้องเข้ามามีส่วนในการ ดูแลห้องเรียน (7 คน) ชมเชยหรือมอบรางวัลให้นักเรียนที่ทำความดีหรือมีความรับผิดชอบ (6 คน) ชี้ให้เห็นตัวอย่างที่ดี (2 คน) จัดอุปกรณ์ทำความสะอาดให้อยู่ในที่ที่หยิบใช้ได้สะดวก (2 คน) ค่อยๆ สอนและแนะนำนักเรียนที่ไม่ช่วยเพื่อน (1 คน)

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา วิชาศิลปะศึกษาคควรมีกิจกรรมวาดรูป ระบายสี ทั้งสีน้ำ สีชอล์ก สีไม้ (20 คน) ควรมีกิจกรรมการปั้นโดยใช้ดินน้ำมันเพราะสะดวกต่อการ จัดหา และมีสีสั้่นที่หลากหลาย (15 คน) ควรมีกิจกรรมการประดิษฐ์ การแกะสลัก รวมถึงการ ออกแบบเพื่อนำไปใช้ได้จริง (14 คน) ครูควรสอนตามหลักสูตรแกนกลาง โดยครูจะต้องทำ แผนการสอนให้เหมาะสมตามแต่ละระดับชั้นของนักเรียน (11 คน) ควรมีกิจกรรมภาพพิมพ์ หรือ การพิมพ์ภาพด้วยวัสดุต่างๆ (10 คน) กิจกรรมที่จัดแต่ละกิจกรรมควรวินให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม (6 คน) ควรนำเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาร่วมในการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของตน (5 คน) ควรมีกิจกรรมพับ ฉีก ตัด ปะ (4 คน) ครูควร สอดแทรกเรื่องคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระหว่างการเรียนการสอน (3 คน) ควรมีกิจกรรม ฝึกให้นักเรียนรู้จักแสดงตกกระทบและการแรงเงา (3 คน) ควรบูรณาการกิจกรรมศิลปะเข้ากับกลุ่ม สารอื่นๆ รวมทั้งกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ (2 คน) และครูควรรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนว่า ต้องการจะเรียนรู้อะไร หรือสนใจอะไร (1 คน)

กิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นอยู่ เป็นดังนี้ นักเรียนทำงานไม่เสร็จภายในชั่วโมงเรียน (9 คน) กิจกรรมที่มีอยู่ดีอยู่แล้ว เพราะนักเรียนชอบปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ (6 คน) เปิดเพลงขณะ ปฏิบัติกิจกรรมเพื่อสร้างความผ่อนคลาย (3 คน) บางครั้งนักเรียนเบื่อกิจกรรมศิลปะ (2 คน) ห้องเรียนที่ไม่เอื้อต่อวิชาศิลปะศึกษาที่ไม่สามารถจัดกิจกรรมบางอย่างได้ (2 คน) นักเรียนบางส่วน ไม่มีอุปกรณ์ปฏิบัติกิจกรรม (1 คน) และโรงเรียนอิสลามจะไม่ค่อยมีกิจกรรมการปั้นเพราะเป็นไป ตามหลักศาสนา (1 คน)

ผู้ให้สัมภาษณ์เสนอแนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะไว้ ดังนี้ ให้นักเรียนกลับไปทำงานให้ เสร็จที่บ้าน (7 คน) ให้แรงเสริมหรือให้รางวัลนักเรียน (3 คน) บางกิจกรรมครูควรพานักเรียนไป เรียนนอกห้องเรียน (3 คน) ครูควรหมั่นสอบถามความคืบหน้าของงาน (2 คน) ปรับขนาดชิ้นงาน

ให้เด็กลง (2 คน) ครูบรรยายให้น้อยลงเพื่อมีเวลาให้นักเรียนปฏิบัติงาน (1 คน) และโรงเรียนอิสลามจะต้องทำรายงานบันทึกที่เมื่อส่งงานเสร็จ (1 คน)

ด้านรูปแบบวิธีการสอน ควรหาวิธีการที่จะขั้นตอน (16 คน) บรรยายหรืออธิบายในด้านหลักการและทฤษฎีก่อนลงมือปฏิบัติ (12 คน) ให้นักเรียนทดลองทำโดยลงมือปฏิบัติกิจกรรมจริง (12 คน) ทบทวนเนื้อหาที่สอนไปคราวที่แล้วและเกริ่นนำเข้าสู่บทเรียนใหม่ (6 คน) ครูกำหนดหัวข้อแล้วให้อิสระในการทำงาน (6 คน) สอนโดยยกตัวอย่างผลงานที่สำเร็จแล้วและใช้สื่อการสอนประกอบ (6 คน) ให้นักเรียนนำเสนอผลงานของตนหน้าชั้นเรียนตอนท้ายชั่วโมง (5 คน) ครูควรแนะนำอุปกรณ์ต่างๆ และสอนวิธีการใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ (2 คน) เปิดเพลงระหว่างการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนรู้สึกผ่อนคลาย (2 คน) ให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตัวเอง (2 คน) เล่าเรื่องประกอบเพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดและจินตนาการ (1 คน) ทดสอบความรู้และความเข้าใจในบางครั้ง (1 คน)

รูปแบบวิธีการสอนที่เป็นอยู่ เป็นดังนี้ รูปแบบการสอนที่ใช้อยู่เด็กสามารถเข้าใจดีอยู่แล้ว (8 คน) นักเรียนบางคนไม่กล้าที่จะวาดรูป (6 คน) ให้นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ นอกเหนือจากในหลักสูตร (2 คน) นักเรียนบางส่วนไม่ชอบบรรยายสีพื้นหลัง (1 คน) และรูปแบบวิธีการสอนจะปรับให้เข้ากับสถานการณ์ (1 คน)

ผู้ให้สัมภาษณ์เสนอแนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะไว้ ดังนี้ ครูจะต้องแนะนำวิธีและเทคนิคเพิ่มเติมให้นักเรียน (6 คน) ครูต้องเดินดูนักเรียนทำงานและแนะนำตัวต่อตัว (2 คน) ครูผู้สอนควรค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อหาวิธีการสอนที่เหมาะสม (1 คน) ลองวาดให้นักเรียนดูเป็นตัวอย่าง (1 คน) และควรมีการทดสอบเป็นระยะเพื่อทดสอบความเข้าใจ (1 คน)

ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ครูควรมีความเป็นกันเองกับนักเรียนเพื่อไม่ให้นักเรียนรู้สึกกดดัน (13 คน) ครูควรเป็นผู้แนะนำ ชี้แนะ ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนตลอดการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิด (9 คน) ครูต้องยอมรับผลงานของนักเรียนและหมั่นชมเชยนักเรียน (6 คน) สอนนักเรียนเหมือนพ่อ / แม่ สอนลูก (4 คน) ครูควรคลุกคลี กับนักเรียน มีความเอาใจใส่เพื่อสร้างความใกล้ชิด (3 คน) ครูปฏิบัติตนเหมือนเพื่อนเพราะนักเรียนกล้าที่จะเข้ามาและพูดคุย แต่ต้องอยู่ในขอบเขต (3 คน) ครูไม่ควรดูนักเรียนมากเกินไป เพราะจะทำให้นักเรียนรู้สึกกลัว (3 คน) ควรมีการพูดคุยสื่อสาร ถามตอบกัน สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครูกับนักเรียนได้ (2 คน) ครูผู้สอนควรยิ้มแย้มแจ่มใสขณะสอน (1 คน) และครูควรให้ความสำคัญกับนักเรียนทุกคนเท่าๆ กัน (1 คน)

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่เป็นอยู่ เป็นดังนี้ เมื่อครูมีความเป็นกันเองนักเรียนก็กล้าที่จะปรึกษางาน (10 คน) ครูใจดีนักเรียนบางส่วนจะไม่เกรงใจและทำงานไม่เสร็จ (5 คน) นักเรียนตั้งใจฟังครูดีอยู่แล้ว (4 คน) ครูและนักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันดี (3 คน) และนักเรียนไม่ค่อยเชื่อฟังครู (2 คน)

ผู้ให้สัมภาษณ์เสนอแนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะไว้ ดังนี้ ครูควรหมั่นชมเชยนักเรียน (4 คน) ครูควรดูนักเรียนบ้างโดยเน้นเสียงให้ดีขึ้นเมื่อทำความผิด (4 คน) ว่ากล่าวตักเตือนนักเรียนเมื่อทำความผิด (3 คน) ครูแสดงออกทางสีหน้าเพื่อให้ นักเรียนรู้ว่าครูไม่พอใจ (3 คน) ครูควรกระตุ้นนักเรียนที่ไม่สนใจ (2 คน) เพิ่มงานให้นักเรียนที่ไม่เชื่อฟัง (2 คน) ครูค่อยๆ สอนนักเรียนพร้อมอธิบายให้เหตุผล (2 คน) และครูสร้างกฎกติกาให้นักเรียนรับรู้ (1 คน)

ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นว่า ควรใช้วิธีสังคมมิติ โดยให้นักเรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หรือเป็นแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (15 คน) ให้นักเรียนปฏิบัติงานเป็นกลุ่มเพื่อเสริมสร้างความสามัคคี นักเรียนต้องรู้จักแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบภายในกลุ่ม (12 คน) นักเรียนให้คำปรึกษา แลกเปลี่ยนแนวคิด และแสดงความคิดเห็นร่วมกัน (9 คน) นักเรียนควรมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันอุปกรณ์หรือสิ่งของให้กัน (7 คน) นักเรียนควรแลกเปลี่ยนผลงานกันดูหรือนำมาอภิปรายหน้าชั้นเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนคำวิจารณ์ผลงานของกันและกัน (7 คน) และนักเรียนควรมีความสนุกสนานขณะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะด้วยกัน (2 คน)

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียนที่เป็น เป็นดังนี้ นักเรียนบางคนหวงของ ไม่ให้เพื่อนยืมของ (6 คน) นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและปรึกษากันดี (4 คน) นักเรียนพูดคุยและเล่นกับเพื่อนจึงทำงานออกมาไม่เต็มที่ (3 คน) นักเรียนบางคนไม่ชอบทำงานกลุ่มและไม่ช่วยเพื่อน (2 คน) นักเรียนมีจำนวนมากครูจึงดูแลไม่ทั่วถึง (1 คน) นักเรียนชายชอบแกล้งนักเรียนหญิง (1 คน) และนักเรียนยืมของเพื่อนแล้วทำหาย (1 คน)

ผู้ให้สัมภาษณ์เสนอแนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะไว้ ดังนี้ แนะนำและอธิบายเหตุผลให้นักเรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (9 คน) ให้นักเรียนช่วยสอนกัน (3 คน) ครูควรว่ากล่าวตักเตือนเด็กที่แกล้งเพื่อน (2 คน) ให้นักเรียนแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบกัน (2 คน) คุยกับนักเรียนนอกรอบ ไม่ควรติดต่อหน้าเพื่อน (1 คน)

ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสิ่งแวดล้อม ผู้ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นว่า นักเรียนควรมีส่วนร่วมในการตกแต่งห้องเรียน วาดรูปตกแต่งผนังห้องเพื่อให้นักเรียนรู้สึกภูมิใจ รู้สึกรักและหวงแหนห้องเรียน (15 คน) ให้นักเรียนออกมาเรียนนอกห้องเรียนบ้าง เพื่อศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัว แล้วสะท้อนความรู้สึกร่วมสร้างสรรค์ออกมาเป็นงานศิลปะ (8 คน)

ควรวีใช้ผลงานของนักเรียนมาตกแต่งหรือประดับห้องเรียน (7 คน) ปลุกฝังให้นักเรียนรักษาสิ่งแวดล้อม รักษาความสะอาดทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน (7 คน) ครูจะต้องเป็นผู้ให้คำแนะนำแก่นักเรียนในเรื่องการจัดตกแต่งห้องเรียนและคอยสังเกตนักเรียนว่าแต่ละคนเหมาะที่จะทำหน้าที่อะไร (6 คน) ให้นักเรียนระดมความคิดเพื่อช่วยกันออกแบบตกแต่งห้องเรียนศิลปะ (2 คน) ควรวีให้นักเรียนช่วยกันปรับรูปแบบการตกแต่งห้องเรียนอย่างน้อยเทอมละหนึ่งครั้ง (1 คน)

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นอยู่ เป็นดังนี้ นักเรียนมีส่วนร่วมในการตกแต่งห้องเรียน (8 คน) นักเรียนมีความภาคภูมิใจว่าตนมีส่วนร่วมในการตกแต่งห้องเรียน (5 คน) ห้องเรียนศิลปะใช้ร่วมกับวิชาอื่น นักเรียนจึงไม่สามารถตกแต่งห้องเรียนได้ (2 คน) ห้องเรียนศิลปะมีความเงียบสงบดี นักเรียนมีสมาธิในการทำงาน (2 คน) และนักเรียนบางส่วนไม่มีความรับผิดชอบ (1 คน)

ผู้ให้สัมภาษณ์เสนอแนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะไว้ ดังนี้ ปลุกฝังให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการตกแต่งห้องเรียน (4 คน) ให้คะแนนและชมนักเรียนที่มีความประพฤติดี (3 คน) ครูควรวีปลุกฝังให้นักเรียนรักษาสิ่งแวดล้อม (2 คน) ครูพานักเรียนไปเรียนนอกห้องเรียนบ้าง (1 คน) และครูต้องให้คำแนะนำแก่นักเรียนสำหรับบางอย่างที่เกิดความสามารถที่จะทำได้ (1 คน)

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกต เกี่ยวกับการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการสังเกต

ระดับชั้นที่ทำการสังเกตการเรียนการสอนส่วนมาก เป็น ประถมศึกษาปีที่ 4 (3 โรงเรียน) ประถมศึกษาปีที่ 5 (3 โรงเรียน) ประถมศึกษาปีที่ 6 (3 โรงเรียน) รองลงมาเป็นระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 (2 โรงเรียน) ประถมศึกษาปีที่ 2 (2 โรงเรียน) และ ประถมศึกษาปีที่ 3 (2 โรงเรียน)

จำนวนนักเรียนในแต่ละห้องที่ทำการสังเกต ส่วนมากมีจำนวน 26 – 30 คน (7 โรงเรียน) รองลงมาได้แก่ 21 – 25 คน (3 โรงเรียน) 41 – 45 คน (2 โรงเรียน) น้อยกว่า 20 คน (1 โรงเรียน) 31 – 35 คน (1 โรงเรียน) และ 36 – 40 คน (1 โรงเรียน)

ตอนที่ 2 แบบสังเกตการณ์จัดห้องเรียนศิลปะ ในโรงเรียนประถมศึกษา

ลักษณะทั่วไปของห้องเรียนศิลปะ พบว่าตำแหน่งของห้องศิลปะจะอยู่ชั้นบนทั้งหมด (15 โรงเรียน) โดยจะอยู่ชั้น 2, 3, 4 และ 5 จำนวนห้องเรียนศิลปะ พบว่า ส่วนมากมีห้องเรียนศิลปะ 1 ห้อง (14 โรงเรียน) รองลงมาคือมีห้องเรียนศิลปะ 2 ห้อง (1 โรงเรียน)

รูปร่าง พบว่า ส่วนมากห้องเรียนศิลปะเป็น ห้องสี่เหลี่ยมผืนผ้า (12 โรงเรียน) รองลงมาเป็นห้องสี่เหลี่ยมจัตุรัส (3 โรงเรียน)

ขนาดของห้องเรียน พบว่า ห้องเรียนศิลปะมีขนาดเท่าห้องเรียนปกติทั้งหมด (15 โรงเรียน) โดยส่วนมากมีขนาด กว้าง 6 เมตร ยาว 8 เมตร (6 โรงเรียน) รองลงมาได้แก่ ขนาด กว้าง 7 เมตร ยาว 8 เมตร (4 โรงเรียน) ขนาด กว้าง 8 เมตร ยาว 8 เมตร (3 โรงเรียน) และขนาด กว้าง 6 เมตร ยาว 9 เมตร (2 โรงเรียน)

ลักษณะทั่วไปของห้องเรียนศิลปะ สามารถสรุปได้ว่า ลักษณะของพื้นห้อง พบว่า ส่วนมากห้องเรียนศิลปะมีพื้นเรียบเสมอกันทั้งห้อง (14 โรงเรียน) รองลงมาคือ ยกพื้นเป็นระดับๆ (1 โรงเรียน)

วัสดุที่ใช้ทำพื้นห้อง พบว่า ส่วนมากใช้วัสดุเป็น ปูนซีเมนต์ขัดมัน (11 โรงเรียน) รองลงมาได้แก่ กระเบื้อง (3 โรงเรียน) และไม้หรือไม้ลามิเนต (1 โรงเรียน)

ลักษณะผนังห้อง พบว่า ห้องศิลปะมีลักษณะผนังเรียบ (15 โรงเรียน) วัสดุที่ใช้ทำผนังห้อง พบว่าผนังห้องเป็นคอนกรีต (15 โรงเรียน) ลักษณะเพดานห้อง พบว่าเพดานห้องเป็นระดับเรียบ (15 โรงเรียน) วัสดุที่ใช้ทำเพดานห้อง พบว่าส่วนมากใช้ฝ้าคอนกรีตเปลือยหรือฝ้าเปลือย (9 โรงเรียน) คิด รองลงมาเป็นฝ้ายิปซัมฉาบเรียบ (6 โรงเรียน)

ด้านลักษณะและขนาดของห้องเรียนศิลปะ พบว่าห้องเรียนมีการระบายอากาศที่สามารถควบคุมได้ เช่น หน้าต่าง พัดลม มากที่สุด (15 โรงเรียน) รองลงมาได้แก่ จัดตกแต่งห้องเรียนเพื่อกิจกรรมศิลปะโดยเฉพาะ จัดพื้นที่สำหรับการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาโดยเฉพาะ ห้องเรียนมีขนาดเหมาะสมกับจำนวนนักเรียน (13 โรงเรียนเท่ากัน) มีพื้นที่กว้างขวางสำหรับนักเรียนในการเคลื่อนไหวขณะทำกิจกรรม (11 โรงเรียน) และไม่พบว่าห้องเรียนศิลปะมีขนาดใหญ่กว่าเมื่อเทียบกับห้องเรียนปกติทั่วไป

ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน พบว่าห้องเรียนมีมีแสงสว่างเพียงพอสำหรับกิจกรรมการเรียนการสอน ภายในห้องมีอุปกรณ์การให้แสงสว่างที่สามารถปรับหรือเปิด/ปิดได้ วัสดุอุปกรณ์ศิลปะอยู่ในสภาพที่ดี มากที่สุด (15 โรงเรียน เท่ากัน) รองลงมาได้แก่ มีบอร์ดหรือป้ายนิเทศไว้แสดงผลงานของนักเรียน (14 โรงเรียน) จัดพื้นที่โดยมีพื้นที่สำหรับทำงานเป็นกลุ่ม ผนังห้องเรียนมีสีอ่อน เช่น สีขาว สีขาวนวล เป็นต้น มีอุปกรณ์การสอนเพียงพอกับจำนวนนักเรียน (13 โรงเรียน เท่ากัน) มีเนื้อที่ให้นักเรียนสามารถนั่งทำงานบนพื้นได้ มีพื้นที่ทางเดินให้เห็นอย่างชัดเจน (12 โรงเรียนเท่ากัน) จัดพื้นที่โดยมีพื้นที่สำหรับการทำงานเป็นรายบุคคล ครูจัดป้ายนิเทศที่มีขนาดใหญ่ และมีสีฉูดฉาด จัดพื้นที่เฉพาะไว้สำหรับเก็บวัสดุอุปกรณ์ (10 โรงเรียน เท่ากัน) โต๊ะและเก้าอี้มี

ขนาดเหมาะสมกับนักเรียน ผนังห้องประดับตกแต่งด้วยภาพหรือผลงานศิลปะ (9 โรงเรียน เท่ากัน) โต๊ะและเก้าอี้เพียงพอสำหรับจำนวนนักเรียน โต๊ะ เก้าอี้เหมาะสมในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ (8 โรงเรียน เท่ากัน) มีชั้นวางแสดงผลงานของนักเรียน (7 โรงเรียน) ผลงานของเด็กแต่ละคนถูกจัดแสดงให้เห็นเด่นชัด มีแผ่นกระดานรองวาดสำหรับกิจกรรมวาดภาพ (4 โรงเรียน เท่ากัน) มีอ่างล้างมือเพื่อทำความสะอาดและสำหรับล้างอุปกรณ์ ติดตั้งอ่างล้างมือในระดับที่เด็กนักเรียนใช้งานได้ สะดวก (3 โรงเรียน เท่ากัน) ผนังห้องเรียนมีสีที่สดใส เช่น เหลือง ส้ม ฟ้า เป็นต้น (2 โรงเรียน) มีม่านหรืออุปกรณ์ช่วยปรับแสงแดด (1 โรงเรียน) และไม่พบว่า มีแท่นพิมพ์สำหรับกิจกรรมภาพพิมพ์ และมีขาหยั่งเขียนภาพสำหรับกิจกรรมวาดภาพทั้ง 15 โรงเรียน

ด้านสื่อการสอน พบว่า สื่อการสอนสอดคล้องกับเนื้อหากิจกรรมการสอน มีสื่อการสอนประเภทอุปกรณ์เป็นสื่อของจริงสำหรับการเรียนการสอน มากที่สุด (14 โรงเรียน เท่ากัน) รองลงมา ได้แก่ มีสื่อการสอนประเภทวิธีการโดยการสาธิตในแต่ละกิจกรรม (11 โรงเรียน) มีสื่อการสอนประเภทวัสดุ เช่น สื่อการสอนที่เป็นธรรมชาติ สื่อเทคโนโลยีและสื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น มีเครื่องมือต่าง ๆ เช่น ไมโครโฟน ลำโพง แฟ้มสะสมผลงานนักเรียน (6 โรงเรียน เท่ากัน) มีสื่อการสอนประเภทอิเล็กทรอนิกส์ เช่น เครื่องฉายโปรเจคเตอร์ หรือคอมพิวเตอร์ (5 โรงเรียน) มีสื่อการสอนประเภทอุปกรณ์เป็นหุ่นจำลองสำหรับการเรียนการสอน มีสื่อการสอนประเภทวิธีการโดยมีการศึกษานอกสถานที่ (1 โรงเรียน เท่ากัน) แต่ไม่พบว่าโรงเรียนมีสื่อการสอนประเภทวิธีการโดยการแสดงละคร และมีสื่อการสอนประเภทวิธีการโดยการจัดนิทรรศการหรือแสดงผลงานศิลปะของนักเรียน ทั้ง 15 โรงเรียน

ด้านการใช้และการดูแลห้องเรียน พบว่า ห้องเรียนไม่มีสิ่งอันตรายที่จะทำให้นักเรียนได้รับบาดเจ็บ มากที่สุด (15 โรงเรียน) รองลงมาได้แก่ ห้องเรียนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย (13 โรงเรียน) จัดวางอุปกรณ์ในการทำความสะอาดรวมไว้ในบริเวณเดียวกัน (12 โรงเรียน) จัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ในระดับที่เด็กสามารถหยิบใช้เองได้ (10 โรงเรียน) จัดภาชนะสำหรับจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ เช่น กล่องพลาสติกหรือตะกร้า (6 โรงเรียน) มีป้ายระบุชื่อและชนิดของอุปกรณ์ไว้อย่างชัดเจนบนตู้หรือกล่องสำหรับเก็บวัสดุอุปกรณ์ (2 โรงเรียน) แต่ไม่พบว่านักเรียนมีกล่องประจำตัวสำหรับเก็บผลงานของตนเอง ทั้ง 15 โรงเรียน

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา พบว่า ครูให้นักเรียนปฏิบัติงานโดยใช้กิจกรรมวาดภาพระบายสี มากที่สุด (12 โรงเรียน) รองลงมาได้แก่ ครูให้นักเรียนปฏิบัติงานโดยใช้กิจกรรมศิลปะภาพพิมพ์ ครูให้นักเรียนปฏิบัติงานโดยใช้กิจกรรมการปั้น ครูให้นักเรียนปฏิบัติงาน

โดยใช้กิจกรรมการประดิษฐ์ (2 โรงเรียน เท่ากัน) และไม่พบว่าครูให้นักเรียนปฏิบัติงานโดยใช้กิจกรรมการพับ ฉีก ตัด ปะ

ด้านรูปแบบวิธีการสอน พบว่า ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนโดยการบรรยาย มากที่สุด (15 โรงเรียน) รองลงมาได้แก่ ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนแบบให้ทำงานอิสระ (13 โรงเรียน) ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนแบบแสดงให้ดูเป็นขั้นตอน/แบบสาธิต (12 โรงเรียน) ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนแบบให้ผู้เรียนทดลอง (8 โรงเรียน) และครูผู้สอนใช้วิธีการสอนแบบเรียนปนเล่น (2 โรงเรียน)

ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็ก พบว่า ครูช่วยเหลือและสนับสนุนนักเรียนเมื่อนักเรียนต้องการ ครูยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน เช่น ตั้งใจฟังเมื่อนักเรียนแสดงความคิดเห็นของตนเอง ครูดูแลเอาใจใส่นักเรียนในขณะที่นักเรียนทำงาน มากที่สุด (14 โรงเรียน เท่ากัน) รองลงมาได้แก่ ครูมีลักษณะยิ้มแย้ม แจ่มใส ขณะสอน (12 โรงเรียน) และครูชื่นชมและให้กำลังใจเด็กเมื่อนักเรียนทำผลงานสำเร็จ (9 โรงเรียน)

ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน พบว่า นักเรียนปรึกษา และช่วยกันแก้ปัญหา ในระหว่างการทำงาน นักเรียนมีการแบ่งปันอุปกรณ์การเรียนให้แกกัน มากที่สุด (15 โรงเรียน เท่ากัน) รองลงมาได้แก่ นักเรียนเคลื่อนไหวเพื่อการจับกลุ่มและมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน (14 โรงเรียน) และนักเรียนเดินดูงานของเพื่อนและวิจารณ์งานของกันและกัน (6 โรงเรียน)

ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับสิ่งแวดล้อม พบว่า ส่งเสริมให้นักเรียนดูแลรักษาห้องเรียน นักเรียนดูแลรักษาความสะอาดหลังเลิกเรียนวิชาศิลปะศึกษา มากที่สุด (13 โรงเรียน เท่ากัน) และนักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบ ตกแต่งห้องเรียน (1 โรงเรียน)

ข้อสังเกตเพิ่มเติม

จากการสังเกตพบว่า ห้องเรียนที่มีพื้นเป็นซีเมนต์ขัดมันบางส่วนจะปูด้วยเสื่อน้ำมันเพื่อให้ความสะดวกสบายขึ้น ห้องเรียนศิลปะที่ใช้ร่วมกับห้องเรียนดนตรีไทยจะไม่มีกระดานดำ เพราะห้องติดด้วยกระจก โดยครูผู้สอนจะต้องมีสื่อการสอนที่ติดบนแผ่นฟิวเจอร์บอร์ดเพื่อสอน นอกจากนี้จากการสังเกตยังพบว่าโรงเรียนที่ไม่มีโต๊ะเรียนและให้นักเรียนทำงานบนพื้นห้องนั้น นักเรียนจะเผลอไปโดนแก้วน้ำที่ใช้ล้างอุปกรณ์ทางศิลปะทำให้หกเลอะเทอะ และจะนั่งเบียดกัน อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อผลงานได้

การสังเกตการจัดห้องเรียนศิลปะจากแผนผังห้องเรียน สามารถสรุปได้ดังนี้

ในส่วนของประตูเข้า / ออก พบว่า มีประตูเข้า / ออก 2 ทาง (10 โรงเรียน) มีประตูเข้า / ออกทางเดียว (5 โรงเรียน) ห้องเรียนศิลปะมีกระดานดำหรือกระดานไวท์บอร์ดหน้าชั้นเรียน (14

โรงเรียน) ห้องเรียนไม่มีกระดานเพราะผนังติดกระจก (1 โรงเรียน) ในส่วนของการจัดวางโต๊ะเรียน พบว่า ห้องเรียนไม่มีโต๊ะเรียน นักเรียนทำงานบนพื้นห้อง (6 โรงเรียน) จัดโต๊ะเรียนเป็นกลุ่ม (4 โรงเรียน) จัดโต๊ะทำงานเดี่ยวหันหน้าเข้ากระดาน (3 โรงเรียน) และจัดโต๊ะเรียนเป็นรูปตัวยู (2 โรงเรียน) สัดส่วนของครู พบว่า โต๊ะครูตั้งอยู่ด้านหน้าของห้องเรียน (11 โรงเรียน) โต๊ะครูตั้งอยู่ด้านหลังของห้องเรียน (3 โรงเรียน) โต๊ะครูตั้งอยู่ด้านข้างของห้องเรียน (1 โรงเรียน)

การจัดวางส่วนต่างๆ พบว่า ในห้องเรียนศิลปะ มีการจัดป้ายนิเทศไว้แสดงผลงานของนักเรียน (13 โรงเรียน) มีมุมจัดเก็บอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในห้องเรียน (12 โรงเรียน) มีตู้หรือชั้นวางวัสดุอุปกรณ์และสื่อการสอนอยู่ข้างห้องเรียน (10 โรงเรียน) มีโทรทัศน์หรือคอมพิวเตอร์อยู่หน้าห้องเรียน (9 โรงเรียน) ตู้เก็บวัสดุอุปกรณ์อยู่หน้าห้องเรียน (8 โรงเรียน) จัดตู้หรือชั้นแสดงผลงานนักเรียน (7 โรงเรียน) จัดมุมส่งงานไว้ด้านหน้าหรือหลังของห้องเรียน (6 โรงเรียน) จัดมุมหนังสือหรือมุมรักการอ่านไว้ในห้องเรียน (5 โรงเรียน) มีอ่างล้างมือหรือล้างวัสดุอุปกรณ์ (2 โรงเรียน) และจัดเก็บเครื่องดนตรีไว้หลังห้องเรียน (2 โรงเรียน)

พฤติกรรมการใช้ห้องเรียนศิลปะจากการสังเกต สรุปได้ดังนี้

ทางด้านกายภาพ

นักเรียนมีการเคลื่อนย้ายที่จากที่นั่งของตน จากการสังเกตพบว่า ในช่วงนาที่ที่ 15 – นาที่ 30 นักเรียนมีความถี่รวมในการเคลื่อนย้ายที่จากที่นั่งของตนมากที่สุด (80 ครั้ง) รองลงมาได้แก่ ในช่วงนาที่ที่ 30 - นาที่ที่ 45 (64 ครั้ง) ในช่วง 15 นาที แรก (33 ครั้ง) และ ในช่วงนาที่ที่ 45 – นาที่ 60 (29 ครั้ง)

นักเรียนลุกไปหยิบอุปกรณ์เพื่อนำมาปฏิบัติงาน จากการสังเกตพบว่า ในช่วง 15 นาที แรก มีความถี่รวมที่นักเรียนลุกไปหยิบอุปกรณ์เพื่อนำมาปฏิบัติงานมากที่สุด (49 ครั้ง) รองลงมาได้แก่ ในช่วงนาที่ที่ 15 – นาที่ที่ 30 (47 ครั้ง) ช่วงนาที่ที่ 30 - นาที่ที่ 45 (22 ครั้ง) และ ช่วงนาที่ที่ 45 - นาที่ที่ 60 ไม่พบการเคลื่อนไหว

ครูสอนประกอบกับการใช้กระดานหน้าชั้นเรียน จากการสังเกตพบว่า ในช่วง 15 นาที แรก มีความถี่รวมที่ครูสอนประกอบกับการใช้กระดานหน้าชั้นเรียนมากที่สุด (40 ครั้ง) รองลงมาได้แก่ ช่วงนาที่ที่ 15 - นาที่ที่ 30 (11 ครั้ง) ช่วงนาที่ที่ 30 - นาที่ที่ 45 (10 ครั้ง) และ ช่วงนาที่ที่ 45 - นาที่ 60 (3 ครั้ง)

ครูใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ จากการสังเกตพบว่า ในช่วง 15 นาที แรก มีความถี่รวมที่ครูใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์มากที่สุด (5 ครั้ง) รองลงมาได้แก่ ช่วงนาที่ที่ 30 – นาที่ที่ 45 (2 ครั้ง) ช่วง

นาทิตี่ 15 – นาทิตี่ 30 และ ช่วงนาทิตี่ 45 – นาทิตี่ 60 ไม่พบการเคลื่อนไหว โดยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ครูใช้นั้นได้แก่ เครื่องเล่นซีดี ดีวีดี และคอมพิวเตอร์ เพื่อเปิดเพลงให้นักเรียนฟัง ขณะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ และครูใช้ไมโครโฟนในการสอนเพื่อให้นักเรียนได้ยินเสียงชัดเจนทั่วห้อง

นักเรียนทำความสะอาดห้องเรียน จากการสังเกตพบว่า ในช่วงนาทิตี่ 45 – นาทิตี่ 60 มีความถี่รวมที่นักเรียนทำความสะอาดห้องเรียนมากที่สุด (33 ครั้ง) รองลงมาได้แก่ ช่วงนาทิตี่ 30 – นาทิตี่ 45 (4 ครั้ง) ช่วงนาทิตี่ 15 – นาทิตี่ 30 (1 ครั้ง) และช่วง 15 นาทีแรก ไม่พบการเคลื่อนไหว

นักเรียนเก็บวัสดุอุปกรณ์ไว้ที่เดิม จากการสังเกตพบว่า ในช่วงนาทิตี่ 45 – นาทิตี่ 60 มีความถี่รวมที่นักเรียนเก็บวัสดุอุปกรณ์ไว้ที่เดิมมากที่สุด (33 ครั้ง) รองลงมาได้แก่ ช่วงนาทิตี่ 30 – นาทิตี่ 45 (8 ครั้ง) ช่วง 15 นาทีแรก (6 ครั้ง) และ ช่วงนาทิตี่ 15 – นาทิตี่ 30 ไม่พบการเคลื่อนไหว

นักเรียนทำความสะอาดอุปกรณ์ศิลปะ จากการสังเกตพบว่า ในช่วงนาทิตี่ 45 – นาทิตี่ 60 มีความถี่รวมที่นักเรียนทำความสะอาดอุปกรณ์ศิลปะมากที่สุด (14 ครั้ง) รองลงมาได้แก่ ช่วงนาทิตี่ 30 – นาทิตี่ 45 (7 ครั้ง) ช่วง 15 นาทีแรกและ ช่วงนาทิตี่ 15 – นาทิตี่ 30 ไม่พบการเคลื่อนไหว

ทางด้านสังคม

ครูตั้งคำถามเพื่อให้นักเรียนตอบ จากการสังเกตพบว่า ในช่วง 15 นาทีแรก มีความถี่รวมที่ครูตั้งคำถามเพื่อให้นักเรียนตอบมากที่สุด (88 ครั้ง) รองลงมาได้แก่ ช่วงนาทิตี่ 45 – นาทิตี่ 60 (36 ครั้ง) ช่วงนาทิตี่ 15 - นาทิตี่ 30 (30 ครั้ง) และ ช่วงนาทิตี่ 30 - นาทิตี่ 45 (11 ครั้ง)

ครูเดินดูผลงานของนักเรียน จากการสังเกตพบว่า ในช่วงนาทิตี่ 15 - นาทิตี่ 30 มีความถี่รวมที่ครูเดินดูผลงานของนักเรียนมากที่สุด (72 ครั้ง) รองลงมาได้แก่ ช่วงนาทิตี่ 30 - นาทิตี่ 45 (42 ครั้ง) ช่วงนาทิตี่ 45 - นาทิตี่ 60 (18 ครั้ง) และช่วง 15 นาทีแรก (12 ครั้ง)

ครูให้คำแนะนำแก่นักเรียนขณะทำงาน จากการสังเกตพบว่า ในช่วงนาทิตี่ 15 - นาทิตี่ 30 มีความถี่รวมที่ครูให้คำแนะนำแก่นักเรียนขณะทำงานมากที่สุด (77 ครั้ง) รองลงมาได้แก่ ช่วงนาทิตี่ 30 - นาทิตี่ 45 (40 ครั้ง) ช่วงนาทิตี่ 45 - นาทิตี่ 60 (17 ครั้ง) และช่วง 15 นาทีแรก (12 ครั้ง)

นักเรียนซักถามครูเมื่อเกิดความสงสัย จากการสังเกตพบว่า ในช่วงนาทิตี่ 15 - นาทิตี่ 30 มีความถี่รวมที่นักเรียนซักถามอาจารย์มากที่สุด (40 ครั้ง) รองลงมาได้แก่ ช่วงนาทิตี่ 30 - นาทิตี่ 45 (27 ครั้ง) ช่วง 15 นาทีแรก (16 ครั้ง) และช่วงนาทิตี่ 45 - นาทิตี่ 60 (14 ครั้ง)

นักเรียนแบ่งปันอุปกรณ์กับเพื่อน จากการสังเกตพบว่า ในช่วงนาทิตี่ 15 - นาทิตี่ 30 มีความถี่รวมที่นักเรียนแบ่งปันอุปกรณ์กับเพื่อนมากที่สุด (35 ครั้ง) รองลงมาได้แก่ ช่วงนาทิตี่ 30 - นาทิตี่ 45 (25 ครั้ง) ช่วง 15 นาทีแรก (17 ครั้ง) และช่วงนาทิตี่ 45 - นาทิตี่ 60 (10 ครั้ง)

นักเรียนคุยหรือเล่นกับเพื่อนขณะเรียนวิชาศิลปะศึกษา จากการสังเกตพบว่า ในช่วงนาทิตี่ 15 - นาทิตี่ 30 มีความถี่รวมที่นักเรียนคุยหรือเล่นกับเพื่อนมากที่สุด (32 ครั้ง) รองลงมาได้แก่ ช่วงนาทิตี่ 30 - 45 (30 ครั้ง) ช่วงนาทิตี่ 45 - นาทิตี่ 60 (27 ครั้ง) และช่วง 15 นาทีแรก (24 ครั้ง)

นักเรียนปรึกษาหารือกัน จากการสังเกตพบว่า ในช่วงนาทิตี่ 15 - นาทิตี่ 30 มีความถี่รวมที่นักเรียนปรึกษาหารือกันมากที่สุด (73 ครั้ง) รองลงมาได้แก่ ช่วงนาทิตี่ 30 - นาทิตี่ 45 (63 ครั้ง) ช่วง 15 นาทีแรก (46 ครั้ง) และช่วงนาทิตี่ 45 - นาทิตี่ 60 (11 ครั้ง)

นักเรียนเดินดูงานของเพื่อน จากการสังเกตพบว่า ในช่วงนาทิตี่ 30 - นาทิตี่ 45 มีความถี่รวมที่นักเรียนเดินดูงานของเพื่อนมากที่สุด (53 ครั้ง) รองลงมาได้แก่ ช่วงนาทิตี่ 15 - นาทิตี่ 30 (43 ครั้ง) ช่วงนาทิตี่ 45 - นาทิตี่ 60 (17 ครั้ง) และช่วง 15 นาทีแรก (1 ครั้ง)

นักเรียนวิจารณ์งานของเพื่อน จากการสังเกตพบว่า ในช่วงนาทิตี่ 45 - นาทิตี่ 60 มีความถี่รวมที่นักเรียนวิจารณ์งานของเพื่อนมากที่สุด (42 ครั้ง) รองลงมาได้แก่ ช่วงนาทิตี่ 30 - นาทิตี่ 45 (9 ครั้ง) ช่วง 15 นาทีแรก และช่วงนาทิตี่ 15 - นาทิตี่ 30 ไม่พบการเคลื่อนไหว

พฤติกรรมการใช้พื้นที่ในห้องเรียนศิลปะของครูผู้สอน

พฤติกรรมการใช้พื้นที่ในห้องเรียนศิลปะของครูผู้สอน สามารถสรุปได้ว่า พื้นที่ที่มีความถี่ในการใช้มากที่สุดคือ A2 ซึ่งเป็นตำแหน่งกลางห้องด้านหน้า มีความถี่รวม 151 ครั้ง รองลงมาได้แก่ A1 หน้าห้องด้านซ้าย มีความถี่รวม 108 ครั้ง A3 หน้าห้องด้านขวา มีความถี่รวม 105 ครั้ง B3 กลางห้องด้านขวา มีความถี่รวม 79 ครั้ง B2 ตรงกลางห้อง มีความถี่รวม 66 ครั้ง B1 กลางห้องด้านซ้าย มีความถี่รวม 58 ครั้ง C1 หลังห้องด้านซ้าย มีความถี่รวม 34 ครั้ง C2 กลางห้องด้านหลัง มีความถี่รวม 33 ครั้ง และ C3 หลังห้องด้านขวา มีความถี่รวม 31

จากการสังเกตเพิ่มเติมพบว่าในตำแหน่ง A ซึ่งเป็นตำแหน่งหน้าห้องนั้น มีการความถี่ในการใช้มากที่สุด เนื่องจากครูผู้สอนต้องทำการบรรยาย แนะนำ สั่งงาน พร้อมทั้งการใช้กระดานหน้าห้องเรียน ตำแหน่งตำแหน่งของโต๊ะครูผู้สอนจะอยู่บริเวณหน้าห้องเรียน ครูจึงเดินไปมาเพื่อหยิบวัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งสื่อการสอนสำหรับใช้ในการสอนด้วย ในตำแหน่ง B ซึ่งเป็นตำแหน่งกลางห้อง ครูมีความถี่ในการใช้รองลงมาจากตำแหน่ง A เนื่องจากเป็นตำแหน่งที่นักเรียนนั่งทำงาน ครูจึงมักจะเดินไปดูงานพร้อมให้คำแนะนำแก่นักเรียน ส่วนในตำแหน่ง C ซึ่งเป็นตำแหน่งหลังห้องมีความถี่ในการใช้น้อยที่สุด เนื่องจากหลังห้องจะเป็นพื้นที่ที่มีการจัดตู้หรือชั้นเพื่อไว้เก็บอุปกรณ์การสอน รวมทั้งตำแหน่งหลังห้องบางโรงเรียนจะเป็นพื้นที่เก็บอุปกรณ์ดนตรี จึงทำให้มีความถี่ในการใช้น้อยที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาพบว่า การศึกษาแนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา มีประเด็นที่น่าสนใจที่ควรนำมาอภิปราย ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะทั่วไปของห้องเรียนศิลปะ

จากการศึกษาพบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีห้องเรียนศิลปะเฉพาะ โดยมีจำนวนอย่างน้อยโรงเรียนละ 1 ห้องเรียน ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2535) ในหมวดที่ 5 ว่าด้วยเรื่อง หมวดงานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม ที่ระบุไว้ว่า โรงเรียนควรจัดห้องหรือบริเวณที่สนับสนุนการสอนได้เหมาะสม และสถานที่ฝึกงานต้องจัดเป็นสัดส่วนสะดวกต่อการเรียนการสอน เช่นเดียวกับ อัญชลี โสมดี (2530) ที่กล่าวว่า การที่แต่ละโรงเรียนมีห้องปฏิบัติการในแต่ละวิชา ทำให้สะดวกในการทำกิจกรรมต่างๆ และบรรยากาศที่จะเอื้ออำนวยให้นักเรียนมีความสะดวกและสนุกสนานเพลิดเพลินในการทำกิจกรรมแต่ละอย่าง แต่ในทางกลับกันโรงเรียนบางส่วนยังขาดแคลนห้องเรียนศิลปะเฉพาะ อันเนื่องมาจากจำนวนนักเรียนที่มีมากทำให้ห้องเรียนไม่เพียงพอ การบริหารจัดการห้องเรียนจึงจำเป็นต้องเลือกที่จะตัดห้องเรียนศิลปะออกไป โดยให้ครูเดินสอนตามห้องเรียนปกติแทน ซึ่งครูสามารถสร้างบรรยากาศให้เกิดความเป็นศิลปะได้ โดย อัญชลี โสมดี ยังกล่าวต่อไปอีกว่า ถ้าครูศิลปะจะต้องสอนในห้องเรียน ครูสามารถสร้างบรรยากาศในห้องเรียนได้ เช่น การจัดป้ายนิเทศติดผลงานศิลปะ หรือการนำผลงานศิลปะประเภทประติมากรรมมาจัดวางหรือแขวนประดับในห้องเรียนหมุนเวียนไปเรื่อยๆ หรือจัดทำโครงการในการแสดงผลงานของนักเรียนนอกห้องเรียนเนื่องในโอกาสต่างๆ จะเป็นการส่งเสริมให้เด็กได้แสดงความสามารถของตนเอง มีความตื่นตัวในการทำงานและตั้งใจในการทำกิจกรรมศิลปะยิ่งขึ้น

ในด้านจำนวนนักเรียนในห้องเรียนพบว่า ส่วนมากมีจำนวนระหว่าง 21–30 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่ไม่ทำให้ห้องเรียนคับแคบเกินไป สอดคล้องกับ เมธี ปิณฑานนท์ (2528) ที่กล่าวว่า การจัดห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่างๆ ควรมีเนื้อที่เพียงพอสำหรับนักเรียน 25–30 คน เช่นเดียวกับ บุญช่วย จินดาประพันธ์ (2536) ที่กล่าวว่าห้องเรียนปกติทั่วไปควรมีนักเรียนไม่เกิน 35 คน โดยมีหลักคือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาควรคิดเนื้อที่ภายในห้องเรียนคนละประมาณ 1.20 ตารางเมตร ในขณะที่ กรมสามัญศึกษา (2522 อ้างถึงใน บุญช่วย จินดาประพันธ์, 2536: 155) ระบุไว้ว่า จำนวนนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาควรมีจำนวน 25–35 คนต่อห้องเรียน โดยมีเนื้อที่เฉลี่ยของนักเรียน 1 คน ต่อเนื้อที่ไม่น้อยกว่า 1.50 ตารางเมตร

ตำแหน่งของห้องเรียนศิลปะส่วนใหญ่จะอยู่ชั้นบนของอาคารเรียน อันเนื่องมาจากการจัดการห้องเรียนของแต่ละโรงเรียน ซึ่งชั้นล่างมักจะเป็นส่วนของห้องประชุม ห้องธุรการ จึงไม่มีห้องว่างพอสำหรับการจัดเป็นห้องเรียนศิลปะ เพราะการสร้างห้องเรียนไม่ได้คำนึงถึงการสร้างห้องเรียนศิลปะเฉพาะ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พัชรินทร์ สงวนผลไพโรจน์ (2538) ที่พบว่าห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาจะอยู่ชั้นบนของอาคารเรียน ซึ่งไม่มีความเป็นเอกเทศ และกระจัดกระจาย ในขณะที่ เมธี ปิลันธนานนท์ (2528) ได้นำเสนอแนวคิดไว้ว่าห้องเรียนศิลปะควรจัดไว้ชั้นล่างสุดของอาคารเรียน เพราะจะทำให้เกิดความสะดวกในการขนส่งวัสดุที่ใช้ในการเรียนวิชานี้ เช่นเดียวกับ Conant (1963) ที่ได้กล่าวว่า ห้องเรียนศิลปะควรจัดอยู่ชั้นล่างสุด เพราะนักเรียนจะสามารถสังเกตเห็นสิ่งที่อยู่รอบๆ นอกห้องเรียนได้ และสามารถปฏิบัติกิจกรรมบางอย่างที่ควรจะทำนอกห้องเรียนได้อย่างสะดวก รวมถึงสะดวกต่อการขนย้ายวัสดุอุปกรณ์ศิลปะต่างๆ เข้าไปในห้อง

2. การจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา ทางด้านกายภาพ

ผลการศึกษากิจการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา ทางด้านกายภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการอภิปรายผลโดยแบ่งเป็นแต่ละด้านที่ทำการศึกษา ดังนี้

ด้านลักษณะและขนาดของห้องเรียนศิลปะ

ผลการศึกษาพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาแสดงความคิดเห็นสูงสุดเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของห้องเรียนในประเด็นแสงสว่างในห้องเรียนมีเพียงพอ และถือเป็นสิ่งที่มีความต้องการสูงสุดในด้านลักษณะและขนาดของห้องเรียนศิลปะ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุมณา สัมมาทิพย์ (2553) ที่ศึกษาพบว่า การจัดสิ่งแวดล้อมสำหรับกิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะศึกษาระดับอนุบาล ครูผู้สอนมีความคิดเห็นสูงสุดในประเด็นห้องเรียนมีแสงสว่างเพียงพอต่อการมองเห็นมากที่สุด ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะวิชาศิลปะศึกษาประกอบด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งล้วนต้องใช้ประสาทสัมผัสต่างๆ ของร่างกายโดยเฉพาะการใช้สายตาที่จะเพ่งไปที่ผลงานเพื่อให้เกิดการรับรู้ที่ถูกต้อง การมีแสงสว่างที่เพียงพอจะช่วยให้เกิดการถนอมสายตาแก่นักเรียน ดังที่ ศิริพรณ์ ปีเตอร์ (2550) กล่าวว่า มนุษย์สามารถมองเห็นสิ่งต่างๆ รอบตัวได้เนื่องจากปริมาณของแสง ขณะที่ พีระพงษ์ กุลพิศาล (2545) ได้กล่าวว่า การรับรู้ทางจักษุสัมผัสมีความสำคัญต่อการเสริมสร้างประสบการณ์ทางศิลปะ กิจกรรมศิลปะจะช่วยให้นักเรียนสังเกตเห็นสิ่งต่างๆ รอบตัว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสี รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว พื้นทีว่าง น้ำหนักอ่อนแก่ ซึ่งเป็นไปตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) ที่ระบุคุณภาพของ

ผู้เรียนว่า นักเรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับรูปร่าง รูปทรง และจำแนกทัศนธาตุของสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สามารถใช้หลักการจัดขนาด สัดส่วน ความสมดุล น้ำหนัก แสงเงา ตลอดจนการใช้สีคู่ตรงข้ามที่เหมาะสมในการสร้างงานทัศนศิลป์ ดังนั้นการมีแสงสว่างที่เหมาะสมและเพียงพอจะช่วยให้เกิดการมองเห็นในสิ่งต่างๆ ชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นการรับรู้เรื่องสี แสงเงา หรือน้ำหนักอ่อนแก่ เช่นเดียวกับ Wellington (1960) ที่กล่าวว่า การจัดการเกี่ยวกับแสงสว่างจะช่วยให้การทำงานของนักเรียน ไม่มีอุปสรรคครบถ้วน ลดความเครียดในห้องเรียน ควรควบคุมแสงสว่างจากธรรมชาติโดยการปิดหน้าต่างลงบ้าง อาจมีม่านหรือมู่ลี่เพื่อลดการสะท้อนของแสงที่จะเข้าตา นักเรียนด้วย

รองลงมาคือเรื่องระบบถ่ายเทอากาศ ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษามีความคิดเห็นว่า สภาพปัจจุบันของห้องเรียนในประเด็น การถ่ายเทอากาศในห้องเรียนมีความสะดวกมาก และมีความต้องการมากที่สุดรองจากเรื่องของแสงสว่าง สอดคล้องการศึกษาของ พาสนา แดงจันทร์ (2553) ที่พบว่า สถานที่ที่นักเรียนชอบนั่งทำงานศิลปะมากที่สุดคือ ที่อากาศปลอดโปร่ง มีลมพัดเย็น ซึ่งจากการศึกษาสังเกตพบว่าห้องเรียนส่วนใหญ่มีการระบายอากาศที่ดีอันเนื่องมาจากทุกห้องเรียนจะมีหน้าต่างที่สามารถเปิด / ปิดได้ จึงทำให้มีการระบายอากาศที่ดี สอดคล้องกับ อัญชลี โสมดี (2530) ที่กล่าวไว้ว่า ภายในห้องควรมีหน้าต่างหลายๆ บานเพื่อการรับแสงและการถ่ายเทอากาศ เช่นเดียวกับ Bates (2000) ที่กล่าวว่าหน้าต่างจะทำให้รู้สึกถึงพื้นที่ที่เปิดโล่ง โดยครูผู้สอนสามารถที่จะเพิ่มผ้ามาแนบมาแขวนประดับเพื่อช่วยในการปรับเพิ่มหรือลดแสงได้อีกด้วย นอกจากนี้ Wellington (1960) ยังกล่าวว่า การระบายอากาศเป็นเรื่องสำคัญที่ละเลยไม่ได้ ควรติดตั้งเครื่องระบายอากาศโดยอากาศต้องไม่หนาวหรือร้อนเกินไป จากการศึกษาสัมภาษณ์ครูผู้สอนครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญพบว่า ห้องเรียนศิลปะไม่ควรติดตั้งเครื่องปรับอากาศ เพราะกิจกรรมศิลปะประกอบด้วยสีชนิดต่างๆ ที่อาจมีกลิ่นและสารเคมี ดังนั้นห้องเรียนศิลปะควรเปิดหน้าต่างระบายอากาศจะเหมาะสมกว่า

ในส่วนของขนาดห้องเรียนที่เหมาะสมกับกิจกรรมศิลปะ ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษามีความคิดเห็นว่าสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง แต่ความต้องการอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะการสร้างห้องเรียนแต่ละห้องยังไม่ได้คำนึงถึงว่าส่วนไหนควรเป็นห้องอะไร จึงทำให้ไม่ได้จัดพื้นที่ให้ตรงกับความต้องการในห้องเรียนนั้นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งห้องเรียนศิลปะจะเป็นแหล่งรวบรวมจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะ อีกทั้งกิจกรรมศิลปะที่มีหลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่แต่ละบทเรียน จึงส่งผลต่อความต้องการพื้นที่ที่ควรมีขนาดกว้างกว่าห้องเรียนทั่วไป ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญพบว่าขนาดของห้องเรียนศิลปะควรมีขนาดห้องครึ่งถึง

สองห้องเรียนติดกันเพื่อให้มีขนาดกว้างขึ้นกว่าเดิม ซึ่งสอดคล้องกับ อัญชลี โสมดี (2530) ที่กล่าวว่า ห้องเรียนศิลปะควรมีขนาดที่กว้างขวางพอสมควรเพื่อให้เด็กได้ปฏิบัติงานศิลปะได้สะดวก และควรมีขนาดที่เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน เช่นเดียวกับ Conant (1963) กล่าวว่า ห้องเรียนศิลปะควรมีขนาดเป็นสองเท่าของห้องเรียนปกติ อันเนื่องมาจากการปฏิบัติกิจกรรมเป็นกลุ่มซึ่งมีความต้องการพื้นที่ที่กว้างและมีพื้นที่ในการจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในขณะที่ Koster (2009) กล่าวว่า ห้องศิลปะควรมีพื้นที่ให้เด็กสามารถเคลื่อนไหวได้ โดยมีพื้นที่ที่เด็กสามารถทำงานเป็นกลุ่มใหญ่ตลอดจนมีพื้นที่ส่วนตัวในการทำงาน

ผลจากการศึกษาสังเกตพบว่าห้องเรียนศิลปะโดยส่วนมากมีลักษณะเป็นห้องเรียนสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีขนาด กว้าง 6 เมตร ยาว 8 เมตร ซึ่งเท่ากับห้องเรียนปกติทั่วไป ทั้งนี้น่าจะเป็นเพราะการสร้างอาคารเรียนโดยมีเกณฑ์มาตรฐานในการสร้างอาคาร และการแบ่งห้องเรียนแต่ละห้องไม่ได้กำหนดว่าจะใช้เป็นห้องเรียนสำหรับวิชาอะไรจึงทำให้ขนาดของห้องเรียนมีขนาดเท่ากันทุกห้อง สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2522 (อ้างถึงใน บุญช่วยจินดาประพันธ์, 2536: 155) ที่ระบุไว้ว่า ห้องเรียนและห้องพิเศษจะต้องมี ขนาด กว้าง 6 เมตร ยาว 8 เมตร ขึ้นไป ในขณะที่ Qualley (1986) ได้กล่าวไว้ว่า กิจกรรมศิลปะควรมีความสอดคล้องกับขนาดของห้องเรียน นักเรียนควรมีเนื้อที่ที่เพียงพอในการปฏิบัติกิจกรรม

ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน

ผลการศึกษาพบว่าครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของห้องเรียนสูงสุดในประเด็นที่ว่า ภายในห้องมีพื้นที่หรือป้ายนิเทศจัดแสดงผลงานของนักเรียน เช่นเดียวกับผลจากการสังเกตที่พบว่าห้องเรียนศิลปะส่วนใหญ่จะมีพื้นที่และป้ายนิเทศไว้แสดงผลงานนักเรียน โดยส่วนมากจะจัดพื้นที่แสดงผลงานนักเรียนไว้หลังห้อง ตรงผนังห้องด้านนอกห้องเรียน รวมทั้งจัดตู้หรือชั้นแสดงผลงานไว้ข้างห้องเรียน ทั้งนี้ การที่ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาให้ความสำคัญกับพื้นที่แสดงผลงานน่าจะเป็นเพราะว่าวิชาศิลปะศึกษาเป็นวิชาที่เน้นการปฏิบัติ เมื่อปฏิบัติเสร็จแล้วจะเห็นผลงานอย่างเป็นรูปธรรม การจัดพื้นที่ให้นักเรียนแสดงผลงานของตนเองจะเป็นการเสริมสร้างภาคภูมิใจให้กับตนเอง และสร้างประสบการณ์ทางศิลปะให้แก่ นักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุมณา สัมมาทิพย์ (2553) พบว่า โรงเรียนควรมีบริเวณสำหรับจัดโชว์ผลงานของเด็กที่เหมาะสม เช่นเดียวกับ อัญชลี โสมดี (2530) กล่าวว่า การจัดป้ายนิเทศติดผลงานศิลปะ หรือการนำผลงานศิลปะประเภทประติมากรรมมาจัดวางหรือแขวนประดับในห้องเรียนหมุนเวียนไปเรื่อยๆ จะเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนแสดงความสามารถของตนเอง มี

ความตื่นตัวในการทำงานและตั้งใจในการทำกิจกรรมศิลปะยิ่งขึ้น สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ (2544) กล่าวว่า การแสดงผลงานของนักเรียนในชั้นนอกจากจะให้ประโยชน์ในการตกแต่งห้องแล้วยังมีประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องได้อีกด้วย ส่วนประเทิน มหาพันธ์ (2531) กล่าวว่า ผลงานศิลปะของนักเรียนควรแสดงไว้ให้ปรากฏแก่สายตานักเรียนคนอื่นๆ ด้วย ทั้งนี้เป็นการให้กำลังใจแก่นักเรียนเจ้าของผลงาน และเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนคนอื่นๆ สนใจในศิลปะด้วย ในขณะที่ Koster (2009) กล่าวว่า ครูควรรหาโอกาสที่จะแสดงผลงานของนักเรียนทุกๆ คน อีกทั้งการแสดงผลงานของนักเรียนจะแสดงถึงบทเรียนและสาระการเรียนรู้ที่ได้รับ

ประเด็นการตกแต่งห้องเรียนคำนึงถึงความสวยงาม ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาให้ความคิดเห็นว่าสภาพปัจจุบันของห้องเรียนอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับความต้องการที่อยู่ในระดับมากเช่นกัน ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะวิชาศิลปศึกษาเป็นวิชาที่ว่าด้วยเรื่องของความงาม การจัดห้องเรียนให้เกิดความสวยงามจึงถือเป็นการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ทางความงามให้แก่ นักเรียน นอกจากนี้การตกแต่งห้องเรียนให้เกิดความสวยงามแตกต่างจากห้องเรียนปกติทั่วไปจะเป็นการสร้างบรรยากาศที่แปลกใหม่ให้กับนักเรียนที่มาเรียนวิชาศิลปศึกษา ผลจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญพบว่า การตกแต่งห้องเรียนศิลปะนั้น ควรมีการตกแต่งหรือประดับห้องเรียนด้วยผลงานศิลปะ ผนังของห้องเรียนควรเป็นสีอ่อน เพราะเมื่อนำผลงานศิลปะไปประดับแล้วจะดูไม่ฉูดฉาด ซึ่งสอดคล้องกับ Koster (2009) ที่กล่าวว่า ผนังห้องเรียนควรมีสีอ่อน เช่น สีขาว สีขาวนวล หรือสีเทาอ่อน เพราะจะทำให้ง่ายต่อการติดตั้งและแสดงผลงานศิลปะ ทำให้ผลงานแลดูโดดเด่น แต่ถ้าผนังมีสีฉูดฉาดร้อนแรงจะทำให้ห้องเรียนดูแคบลงและดูน่าเบื่อ เช่นเดียวกับ กรูนิเลียส เอลิซาเบธ (2539) ได้กล่าวว่า ห้องเรียนควรจะทำสีอ่อนๆ เพื่อสร้างบรรยากาศที่น่ารื่นรมย์ แต่การแต่งห้องเรียนด้วยสีที่ฉูดฉาดหลากหลายจะให้บรรยากาศที่ตื่นตื้นแรงร้ายจนเกินไป ขณะที่ Bates (2000) กล่าวไว้ว่า ครูผู้สอนสามารถทำให้ห้องเรียนดูมีชีวิตชีวาด้วยการตกแต่งวาดรูปโดยใช้สีโทนเดียวกัน หรือตกแต่งป้ายนิเทศให้มีองค์ประกอบร่วมกัน

ประเด็นที่น่าสนใจอย่างหนึ่งคือเรื่องความเหมาะสมของโต๊ะ เก้าอี้ ในห้องเรียนศิลปะ ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของครูในสภาพปัจจุบันของห้องเรียนอยู่ในระดับปานกลาง แต่ในความต้องการอยู่ในระดับมาก จากการศึกษาสังเกตพบว่า ห้องเรียนศิลปะส่วนใหญ่ไม่มีโต๊ะ เก้าอี้สำหรับนักเรียนในห้องเรียนศิลปะ นักเรียนต้องทำงานบนพื้นห้อง ซึ่งในบางครั้งก่อให้เกิดปัญหาในการทำงาน เช่น นักเรียนเดินเหยียบงานของเพื่อน นักเรียนเดินสะดุดขาของเพื่อน นักเรียนผลอไปโดนแก้วน้ำล้างพู่กันที่อยู่บนพื้นทำให้หกเลอะเทอะ รวมถึงการเข้าถึงตัวนักเรียนของครูทำให้เกิด

ความลำบากเนื่องจากไม่มีพื้นที่ทางเดินอย่างชัดเจน และผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอน วิชาศิลปะศึกษาและผู้เชี่ยวชาญต่างให้ความเห็นว่าห้องเรียนศิลปะควรมีโต๊ะเรียนที่ขนาดเหมาะสมกับวัย และให้นักเรียนนั่งกับพื้น โดยโต๊ะเรียนสามารถพับเก็บและเคลื่อนย้ายได้ง่าย เพราะห้องเรียนศิลปะไม่ควรมีรูปแบบตายตัว การจัดโต๊ะเรียนควรจัดให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม สอดคล้องกับ สมศักดิ์ ภูวิภาดาธรรม (2544) ที่กล่าวว่า ห้องเรียนสามารถดัดแปลงเพื่อให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม จับคู่ หรือทำงานเดี่ยวได้ นักเรียนบางคนต้องการพื้นที่ส่วนตัวในการคิดสร้างสรรค์งาน เช่นเดียวกับ อัมพิกา ภูเดช (2542) กล่าวว่า การจัดห้องเรียนควรมีการเคลื่อนย้ายปรับเปลี่ยนตลอดเวลา การจัดห้องต้องสอดคล้องกับวัยและความต้องการของเด็กและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในกิจกรรมที่สอน จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนตลอดเพื่อกระตุ้นเด็ก ในขณะที่ จีระพันธุ์ พูลพัฒน์ (2549) ได้กล่าวว่า โต๊ะ เก้าอี้ หรือเฟอร์นิเจอร์ที่ใช้ภายในห้องเรียน ควรจัดตามขนาดที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียน ส่วน สุพิณ บุญชูวงศ์ (2530) กล่าวว่า ขนาดของโต๊ะเรียนและเก้าอี้ต้องเหมาะสมกับวัยของนักเรียน

ประเด็นที่ครูให้ความคิดเห็นว่าสภาพปัจจุบันของห้องมีเรียนมีน้อยที่สุดคือ ภายในห้องเรียนมีวัสดุอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์เพื่อการแสวงหาความรู้ แต่ความต้องการอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้จะมาจากการบริหารจัดการภายในโรงเรียน และเรื่องงบประมาณการจัดซื้อไม่เพียงพอ อีกทั้งโรงเรียนส่วนมากจะมีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์อยู่แล้ว จึงไม่ตระหนักถึงความสำคัญของอุปกรณ์เหล่านี้ว่าควรมีอยู่ในห้องเรียนศิลปะ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Dick (2006) ที่พบว่า การศึกษาการใช้เทคโนโลยีภายในห้องปฏิบัติการศิลปะยังน้อยอยู่มาก ควรมีการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนภายในห้องปฏิบัติการศิลปะ ทั้งนี้ผลจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนศิลปะศึกษาและผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า ภายในห้องเรียนศิลปะควรมีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และคอมพิวเตอร์ เพื่ออำนวยความสะดวกในการสอนและเพื่อการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม เช่นเดียวกับ นงนุช วรรณนวะ (2536) ที่กล่าวว่า เหตุผลสำหรับ करनाเทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์เข้าสู่โรงเรียนจะช่วยเสริมโอกาสการเรียนรู้ ซึ่งคอมพิวเตอร์มีส่วนช่วยกระตุ้นให้นักเรียนสนใจการเรียนเพิ่มมากขึ้น และยังมีส่วนช่วยกระจายโอกาสในการเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียนอ่อน หรือผิดปกติให้สามารถเรียนรู้ได้เช่นเดียวกับนักเรียนคนอื่นๆ ในด้านวิธีการสอนคอมพิวเตอร์นับเป็นอุปกรณ์ที่มีส่วนช่วยเสริมหรือปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น

ด้านสื่อการสอน

ผลการศึกษาพบว่าครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของห้องเรียนสูงสุดในประเด็น มีหนังสือเรียนวิชาศิลปะ ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะหนังสือเรียนเป็นสื่อการสอนพื้นฐานที่สำคัญเพื่อให้ นักเรียนทำความเข้าใจในเนื้อหาสาระของแต่ละบทเรียน แต่ละรายวิชา ย่อมมีหนังสือเรียนเพื่อรวบรวมเนื้อหาความรู้ให้ตรงตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ จักรพงศ์ สิริริน (2544) ที่พบว่า ครูศิลปศึกษามีความต้องการใช้หนังสือเรียน ศิลปศึกษาในระดับมาก ในขณะที่ บันลือ พุกกะวัน (2536) กล่าวว่า หนังสือเรียนคือหนังสือที่กระทรวงประกาศบังคับใช้ โดยกำหนดว่าผู้เรียนในระดับชั้นต่างๆ ต้องมี เพื่อจะได้ใช้ฝึกอ่านเป็น พื้นฐานของวิชานั้นๆ ตามที่เนื้อหาของหลักสูตรได้กำหนด หนังสือเรียนมีความสำคัญในการ อำนวยประโยชน์แก่ครูผู้สอนในการตรวจสอบเนื้อหาที่หลักสูตรกำหนด ช่วยให้ครูกำหนดและจัด กิจกรรมสำหรับนักเรียนเพื่อให้บรรลุผลที่วางไว้ และอำนวยความสะดวกแก่นักเรียน เพราะนักเรียน สามารถใช้หนังสือเรียนอ่าน ค้นคว้า เพื่อขยายประสบการณ์รวมทั้งสามารถเตรียมการมาล่วงหน้า ก่อนที่ครูจะสอน เช่นเดียวกับ สมพร จารุณัญ (2538) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของหนังสือเรียนไว้ว่า หนังสือเรียนเป็นเครื่องมือที่ครูใช้เพื่อช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจและเกิดความคิด หนังสือเรียนจะต้องให้แนวทางแก่ผู้อ่านในการศึกษาหาความรู้ พัฒนาความคิด และการนำความรู้ ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ รวมทั้งหนังสือจะเป็นแรงกระตุ้นและความบันดาลใจที่เหมาะสมกับ ประสบการณ์ความรู้ของนักเรียน

ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของห้องเรียนศิลปะใน ประเด็นรองลงมาคือ สื่อการสอนเหมาะสมกับเนื้อหา และเป็นสิ่งที่ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษามีความ คิดเห็นว่ามีความต้องการสูงสุดในด้านสื่อการสอน เช่นเดียวกับผลการศึกษาจากการสังเกต พบว่า ครูผู้สอนใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียนนั้น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสื่อ การสอนคือปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้ นักเรียนเข้าใจในสาระการเรียนรู้ในบทเรียนนั้นๆ ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น สามารถทำความเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น สื่อการสอนจึงจำเป็นต้องเหมาะสมกับเนื้อหาที่เรียน สอดคล้องกับ กิดานันท์ มลิทอง (2540) ที่กล่าวว่า สื่อการสอนต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาบทเรียนและ จุดมุ่งหมายที่จะสอน มีเนื้อหาถูกต้อง ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาวิชานั้นได้ดีเป็นลำดับขั้นตอน เช่นเดียวกับ วรณา เจียมทวงษ์ (2528) ที่กล่าวว่า ลักษณะสื่อการสอนที่ดีจะต้องมีความ เหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน

ประเด็นที่ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของห้องเรียน ศิลปะน้อยที่สุดคือ สื่อการสอนมีความทันสมัยอยู่เสมอ ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะการสร้างสื่อการสอน

จะต้องใช้องค์ความรู้ประกอบกับทักษะการผลิตสื่อ ซึ่งอาจจะต้องใช้เวลาในการผลิต ในขณะที่ครูไม่มีเวลาเพียงพอที่จะผลิตสื่อการสอนอยู่บ่อยครั้งเนื่องจากมีหน้าที่อื่นๆ ที่จะต้องทำ แต่อย่างไรก็ตามการที่สื่อการสอนมีความทันสมัยอยู่เสมอจะสามารถทำให้มีความสอดคล้องกับบทเรียนหรือเนื้อหาที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละหลักสูตรการศึกษา อีกทั้งยังสามารถดึงดูดใจความสนใจของนักเรียนอีกด้วย เช่นเดียวกับ กิดานันท์ มลิทอง (2540) ที่ให้แนวคิดเกี่ยวกับสื่อการสอนไว้ว่า สื่อการสอนควรมีความทันสมัย น่าสนใจ และเป็นสื่อที่จะให้ผลต่อการเรียนการสอนมากที่สุด

ผลจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาและผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ครูผู้สอนควรผลิตสื่อการสอนด้วยตัวเอง เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหา เพราะสื่อการสอนที่สำนักการศึกษาให้มายังไม่ครบตามบทเรียนที่จะสอน ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ ลัดดา ศรีจันทร์งาม (2544) ที่พบว่า ครูผู้สอนผลิตสื่อใช้ด้วยตนเองแล้วนำไปจัดกิจกรรม เช่นเดียวกับ เกษร ธิตะจारी (2542) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบของการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาอย่างหนึ่งคือสื่อการสอน ซึ่งเป็นสิ่งที่ครูใช้ประกอบการสอนเพื่อให้บทเรียนน่าสนใจ การสร้างสื่อประกอบการสอนของครูแสดงออกให้เห็นถึงการวางแผนการสอนของผู้สอนและช่วยให้ผู้สอนเกิดความมั่นใจในการสอนยิ่งขึ้น นอกจากนี้สื่อการสอนยังมีความสัมพันธ์กับการจัดห้องเรียนด้วย ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่าสื่อการสอนบางชนิด จำเป็นที่ต้องใช้ในสถานที่ที่เหมาะสมและสัมพันธ์กัน ดังนั้นการเลือกใช้สื่อการสอนจึงต้องมีการจัดห้องเรียนให้เหมาะสม หรือครูผู้สอนจะต้องคำนึงถึงสถานที่ว่าเหมาะสมกับสื่อการสอนที่จะใช้หรือไม่ ดังที่ กิดานันท์ มลิทอง (2540) ได้กล่าวไว้ว่า ครูผู้สอนต้องมีหลักในการใช้สื่อการสอน ครูจะต้องเตรียมจัดสภาพแวดล้อม โดยการจัดเตรียมวัสดุเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ให้พร้อม ตลอดจนจัดเตรียมสถานที่ห้องเรียนให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมด้วย การจัดที่นั่งเรียนต้องอยู่ในระยะที่เหมาะสม ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว ไม่เสียเวลา เช่นเดียวกับ วรธนา เจียมทวงษ์ (2528) ที่กล่าวว่า สื่อการสอนที่ดีต้องมีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของการใช้สื่อ

ด้านการใช้และการดูแลห้องเรียน

ผลการศึกษาพบว่าครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของห้องเรียนสูงสุดในประเด็นที่ว่า จัดห้องเรียนโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้เรียน เช่นเดียวกับ ความต้องการที่มากที่สุดในด้านการใช้และการดูแลห้องเรียน ทั้งนี้จะเป็นเพราะห้องเรียนศิลปะเป็นแหล่งรวบรวมวัสดุอุปกรณ์หลากหลายชนิด ซึ่งบางประเภทมีส่วนที่แหลมคม หรือมีมุมที่สามารถก่อให้เกิดอันตรายแก่นักเรียนได้ ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีการจัดเก็บและดูแลให้เป็น

สัดส่วน อีกทั้งเพื่อลดการเกิดอุบัติเหตุในห้องเรียนครูผู้สอนจึงใส่ใจถึงหลักความปลอดภัยในห้องเรียน สอดคล้องกับ Koster (2009) ที่กล่าวว่า ครูผู้สอนควรมีการจัดห้องเรียน โดยคำนึงถึงความปลอดภัย โดยควรจะมีการคิดสรรอุปกรณ์ทางศิลปะให้เหมาะสมกับนักเรียน และจัดเก็บให้เป็นสัดส่วน ในขณะที่ Qualley (1986) ได้เสนอแนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะโดยคำนึงถึงหลักความปลอดภัยไว้ว่า พื้นที่ห้องเรียนที่ต่างระดับควรทำสัญลักษณ์ไว้ให้ชัดเจน พื้นที่ห้องเรียนต้องแห้งไม่ลื่น แสงสว่างจะต้องเพียงพอต่อการมองเห็นเพื่อลดอุบัติเหตุภายในห้อง กิจกรรมต่างๆ ต้องสอดคล้องกับขนาดของห้องเรียน การจัดวางวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ต้องจัดให้เป็นระเบียบ ไม่กีดขวางทางเดินซึ่งจะก่อให้เกิดการสะดุดล้ม

รองลงมาครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของห้องเรียนในประเด็น ห้องเรียนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการห้องเรียนให้มีพื้นที่ใช้สอยให้เป็นสัดส่วน ถือเป็น การสร้างบรรยากาศในน่าเรียนยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ จีระพันธุ์ พูลพัฒน์ (2549) ที่กล่าวว่า ความมีระเบียบจะเชื่อมต่อกับความสวยงาม นักเรียนจะได้รับการกระตุ้นเมื่อสิ่งแวดล้อมมีความสวยงามและมีระเบียบ ของทุกอย่างในห้องเรียนจะมีที่อยู่กำหนดไว้ อยู่แล้ว และของต่างๆ เหล่านี้จะวางในสภาพที่นักเรียนหยิบจับได้เอง ดังนั้นความมีระเบียบและดูงดงามหมดจดควรจะปรากฏให้เห็น เช่นเดียวกับ เกือกมุล นิยม (2550) กล่าวว่า ความมีระเบียบเรียบร้อยของห้อง มีส่วนช่วยในการจรรโลงจิตใจให้สดใส สงบ ผ่อนคลาย ซึ่งเป็นภาวะที่พร้อมจะเรียนรู้ ขณะที่ Koster (2009) กล่าวว่า ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของห้องเรียนจะเป็นการเสริมให้พื้นที่ เวลา และวัสดุอุปกรณ์มีผลต่อเป้าหมายการศึกษา นักเรียนสามารถถูกไปหยิบอุปกรณ์มาใช้เองได้ เพราะนักเรียนรู้ว่าสิ่งนั้นๆ เก็บไว้ที่ใด

ประเด็นที่ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาให้ความคิดเห็นถึงสภาพปัจจุบันของห้องเรียนน้อยที่สุดคือ มีก๊อกน้ำและอ่างล้างมือในห้องเรียน เช่นเดียวกับผลการศึกษาจากการสังเกตพบว่า ห้องเรียนศิลปะส่วนใหญ่ไม่มีก๊อกน้ำและอ่างล้างมือภายในห้อง หรือบริเวณห้องเรียน ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่า ห้องเรียนไม่ได้ถูกออกแบบและสร้างขึ้นเพื่อเป็นห้องเรียนศิลปะโดยเฉพาะ อีกทั้งยังมีการปรับเปลี่ยน เคลื่อนย้ายห้องเรียนศิลปะไปยังตำแหน่งต่างๆ ในบางโอกาส ห้องเรียนศิลปะจึงเป็นห้องที่ประยุกต์จากห้องเรียนปกติเท่านั้น จึงทำให้ห้องเรียนศิลปะขาดแคลนก๊อกน้ำและอ่างล้างมือ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พัชรินทร์ สงวนผลไพโรจน์ (2538) ที่พบว่า ห้องเรียนศิลปะส่วนใหญ่ไม่มีก๊อกน้ำ เนื่องจากการนำห้องเรียนปกติมาใช้สำหรับการเรียนการสอนศิลปะ ซึ่งไม่ได้ดัดแปลงสภาพห้องเรียนเดิมให้เป็นห้องเรียนศิลปะ จึงทำให้เกิดปัญหาการปฏิบัติงานในเวลาเรียน นอกจากนี้ผลจากการสัมภาษณ์ของครูผู้สอนพบว่า การขาดก๊อกน้ำและอ่างล้างมือในห้องเรียน

ศิลปะหรือบริเวณห้องเรียนศิลปะส่งผลให้ครูผู้สอนมีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมศิลปะ หรือต้องดัดกิจกรรมศิลปะที่จะต้องใช้ใช้น้ำในการทำกิจกรรม ผลจากการสังเกตเพิ่มเติมพบว่า นักเรียนต้องมีการเปลี่ยนน้ำเพื่อการล้างพุ่กันอยู่บ่อยครั้ง แต่ในห้องไม่มีอ่างล้างมือนักเรียนจึงต้องไปล้างในห้องน้ำซึ่งอยู่ห่างจากห้องทำให้เสียเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ และระหว่างทางก็มีโอกาสที่น้ำจะหกเลอะเทอะพื้นทางเดิน ดังนั้นการมีก๊อกน้ำและอ่างล้างมือในห้องเรียนศิลปะหรือบริเวณที่ใกล้เคียงกับห้องเรียนเป็นสิ่งที่จะต้องตระหนักถึง เช่นเดียวกับ เมธี ปิลันธนานนท์ (2528) ที่กล่าวว่า ห้องเรียนศิลปะต้องมีอ่างล้างมือเพียงพอ และท่อระบายน้ำทิ้งที่ดี ในขณะที่ กุณีเสียด เอลิษาเบธ (2539) กล่าวว่า ภายในห้องเรียนควรมีอ่างล้างมือขนาดใหญ่พอที่จะจุ่มกระดาษลงไปได้ อ่างล้างมือควรอยู่ในระดับต่ำพอที่นักเรียนจะเอื้อมถึงระดับน้ำได้ง่ายเมื่อต้องการล้างมือ Koster (2009) ยังกล่าวว่า การปฏิบัติกิจกรรมศิลปะควรจะอยู่ในพื้นที่ที่สะดวกในการทำ ความสะอาด หรือควรจะอยู่ใกล้กับอ่างน้ำ นอกจากนี้ ฉัตรชัย วิริยะไกรกุล (2551) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการจัดตั้งอ่างล้างมือซึ่งเป็นส่วนของพื้นที่เปียกไว้ว่า พื้นที่เปียกเป็นบริเวณที่มีการทำงาน หรือการปฏิบัติที่มีน้ำและของเหลวเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งมักจะมีอุปกรณ์และงานระบบที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อ่างล้างมือ (Sink) งานระบบสุขาภิบาล เช่น ระบบน้ำประปาและน้ำทิ้ง เป็นต้น โดยมีความจำเป็นต้องมีพื้นผิวของบริเวณที่ทำงานทนต่อความชื้น มีความทนทานต่อสารเคมี ตั้งอยู่ในบริเวณที่สามารถเปิดถ่ายเทอากาศหรือระบายอากาศได้สะดวกและมีบางส่วนของชุดปฏิบัติการเป็นชนิดที่ยึดติดตายตัว (Fixed casework) เพื่อให้สะดวกในการติดตั้งท่อและงานระบบสุขาภิบาลที่เกี่ยวข้องกับระบบน้ำดีและน้ำทิ้ง ส่วนการเลือกใช้ควรพิจารณาถึงคุณลักษณะของอ่างล้างมือที่ไม่เป็นที่สะสมของคราบและสารต่างๆ อ่างล้างมือควรมีความลึกเพียงพอที่จะวางอุปกรณ์ที่ต้องการทำความสะอาดเข้าไปรองน้ำได้ อีกทั้งป้องกันไม่ให้น้ำกระเด็นออกมา อ่างล้างมือควรเป็นแบบเหลี่ยมมากกว่าแบบกลมเพื่อความสะดวกในการล้างอุปกรณ์ ควรมีขอบอ่างและบริเวณที่วางอุปกรณ์ นอกจากนี้การเลือกประเภทของอ่างล้างมือควรเลือกให้เหมาะสมกับประเภทของห้องปฏิบัติการ และจำนวนผู้ใช้งาน

3. การจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา ทางด้านสังคม

ผลการศึกษากการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา ทางด้านสังคม ผู้วิจัยใช้วิธีการอภิปรายผลโดยแบ่งเป็นแต่ละด้านที่ทำการศึกษา ดังนี้

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา

ผลการศึกษาพบว่าครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการของห้องเรียนสูงสุดในประเด็นที่ว่า ครูให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมโดยการวาดภาพระบายสี เช่นเดียวกับผลจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาและผู้เชี่ยวชาญที่มีความคิดเห็นว่า วิชาศิลปะศึกษาควรมีกิจกรรมวาดรูป ระบายสี ด้วยสีชนิดต่างๆ ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะกิจกรรมวาดรูประบายสีถือเป็นกิจกรรมพื้นฐานของการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา ซึ่งทุกระดับชั้นต้องมีการเรียนการสอนในกิจกรรมนี้เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนพัฒนาประสบการณ์ทางศิลปะมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ สุมณา สัมมาทิพย์ (2553) ที่พบว่า กิจกรรมระบายสีชนิดต่างๆ เป็นกิจกรรมที่ครูผู้สอนศิลปะศึกษาได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมากและสภาพที่พึงประสงค์มากที่สุด เช่นเดียวกับ สิริพรรณ ตันตวิรัตน์ไพศาล (2545) กล่าวไว้ว่า การระบายสีมีส่วนช่วยในการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา เด็กจะรู้จักสี เส้น รูปทรง พื้นผิว ขนาดที่จะพบในชีวิตประจำวัน อีกทั้งช่วยให้เด็กสนุกสนานเพลิดเพลินและทำให้กล้ามเนื้อแข็งแรง สามารถควบคุมมือในการจับดินสอและเขียนหนังสือได้ดีที่สุด

รองลงมาครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการของห้องเรียนในประเด็น ครูให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมโดยการปั้น ทั้งนี้ น่าจะเป็นกิจกรรมการปั้นเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ และพัฒนาการของกล้ามเนื้อ สอดคล้องกับ จรัล คำภารัตน์ (2541) ที่ได้กล่าวว่า กิจกรรมการปั้นเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และพัฒนากล้ามเนื้อมือให้ประสานกับสายตา เช่นเดียวกับ นที เกกิงศิริ (2548) ที่กล่าวว่า การปั้นเป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อมือให้ประสานสัมพันธ์กับตา ช่วยถ่ายทอดความนึกคิดของนักเรียน ช่วยให้นักเรียนได้ใช้มือซึ่งถือเป็นตัวแทนของสมองในการถ่ายทอดสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม นักเรียนจะเริ่มรู้เส้นต่างๆ จากการปั้น จากการศึกษาสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาและผู้เชี่ยวชาญพบว่า วัสดุที่เหมาะสมสำหรับการปั้นของเด็กประถมศึกษาคือดินน้ำมัน ทั้งนี้เป็นเพราะดินน้ำมันเป็นวัสดุที่หาได้ง่าย มีสีสันทันทีหลากหลาย ราคาไม่แพง จึงเหมาะสมกับการนำไปใช้ในกิจกรรมการปั้น ซึ่งสอดคล้องกับ Cowley (1973) และ Marzan and Mettil (1981) ที่กล่าวว่า วัสดุที่มีความเหมาะสมในกิจกรรมการปั้นสำหรับเด็กคือดินน้ำมัน หรือแป้งโด

ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของห้องเรียนน้อยที่สุดในประเด็นที่ว่าครูให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมโดยการพิมพ์ภาพ ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะการพิมพ์ภาพเป็นกิจกรรมที่ประกอบไปด้วยวัสดุที่มีหลายรูปแบบ ครูต้องจัดเตรียมอุปกรณ์เป็นจำนวนมาก ครูผู้สอนบางคนจึงไม่มีเวลาในการจัดเตรียมหรือจัดหาวัสดุเหล่านั้นเพื่อมาประกอบกิจกรรมการ

พิมพ์ภาพ ในขณะที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) ระบุตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับการพิมพ์ภาพไว้ว่า ให้นักเรียนมีทักษะพื้นฐานในการใช้วัสดุ อุปกรณ์ สร้างสรรค์งานพิมพ์ภาพ และสร้างสรรค์งานพิมพ์ภาพ โดยเน้นการจัดวางตำแหน่งของสิ่งต่างๆ ในภาพ

ด้านรูปแบบวิธีการสอน

ผลการศึกษาพบว่าครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการของห้องเรียนสูงสุดในประเด็นที่ว่า ครูสอนโดยการแสดงให้ดูเป็นขั้นตอน / แบบสาธิต เช่นเดียวกับผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาและผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า รูปแบบวิธีการสอนวิชาศิลปะศึกษาควรเป็นแบบสาธิต ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความคิดเห็นด้วยวิชาศิลปะศึกษาเป็นวิชาที่จะต้องมีการปฏิบัติงานเพื่อให้เห็นผลงานอย่างเป็นรูปธรรม นักเรียนสามารถเห็นภาพได้จริงว่าควรจะทำอย่างไร สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้จากที่ครูผู้สอนแสดงให้เห็นถึงวิธีการเพื่อเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติที่ถูกต้อง สอดคล้องกับ นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร (2549) ที่กล่าวว่า การสอนแบบแสดงให้ดูเป็นขั้นตอน (Directed Teaching) เป็นวิธีการสอนที่ผู้สอนสาธิตการทำงานให้ผู้เรียนดูทีละขั้นตอน แล้วให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม บางครั้งอาจสาธิตให้จบทุกขั้นตอนก่อนก็ได้ เหมาะสำหรับงานศิลปะที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีและขั้นตอนการทำงานเพื่อที่ผู้เรียนจะได้นำหลักหรือขั้นตอนนี้ไปเป็นแนวทางในการแสดงออกหรือคิดผสมผสานวิธีต่างๆ เข้าด้วยกันจนเกิดเป็นผลงานสร้างสรรค์ที่แปลกใหม่ เช่นเดียวกับ วิชัย วงศ์ใหญ่ (2529) ที่กล่าวว่า วิธีการสอนศิลปะแบบสาธิต (Demonstration) สามารถนำมาใช้ในการจัดประสบการณ์ศิลปะ โดยครูเป็นผู้แสดงวิธีการทำกิจกรรมโดยจัดเตรียมวัสดุตามลำดับความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ในขณะที่ Edgar Dale (อ้างถึงใน กิดานันท์ มลิทอง, 2540: 81) ที่กล่าวว่า การสาธิตเป็นการแสดงหรือกระทำประกอบคำอธิบายเพื่อให้เห็นลำดับขั้นตอนของการกระทำนั้น

รองลงมาครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการของห้องเรียนในประเด็น ครูสอนโดยการให้ทำงานอิสระ ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะ ครูผู้สอนต้องการให้นักเรียนแสดงออกถึงความคิดและจินตนาการ เพื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปะออกมา สอดคล้องกับ นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร (2549) ที่กล่าวว่า การสอนแบบให้ทำงานอิสระ (Free Expression) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ตัดสินใจทำงานตามความพอใจของตนเอง เช่นเดียวกับ ประเทิน มหาพันธ์ (2531) วิธีการจัดการเรียนการสอนศิลปะในระดับชั้นประถมศึกษา

ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกแนวความคิด หรือเนื้อเรื่องของตนเองในการแสดงออก เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกอย่างอิสระตามวิธีการของตนเอง และให้สิทธิในการสร้างงานด้วยตนเอง ขณะที่ ชวลิต ดาบแก้ว และสุภาวดี เหมทานนท์ (2525) ได้กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาที่ใช้กันอยู่ในโรงเรียนเป็นการสอนแบบ Free Expression Method เป็นวิธีที่ปราศจากการบังคับควบคุมเด็ก ให้อิสระเต็มที่กับเด็ก

ในขณะที่ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการของห้องเรียนน้อยที่สุดในประเด็น สอนโดยการบรรยาย ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะ การสอนโดยการบรรยายไม่สามารถทำให้นักเรียนเห็นภาพถึงขั้นตอนวิธีการปฏิบัติงานได้ จึงอาจจะเป็นวิธีการสอนที่ไม่เหมาะสมกับการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา แต่ทั้งนี้ผลจากการสังเกตพบว่าวิธีการสอนโดยการบรรยายยังถือมีความจำเป็นในการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาเช่นกัน เพราะครูจะใช้การบรรยายเพื่ออธิบายเนื้อหาและทฤษฎีทางศิลปะให้นักเรียนพร้อมกับเป็นการเกริ่นนำเข้าสู่การปฏิบัติกิจกรรม ในขณะที่ วิชัย วงศ์ใหญ่ (2529) กล่าวว่า วิธีการสอนศิลปะที่สามารถนำมาใช้ในการจัดประสบการณ์ศิลปะมีด้วยกันหลายวิธี โดยวิธีการสอนแบบบรรยาย (Lecture) เป็นการสอนโดยครูเป็นผู้ชี้แนะ แล้วให้นักเรียนปฏิบัติตาม ในขณะที่ ทิศนา แขมมณี (2551) ได้กล่าวไว้ว่า วิธีการสอนโดยใช้การบรรยายคือกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการพูด บอก เล่า อธิบาย สิ่งทีการสอนแก่ผู้เรียน โดยมีข้อดีคือ เป็นวิธีการสอนที่ใช้เวลาน้อยเมื่อเทียบกับวิธีการสอนแบบอื่นๆ เป็นวิธีการสอนที่ใช้กับผู้เรียนจำนวนมากได้ เป็นวิธีการสอนที่สะดวก ไม่ยุ่งยาก และเป็นวิธีสอนที่ถ่ายทอดเนื้อหาสาระได้มาก ในแต่ในทางกลับกันก็มีข้อจำกัด คือ เป็นวิธีการสอนที่ผู้เรียนมีบทบาทน้อยจึงทำให้ผู้เรียนขาดความสนใจในการบรรยาย เป็นวิธีการสอนที่อาศัยความสามารถของผู้บรรยายโดยจะต้องเป็นผู้ที่มีศิลปะในการบรรยายเพื่อดึงดูดใจผู้เรียน และต้องเรียบเรียงเนื้อหาสาระอย่างเหมาะสม การบรรยายเป็นวิธีสอนที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคล

ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน

ผลการศึกษาพบว่าครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาต่างให้ความสำคัญในเรื่องของปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน โดยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการสูงสุดในประเด็น ครูชื่นชมและให้กำลังใจนักเรียนเมื่อนักเรียนทำผลงานสำเร็จ ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการชื่นชมและให้กำลังใจถือเป็นแรงเสริมสำคัญเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกำลังใจที่ดีในการปฏิบัติงานให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ สกินเนอร์ นักจิตวิทยาพฤติกรรมนิยม ที่ได้ให้แนวคิดที่ว่า สิ่งที่สำคัญในการสอนคือ การเสริมแรง การให้แรงเสริม (Reinforcement) การเลือกเสริม

เป็นสิ่งที่ครูจะต้องใช้การพิจารณาอย่างรอบคอบให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน โดยการให้ความสนใจและคำชมเป็นแรงเสริมนั้นเป็นสิ่งที่ครูทุกคนควรจะทำ เพราะเป็นสิ่งที่ครูจะใช้ได้ทุกโอกาสและใช้ได้ทันทีที่นักเรียนเปลี่ยนพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ข้อสำคัญครูควรระลึกอยู่เสมอว่า การให้ความสนใจหรือคำชมนั้นเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา ครูควรจะต้องใช้แรงเสริมกับนักเรียนที่แสดงความก้าวหน้าในการเรียน (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2548) เช่นเดียวกับ วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ (2531) ที่กล่าวไว้ว่า การชมจะเป็นผลดีกับนักเรียน เพราะเมื่อผู้ใหญ่แสดงความชื่นชมในความสามารถหรือความสำเร็จจนนักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ และรู้สึกว่าได้ทำงานในบรรยากาศที่มีผู้เข้าใจถึงความสำคัญและความสามารถของตนเอง นักเรียนก็จะแสดงออกด้วยความสุขและความสบายใจ ขณะที่ ประเทิน มหาจันทร์ (2531) กล่าวไว้ว่า หลักการสอนศิลปะสำหรับเด็กประถมอย่างหนึ่งคือ ครูต้องให้กำลังใจโดยการชมเชย อย่าติเตียนต่อหน้าผู้อื่น ถ้านักเรียนทำอะไรพลาดครูควรแนะนำให้นักเรียนเห็นข้อบกพร่องด้วยตนเอง

รองลงมาครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของห้องเรียนในประเด็น ครูดูแลเอาใจใส่นักเรียนขณะทำงาน และช่วยเหลือสนับสนุนเมื่อนักเรียนต้องการความช่วยเหลือ เช่นเดียวกับผลจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญที่พบว่า ครูควรเป็นผู้แนะนำชี้แนะ ให้คำปรึกษาแก่นักเรียนตลอดการปฏิบัติกิจงานอย่างใกล้ชิด และผลจากการสังเกตพบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษามีการดูแลเอาใจใส่นักเรียนที่ดี โดยครูจะเดินดูนักเรียนปฏิบัติกิจกรรมพร้อมให้คำแนะนำแก่นักเรียน โดยผลจากการศึกษามีความเกี่ยวข้องไปในทางเดียวกัน ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะนักเรียนแต่ละคนมีประสบการณ์ทางศิลปะและความสามารถที่แตกต่างกัน บางคนต้องได้รับการเสริมแรงสนับสนุนและความช่วยเหลือจากครูอยู่บ่อยครั้ง แต่นักเรียนบางคนอาจจะมีความสามารถทางศิลปะอยู่แล้ว การดูแลเอาใจใส่ของครูผู้สอนจะช่วยให้เกิดคำแนะนำได้ตรงจุดกับนักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันได้ สอดคล้องกับ กรมวิชาการ (2534) ที่กล่าวว่า ครูจะต้องหาทางช่วยเหลือนักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนมีความเป็นตัวของตัวเอง โดยเน้นกระบวนการต่างๆ พยายามหาวิธีการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความท้าทาย ต้องการเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ ฝึกกระบวนการคิดและการแสดงออก เช่นเดียวกับ Sutherland (1996) กล่าวว่า นักเรียนกับครูผู้สอนควรมีส่วนร่วม สนับสนุนและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จีระพันธุ์ พูลพัฒน์ (2549) กล่าวว่า ครูมีหน้าที่เป็นผู้อำนวยการ ซึ่งต้องทำหน้าที่เป็นทั้งผู้อำนวยการความสะดวก และผู้ประสานงาน มีงานที่ต้องสังเกตในการดูแลทั้งกลุ่มและดูแลเด็กแต่ละวัยในเวลาเดียวกัน ดังนั้นการที่ครูจะเดินตรวจดูงานเพื่อให้คำแนะนำนักเรียนจึงสอดคล้องกับการจัดห้องเรียนที่ต้องการความเป็นสัดส่วนเพื่อให้ครูสามารถเข้าถึงนักเรียนได้อย่างสะดวก

ประเด็นที่ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของห้องเรียนน้อยที่สุดคือ ครูมีสีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะว่า ครูผู้สอนให้ความสนใจกับการเรียนการสอนและการทำกิจกรรมมากกว่าการคำนึงถึงบุคลิกภาพ และบุคลิกของครูแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกัน ครูบางคนจึงไม่ได้ยิ้มแย้มแจ่มใสขณะทำการสอน ในขณะที่ผลการศึกษาของ ลัดดา ศรีจันทร์งาม (2544) พบว่า นักเรียนต้องการครูที่มีอารมณ์ขัน ยิ้มแย้มแจ่มใส เช่นเดียวกับ ยนต์ ชุมจิต (2546) ที่ได้กล่าวไว้ว่า บุคลิกภาพภายนอกที่ดีของครูควรจะมีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส ในขณะที่ นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร (2549) ได้กล่าวว่า กิริยาท่าทีของครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากต่อการทำให้นักเรียนมีความสุข ร่าเริง หรือมีความสุข ครูจึงควรมีกิริยาที่ยิ้มง่าย ไม่หน้าบึ้ง และ อารี พันธุ์มณี (2544) กล่าวว่า ในกระบวนการเรียนการสอนนั้น ครูควรยิ้มแย้มแจ่มใส สดชื่น มีอารมณ์ขัน แต่จากการศึกษาในครั้งนี้ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาให้ความคิดเห็นน้อยที่สุด

ผลจากการสังเกตการเรียนการสอนพบว่า ในระหว่างการเรียนสอนวิชาศิลปะศึกษา ครูผู้สอนมักจะตั้งคำถามเพื่อเป็นการสนทนากับนักเรียนเพื่อเข้าสู่บทเรียนอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะครูผู้สอนต้องการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจและพร้อมที่จะเรียนรู้ สอดคล้องกับ รัญจวน คำวชิรพิทักษ์ (2538) ที่กล่าวว่า ในกิจกรรมการเรียนการสอนครูและนักเรียนจะต้องใช้การสื่อสารตลอดเวลา ครูใช้ในการอธิบาย บอกเล่าหรือถามคำถาม นักเรียนก็จะตอบคำถามหรือซักถามครูเมื่อไม่เข้าใจ เป็นปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอนโดยการสื่อสาร เช่นเดียวกับ ชาญชัย อาจินสมาจาร (2547) ที่กล่าวว่า เครื่องมือการสอนชนิดหนึ่งของครูก็คือคำถาม คำถามเป็นส่วนสำคัญของการสอนที่ดี ประโยชน์ของคำถามจะเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนคิด ช่วยนักเรียนในการสัมพันธ์ประสบการณ์เก่าและใหม่ และเพื่อจูงใจนักเรียน

ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน

ผลการศึกษาพบว่าครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการของห้องเรียนสูงสุดในประเด็น ยอมให้นักเรียนเคลื่อนไหวหรือมีปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นเองได้ตามธรรมชาติ เช่นเดียวกับผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาและผู้เชี่ยวชาญต่างให้ความคิดเห็นว่า ควรให้นักเรียนปฏิบัติงานเป็นกลุ่มเพื่อเสริมสร้างความสามัคคี นักเรียนต้องรู้จักแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบภายในกลุ่ม ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะ วิชาศิลปะศึกษาเป็นวิชาที่ส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติงานร่วมกันและรู้จักการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เพื่อเป็นการเรียนรู้ถึงการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ สอดคล้องกับ จีระพันธุ์ พูลพัฒน์ (2549) ที่กล่าวถึงการจัด

สภาพแวดล้อมทางสังคมตามแนวคิดของมอนเตสซอรีไว้ว่า ต้องให้เด็กเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระ นักเรียนมีอิสระในการเลือกงานที่จะทำ สถานที่ที่จะนั่งทำงาน และเพื่อนของเขา ผลจากการสังเกตพบว่าทุกโรงเรียนมีการปฏิบัติกิจกรรมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งนักเรียนได้มีการจับกลุ่มกันเองตามธรรมชาติ โดยที่ครูผู้สอนไม่จำเป็นต้องจับกลุ่มให้แต่อย่างใด

ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของห้องเรียนในประเด็นรองลงมาคือ นักเรียนปรึกษา ช่วยกันแก้ปัญหาในระหว่างการทำงาน ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะ การปรึกษา หรือช่วยกันแก้ปัญหานั้นเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และแสดงออกถึงความมีน้ำใจในการช่วยเหลือกัน เพราะบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุดคือเพื่อน นักเรียนจึงไว้ใจที่จะขอคำปรึกษาและให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งถือเป็นปฏิสัมพันธ์ทางสังคมรูปแบบหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับ อารี พันธุ์มณี (2544) ที่กล่าวว่า หลักการจัดการสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้น ควรให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน (Interaction) คือให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อมูล ความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เช่นเดียวกับ สุพิณ บุญชูวงศ์ (2530) ได้กล่าวว่า การเปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ถือเป็น การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนแบบประชาธิปไตย นักเรียนจะรู้สึกสบายใจขึ้นเพราะสามารถแสดงความคิดเห็นได้

ประเด็นที่ครูผู้สอนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการของห้องเรียนน้อยที่สุดคือ ให้นักเรียนเดินดูงานของเพื่อน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันและวิจารณ์งานของกันและกัน ผลจากการสังเกตพบว่ามีโรงเรียนบางส่วนเท่านั้นที่จะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวิจารณ์ผลงานของกันและกัน ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะเรื่องของเวลาที่จัดให้วิชาศิลปศึกษามีเพียง 50 นาที ถึง 60 นาที (1 ชั่วโมง) เท่านั้น ซึ่งไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติกิจกรรมให้เสร็จภายในเวลาเรียน จึงทำให้ไม่มีเวลาเพียงพอที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวิจารณ์งานของกันและกัน ในขณะที่แนวการสอนแบบ DBAE ที่ประกอบไปด้วยแกนความรู้ 4 แกน ได้แก่ แกนประวัติศาสตร์ ศิลปะ แกนสุนทรียศาสตร์ แกนศิลปวิจารณ์ และแกนศิลปะปฏิบัติ โดยแกนศิลปวิจารณ์นั้น เป็นแกนที่ให้ความสำคัญต่อการรับรู้ การบรรยาย การวิเคราะห์และการตีความ ในการประเมินผล ศิลปะจะช่วยนักเรียนเป็นผู้มีความรอบรู้ ละเอียดลออ มีความเป็นประชาธิปไตย ถ้าคิดกล้าแสดงออกอย่างมีเหตุผล ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งจะเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง และปรับปรุงผลงาน (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2542)

ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสิ่งแวดล้อม

ผลการศึกษาพบว่าครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของห้องเรียนสูงสุดในประเด็น ส่งเสริมให้นักเรียนดูแลรักษาห้องเรียน ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะห้องเรียนเป็นสถานที่ที่นักเรียนต้องใช้อยู่บ่อยครั้ง การดูแลให้ห้องเรียนมีสภาพที่ดีอยู่เสมอจะเป็นการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Bates (2000) ที่กล่าวว่า ครูผู้สอนควรส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาห้องเรียน

ประเด็นที่ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของห้องเรียนน้อยที่สุดคือ นักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบตกแต่งห้องเรียน ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะ นักเรียนไม่มีเวลามากพอที่จะมาช่วยตกแต่งห้อง อีกทั้งครูผู้สอนส่วนใหญ่ตกแต่งห้องเรียนด้วยตนเอง ในทางกลับกัน ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการว่าอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาและผู้เชี่ยวชาญต่างมีความคิดเห็นร่วมกันมากที่สุดว่า นักเรียนควรมีส่วนร่วมในการตกแต่งห้องเรียน วาดรูปตกแต่งผนังห้องเพื่อให้นักเรียนรู้สึกภูมิใจ รู้สึกรักและหวงแหนห้องเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ Bates (2000) ที่กล่าวว่า ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบห้องเรียน เช่น ให้นักเรียนวาดรูปบนชั้นวางของหรือผนังห้อง ในขณะที่ สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ (2544) กล่าวว่า ครูและนักเรียนต้องช่วยกันจัดชั้นเรียนให้อยู่ในรูปแบบใหม่ และเปลี่ยนแปลงบ่อยๆ จนกว่าจะได้รูปแบบที่เหมาะสม

ผลจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาและผู้เชี่ยวชาญ ให้ความเห็นว่า ควรให้นักเรียนออกมาเรียนนอกห้องเรียนบ้างตามโอกาสเพื่อศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัว แล้วสะท้อนความรู้สึกร่างสรรค์ออกมาเป็นงานศิลปะ ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะว่า การที่ให้นักเรียนได้ออกมาเรียนนอกห้องเรียนบ้างจะเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว ที่หาไม่ได้ในห้องเรียน นักเรียนสามารถสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมและวัสดุต่างๆ ที่สัมผัสได้จริง อีกทั้งยังนำประสบการณ์เหล่านั้นมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะได้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จิรพันธ์ อิมสกุล (2548) ที่พบว่า การเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้นอกห้องเรียน เช่นเดียวกับ เกื้อกมล นิยม (2550) ที่กล่าวว่า บางครั้งครูต้องพานักเรียนไปเรียนได้ต้นไม้ เรียนบนสนามหญ้า หาอุปกรณ์จากสวนป่าเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้จินตนาการอย่างเต็มที่ ขณะที่ จีระพันธุ์ พูลพัฒน์ (2549) กล่าวว่า การที่นักเรียนได้สัมผัสสิ่งต่างๆ นอกห้องเรียนจะช่วยพัฒนาทั้งทางร่างกายและจิตใจ นักเรียนจะมีความสุขสนุกสนานในการได้สำรวจและจัดการกับสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติ

4. การใช้พื้นที่ในห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา

ผลการศึกษาจากการสังเกตการใช้พื้นที่ของห้องเรียนศิลปะพบว่า ครูผู้สอนมีอัตราการใช้พื้นที่ในส่วนหน้าห้องเรียนมากที่สุด โดยส่วนหน้าของห้องเรียนจะเป็นพื้นที่ที่ประกอบไปด้วย โต๊ะทำงานของครูผู้สอน กระจาดหน้าชั้นเรียน รวมถึงตู้หรือชั้นสำหรับจัดวางวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อการสอน การที่โต๊ะทำงานของครูอยู่หน้าห้องเรียนนั้น อาจจะเป็นเพราะว่าเป็นส่วนที่ครูสามารถนั่งทำงานแล้วหันหน้ามองเห็นนักเรียนขณะปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างทั่วถึง ครูสามารถสังเกตและควบคุมนักเรียนขณะนั่งอยู่ที่โต๊ะทำงานได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Emmer (1994 อ้างถึงใน สุรางค์ ใคว์ตระกูล, 2552: 472) ที่กล่าวว่า ครูควรจัดที่นั่งที่ครูสามารถเห็นนักเรียนทุกคนที่กำลังทำอะไรอยู่ การจัดที่นั่งที่ใช้กันในโรงเรียนมักจะจัดให้ครูมีโต๊ะอยู่หน้าชั้นเรียน เช่นเดียวกับ Koster (2009) ได้กล่าวถึง การจัดโต๊ะของครูไว้ว่า สิ่งหนึ่งที่ควรคำนึงถึงในการจัดพื้นที่สำหรับครูนั้นควรจะเป็นส่วนที่นักเรียนสามารถมาขอคำปรึกษาเกี่ยวกับผลงานของพวกเขาได้ ตำแหน่งของโต๊ะครูจึงควรจัดวางในพื้นที่ที่คอยเฝ้าดูเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงานของเด็กๆ ได้ ในส่วนของตู้หรือชั้นวางอุปกรณ์การสอนที่ตั้งไว้ที่หน้าห้องเรียน อาจจะเป็นไปเพื่อให้ง่ายต่อการหยิบใช้เพื่อประกอบการเรียนการสอน สอดคล้องกับ ชาญชัย อาจินสมาจาร (2545) ที่กล่าวว่า ครูควรจัดเฟอร์นิเจอร์และอุปกรณ์ในลักษณะที่ง่ายต่อการหยิบปัจจัยต่างๆ เพราะเป็นการประหยัดเวลาในชั้นเรียน ลดการรบกวนและความล่าช้า ครูจึงควรคำนึงถึงความสะดวกในการเข้าถึงอุปกรณ์การสอน เพราะผลจากการสังเกตพบว่า ขณะครูสอนหน้าชั้นเรียนครูผู้สอนจะมีการเคลื่อนไหวไปยังชั้นหรือตู้วางอุปกรณ์เพื่อหยิบสื่อการสอนหรืออุปกรณ์มาใช้ประกอบการสอน

การที่ครูมีอัตราการใช้พื้นที่หน้าห้องเรียนมากที่สุดเนื่องจาก หน้าห้องเป็นจุดที่ครูจะใช้สอนและเกริ่นนำเข้าสู่บทเรียนประกอบการใช้กระจาดหน้าชั้นเรียน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ลัดดา ศรีจันทร์งาม (2544) ที่พบว่า ครูใช้กระจาดดำ ซอลก์ ในการจัดกิจกรรม เช่นเดียวกับ สุพิน บุญชูวงศ์ (2530) ที่กล่าวไว้ว่า กระจาดดำเป็นอุปกรณ์การสอนที่ทำได้ง่าย เป็นที่สำหรับจับบันทึกข้อความสำคัญของการเรียน ซึ่งมีประโยชน์อย่างมากในการสอน ครูจึงควรใช้กระจาดดำให้ทุกวิชาและใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด โดยหลักการใช้ครูควรเขียนกระจาดโดยเอียงตัวเข้าหากระจาด เพื่อให้ไม่บังข้อความที่เขียนไว้แล้ว ครูควรฝึกการใช้ภาพการ์ตูนลายเส้นบนกระจาดให้มีประสิทธิภาพ เพราะจะทำให้การอธิบายของครูน่าสนใจขึ้น การที่ครูต้องใช้กระจาดดำเป็นอุปกรณ์ในการสอน น่าจะเป็นเพราะครูต้องการที่จะอธิบายเพื่อให้นักเรียนมองเห็นพร้อมกันได้ อย่างชัดเจน เพราะกระจาดจะอยู่หน้าห้องเรียน และมีขนาดใหญ่ นักเรียนจึงสามารถมองเห็นได้พร้อมกันทุกคน ครูสามารถสาธิตวิธีการวาดรูปต่างๆ โดยใช้กระจาดเป็นองค์ประกอบในการเรียน

การสอนเพื่อให้นักเรียนทุกคนในห้องเรียนรับรู้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ การที่ครูยืนสอนอยู่หน้าห้องเรียนทำให้ครูสามารถมองเห็นนักเรียนได้อย่างทั่วถึง และถือเป็นจุดรวมสายตาของนักเรียน ดังนั้นการจัดพื้นที่หน้าห้องเรียนจึงเป็นสิ่งที่ครูผู้สอนควรคำนึงถึงเพื่อให้เกิดความสะดวกในการเรียนการสอนและสามารถดูแลนักเรียนอย่างทั่วถึง เมื่อครูสอนตามบทเรียนและสั่งงานให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมแล้ว ครูจะเดินไปตรวจดูงาน พร้อมให้คำแนะนำแก่นักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ Bates (2000) ที่กล่าวว่า เมื่อครูสอนเสร็จแล้ว ครูอาจจะสั่งงานและยืนอยู่ข้างหน้าหรือตรงกลางห้อง เมื่อครูกำลังสอนครูอาจจะเดินไปรอบๆ ห้องเพื่อดูนักเรียน

ในส่วนกลางของห้องเรียนจะเป็นพื้นที่จัดไว้สำหรับนักเรียน ผลจากการสังเกตพบพบว่าโดยส่วนมากห้องเรียนศิลปะจะไม่มีโต๊ะเรียน นักเรียนต้องทำงานบนพื้นห้อง จึงทำให้นักเรียนกระจัดกระจายเต็มห้องเรียน ส่งผลให้มีที่ว่างสำหรับทางเดินอย่างชัดเจนจึงทำให้การเคลื่อนไหวและการเข้าถึงของครูเป็นไปอย่างลำบาก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะครูผู้สอนไม่ได้ควบคุมการจัดพื้นที่การทำงานของนักเรียน และปล่อยให้ นักเรียนสามารถนั่งทำงานได้อย่างอิสระ ในขณะที่ Bates (2000) ได้นำเสนอแนวความคิดการจัดห้องเรียนศิลปะไว้ว่า ระยะห่างระหว่างที่นั่งถือเป็นสิ่งสำคัญ ควรจะมีพื้นที่ระหว่างกลุ่มให้เพียงพอ มีทางเดินให้นักเรียนไปหยิบวัสดุอุปกรณ์ ครูจึงควรจัดห้องเรียนให้มีช่องว่างเพื่อให้นักเรียนเคลื่อนไหวและทำงานได้อย่างสะดวก ในขณะที่ห้องเรียนศิลปะของโรงเรียนบางแห่งได้มีการจัดโต๊ะเรียนไว้ภายในห้อง ซึ่งการจัดโต๊ะจะเป็นการจัดแบบกลุ่มเพื่อให้นักเรียนทำงานร่วมกัน สอดคล้องกับ Musgrave (1975) ที่เสนอรูปแบบการจัดชั้นเรียนไว้ว่า การจัดโต๊ะแบบกลุ่มนั้นดีสำหรับการเรียนการสอนที่ผู้เรียนต้องมีปฏิสัมพันธ์กันเองสูง เนื่องจากผู้เรียนสามารถปรึกษากันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่นเดียวกับ ธนพรธน บุญรัตกลิน (2530) ที่กล่าวว่า การจัดโต๊ะเรียนเป็นกลุ่มนั้นเพื่อให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน ทั้งทางด้านการปฏิบัติงานหรือการอภิปราย ขณะที่ อารี พันธุ์มณี (2544) กล่าวว่า การสอนโดยจัดให้ผู้เรียนได้ทำงานเป็นกลุ่มจะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น รู้จักและสนิทสนมกัน และมีความสามัคคี โดยพื้นที่ส่วนกลางของห้องนี้จะเป็นที่ที่ครูมีอัตราการใช้รองลงมาจากส่วนหน้าของห้องเรียน เพราะครูจะเดินตรวจดูผลงานของนักเรียนพร้อมให้คำแนะนำซึ่งเป็นไปตามหลักปฏิสัมพันธ์ทางสังคมตามที่ได้กล่าวไว้ในด้านปฏิสัมพันธ์ของครูและนักเรียน

ส่วนด้านหลังของห้องเรียนจะเป็นส่วนที่จัดวางตู้หรือชั้นเก็บวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งครูมีอัตราการใช้น้อยที่สุด โดย Koster (2009) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ควรเก็บไว้ในพื้นที่ที่สะดวกแก่การใช้งานมากที่สุด วัสดุอุปกรณ์ที่จัดไว้ด้วยกันอาจจะเป็นสิ่งที่สามารถใช้งานร่วมกันได้ ทั้งนี้การที่ห้องเรียนศิลปะจะต้องมีตู้สำหรับเก็บวัสดุอุปกรณ์อยู่หลังห้องเรียน ทั้งนี้ น่าจะเป็น

เพราะว่ากิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาจำเป็นที่จะต้องใช้วัสดุอุปกรณ์หลายประเภท หลายชนิด การจัดเก็บย่อมต้องมีการแยกส่วนเพื่อให้คงสภาพไว้ให้สมบูรณ์ที่สุด และการเก็บวัสดุ อุปกรณ์เป็นสัดส่วนจะสะดวกต่อการหยิบใช้งาน โดยพื้นที่หลังห้องเรียนไม่ได้เป็นส่วนที่ครูใช้ สำหรับการสอน ดังนั้นพื้นที่หลังห้องจึงมีความเหมาะสมในการเป็นพื้นที่สำหรับการจัดวางตู้หรือ ชั้นเพื่อจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะชนิดต่างๆ และในส่วนหลังห้องนี้จะเป็นส่วนที่จัดป้ายนิเทศ ไว้สำหรับแสดงผลงานของนักเรียน สอดคล้องกับ Bates (2000) ที่กล่าวว่า ครูผู้สอนวิชา ศิลปะศึกษาควรจัดป้ายนิเทศและจัดส่วนแสดงงานไว้เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ นักเรียน ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะการแสดงผลงานของนักเรียนในห้องเรียนจะเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานของตนให้ออกมาดีที่สุด ในการแสดงผลงานนั้นจะสร้างความ ภาคภูมิใจและยังสร้างประสบการณ์ทางศิลปะให้นักเรียนอีกด้วย

แนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา

จากผลการศึกษาสามารถนำเสนอแนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียน ประถมศึกษา โดยจะแบ่งออกเป็นทางด้านกายภาพและสังคม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษาทางด้านกายภาพ สามารถแบ่งออก ตามแต่ระดับ ได้แก่

ด้านลักษณะและขนาดของห้องเรียน ห้องเรียนศิลปะควรเป็นห้องที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อ วิชาศิลปะศึกษาโดยเฉพาะ ขนาดห้องเรียนควรมีขนาดใหญ่กว่าห้องเรียนปกติ โดยอาจจะเป็น ห้องเรียนขนาดหนึ่งห้องครึ่งหรือสองห้องเรียนติดต่อกัน ซึ่งขนาดของห้องเรียนเป็นไปตามเกณฑ์ มาตรฐานของโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งระบุไว้ว่าห้องเรียนควรมีขนาดอย่างน้อย กว้าง 6 เมตร ยาว 8 เมตร โดยมีจำนวนนักเรียน 30-35 คนต่อ 1 ห้องเรียน ส่วนกรณีที่มีห้องเรียนศิลปะเป็นห้องที่ ดัดแปลงมาจากห้องเรียนปกติทั่วไป หรือมีขนาดเท่าห้องเรียนปกติทั่วไปนั้น สามารถประยุกต์เป็น ห้องเรียนศิลปะที่มีความสมบูรณ์ได้ด้วยเช่นกัน โดยครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้ใส่ใจในการจัดพื้นที่ให้มี ความเหมาะสมสำหรับการประกอบกิจกรรม ห้องเรียนศิลปะควรแบ่งพื้นที่เป็นสัดส่วนให้เหมาะกับ กิจกรรมศิลปะแต่ละกิจกรรม ซึ่งได้แก่ การวาดรูป การปั้น การพิมพ์ภาพ และการประดิษฐ์ กิจกรรมที่มีความหลากหลายเหล่านี้ต้องการพื้นที่ในการปฏิบัติกิจกรรมที่มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ ถ้าห้องเรียนมีเนื้อที่กว้างพอจะสามารถจัดมุมทำงานได้อย่างเหมาะสมตามแต่ละกิจกรรมเพื่อ ความสะดวกในการปฏิบัติงาน

ตำแหน่งของห้องเรียนศิลปะควรอยู่ชั้นล่างของอาคารเรียนเพราะห้องเรียนควรจะต้องเชื่อมต่อกับสิ่งแวดล้อมนอกห้องเรียนเพื่อให้นักเรียนใกล้ชิดกับธรรมชาติและสะดวกต่อการปฏิบัติกิจกรรม บางประเภทที่จะต้องใช้พื้นที่ภายนอกห้องเรียน นอกจากนี้การที่ตำแหน่งห้องเรียนอยู่ชั้นล่างจะทำให้เกิดความสะดวกในการขนย้ายวัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะ ในกรณีที่ห้องเรียนศิลปะอยู่ชั้นบน อาจจะมีข้อดีในเรื่องของความเงียบสงบกว่าชั้นล่างซึ่งมีคนพลุกพล่าน แต่อย่างไรก็ตามเพื่อความสะดวกในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ห้องเรียนศิลปะควรอยู่ชั้นล่างเพื่อให้ห้องเรียนสามารถเชื่อมโยงกับภายนอกห้องเรียนได้อย่างมากที่สุด ในส่วนลักษณะของห้องเรียนควรจะเป็นห้องที่มีความโล่งโปร่งสบาย มีหน้าต่างเพื่อการระบายอากาศ มีแสงสว่างที่เพียงพอและสามารถปรับความสว่างและเปิด / ปิดได้ ผนังห้องควรเป็นคอนกรีตในลักษณะเรียบ ไม่สะท้อนแสง พื้นห้องควรเป็นปูนซีเมนต์ขัดมันเรียบหรือปูด้วยกระเบื้องเพื่อสะดวกต่อการทำความสะอาด ในกรณีที่ห้องเรียนปูพื้นด้วยเสื่อน้ำมัน จากศึกษาพบว่าเสื่อน้ำมันมักจะเกิดความเสียหายเมื่อใช้ไปในระยะหนึ่ง เพราะจะเกิดการฉีกขาดเนื่องจากอายุการใช้งานหรือสิ่งของมีคมสามารถทำให้เสื่อน้ำมันเกิดความเสียหายได้

ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ส่วนผนังของห้องเรียนศิลปะควรเป็นสีอ่อน เพราะจะทำให้ห้องเรียนดูกว้างและสีของผนังจะไม่ติดกับผลงานศิลปะที่ติดตกแต่งผนังห้องเรียน ห้องเรียนศิลปะไม่จำเป็นต้องติดเครื่องปรับอากาศ แต่ควรมีพัดลมหรือหน้าต่างที่สามารถเปิด / ปิดได้สำหรับการระบายอากาศเพื่อความปลอดโปร่งของห้องเรียน เพราะกิจกรรมศิลปะมักจะเกี่ยวข้องกับสีประเภทต่างๆ หรือดิน ซึ่งอาจจะมีการกลืนหรือสารเคมีบางชนิดที่อาจมีผลต่อสุขภาพร่างกายของผู้ที่ใช้ห้องเรียน ดังนั้นห้องเรียนจึงควรมีความปลอดโปร่ง อากาศสามารถถ่ายเทได้ดี นอกจากนี้อากาศที่ถ่ายเทได้สะดวกจะทำให้ผลงานศิลปะที่ยังแห้งไม่สนิทเสร็จสมบูรณ์เร็วขึ้นกว่าเดิม

ในกรณีที่ห้องเรียนศิลปะเป็นห้องเรียนที่ไม่สามารถจัดเป็นสัดส่วนตามแต่ละกิจกรรมได้ ครูผู้สอนสามารถจัดโต๊ะเรียนเป็นกลุ่มเพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมศิลปะแต่ละกิจกรรม ห้องเรียนศิลปะควรมีโต๊ะสำหรับปฏิบัติกิจกรรมศิลปะสำหรับนักเรียนโดยเฉพาะ โดยโต๊ะอาจจะมีลักษณะเตี้ยเพื่อให้นักเรียนนั่งบนพื้น โดยโต๊ะควรมีความสูงอยู่ที่ระดับ 30 เซนติเมตร และควรมีขนาดกว้างพอสำหรับการวางวัสดุอุปกรณ์ ทั้งนี้โต๊ะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะควรเป็นโต๊ะที่สามารถพับเก็บหรือเคลื่อนย้ายได้สะดวกเพื่อปรับเปลี่ยนห้องให้เหมาะสมสำหรับกิจกรรมแต่ละประเภท ในกรณีที่โต๊ะเรียนแบบสูงโดยให้นักเรียนนั่งบนเก้าอี้ขณะปฏิบัติงาน โต๊ะเรียนควรมีความสูงที่ระดับ 65 เซนติเมตร ส่วนเก้าอี้ควรมีความสูงจากพื้นถึงระดับพื้นนั่งที่ 38-40 เซนติเมตร ซึ่งเป็นขนาดที่

เหมาะสมกับนักเรียนในระดับประถมศึกษา นอกจากนั้นโต๊ะเรียนควรสามารถปรับระดับความสูงให้เหมาะสมกับลักษณะของนักเรียนได้ โดยการจัดโต๊ะเรียนนั้นควรจัดโต๊ะเรียนเป็นกลุ่มเพื่อเสริมสร้างการทำงานร่วมกัน และแบ่งปันอุปกรณ์กันใช้ แต่ถ้าในกรณีที่ห้องเรียนศิลปะไม่มีโต๊ะปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ ครูสามารถให้นักเรียนนั่งทำงานบนพื้นห้องได้ แต่ทั้งนี้ครูจะต้องควบคุมความมีระเบียบในการนั่งทำงานบนพื้นห้องเพื่อให้มีช่องว่างหรือพื้นที่ทางเดินอย่างชัดเจน เพราะจะสะดวกในการที่ครูเดินตรวจดูงานของนักเรียนหรือแม้กระทั่งการเคลื่อนที่ภายในห้องของนักเรียนเอง

ห้องเรียนศิลปะควรตกแต่งให้มีความสวยงามด้วยงานศิลปะซึ่งอาจจะเป็นผลงานของนักเรียน หรือผลงานศิลปะชนิดต่างๆ เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศทางศิลปะและเพื่อให้นักเรียนสัมผัสกับบรรยากาศแปลกใหม่ที่แตกต่างไปจากห้องเรียนปกติทั่วไป ในห้องเรียนศิลปะควรมีส่วนแสดงผลงานของนักเรียนโดยอาจจะจัดป้ายนิเทศข้างหลังห้องหรือข้างหน้าห้องเรียนสำหรับแสดงผลงาน 2 มิติ พร้อมมีตู้หรือชั้นสำหรับการแสดงผลงาน 3 มิติ หรืองานปั้น งานประดิษฐ์ของนักเรียน ภายในห้องเรียนศิลปะควรมีวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อมเพื่อสะดวกต่อการปฏิบัติกิจกรรม วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ได้แก่ สีประเภทต่างๆ เช่น สีน้ำ สีโปสเตอร์ สีน้ำมัน สีชอล์ก สีไม้ เป็นต้น มีกระดาษสี กระดาษชนิดต่างๆ สำหรับปฏิบัติกิจกรรม มีดินสอ ยางลบ พู่กัน จานสี กระดาษรองวาด ดินน้ำมันสำหรับงานปั้น รวมถึงวัสดุที่สามารถหาได้จากแหล่งท้องถิ่น สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ครูควรจัดไว้เป็นกองกลางเพื่อความพร้อมในการปฏิบัติกิจกรรมสำหรับนักเรียน นอกจากนี้ในห้องเรียนศิลปะควรมีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องฉายโปรเจคเตอร์ เครื่องเล่นซีดี ดีวีดี เพื่อให้ในการเรียนการสอน ดังจะเห็นได้ว่าห้องเรียนศิลปะเป็นแหล่งรวบรวม จัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ที่มีความหลากหลาย ดังนั้นการดูแลรักษาและการจัดเก็บจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ ครูผู้สอนควรมีตู้ ชั้น หรือกล่องสำหรับจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์เหล่านี้ โดยจัดแยกไว้ตามแต่ละประเภทพร้อมมีป้ายระบุชื่อวัสดุอุปกรณ์แต่ละชนิดติดไว้เพื่อความสะดวกต่อการหยิบใช้

ตำแหน่งของโต๊ะครูควรอยู่ที่มุมหน้าห้องเรียนเพราะเป็นตำแหน่งที่ครูสามารถทำงานและคอยสังเกตนักเรียนขณะปฏิบัติกิจกรรมได้สะดวก อีกทั้งการสอนของครูจะใช้ตำแหน่งหน้าห้องเรียนเป็นพื้นที่การสอนประกอบกับการใช้กระดานเพราะฉะนั้นควรมีตู้หรือชั้นจัดวางสื่อการสอนไว้หน้าห้องเรียนหรือใกล้โต๊ะครูเพื่อที่ครูจะสามารถหยิบนำมาใช้ประกอบการสอนได้สะดวก และเพื่อเป็นการไม่เสียเวลาในการเคลื่อนไหวเพื่อให้นักเรียนมีเวลาที่มากพอสำหรับการปฏิบัติกิจกรรม

ด้านสื่อการสอน การเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาศาสตร์ควรมีสื่อการสอนที่มีความหลากหลาย สามารถปรับประยุกต์ได้ตามแต่กิจกรรม สื่อการสอนที่ทุกวิชาต้องมีคือหนังสือเรียน โดยหนังสือเรียนวิชาศิลปะศึกษาถือมีความสำคัญเพราะเป็นแหล่งรวบรวมด้านเนื้อหาและภาคทฤษฎีของวิชาศิลปะศึกษา ดังนั้นนักเรียนทุกคนควรมีหนังสือเรียนวิชาศิลปะศึกษาเป็นของตนเอง ในด้านสื่อการสอนสำหรับครูผู้สอนนั้น สื่อการสอนที่ครูศิลปะศึกษาให้ความสำคัญมากที่สุดนั่นคือ สื่อของจริงที่สามารถจับต้องได้ ซึ่งอาจเป็นผลไม้จริง แจกันของจริง เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนได้สัมผัสและเห็นรูปร่างลักษณะที่แท้จริงของวัตถุ นอกจากนี้ตัวอย่างผลงานที่สำเร็จแล้วหรือผลงานศิลปะต่างๆ สามารถนำมาเป็นสื่อการสอนได้ สื่อการสอนบางประเภทครูสามารถผลิตได้เองเพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรมที่ครูจัดขึ้น ในปัจจุบันนี้สื่อเทคโนโลยีต่างๆ มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ครูผู้สอนสามารถหยิบยกข้อดีของเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนได้ โดยครูผู้สอนไม่ควรปฏิเสธความก้าวหน้าของเทคโนโลยีแต่ควรจะนำข้อดีมาประยุกต์ใช้ให้เกิดผลดีกับการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา เช่น ครูผู้สอนอาจจัดทำสื่อในรูปแบบซีดี หรือดีวีดีแต่เพื่อสร้างความสนใจให้แก่ นักเรียน แต่ทั้งนี้ครูต้องตระหนักด้วยว่าวิชาศิลปะศึกษานั้นเป็นวิชาที่เน้นการปฏิบัติงานเสียส่วนใหญ่ ถึงแม้จะมีสื่อเทคโนโลยีเข้ามาประกอบกับการเรียนการสอน แต่สิ่งสำคัญของวิชาศิลปะศึกษาคือ การลงมือปฏิบัติจริงเพื่อให้ได้ผลงานที่เป็นรูปธรรม การใช้สื่อการสอนมีความสัมพันธ์กับการจัดพื้นที่ในห้องเรียนโดยในการใช้สื่อการสอนประเภทต่างๆ นั้น ครูผู้สอนควรคำนึงถึงการจัดพื้นที่เพื่อให้นักเรียนมองเห็นได้สะดวก โดยต้องจัดพื้นที่ให้นักเรียนโดยเว้นระยะจากด้านหน้าห้องเรียนเพื่อให้นักเรียนทุกคนมองเห็นครูขณะใช้สื่อการสอนประเภทต่างๆ ในการสอน

ด้านการใช้และการดูแลห้องเรียน สิ่งสำคัญที่ควรนึกถึงในการจัดห้องเรียนศิลปะได้แก่ความปลอดภัยของผู้เรียน เพราะการเรียนการสอนในวิชาศิลปะประกอบไปด้วยการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีความหลากหลาย อุปกรณ์บางชนิดมีส่วนที่แหลมคมอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้เรียนได้ ดังนั้นครูผู้สอนจึงต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของนักเรียน โดยควรจะมีการจัดเก็บอุปกรณ์เหล่านี้อย่างเป็นสัดส่วน อุปกรณ์ที่อันตรายสำหรับเด็กควรจัดเก็บในตู้หรือในที่ที่นักเรียนไม่สามารถหยิบถึง ไม่ควรมีสิ่งของวางเกะกะอยู่บนพื้นเพราะสามารถทำให้เกิดการสะดุดหกล้มได้ พื้นห้องเรียนไม่ควรเปียกน้ำเพราะอาจจะก่อให้เกิดการลื่นล้มซึ่งนำไปสู่การบาดเจ็บของนักเรียน ดังนั้นควรเช็ดพื้นให้แห้งโดยทันทีถ้าพื้นในห้องเรียนมีน้ำหกเปื้อนพื้น ในกรณีที่พื้นมีระดับที่แตกต่างกัน ครูควรทำสัญลักษณ์โดยการทาสีที่ขอบของพื้นที่ต่างระดับนั้นเพื่อให้ง่ายต่อการ

สังเกตและเป็นการเตือนถึงความแตกต่างของระดับพื้นที่ห้อง ครูผู้สอนควรใส่ใจรายละเอียดของห้องเรียนเพื่อไม่ให้เกิดอันตรายใดๆ แก่นักเรียน นอกจากนี้ห้องเรียนศิลปะควรมีความสะอาดอยู่เสมอ ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในการช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดห้องเรียนหลังเลิกเรียนทุกครั้ง โดยอาจจะจัดเวรทำความสะอาด รวมถึงการให้รางวัลแก่เด็กที่ทำความดี ถือเป็นหลักการทางจิตวิทยาที่ครูสามารถกระตุ้นนักเรียนได้ ความสะอาดยังต้องเชื่อมโยงไปกับความเป็นระเบียบเรียบร้อยของห้องเรียน ดังที่กล่าวไว้ข้างต้นว่าห้องเรียนศิลปะประกอบไปด้วยวัสดุอุปกรณ์ที่มีความหลากหลาย การจัดเก็บสิ่งของต่างๆ อย่างเป็นระบบและมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยจะสะดวกต่อการหยิบใช้และย่นระยะเวลาในการค้นหาสิ่งของ

ห้องเรียนศิลปะควรมีอ่างล้างมือสำหรับล้างวัสดุอุปกรณ์ เพราะห้องเรียนศิลปะถือเป็นห้องปฏิบัติการห้องหนึ่งที่นักเรียนจะต้องปฏิบัติกิจกรรมในระหว่างการเรียนการสอน อีกทั้งกิจกรรมศิลปะมักจะเกี่ยวข้องกับสี ซึ่งสีบางชนิดต้องใช้น้ำเป็นสื่อผสม หรือแม้กระทั่งใช้น้ำเพื่อล้างอุปกรณ์ อาทิ พู่กัน หรือจานสี ดังนั้นห้องเรียนศิลปะควรมีอ่างล้างมือไว้ภายในห้องเรียน หรือในบริเวณที่ใกล้เคียง ในกรณีที่ติดตั้งอ่างล้างมือภายในห้องเรียนนั้นควรตั้งอยู่ในบริเวณที่การถ่ายเทอากาศหรือระบายอากาศได้สะดวก ส่วนการเลือกใช้อ่างล้างมือควรพิจารณาถึงความลึกของอ่างล้างมือที่ควรมีเพียงพอที่จะวางอุปกรณ์ที่ต้องการทำความสะอาดได้ อีกทั้งความลึกที่เหมาะสมจะป้องกันไม่ให้น้ำกระเด็นออกมา อ่างล้างมือควรเป็นแบบเหลี่ยมมากกว่าแบบกลมเพื่อความสะดวกในการล้างอุปกรณ์ ควรมีขอบอ่างและบริเวณที่วางอุปกรณ์เมื่อได้ทำความสะอาดเสร็จแล้ว และควรมีจำนวนเหมาะสมกับจำนวนผู้ใช้งาน แต่ในกรณีที่ห้องเรียนศิลปะไม่มีอ่างล้างมือ นักเรียนจำเป็นต้องออกไปล้างอุปกรณ์ที่ห้องน้ำซึ่งอยู่ห่างจากห้องเรียน การปฏิบัติเช่นนี้อาจจะทำให้เสียเวลาในการปฏิบัติงาน และเกิดความสับสนระหว่างทางได้เพราะน้ำอาจจะกระเด็น หกลงบนพื้น ประเด็นสำคัญอย่างหนึ่งจากการศึกษาพบว่า เมื่อห้องเรียนไม่มีความพร้อมในเรื่องสัดส่วนชำระล้าง หรือการมีอ่างล้างมือ ทำให้ครูผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนกิจกรรมบางอย่างที่ต้องใช้น้ำออกไปเพื่อสะดวกต่อการเรียนการสอน สิ่งเหล่านี้มีผลทำให้นักเรียนขาดประสบการณ์ในกิจกรรมที่ควรจะได้เรียนรู้ ดังจะเห็นได้ว่าความสะดวกในการใช้อ่างล้างมือมีผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ห้องเรียนศิลปะควรมีการเปลี่ยนแปลงบรรยากาศของห้องเรียนอยู่เสมอ เพื่อสร้างบรรยากาศที่แปลกใหม่ และกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้

การจัดห้องเรียนศิลปะโรงเรียนประถมศึกษาทางด้านสังคม สามารถแบ่งออกตามแต่ละด้าน ได้แก่

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา กิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาควรสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้กำหนดไว้ แต่ทั้งนี้ในด้านเนื้อหาและกิจกรรม ครูผู้สอนสามารถนำมาปรับประยุกต์ให้เข้ากับกับสภาพความพร้อมของผู้เรียน โดยกิจกรรมส่วนมากที่ครูผู้สอนให้ความสำคัญคือกิจกรรมการวาดภาพระบายสี รองลงมาคือการปั้น การประดิษฐ์ และการพิมพ์ภาพ ซึ่งครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายรูปแบบเพื่อเสริมประสบการณ์ทางศิลปะให้นักเรียนได้เรียนรู้ นอกจากนี้การเรียนสอนไม่ควรจะยึดติดอยู่แต่ในห้องเรียน ถึงแม้ว่าห้องเรียนศิลปะจะเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการเรียนการสอน แต่ในกิจกรรมบางประเภท ครูควรพานักเรียนไปปฏิบัติกิจกรรมนอกห้องเรียนบ้างเพื่อเรียนรู้สภาพแวดล้อมรอบๆ ตัว นอกจากนี้การเรียนรู้อุทิศศิลปะในแต่ละท้องถิ่นหรือชุมชนของตนเองถือเป็นการเรียนรู้ที่สร้างความแปลกใหม่นอกเหนือจากเนื้อหาในหนังสือเรียน โดยครูผู้สอนควรให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับความรู้ท้องถิ่นของตนเองเพื่อเป็นการเรียนรู้สิ่งที่อยู่รอบตัว การเรียนการสอนทุกเนื้อหานี้ครูควรสอดแทรกเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมให้กับนักเรียนไปพร้อมกับการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อปลูกฝังค่านิยมและทัศนคติที่ดีในการเป็นพลเมืองดีของสังคม

ดังจะเห็นได้ว่ากิจกรรมดังกล่าวนี้ล้วนมีความสอดคล้องกับการจัดห้องเรียนศิลปะเพื่อเพิ่มความสะดวกในการปฏิบัติงาน การจัดห้องเรียนศิลปะที่มีความเหมาะสมกับกิจกรรมย่อมส่งผลให้ผู้เรียนมีศักยภาพในการสร้างสรรค์ผลงานตามมา กิจกรรมการวาดรูปควรมีการจัดแสงให้มีความสว่างเพียงพอเพื่อให้นักเรียนเกิดการรับรู้ในเรื่องของรูปร่าง รูปทรง หรือสีได้อย่างถูกต้อง ในส่วนกิจกรรมการปั้นนั้น ครูควรจัดเตรียมแผ่นกระดาษรองปั้นในการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อเป็นการป้องกันดินเปื้อนโต๊ะหรือพื้น ซึ่งถือเป็นการรักษาความสะอาดให้ห้องเรียน และควรมีกองใส่อุปกรณ์การปั้น โดยแยกประเภทของวัสดุที่ใช้ซึ่งอาจจะเป็นแบ่งชนิดต่างๆ หรือดินสีต่างๆ สิ่งเหล่านี้ควรมีการเก็บรักษาเพื่อคงสภาพการใช้งานให้ยาวนาน โดยการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะย่อมมีทั้งการปฏิบัติงานเดี่ยวและการปฏิบัติงานกลุ่ม ในกรณีที่ห้องเรียนมีพื้นที่เพียงพอควรมีการแยกสัดส่วนระหว่างพื้นที่ปฏิบัติกิจกรรมเดี่ยวและพื้นที่ปฏิบัติกิจกรรมเป็นกลุ่ม ทั้งนี้การมีพื้นที่ปฏิบัติกิจกรรมเดี่ยวนั้นเพื่อให้นักเรียนสามารถมีสมาธิขณะทำงานของตนเอง และมีพื้นที่ส่วนตัวในการจินตนาการ คิดสร้างสรรค์ผลงานของตนเอง แต่ในกรณีที่กิจกรรมเป็นการปฏิบัติงานกลุ่ม ในห้องเรียนควรมีการจัดพื้นที่ให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันโดยการจัดโต๊ะปฏิบัติกิจกรรมเป็นกลุ่มให้เอื้อต่อการปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการทำงาน รวมทั้งแบ่งปันอุปกรณ์แก่กัน

ขณะปฏิบัติกิจกรรม แต่ในกรณีที่ห้องเรียนมีพื้นที่จำกัดไม่สามารถแยกสัดส่วนพื้นที่ในการปฏิบัติกิจกรรมได้ ห้องศิลปะควรจัดโต๊ะเป็นกลุ่มเพื่อเสริมสร้างการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

ด้านรูปแบบวิธีการสอน การเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาโดยส่วนมากแล้วจะเป็นวิชาที่เน้นการปฏิบัติงานเพื่อให้ได้ผลงานอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นวิธีการสอนที่ครูผู้สอนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญจะเป็นการสาธิตวิธีการหรือแสดงให้เห็นขั้นตอน แต่อย่างไรก็ตามวิชาศิลปะศึกษายังคงมีในส่วนของเนื้อหาและทฤษฎีอยู่ เพราะวิชาศิลปะศึกษานักเรียนควรได้เรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยการสอนในด้านเนื้อหานี้ครูอาจจะสอนโดยใช้วิธีการบรรยายประกอบกับการใช้กระดานหน้าชั้นเรียนก่อนการปฏิบัติกิจกรรม ทั้งนี้นอกจากจะเป็นการสอนในด้านเนื้อหาและทฤษฎีแล้วยังเป็นการเกริ่นนำเข้าสู่บทเรียนหรือทบทวนเนื้อหาครั้งที่ผ่านมา ครูต้องรู้จักปรับประยุกต์ใช้วิธีการสอนให้เข้ากับเนื้อหาและกิจกรรมนั้นๆ ในส่วนการปฏิบัติกิจกรรมครูผู้สอนควรให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ให้ทำงานได้อย่างอิสระเพื่อให้นักเรียนรู้จักแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำตามโอกาส

การจัดห้องเรียนเพื่อสอดคล้องต่อรูปแบบวิธีการสอนนั้น หากเป็นกรณีที่มีพื้นที่เพียงพอหรือเป็นห้องเรียนที่สร้างขึ้นเพื่อวิชาศิลปะศึกษาโดยเฉพาะอาจมีการจัดส่วนการบรรยายแยกออกจากส่วนการปฏิบัติกิจกรรม โดยควรจัดให้โต๊ะเรียนอยู่ห่างจากด้านหน้าห้องเรียนในระยะพอสมควรเพื่อให้นักเรียนทุกคนสามารถมองเห็นครูขณะสอนอย่างทั่วถึง เมื่อเสร็จจากการบรรยายแล้วนักเรียนสามารถแยกย้ายไปปฏิบัติกิจกรรมในพื้นที่ที่จัดโต๊ะเรียนเป็นกลุ่มซึ่งอยู่ในส่วนพื้นที่ถัดไป แต่ถ้าห้องเรียนมีพื้นที่จำกัด ไม่สามารถแยกสัดส่วนการเรียนการสอนได้ครูผู้สอนสามารถจัดโต๊ะเรียนเป็นกลุ่มโดยให้โต๊ะเรียนอยู่ห่างจากด้านหน้าห้องเรียนในระยะพอสมควรเช่นกัน เพื่อให้ นักเรียนทุกคนสามารถมองเห็นครูขณะสอน เมื่อเสร็จจากการบรรยายนักเรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ทันที

ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ครูถือเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเรียนการสอนมากที่สุด นอกเหนือจากการสอนแล้วครูควรมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน โดยครูควรเป็นผู้ให้คำแนะนำ หรือให้คำปรึกษาแก่นักเรียนทั้งในระหว่างการปฏิบัติกิจกรรมหรือเวลาที่นักเรียนมีปัญหา รวมทั้งสนับสนุน หนุนเสริมและให้กำลังใจ การกระทำเช่นนี้ถือเป็นการให้แรงเสริมแก่นักเรียนเพื่อกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ในระหว่างการเรียนการสอนครูควรมีการถาม / ตอบ กับนักเรียนเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ โดยนักเรียนสามารถ แสดง

ความคิดเห็นของตนและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับครูได้ซึ่งครูควรจะยอมรับฟัง ครูควรยอมรับผลงานศิลปะที่เสร็จสมบูรณ์ของนักเรียนทุกชิ้นเพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ตัวนักเรียน บุคลิกลักษณะของครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาไม่ควรจะดุนักเรียนหรือเคร่งเครียดมากเกินไป เพราะทำให้นักเรียนไม่มีความมั่นใจหรือไม่กล้าลงมือปฏิบัติงาน หรือแม้กระทั่งการเป็นกันเองกับนักเรียนควรจะอยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม ที่สามารถควบคุมความประพฤติของนักเรียนได้

การจัดพื้นที่ในห้องเรียนเพื่อส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนควรจัดโต๊ะเรียนให้มีการเว้นระยะห่างระหว่างโต๊ะโดยให้เห็นช่องทางเดินอย่างชัดเจน เพื่อความสะดวกแก่การเคลื่อนไหวของครูผู้สอนที่สามารถเดินตรวจดูผลงานและคอยให้คำแนะนำ คำปรึกษาแก่นักเรียนอย่างสะดวกและใกล้ชิด

ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน การเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาเป็นวิชาที่เน้นเรื่องกระบวนการทำงานกลุ่มเพื่อเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ดังนั้นการทำงานร่วมกันของนักเรียนหรือปฏิบัติงานเป็นกลุ่มนั้นเป็นไปเพื่อการเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนด้วยกัน โดยในระหว่างการทำงานปฏิบัติกิจกรรมนักเรียนควรมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยอาจจะแบ่งปันสิ่งของ อุปกรณ์ในการทำงานแก่กัน รวมถึงการปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้อย่างอิสระ นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนความรู้ เทคนิค และจินตนาการร่วมกัน การทำงานร่วมกันยังถือเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ นักเรียนควรได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น สุดท้ายเมื่อปฏิบัติงานเสร็จแล้วควรให้นักเรียนแลกเปลี่ยนผลงานกันดู มีการชื่นชมผลงานของเพื่อน พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนทัศนคติ หรือฝึกการวิจารณ์งานของกันและกัน เพื่อเป็นการพัฒนาการใช้เหตุผลและฝึกการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

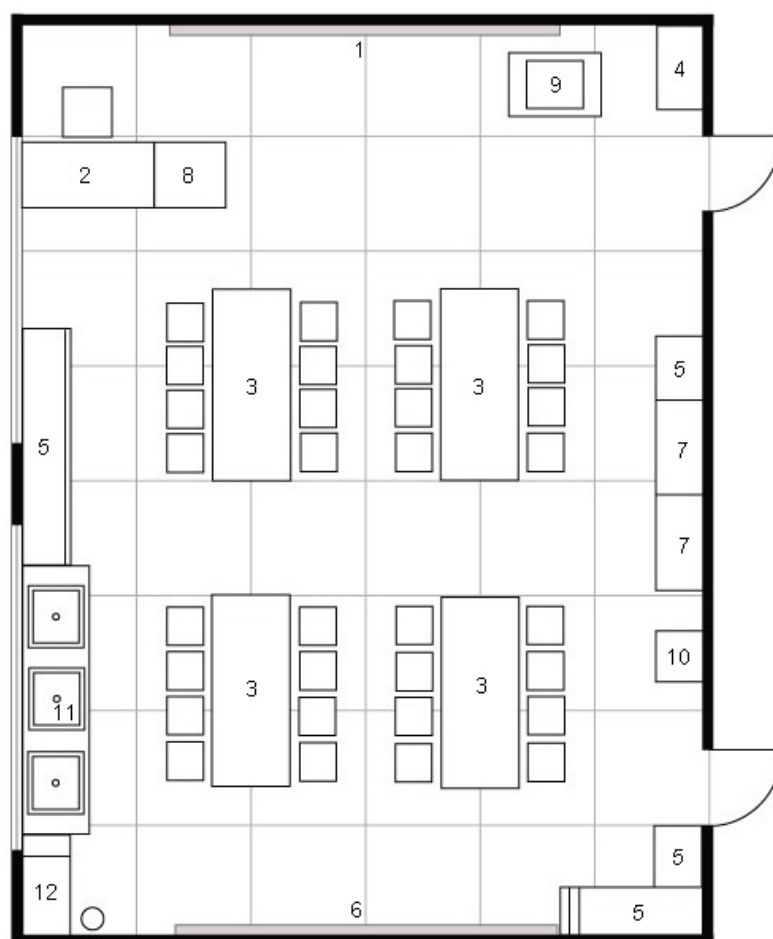
การจัดห้องเรียนเพื่อเป็นการเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียนนั้น ควรมีการจัดโต๊ะเรียนเป็นกลุ่ม ให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีการปรึกษาหารือกัน วิจารณ์งานของกันและกัน รวมทั้งรู้จักการแบ่งปันสิ่งของ อุปกรณ์ให้แก่กันและกัน นอกจากนี้ควรมีการเว้นระยะห่างระหว่างโต๊ะเรียนเพื่อให้เห็นช่องทางเดินอย่างชัดเจนเพื่อความสะดวกในการเคลื่อนไหวของนักเรียนขณะเดินไปดูงานของเพื่อน หรือการเคลื่อนไหวในการทำธุระต่างๆ

ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสิ่งแวดล้อมสามารถทำได้โดย ส่งเสริมให้นักเรียนดูแลรักษาห้องเรียนให้สะอาดหลังเลิก

ใช้งานเป็นประจำทุกครั้ง เพราะความสะดวกของห้องเรียนย่อมทำให้ห้องเรียนมีบรรยากาศที่น่าเรียนรู้ โดยควรมีการจัดมุมทำความสะอาดภายในห้องเรียน จัดเก็บอุปกรณ์ความสะดวกให้เป็นระเบียบเรียบร้อย มีไม้กวาดและถังขยะเตรียมจัดไว้ที่มุมห้องเรียน ครูผู้สอนควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการตกแต่งห้องเรียนศิลปะ เพื่อให้นักเรียนได้รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของห้องเรียนและรู้สึกว่าเป็นเจ้าของห้องเรียนศิลปะร่วมกัน ทั้งนี้จะส่งผลต่อการรักและหวงแหนห้องเรียนของตน โดยครูควรเป็นผู้คอยให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ และสนับสนุนนักเรียนในการตกแต่งห้อง การออกแบบตกแต่งห้องเรียนโดยนักเรียนนั้นควรให้นักเรียนปรึกษาหารือ และแสดงความคิดเห็นร่วมกัน หากได้ปฏิบัติได้เช่นนี้จะถือเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักการทำงานร่วมกันและเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ในการลงมือปฏิบัติงานจริง นักเรียนสามารถใช้ผลงานศิลปะของตนเองหรือของเพื่อนมาตกแต่งห้องเรียนให้เกิดความสวยงาม และยังเป็นการสร้างความภาคภูมิใจและเสริมสร้างประสบการณ์ทางศิลปะให้นักเรียนอีกด้วย นอกจากนี้ครูผู้สอนควรจะพานักเรียนออกไปเรียนรู้สิ่งแวดล้อมที่อยู่นอกห้องเรียนเพื่อเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศการเรียนการสอนให้มีความแปลกใหม่อยู่เสมอ

จากการศึกษา ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะโดยนำเสนอในรูปแบบแผนผังห้อง และมีตัวเลขเป็นสัญลักษณ์แสดงถึงครุภัณฑ์ที่ควรมีอยู่ในห้องเรียนศิลปะ ซึ่งสามารถนำเสนอได้ 6 รูปแบบ ทั้งนี้ในแต่ละรูปแบบมีลักษณะเฉพาะ โดยขึ้นอยู่กับขนาดของห้องเรียนและตำแหน่งที่ตั้งของห้องเรียน ซึ่งสามารถนำเสนอได้ ดังนี้

ภาพที่ 9 แผนผังการนำเสนอรูปแบบการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา รูปแบบที่ 1

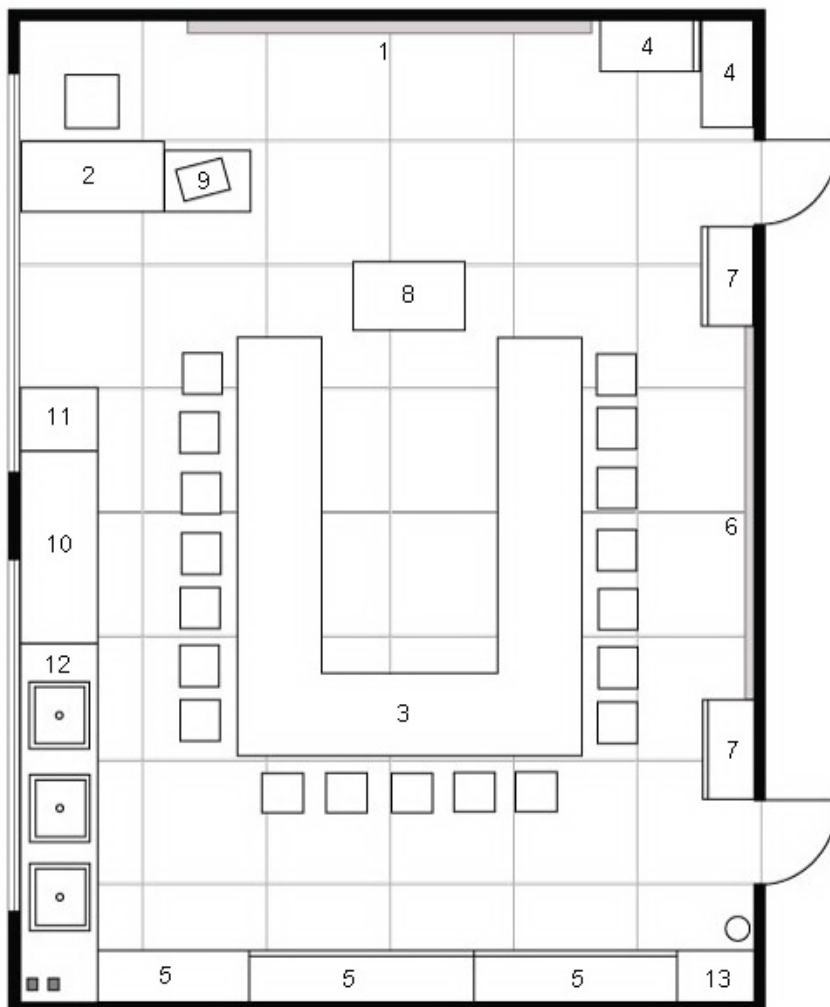
หมายเลขต่างๆ แสดงถึงครุภัณฑ์ที่ควรมีอยู่ในห้องเรียนศิลปะ ดังนี้

1	คือ	กระดานดำ
2	คือ	โต๊ะครู
3	คือ	โต๊ะปฏิบัติงานกลุ่ม
4	คือ	ตู้หรือชั้นเก็บสื่อการสอน
5	คือ	ตู้หรือชั้นเก็บวัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะ
6	คือ	ป้ายนิเทศแสดงผลงานนักเรียน
7	คือ	ตู้หรือชั้นแสดงผลงานนักเรียน
8	คือ	โต๊ะวางสื่อและอุปกรณ์ในการสอน
9	คือ	โต๊ะหรือชั้นวางอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์
10	คือ	ชั้นตากผลงาน

- 11 คือ อ่างล้างมือ
- 12 คือ มุมเก็บวัสดุอุปกรณ์ทำความสะอาดพร้อมถังขยะ

จากภาพที่ 9 เป็นการนำเสนอรูปแบบการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา รูปแบบที่ 1 โดยสามารถจัดได้ในห้องเรียนศิลปะที่ปรับประยุกต์จากห้องเรียนปกติทั่วไป การจัดโต๊ะเรียนจะเป็นการจัดแบบเป็นกลุ่มเพื่อเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยจัดโต๊ะเรียนให้มีระยะห่างระหว่างกันเพื่อให้เกิดช่องทางเดินอย่างชัดเจน มีการจัดป้ายนิเทศเพื่อแสดงผลงานของนักเรียนไว้หลังห้อง ส่วนด้านข้างของห้องควรมีตู้หรือชั้นจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะที่นักเรียนสามารถหยิบใช้ได้เอง พร้อมทั้งติดตั้งอ่างล้างมือไว้ในห้องเรียนศิลปะเพื่อสะดวกต่อการปฏิบัติกิจกรรม

ภาพที่ 10 แผนผังการนำเสนอรูปแบบการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา รูปแบบที่ 2

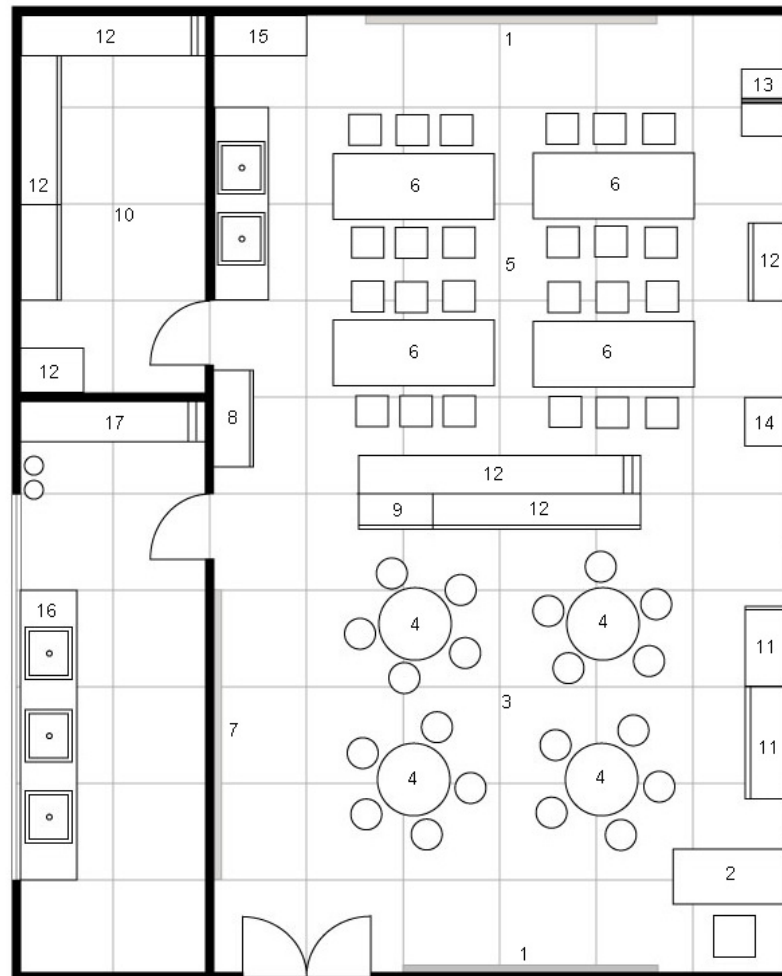
หมายเลขต่างๆ แสดงถึงครุภัณฑ์ที่ควรมีอยู่ในห้องเรียนศิลปะ ดังนี้

1	คือ	กระดานดำ
2	คือ	โต๊ะครู
3	คือ	โต๊ะปฏิบัติงานจัดเป็นรูปตัวยู (U)
4	คือ	ตู้หรือชั้นเก็บสื่อการสอน
5	คือ	ตู้หรือชั้นเก็บวัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะ
6	คือ	ป้ายนิเทศแสดงผลงานนักเรียน
7	คือ	ตู้หรือชั้นแสดงผลงานนักเรียน
8	คือ	โต๊ะวางสื่อและอุปกรณ์ในการสอน

- 9 คือ โต๊ะหรือชั้นวางอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์
- 10 คือ โต๊ะวางของ
- 11 คือ ชั้นตากผลงาน
- 12 คือ อ่างล้างมือ
- 13 คือ มุมเก็บวัสดุอุปกรณ์ทำความสะอาดพร้อมถังขยะ

จากภาพที่ 10 เป็นการนำเสนอรูปแบบการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา รูปแบบที่ 2 โดยสามารถจัดได้ในห้องเรียนศิลปะที่ปรับประยุกต์จากห้องเรียนปกติทั่วไป การจัด โต๊ะเรียนจะจัดแบบเป็นรูปตัวยู (U) ซึ่งเหมาะสมกับการปฏิบัติงานเดี่ยว โดยครูผู้สอนสามารถเดิน ตรวจดูผลงานนักเรียนได้อย่างทั่วถึง ทั้งนี้หากกิจกรรมจำเป็นต้องปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม นักเรียน สามารถนั่งลงคนละฝั่งของโต๊ะเพื่อปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันได้เช่นกัน โดยห้องเรียนศิลปะต้องมีตู้ หรือชั้นวางอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการปฏิบัติกิจกรรมไว้ให้พร้อมและต้องอยู่ในระดับที่นักเรียน สามารถหยิบใช้ได้เอง พร้อมทั้งติดตั้งอ่างล้างมือไว้ในห้องเรียนศิลปะเพื่อสะดวกต่อการ ปฏิบัติกิจกรรม

ภาพที่ 11 แผนผังการนำเสนอรูปแบบการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา รูปแบบที่ 3

หมายเลขต่างๆ แสดงถึงครุภัณฑ์ที่ควรมีอยู่ในห้องเรียนศิลปะ ดังนี้

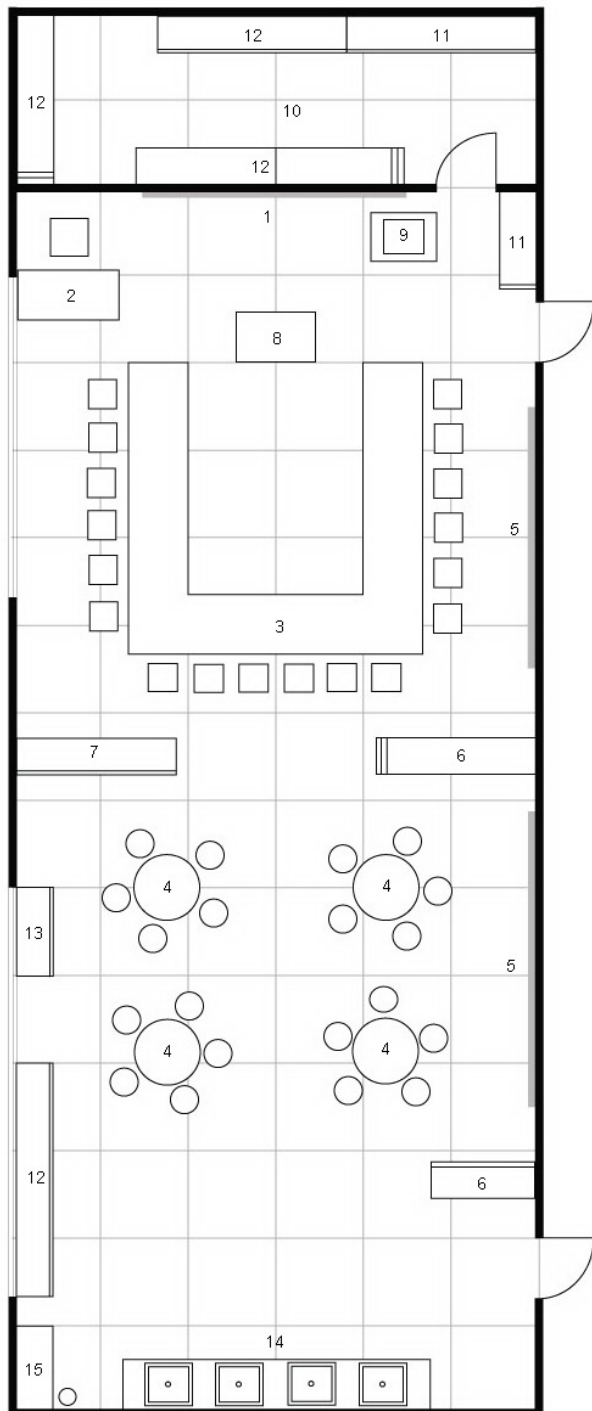
- 1 คือ กระดานดำ
- 2 คือ โต๊ะครู
- 3 คือ พื้นที่ปฏิบัติกิจกรรมวาดรูปหรือการปั้น
- 4 คือ โต๊ะปฏิบัติกิจกรรมวาดรูปหรือการปั้น
- 5 คือ พื้นที่ปฏิบัติกิจกรรมภาพพิมพ์
- 6 คือ โต๊ะปฏิบัติกิจกรรมภาพพิมพ์
- 7 คือ ป้ายนิเทศแสดงผลงานนักเรียน
- 8 คือ ตู้หรือชั้นแสดงผลงานนักเรียน

- 9 คือ ตู้หรือชั้นหนังสือ
- 10 คือ ห้องเก็บอุปกรณ์ทางศิลปะ
- 11 คือ ตู้หรือชั้นเก็บสื่อการสอน
- 12 คือ ตู้หรือชั้นเก็บวัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะ
- 13 คือ แท่นพิมพ์
- 14 คือ ตะแกรงตากผลงาน
- 15 คือ โต๊ะวางของ
- 16 คือ อ่างล้างมือ
- 17 คือ มุมเก็บวัสดุอุปกรณ์ทำความสะอาดพร้อมถังขยะ

จากภาพที่ 11 เป็นการนำเสนอรูปแบบการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา รูปแบบที่ 3 ซึ่งเป็นการจัดห้องเรียนในกรณีที่มีพื้นที่มากกว่าห้องเรียนปกติทั่วไป หรืออาจเป็นห้องที่สร้างขึ้นเพื่อวิชาศิลปะโดยเฉพาะ โดยในรูปแบบนี้จะเป็นการแบ่งพื้นที่ออกเป็นสัดส่วนให้เหมาะสมกับแต่ละกิจกรรม ห้องเรียนจะแบ่งพื้นที่ออกเป็นส่วนปฏิบัติกิจกรรมการวาดและการปั้น ซึ่งสามารถใช้พื้นที่ร่วมกันได้อยู่ในส่วนที่แยกออกจากส่วนปฏิบัติกิจกรรมภาพพิมพ์ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ต้องมีการเปื้อนไปด้วยสี หรือหมึกพิมพ์ หรือมีกิจกรรมบางประเภทที่ต้องใช้เนื้อที่ในการปฏิบัติกิจกรรมที่มากขึ้น รวมถึงการใช้อุปกรณ์ทางการพิมพ์ เช่น แท่นพิมพ์ ดังนั้นจึงได้จัดพื้นที่ออกเป็นสัดส่วนเฉพาะ พร้อมติดตั้งอ่างล้างมือเพื่อสะดวกต่อการทำความสะอาดและปฏิบัติกิจกรรม

การมีพื้นที่ที่เพียงพอยังสามารถจัดแบ่งพื้นที่สำหรับเป็นห้องจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะ ให้มีความเป็นระเบียบมากขึ้น แต่ทั้งนี้ยังต้องมีตู้หรือชั้นจัดไว้ใกล้กับส่วนปฏิบัติกิจกรรมเพื่อให้ นักเรียนสามารถหยิบใช้ได้เองขณะปฏิบัติกิจกรรม นอกจากนี้ครูผู้สอนยังสามารถจัดมุมหนังสือ เพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติมไว้ในห้องเรียนศิลปะโดยอาจจัดในมุมใดมุมหนึ่งหรือมีชั้นหนังสือวางไว้ในส่วนที่นักเรียนสามารถหยิบใช้ได้ง่าย

ภาพที่ 12 แผนผังการนำเสนอรูปแบบการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา รูปแบบที่ 4

หมายเลขแสดงถึงครุภัณฑ์ที่ควรมีอยู่ในห้องเรียนศิลปะ ดังนี้

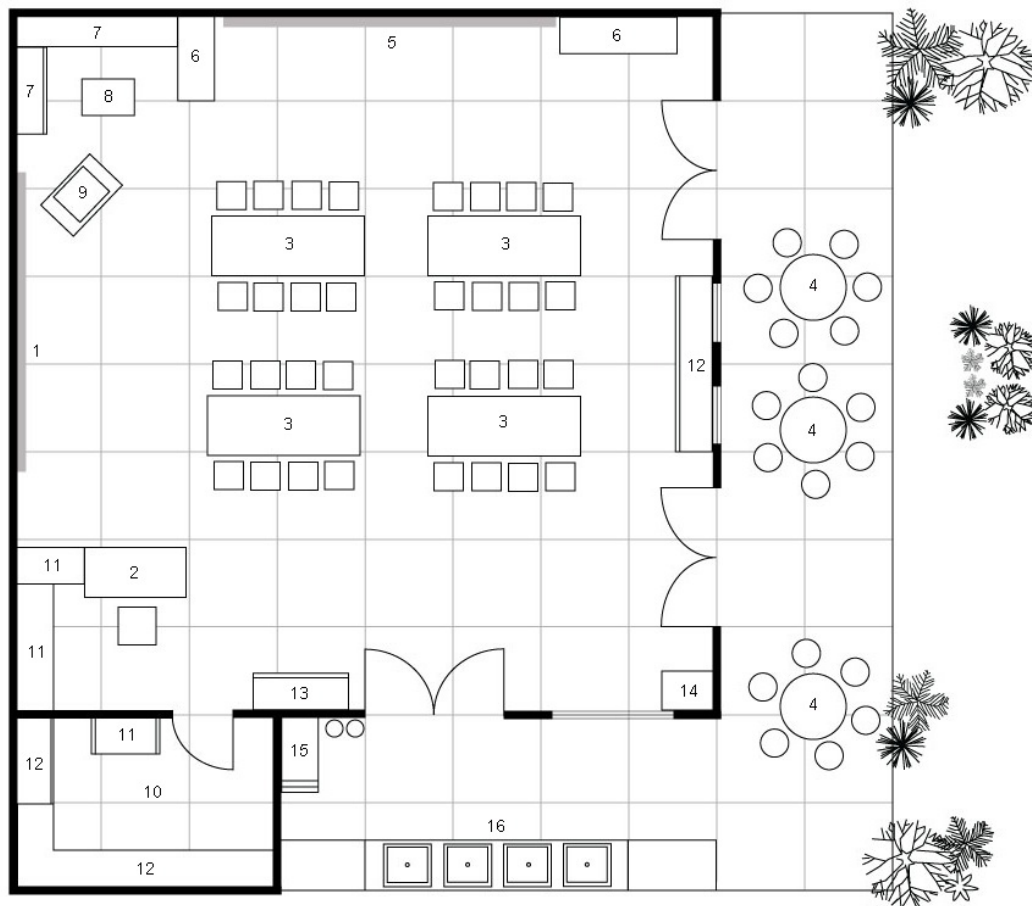
- 1 คือ กระจาดดำ
- 2 คือ โต๊ะครู
- 3 คือ โต๊ะฟังการบรรยายและปฏิบัติงานเดี่ยว
- 4 คือ โต๊ะปฏิบัติงานกลุ่ม
- 5 คือ ป้ายนิเทศแสดงผลงานนักเรียน
- 6 คือ ตู้หรือชั้นแสดงผลงานนักเรียน
- 7 คือ ตู้หรือชั้นหนังสือ
- 8 คือ โต๊ะวางสื่อและอุปกรณ์ในการสอน
- 9 คือ โต๊ะหรือชั้นวางอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์
- 10 คือ ห้องเก็บอุปกรณ์ทางศิลปะ
- 11 คือ ตู้หรือชั้นเก็บสื่อการสอน
- 12 คือ ตู้หรือชั้นเก็บวัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะ
- 13 คือ ชั้นตากผลงาน
- 14 คือ อ่างล้างมือ
- 15 คือ มุมเก็บวัสดุอุปกรณ์ทำความสะอาดพร้อมทั้งขยะ

จากภาพที่ 12 เป็นการนำเสนอรูปแบบการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา รูปแบบที่ 4 เป็นการจัดห้องเรียนในกรณีที่ห้องเรียนศิลปะมีพื้นที่มากกว่าห้องเรียนปกติ หรือมี

ขนาดห้องเรียน 2 ห้องเรียนติดต่อกัน การจัดห้องเรียนศิลปะในรูปแบบนี้เป็นการแบ่งพื้นที่ออกตามรูปแบบวิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน โดยส่วนหน้าห้องจะเป็นส่วนของการเรียนการสอนขณะครูสอนบรรยาย หรือการสาธิตวิธีการต่างๆ ซึ่งจัดโต๊ะเป็นรูปตัวยู (U) โดยนักเรียนสามารถมองเห็นครูขณะสอนได้อย่างทั่วถึง และในส่วนนี้นักเรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ ซึ่งเป็นงานเดี่ยวได้อีกด้วย ทั้งนี้ครูสามารถเดินตรวจดูผลงานพร้อมให้คำแนะนำแก่นักเรียนได้อย่างทั่วถึง

ในส่วนพื้นที่ถัดไปเป็นการจัดพื้นที่เพื่อการปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม โดยเป็นการจัดโต๊ะเป็นกลุ่มเพื่อให้นักเรียนปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อสะดวกต่อการปรึกษา แลกเปลี่ยนความคิด และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในส่วนด้านหลังห้องมีการจัดอ่างล้างมือที่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้ใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมทางศิลปะ

ภาพที่ 13 แผนผังการนำเสนอรูปแบบการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา รูปแบบที่ 5

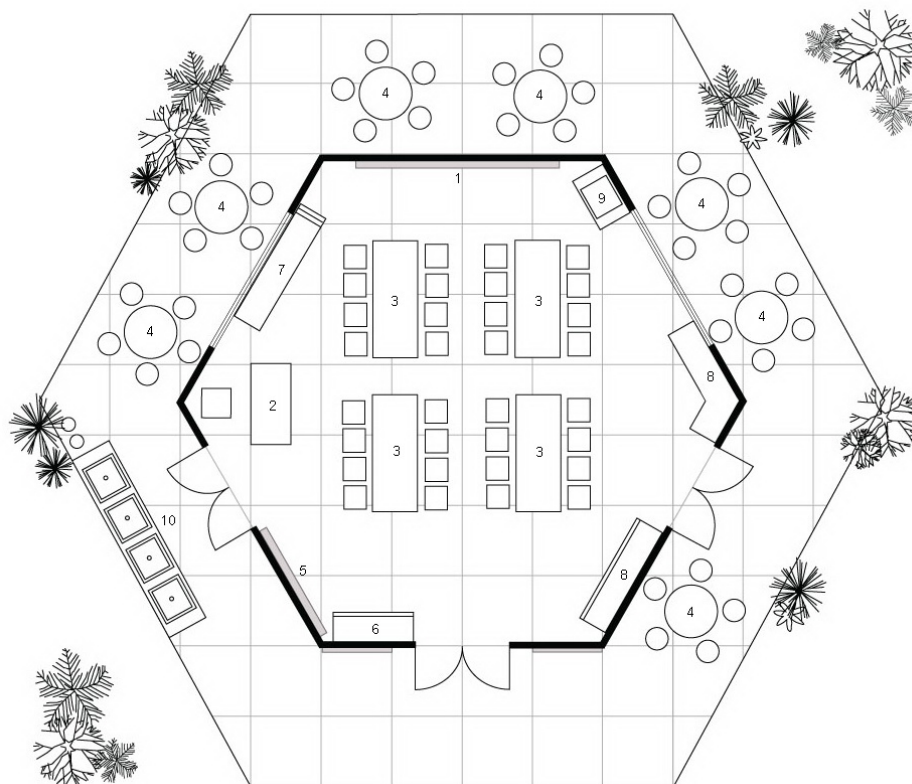
หมายเลขต่างๆ แสดงถึงครุภัณฑ์ที่ควรมีอยู่ในห้องเรียนศิลปะ ดังนี้

- 1 คือ กระดานดำ
- 2 คือ โต๊ะครู
- 3 คือ โต๊ะปฏิบัติกิจกรรมภายในห้องเรียน
- 4 คือ โต๊ะปฏิบัติกิจกรรมภายนอกห้องเรียน
- 5 คือ ป้ายนิเทศแสดงผลงานนักเรียน
- 6 คือ ตู้หรือชั้นแสดงผลงานนักเรียน
- 7 คือ ตู้หรือชั้นหนังสือ
- 8 คือ โต๊ะอ่านหนังสือ
- 9 คือ โต๊ะหรือชั้นวางอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์
- 10 คือ ห้องเก็บอุปกรณ์ทางศิลปะ

- 11 คือ ตู้หรือชั้นเก็บสื่อการสอน
- 12 คือ ตู้หรือชั้นเก็บวัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะ
- 13 คือ ตู้หรือชั้นเก็บผลงานนักเรียน
- 14 คือ ตะแกรงตากผลงาน
- 15 คือ มุมเก็บวัสดุอุปกรณ์ทำความสะอาดพร้อมถังขยะ
- 16 คือ อ่างล้างมือ

จากภาพที่ 13 เป็นการนำเสนอรูปแบบการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา รูปแบบที่ 5 โดยในรูปแบบนี้ตำแหน่งของห้องเรียนจะอยู่ชั้นล่างของอาคารหรือเป็นอาคารเฉพาะ เพื่อให้เป็นห้องเรียนที่สามารถเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมนอกห้องเรียนได้ นักเรียนสามารถออกไปปฏิบัติกิจกรรมนอกห้องเรียนได้อย่างสะดวก ภายในห้องเรียนมีการจัดโต๊ะปฏิบัติกิจกรรมเป็นกลุ่ม พร้อมจัดมุมอ่านหนังสือไว้ตรงมุมห้องเรียน และห้องเรียนมีพื้นที่ที่สามารถแบ่งออกเป็นห้องเก็บวัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะไว้เป็นส่วน

ภาพที่ 14 แผนผังการนำเสนอรูปแบบการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา รูปแบบที่ 6

หมายเลขต่างๆ แสดงถึงครุภัณฑ์ที่ควรมีอยู่ในห้องเรียนศิลปะ ดังนี้

- 1 คือ กระดานดำ
- 2 คือ โต๊ะครู
- 3 คือ โต๊ะปฏิบัติกิจกรรมภายในห้องเรียน
- 4 คือ โต๊ะปฏิบัติกิจกรรมภายนอกห้องเรียน
- 5 คือ ป้ายนิเทศแสดงผลงานนักเรียน
- 6 คือ ตู้หรือชั้นแสดงผลงานนักเรียน
- 7 คือ ตู้หรือชั้นเก็บสื่อการสอน
- 8 คือ ตู้หรือชั้นเก็บวัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะ
- 9 คือ โต๊ะหรือชั้นวางอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์
- 10 คือ อ่างล้างมือ

จากภาพที่ 14 เป็นการนำเสนอรูปแบบการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา รูปแบบที่ 6 โดยเป็นการจัดห้องเรียนศิลปะในกรณีที่เป็นห้องเรียนที่สร้างขึ้นเพื่อวิชาศิลปะ

โดยเฉพาะ ซึ่งห้องเรียนในรูปแบบดังกล่าวนี้จะตั้งอยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และเป็นห้องเรียนที่เปิดโล่ง จัดพื้นที่เชื่อมโยงกับภายนอกห้องเรียนเพื่อสะดวกต่อการปฏิบัติกิจกรรมนอกห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนได้สัมผัสกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ได้อย่างใกล้ชิด โดยห้องเรียนศิลปะไม่จำเป็นต้องจำกัดอยู่แต่ในห้องสี่เหลี่ยมเท่านั้น เพราะห้องเรียนศิลปะสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบห้องเรียนในลักษณะรูปแบบอื่นๆ ก็เป็นได้ แต่ทั้งนี้ต้องมีการพิจารณาและคำนึงก่อนที่จะสร้างห้องเรียนขึ้นว่าจะสร้างในรูปแบบใด

ในการจัดห้องเรียนศิลปะในแต่ละรูปแบบนั้นขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและความต้องการของแต่ละโรงเรียนและครูผู้สอนว่า ควรจัดในรูปแบบใดเพื่อสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้สอนอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาถือเป็นผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดในการจัดห้องเรียนศิลปะให้เอื้อต่อกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนจะต้องตระหนักถึงความสำคัญในองค์ประกอบต่างๆ ที่ควรจะมีอยู่ในห้องเรียน และควรเสนอฝ่ายบริหารให้มีการจัดซื้อหรือจัดหา ครูผู้สอนจะต้องมีความกระตือรือร้นในการจัดสภาพแวดล้อมให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี ต้องคำนึงถึงนักเรียนเป็นสำคัญว่าจะจัดห้องเรียนศิลปะอย่างไรที่เอื้อต่อการประกอบกิจกรรมศิลปะที่มีความหลากหลายได้

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา มีดังนี้

1. ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาได้ออกไปฝึกอบรมตามโครงการต่างๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และนำมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนและการจัดห้องเรียน โดยเฉพาะการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาครูผู้สอนให้มีความเชี่ยวชาญทางด้านการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาเพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาเพื่อให้เกิดความชำนาญ
2. การปฏิบัติกิจกรรมศิลปะเหมาะสมกับการทำงานร่วมกัน เพื่อให้นักเรียนได้ปรึกษาหารือ ร่วมแสดงความคิดเห็น รวมถึงการแบ่งปันอุปกรณ์ให้แกกัน ซึ่งเป็นกรปลูกฝังการมีน้ำใจไมตรี โดยครูสามารถจัดโต๊ะเรียนเป็นกลุ่มเพื่อให้นักเรียนเกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคม
3. ครูผู้สอนควรเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถนำสิ่งรอบๆ ตัว และที่หาได้มาปรับประยุกต์ใช้ในการจัดห้องเรียนศิลปะ อีกทั้งยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการสอน วัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ

4. ภายในห้องศิลปะควรจะต้องมีการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ไว้ให้พร้อม โดยครูควรจัดหาวัสดุอุปกรณ์เหล่านี้ให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน เพราะเมื่อนักเรียนมีวัสดุอุปกรณ์ที่เพียงพอพร้อมก็ย่อมส่งผลให้เกิดการปฏิบัติกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5. นอกจากครูผู้สอนจะจัดห้องเรียนให้มีประสิทธิภาพต่อการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาแล้ว ยังต้องรู้จักการควบคุมชั้นเรียน เพื่อให้นักเรียนมีระเบียบวินัย ไม่ให้เกิดความวุ่นวายภายในห้องเรียน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาผลที่ได้รับจากการนำแนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะไปทดลองใช้จริง
2. ควรมีการศึกษาความคิดเห็นและความต้องการของนักเรียนในการจัดห้องเรียนศิลปะระดับประถมศึกษา เพื่อนำมาเป็นข้อสนับสนุนนอกเหนือจากการทำวิจัยในครั้งนี้

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรูนีเลียส, เอลิซาเบธ เอ็ม. 2539. อนุบาลวอลดอร์ฟ ปฐมบทแห่งการเรียนรู้ = Early childhood education and the Waldorf School Plan. แปลโดย จันทรเพ็ญ พันธุ์โอสถ.

กรุงเทพมหานคร : ปัญญาพิทย.

กิดานันท์ มลิทอง. 2540. เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เกษร ธิตะจารี. 2530. ศิลปะขั้นนำ. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เกษร ธิตะจารี. 2542. ศิลปะศึกษาขั้นนำ. กรุงเทพมหานคร: เอกสารประกอบการเรียนการสอน ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เกษร ธิตะจารี. 2543. กิจกรรมศิลปะสำหรับเด็ก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เกื้อกมล นิยม. 2550. MORE THAN ART มากกว่าศิลปะ : ตอกลาย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สานอักษร โรงเรียนรุ่งอรุณ.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2522. สภาพการใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เจริญผล.

คณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2539. เกณฑ์มาตรฐานสำนักงาน: สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ พ.ศ. 2540.

กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2541. เคล็ดลับกิจกรรมการเรียนการสอน ศิลปะศึกษา พัฒนาความคิดสร้างสรรค์เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว.

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. 2552. ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

คัลลาฮัน, โจเซฟ เอฟ. 2546. การสอนในโรงเรียนมัธยม = Teaching in the middle and secondary school. แปลโดย ภัสสร ผิวขาว. กรุงเทพมหานคร: หมวดิชา

ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ฝ่ายมัธยม).

- จรัล คำภารัตน์. 2541. การสอนศิลปะเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ระดับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: เลิฟ แอนด์ลิฟเพรส.
- จักรพงษ์ สิริวิริน. 2544. สภาพและความต้องการของครูศิลปศึกษาเกี่ยวกับการใช้หนังสือเรียนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จันทิมา ปกครอง. 2549. การศึกษาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะด้านทัศนศิลป์โดยใช้คอมพิวเตอร์ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรนนท์ อิมสกุล. 2548. ความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปะตามแนวทางการเรียนรู้อย่างมีความสุข โรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จีระพันธุ์ พูลพัฒน์. 2549. การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัยตามแนวคิดของมอนเตสซอรี. กรุงเทพมหานคร: สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ ภาควิชาหลักสูตร การสอน และเทคโนโลยีการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุฑาทิพย์ เข้มมปิยะกุล. 2552. การศึกษาการใช้คำถามในการเรียนการสอนของครูศิลปะระดับประถมศึกษา โรงเรียนสาธิต สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉัตรชัย วิริยะไกรกุล. 2551. คู่มือการออกแบบห้องปฏิบัติการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชวลิต ดาบแก้ว และสุภาวดี เหมทานนท์. 2525. วิธีสอนศิลปศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไอดีเอ็นเอสโตร.
- ชะลอ พงษ์สามารถ. 2526. ศิลปะสำหรับครุมัธยม. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- ชัยณรงค์ เจริญพานิชย์กุล. 2532. กิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กอนุบาล. กรุงเทพมหานคร: แปลนพับลิชชิง.
- ชัยณรงค์ เจริญพานิชย์กุล. 2533. พัฒนาเด็กด้วยศิลปะ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: แปลนพับลิชชิง.

- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. 2528. ชุดการสอนในระดับประถมศึกษา. นนทบุรี: มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชาญชัย อาจินสมาจาร. 2545. สุดยอดเทคนิคสู่ครูมืออาชีพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ บี อี ซี.
- ชาญชัย อาจินสมาจาร. 2547. หลักการสอนทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์.
- ชิตาภา สุขพลำ. 2548. การสื่อสารระหว่างบุคคล. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ทีศนา เขมณี. 2551. วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนพรรณ บุญยรัตกลิน. 2530. การจัดห้องเรียนศิลปะ. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทยาการพิมพ์.
- ธิษานตร ศรีแก้วฉนวนวรรณ. 2551. การศึกษาการจัดนิทรรศการศิลปะเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ศิลปะ
ด้วยตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชา
ศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงนุช วรรณนวะ. 2536. หลักสูตรวิชาคอมพิวเตอร์ในระดับโรงเรียน. บทความประกอบคำ
บรรยายในการประชุมเชิงวิชาการ ชมรมผู้สอนวิชาคอมพิวเตอร์ ณ โรงแรมแชงกรีล่า, 2
ธันวาคม 2536.
- นงนุช อุ่นแก้ว. 2547. การศึกษาเพื่อการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในห้องเรียน
ศิลปะเด็กพิเศษ กรณีศึกษา: นักเรียนโรงเรียนศรีสังวาลย์. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบัน
เทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- นธกร อ่อนเปี้ยว. 2546. การศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในห้องเรียนประจำชั้นที่
สนองต่อการเรียนรู้แบบส่งเสริมศักยภาพนักเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- นที เถกิงศรี. 2548. ศิลปะสำหรับเด็ก. กรุงเทพมหานคร: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- นิภาพร ย่องเจริญ. 2551. การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนสาระทัศนศิลป์ในโรงเรียน
ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดน
ภาคใต้. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- นิรมล ตีรณสาร สวัสดิ์บุตร. 2525. ศิลปะศึกษากับครูประถม. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชา
ประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิรมล ตีรณสาร สวัสดิ์บุตร. 2549. ลักษณะประจำตัวครูศิลปะ. ใน เลิศ อานันทนะ บรรณาธิการ,
แนวคิดเกี่ยวกับศิลปะศึกษา, หน้า 76-91. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิรมล ตีรณสาร สวัสดิ์บุตร. 2549. วิชชีสอนศิลปะแบบต่างๆ. ใน เลิศ อานันทนะ บรรณาธิการ,
แนวคิดเกี่ยวกับศิลปะศึกษา, หน้า 69-73. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บัญญัติ บรมพิชัยชาติกุล. 2522. การเปรียบเทียบผลการเรียนการสอนระดับ ป.กศ. เรื่องวิธีการ
สอนและการจัดห้องเรียนประถมศึกษา โดยใช้หน่วยการเรียนการสอนปกติ. ปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- บันลือ พุกกะวัน. 2536. วรรณกรรมเด็ก. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- บุญช่วย จินดาประพันธ์. 2536. การบริหารอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร :
หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.
- บุษบง ต้นติวงค์. 2552. การศึกษาวอลดอร์ฟ: ปรัชญา หลักสูตรและการสอน. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประติมา ธีรณบุรณตระกูล. 2550. การศึกษากาการสอนการปั้นโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้น
ทักษะปฏิบัติของ อาร์ เอช เดฟ ที่ส่งเสริมพัฒนาการทางศิลปะของผู้ที่มีความบกพร่อง
ทางสติปัญญา : กรณีศึกษาสถาบันราชานุกูล. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต,
สาขาวิชาศิลปะศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเทิน มหาพันธ์. 2531. ศิลปะในโรงเรียนประถม. กรุงเทพมหานคร: โอเอสพริ้นติ้งเฮ้าส์.
- ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา. 2523. ศิลปะกับชีวิตประจำวันของเด็ก. (สูจิตร์). การแสดงศิลปะ
เด็กแห่งประเทศไทยครั้งที่ 1. วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา วิทยาเขตเพาะช่าง.
- ประเสริฐ ศีลรัตน์. 2542. สุนทรีย์ะทางทัศนศิลป์. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- พัชริน สงวนผลไพโรจน์. 2538. การสำรวจสภาพแวดล้อมและความต้องการของครูศิลปะศึกษา
เกี่ยวกับห้องปฏิบัติการทางศิลปะในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาศิลปะศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พัชริน สงวนผลไพโรจน์. 2544. การศึกษาลักษณะห้องปฏิบัติการศิลปะศึกษาที่มีประสิทธิภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร. รายงานการวิจัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พาสนา แดงจันทร์. 2553. การศึกษาการส่งเสริมความสามารถการวาดภาพระบายสีของเด็กอายุ 9-11 ปีที่มีความสามารถพิเศษทางด้านทัศนศิลป์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระพงษ์ กุลพิศาล. 2533. 3 มิติ ทัศนะทางศิลปะและศิลปศึกษา. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาตำรา และเอกสารวิชาการ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.
- พระพงษ์ กุลพิศาล. 2545. สมองถูกพัฒนาได้ด้วยศิลปะ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ธารอักษร.
- พระพงษ์ กุลพิศาล. 2546. มโนภาพและการรับรู้ทางศิลปะและศิลปศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธารอักษร.
- เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์. 2536. พัฒนาการทางพุทธิปัญญา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพگانท์ รักษาสุทธิพันธ์. 2547. ศึกษาเรื่องการพัฒนาาระบบสารสนเทศสภาพแวดล้อมทางกายภาพสำหรับสาขาศิลปะและการออกแบบในระดับอุดมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษานิเทศ, สาขาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. 2524. คู่มือการจัดประชุมปฏิบัติการด้านการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร: หน่วยพัฒนาคณาจารย์ ฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มธรร่า จึงอยู่สุข. 2531. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษาวิชาเอกศิลปศึกษา ในสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางการศึกษาของภาควิชาศิลปะ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มะลิฉัตร เตื้ออานันท์. 2535. ห้องปฏิบัติงานศิลปะ. สารานุกรมศึกษาศาสตร์ 11: 107-109.
- มะลิฉัตร เตื้ออานันท์. 2542. ศิลปศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เมธี ปิรันธนานนท์. 2528. การวางแผนอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

- ยนต์ ชุมจิต. 2546. การศึกษาและความเป็นครูไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:
โอเดียนสโตร์.
- รัชนี นพเกต. 2540. จิตวิทยาเพื่อการรับรู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประกายพริก.
- รัญจวน คำชिरพิทักษ์. 2538. จิตวิทยาการสื่อสารในชั้นเรียน. นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ลัคนา ศรีจันทร์งาม. 2544. การศึกษาการจัดกิจกรรมประเทืองปัญญาในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาประถมศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เลิศ อานันทนนะ. 2518. ศิลปะกับเด็ก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กราฟิเคอาร์ท.
- เลิศ อานันทนนะ. 2523. ศิลปะในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กราฟิเคอาร์ท.
- วรพงศ์ วรชาติอุดมพงศ์. 2539. ออกแบบตกแต่ง. กรุงเทพมหานคร: ศิลปบรรณาการ.
- วรรณมา เจียมทะวงษ์. 2528. ทักษะพื้นฐานของการผลิตสื่อการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพมหานคร: ดวงดีการพิมพ์.
- วรรณพงษ์ ศิริเจียรนัย. 2545. การศึกษาความจำเป็นและความต้องการนวัตกรรมสื่อการเรียนการสอน
สอนในการปฏิรูปการศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- วัฒน์ จูทะวิภาต. 2543. ศิลปะการออกแบบตกแต่งภายใน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร:
วิทย์พัฒน์.
- วิจิตร วรุตบางกูร. 2524. การวางแผนผังและพัฒนาสถานศึกษา. สมุทรปราการ: ชนิษฐ์การพิมพ์
และโฆษณา.
- วิจิตร วรุตบางกูร. 2535. ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา อธิการบดี คณบดี หัวหน้าภาควิชา.
กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. 2529. ศิลปะเด็ก. สภาพปัจจุบันและอนาคต. วิทยาจารย์. 84 (เมษายน): 8-14.
- วิชาการ, กรม. 2534. คู่มือหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533).
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศาสนา.
- วิชาการ, กรม. 2540. คู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว.

- วิชากร, กรม. 2545. คู่มือพัฒนาสื่อการเรียนรู้ออนไลน์. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ.
- วิมลสิทธิ์ หอราษฎร์. 2535. พฤติกรรมมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- วิรัตน์ พิชญ์ไพฑูริย์. 2531. ศิลปะในโรงเรียนประถม. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. 2532. ทัศนศิลป์ศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: ต้นอ่อน.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. 2526. ศิลปะศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิมลวรรณ.
- วุฒิ วัฒนสิน. 2541. ศิลปะระดับมัธยมศึกษา. ปัตตานี: ฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักวิทยบริการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ศิริพรณ์ ปิเตอร์. 2550. มนุษย์และการออกแบบ. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- สุลีพร วงษ์สุวรรณ. 2543. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาครูศิลปะศึกษาระดับประถมศึกษาตาม
แนวคิดศิลปะศึกษาแบบตีบีเออี ของครูผู้สอนศิลปะศึกษาในระดับประถมศึกษา สังกัด
กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาศิลปะศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมพงษ์ สิงหะพล. 2531. พื้นที่ในห้องเรียนจะจัดกันอย่างไรดี. สารพัฒนาหลักสูตร. 11(สิงหาคม):
52-55.
- สมพร จารุณี. 2538. ชุดอบรมความรู้เกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอนและกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สมศักดิ์ ภูวิภาดาพรรณ. 2544. เทคนิคการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์. พิมพ์ครั้งที่ 7.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช,
- สร้อยพันธ์ ศรีประทักษ์. 2533. การศึกษาศาสนาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนที่เอื้อต่อการเรียนการสอนวิชา
สังคมศึกษา ตามการรับรู้ของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิริพรรณ ตันติรัตน์ไพศาล. 2545. ศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
สุวีริยาสาส์น.
- สุพิน บุญชูวงศ์. 2530. หลักการสอน. กรุงเทพมหานคร: เอกสารประกอบการเรียนการสอน
ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนดุสิต.

- สุพิน บุญชูวงศ์. 2538. หลักการสอน. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัย
ครูสวนดุสิต.
- สุมนา สัมมาทิพย์. 2553. การศึกษากิจการจัดสิ่งแวดล้อมสำหรับกิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะศึกษาระดับ
อนุบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนใน
กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ ไคว่ตระกูล. 2545. จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ ไคว่ตระกูล. 2548. จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ ไคว่ตระกูล. 2552. จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักการศึกษา. 2535. คู่มือการประเมินเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: หน่วย
ศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา.
- สำนักการศึกษา. 2542. 25 ปี สำนักการศึกษา: สืบสานพระราชปณิธานพระเจ้าวรวงศ์เธอ
การศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร.
- สำนักการศึกษา. 2548. รายงานการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ปี 2548.
กรุงเทพมหานคร: เอกสารฝ่ายแผนงานและสารสนเทศทางการศึกษา กองวิชาการ.
อรพินทร์ ประสิทธิ์รัตน์. 2545. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้. ใน บุญศรี ไพรัตน์ ประธานบรรณาธิการ,
สารานุกรมศึกษาศาสตร์. ฉบับที่ 25, หน้า 58. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ พ.ศ.
พัฒนา.
- อรวิ จันทรียง. 2546. การนำเสนอรูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพของห้องเรียนเพื่อ
การใช้สื่อในการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์
สาขาวิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อวยพร เรืองตระกูล. 2552. สถิติประยุกต์ทางพฤติกรรมศาสตร์ I. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาวิจัย
และจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญชลี โสมดี. 2530. ศิลปะสำหรับเด็ก. กรุงเทพมหานคร: เอกสารประกอบการสอน ศล 409.
- อัมพิกา ภูเดช. 2542. เอกสารประกอบการอบรมครูโรงเรียนเอกชนระดับก่อนประถมศึกษา.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

อารี พันธุ์มี. 2544. การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์สู่ความเป็นเลิศ. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา.

อำนาจ เย็นสบาย. 2538. การสอนศิลปะระดับอุดมศึกษา. คุรุวิทัศน์. (เมษายน) : 37.

ภาษาอังกฤษ

Bates, J. K. 2000. Becoming and Art Teacher. United State of America: Wadsworth.

Best, J. W. 1977. Research in Education 3rd ed. New Jersey: Prentice Hall, Inc.

Chiou. G. F. 1985. Students' Perception of Classroom Environment and Quality of School Like. Ph.D. University of Minnesota.

Conant, H. and Randall, A. 1963. Art in Education. 2nd ed. United State of America:
Bennett.

Cowley, D. 1973. Working with Clay and Plaster. New York: Watson-Guption.

Dick, P. C. 2006. Actual and Desired Use of Instructional Technology in Studio Art Courses. Thesis Ed.D. Texas A&M University: Commerce.

Fink, A. 2008. Practicing Research: Discovering Evidence that Matters. Los Angeles:
SAGE Publications.

Hubbard, G. 1969. Art in the High School. 2nd ed. California : Wadsworth.

Koster, J. B. 2009. Growing Artists: Teaching the Arts to Young Children. 4th ed.
United State of America: Delmar Cengage Learning.

Kramer, J. B. 2010. Closer to the Heart: An Exploration of Caring and Creative Visual Arts Classroom. Ph.D., University of Denver.

Lowenfeld, V. and Brittain, L. W. 1975. Creative and Mental Growth. 6th edition.
United State of America: Macmillan.

Marzan, B. and Mettil, E. L. 1981. Meaning in Children's Art. N.J.: Prentice-Hall.

McFee, J. K. and Degge, R. M. 1977. Art, Culture and Environment : A Catalyst for Teaching. California: Wadsworth Publishing Company.

Musgrave, G. R. 1975. Individualized Instruction: Teaching Strategies Focusing on the Learner. Boston: Allyn and Bacon.

- Qualley, C. A. 1986. Safety in the Artroom. United State of America: Davis Publications.
- Ruggiero, A. 2005. Addressing Emotions in Education: A Descriptive Analysis of Caring in Middle School Art Classroom. Ph.D., The Florida State University.
- Short. G. L. 1985. An Analysis of the Relationship Between Perception of Classroom Climates and Student Attendance Pattoms in the Kern High-School District. Dissertation Abstracts International. 47: 379-A.
- Sutherland, T. E. 1996. Emerging issues in the discussion of active learning. New Direction for Teaching and Learning. 67: 83-95.
- Vickery, D. J. 1972. School Building Design in Asia. Colombo: Kularatne Co. Ltd.
- Wellington, B. G. 1960. Student Teaching in Art : A Handbook for Student Teachers and Beginning Art Teachers. New York: International Textbooks.
- Yamane, T. 1967. An Introductory Analysis. New York: Harper and Row.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือวิจัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือวิจัย จำนวน 5 ท่าน

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรเทพ เลิศเทวศิริ
อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. อาจารย์ ดร. โสภณาย บุญญานันต์
อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศิริลักษณ์ ศรีกมล
อาจารย์ประจำโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม
4. อาจารย์ สิริลักษณ์ แสง-ชูโต
อาจารย์ประจำคณะวิศวกรรมศาสตร์ สาขาวิชาวิศวกรรมโยธา มหาวิทยาลัยรามคำแหง
5. อาจารย์ วิรัตน์ คุ่มคำ
อาจารย์ประจำโรงเรียนวัดสี่สุก สำนักงานเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร

ภาคผนวก ข
รายนามผู้ให้สัมภาษณ์
และรายชื่อโรงเรียนที่ทำการสังเกต

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้บริหารสถานศึกษา

1. อาจารย์ นพคุณ ภู่อาน
ผู้อำนวยการโรงเรียนสามแยกท่าไข่ เขตหนองจอก
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2554 เวลา 11.00 - 12.00 น.
2. อาจารย์ ธีระยุทธ สมบูรณ์สุข
รองผู้อำนวยการโรงเรียนลำสาดี (ราษฎร์บำรุง) เขตบางกะปิ
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2554 เวลา 10.30 - 11.30 น.
3. อาจารย์ กฤษดา มีอิศระ
ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านลาดพร้าว เขตจตุจักร
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2554 เวลา 9.00 - 10.00 น.
4. อาจารย์ คำพร กองเตย
รองผู้อำนวยการโรงเรียนคลองปักหลัก เขตประเวศ
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2554 เวลา 10.00 - 11.40 น.
5. อาจารย์ สายสุณี ศรีเสถียร
รองผู้อำนวยการโรงเรียนจินดาบำรุง เขตคันนายาว
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2554 เวลา 10.00 - 11.00 น.

ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา

1. อาจารย์ พรเพ็ญ ศิวบวร
ครูศิลปศึกษาโรงเรียนสามแยกท่าไข่ เขตหนองจอก
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2554 เวลา 9.30 - 10.30 น.
2. อาจารย์ ฌติธิธา แสงมณี
ครูศิลปศึกษาโรงเรียนลำสาละ (ราษฎร์บำรุง) เขตบางกะปิ
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2554 เวลา 9.00 - 10.00 น.
3. อาจารย์ กิจจา แสงสุข
ครูศิลปศึกษาโรงเรียนมีนบุรี เขตมีนบุรี
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2554 เวลา 10.30 - 11.20 น.
4. อาจารย์ ดำเนิน ศรีนุช
ครูศิลปศึกษาโรงเรียนวัดลาดพร้าว เขตลาดพร้าว
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2554 เวลา 9.30 - 10.00 น.
5. อาจารย์ บัวไข ม่วงมนตรี
ครูศิลปศึกษาโรงเรียนบ้านลาดพร้าว เขตจตุจักร
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2554 เวลา 11.00 - 12.00 น.
6. อาจารย์ ไชคชัย คงเจริญ
ครูศิลปศึกษาโรงเรียนคลองปัทม์หลัก เขตประเวศ
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2554 เวลา 9.30 - 10.30 น.
7. อาจารย์ ปราโมทย์ เมืองสังข์
ครูศิลปศึกษาโรงเรียนจินดาบำรุง เขตคันนายาว
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2554 เวลา 9.00 - 10.00 น.

8. อาจารย์ ญัฐยา ผลอุดม
ครูศิลปศึกษาโรงเรียนนารีราษฎร์อุบลรัตน์ เขตหนองจอก
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2554 เวลา 9.30 - 10.30 น.
9. อาจารย์ ปวีณา ทองป่อ
ครูศิลปศึกษาโรงเรียนวัดป่าเพ็ญเหนือ เขตมีนบุรี
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2554 เวลา 11.00 - 12.00 น.
10. อาจารย์ มานพ มินยา
ครูศิลปศึกษาโรงเรียนสุเหร่าสามวา เขตคลองสามวา
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2554 เวลา 14.00 - 15.00 น.
11. อาจารย์ ศราวุฒิ บุญชาญ
ครูศิลปศึกษาโรงเรียนวัดใหม่ลำนากแขวง เขตมีนบุรี
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2554 เวลา 11.00 - 12.00 น.
12. อาจารย์ ภัทรพงศ์ สุดตะ
ครูศิลปศึกษาโรงเรียนสุเหร่าคลองสี เขตคลองสามวา
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 มกราคม 2555 เวลา 11.00 - 12.00 น.
13. อาจารย์ อะมิเนะ เบ็ญฮาวัน
ครูศิลปศึกษาโรงเรียนสุเหร่าหัวหมากน้อย เขตบางกะปิ
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2555 เวลา 8.00 - 09.00 น.
14. อาจารย์ ทนงค์ดี ภวภูตานนท์
ครูศิลปศึกษาโรงเรียนสุเหร่าวังใหญ่ เขตบางกะปิ
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2555 เวลา 11.00 - 12.00 น.

15. อาจารย์ นิคม เผือกชาย

ครูศิลปศึกษาโรงเรียนสุเหร่าทาบข้างคลองบน เขตสะพานสูง
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2555 เวลา 10.00 - 11.00 น.

ผู้เชี่ยวชาญ

1. นายสมเฉลิม ษรสกุลทรัพย์ วิศวกรโยธา องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2554 เวลา 12.00 - 13.00 น.

2. นายไกล่รุ่ง มีศีลธรรม วิศวกรโยธา
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2554 เวลา 13.00 - 14.00 น.

3. นายธนดล แสงชัย สถาปนิก
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2554 เวลา 15.00 - 16.00 น.

4. นายเอกชาติ คงแทน สถาปนิก เจ้าของบริษัท พิทาคอร์ส
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2554 เวลา 10.00 - 11.00 น.

5. นางสาวขวัญฤดี เขียว้อยย นักออกแบบตกแต่งภายใน
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2554 เวลา 11.00 - 12.00 น.

รายชื่อโรงเรียนที่ทำการสังเกต

1. โรงเรียนสามแยกท่าไข่
21/5 หมู่ 6 ถ. สังฆสันติสุข แขวงกระทุ่มราย เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร 10530
2. โรงเรียนสุเหร่าคลองสี
20 หมู่ 15 ซอยที่ 8 ถ. ไม้ตรีจิตร เขตคลองสามวาตะวันออก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร 10510
3. โรงเรียนสุเหร่าทับข้างคลองบน
79 ม.6 ถ.กรุงเทพกรีฑา แขวงสะพานสูง เขตสะพานสูง กรุงเทพมหานคร 10250
4. โรงเรียนนีนีลราษฎร์อุปถัมภ์
59-60 หมู่ 10 ถ. สังฆสันติสุข แขวงกระทุ่มราย เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร 10530
5. โรงเรียนสุเหร่าวังใหญ่
909 ถ. กรุงเทพกรีฑา แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240
6. โรงเรียนสุเหร่าหัวหมากน้อย
171 ถ. รามคำแหง ซอย 60 แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240
7. โรงเรียนวัดใหม่ล้านกแขวก
9/1 หมู่ 10 ถ. สุวินทวงศ์ แขวงแสนแสบ เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร 10510
8. โรงเรียนสุเหร่าสามวา
1/1 หมู่ 1 ถ. นิมิตรใหม่ แขวงสามวาตะวันตก เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร 10510
9. โรงเรียนบ้านลาดพร้าว
114 หมู่ 13 ซอยภาวนา ถ.ลาดพร้าว 41 แขวงจันทระเกษม เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900
10. โรงเรียนลำสาลี (ราษฎร์บำรุง)
183 แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240
11. โรงเรียนบางชัน (ปลื้มวิทยานุสรณ์)
89 ม.4 ถ. พระยาสุเรนทร์ แขวงบางชัน เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร 10510
12. โรงเรียนวัดบำเพ็ญเหนือ
26 หมู่ 14 ถ. เสรีไทย แขวงมีนบุรี เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร 10510

13. โรงเรียนมีนบุรี
36 ม. 1 ถ. สีหนุวานุกิจ แขวงมีนบุรี เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร 10510
14. โรงเรียนวัดเทพศิลา
76 ถ. รามคำแหง ซอยรามคำแหง 41 แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร
10240
15. โรงเรียนจินดาบำรุง
67 หมู่ที่ 13 ถ.รามอินทรา แขวงคั่นนายาว เขตคั่นนายาว กรุงเทพมหานคร 10230

ภาคผนวก ค
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามสำหรับครูผู้สอนศิลปศึกษา

เรื่อง การศึกษาแนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะห้องเรียนศิลปะโดยทั่วไป

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการเกี่ยวกับ
ห้องเรียนศิลปะ (Rating Scale)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2. แบบสอบถามในตอนที่ยัง 3 แบ่งออกเป็น**สภาพปัจจุบันและความต้องการ** กรุณาตอบ
ทั้ง 2 ส่วนให้ครบถ้วน

3. ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ในระดับชั้นประถมศึกษา

4. การตอบแบบสอบถามขอความกรุณาทำนตอบแบบสอบถามทุกข้อตามสภาพความเป็นจริง

5. ข้อมูลที่ได้จะนำไปใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้น จะไม่มีผลต่อสถานภาพและการปฏิบัติงาน
ของท่านแต่ประการใด

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง แบบสอบถาม ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพ และข้อมูลทั่วไป ของ
ครูผู้สอนศิลปศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา โปรดใส่เครื่องหมาย ลงในช่อง และเติม
ข้อความในช่องว่างตามความเป็นจริง

1. เพศ ชาย หญิง

2. อายุ ต่ำกว่า 20ปี 20-30 ปี

31-40 ปี 41-50 ปี

มากกว่า 50 ปี

3. วุฒิการศึกษา

- อนุปริญญาหรือเทียบเท่า สาขา.....
- ปริญญาตรี สาขา.....
- ปริญญาโท สาขา.....
- อื่นๆ (โปรดระบุ)

4. หน้าที่และประสบการณ์ด้านการสอน

- ครูประจำชั้น.....ปี
- ครูประจำวิชาศิลปศึกษา.....ปี

5. ระดับชั้นที่สอน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ป. 1 ป. 2
- ป. 3 ป. 4
- ป. 5 ป. 6

6. ขนาดโรงเรียนที่ท่านสอน

- ขนาดเล็ก ขนาดกลาง
- ขนาดใหญ่

7. จำนวนห้องเรียนในความดูแลของท่าน.....ห้อง

8. ห้องเรียนมีนักเรียนโดยเฉลี่ยห้องละ.....คน

9. จำนวนชั่วโมงที่สอน.....ชั่วโมง/สัปดาห์

10. จำนวนชั่วโมงที่ใช้ห้องศิลปศึกษา.....ชั่วโมง/สัปดาห์

11. โรงเรียนของท่านมีห้องปฏิบัติการวิชาใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ห้องวิทยาศาสตร์	☐ ห้องดนตรี
☐ ห้องนาฏศิลป์	☐ ห้องศิลปะ
☐ ห้องพละ	☐ ห้องคหกรรม
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....	

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของห้องเรียนศิลปะ

คำชี้แจง แบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของห้องเรียนศิลปะ ในระดับชั้นประถมศึกษา โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง และเติมข้อความในช่องว่าง ตามความเป็นจริง

1. มีห้องเรียนศิลปะเฉพาะ มี ไม่มี
2. จำนวนห้องเรียนศิลปะ (ถ้ามี) 1 ห้อง 2 ห้อง
 3 ห้อง มากกว่า 3 ห้อง (โปรดระบุ).....
3. ตำแหน่งของห้องเรียนศิลปะ (ถ้ามี) ชั้นล่าง ชั้นบน (โปรดระบุชั้น).....
 อาคารเฉพาะ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
4. ห้องเรียนศิลปะของท่านเป็น (ถ้ามี) ห้องที่ดัดแปลงจากห้องเรียน
 ออกแบบขึ้นสำหรับวิชาศิลปะศึกษา

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการเกี่ยวกับห้องเรียนศิลปะ

คำชี้แจง แบบสอบถาม ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการเกี่ยวกับห้องเรียนศิลปะ ในโรงเรียนประถมศึกษา

ขอให้ท่านพิจารณาถึงคุณลักษณะข้อคำถามที่มีสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมากน้อยเพียงใด และท่านมีความต้องการต่อคุณลักษณะดังกล่าวในระดับใด เมื่อท่านพิจารณาแล้ว โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านที่สุดเพียงคำตอบเดียวตามความเป็นจริง โดยในแต่ละช่องมีความหมายดังนี้

หมายเลข	สภาพปัจจุบัน	ความต้องการ
5	มีมากหรือปฏิบัติเป็นประจำทุกครั้ง	มีความต้องการมากที่สุด
4	มีอยู่บ้างหรือปฏิบัติบ่อยครั้ง	มีความต้องการมาก
3	มีพอควรหรือปฏิบัติพอสมควร	มีความต้องการปานกลาง
2	มีน้อยหรือปฏิบัติน้อย	มีความต้องการน้อย
1	มีน้อยที่สุด หรือปฏิบัติน้อยที่สุด	มีความต้องการน้อยที่สุด

ตัวอย่าง

รายการ	ระดับความคิดเห็น									
	สภาพปัจจุบัน					ความต้องการ				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
0. สื่อการสอนมีความทันสมัย				✓			✓			

หมายความว่า

จากตัวอย่างหมายความว่า ปัจจุบันสื่อการสอนมีความทันสมัยอยู่ในระดับน้อย โดยความต้องการอยู่ในระดับมีความต้องการมาก

รายการ	ระดับความคิดเห็น									
	สภาพปัจจุบัน					ความต้องการ				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
49. นักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบ ตกแต่งห้องเรียน										
50. ส่งเสริมให้นักเรียนดูแลรักษาห้องเรียน										

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ด้านกายภาพ

1. ด้านลักษณะและขนาดของห้องเรียน

.....

.....

2. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน

.....

.....

3. ด้านสื่อการสอน

.....

.....

4. ด้านการใช้และการดูแลห้องเรียน

.....

.....

ด้านสังคม

5. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา

.....

.....

6. ด้านรูปแบบวิธีการสอน

.....

.....

7. ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน

.....

.....

8. ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน

.....

.....

9. ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสิ่งแวดล้อม

.....

.....

10. อื่น ๆ

.....

.....

 ขอขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามค่ะ

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา

เรื่อง การศึกษาแนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้แบ่งออกเป็น 2 ตอนได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ความคิดเห็น นโยบาย และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการจัดห้องเรียนศิลปะ ทั้งทางด้านกายภาพ และทางด้านสังคม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

- 1) ชื่อ-นามสกุล ผู้ให้สัมภาษณ์.....
- 2) เพศ ชาย หญิง อายุ.....ปี
- 3) ตำแหน่ง/หน้าที่รับผิดชอบ.....
- 4) วุฒิการศึกษา ปริญญาตรี สาขา.....
- ปริญญาโท สาขา.....
- ปริญญาเอก สาขา.....
- 5) ประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหาร.....ปี
- 6) ชื่อโรงเรียน.....
- 7) จำนวนห้องเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา รวมทั้งสิ้น.....ห้อง
- 8) จำนวนนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา.....คน
- 9) จำนวนครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ระดับประถมศึกษา จำนวน.....คน

วัน-เดือน-ปี ที่สัมภาษณ์.....

เวลา ที่เริ่มและสิ้นสุดการสัมภาษณ์.....น.-.....น.

สถานที่ ที่ทำการสัมภาษณ์.....

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด(Open-end) โดยมีแนวคำถามเกี่ยวกับ ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการนำเสนอแนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียน ประถมศึกษา

1. นโยบายการใช้ห้องเรียนและห้องปฏิบัติการในด้านการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษาของท่านเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าปัจจัยด้านใดบ้างที่จะทำให้การเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

.....

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าลักษณะของห้องเรียนศิลปะที่เหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

4. ท่านให้ความสำคัญต่อห้องเรียนศิลปะมากน้อยอย่างไร

.....

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่าห้องเรียนศิลปะมีความสำคัญ จำเป็น หรือช่วยส่งเสริมการเรียนรู้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

6. ปัจจัยอะไรบ้างที่มีความสอดคล้องกับการจัดห้องศิลปะอย่างมีประสิทธิภาพ

.....

.....

.....

.....

7. ในฐานะที่เป็นผู้บริหาร ท่านมีแนวทางในการพัฒนาห้องศิลปะอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนศิลปศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ

เรื่อง การศึกษาแนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้แบ่งออกเป็น 2 ตอนได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ความคิดเห็น นโยบาย และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการจัดห้องเรียนศิลปะ ทั้งทางด้านกายภาพ และทางด้านสังคม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

- 1) ชื่อ-นามสกุล ผู้ให้สัมภาษณ์.....
- 2) เพศ ชาย หญิง อายุ.....ปี
- 3) ตำแหน่ง/หน้าที่รับผิดชอบ.....
- 4) วุฒิการศึกษา ปริญญาตรี สาขา.....
ปริญญาโท สาขา.....
ปริญญาเอก สาขา.....

สำหรับครูผู้สอนศิลปศึกษา

- 5) ชื่อโรงเรียน.....
- 6) ประสบการณ์ในการสอนวิชาศิลปศึกษา รวมเป็นระยะเวลา.....ปี

วัน-เดือน-ปี ที่สัมภาษณ์.....
 เวลา ที่เริ่มและสิ้นสุดการสัมภาษณ์.....น.-.....น.
 สถานที่ ที่ทำการสัมภาษณ์.....

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด(Open-ended) โดยมีแนวคำถามเกี่ยวกับ ความ
 คิดเห็น และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับแนวทางการศึกษาการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียน
 ประถมศึกษา ทั้งในด้านกายภาพและด้านสังคม

ทางด้านกายภาพ

1. ท่านคิดว่าลักษณะและขนาดของห้องเรียนศิลปะควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

ลักษณะและขนาดของห้องเรียนศิลปะที่เป็นอยู่เป็นอย่างไร มีข้อดี /ข้อเสีย อย่างไรบ้าง

.....

.....

แนวทางแก้ไข/ข้อเสนอแนะ

.....

.....

2. ท่านคิดว่าการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนศิลปะควรจัดอย่างไร
 (ทั้งในด้านแสง อุณหภูมิ การจัดพื้นที่ และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในห้องเรียน)

.....

.....

.....

การจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่เป็นอย่างไร มีข้อดี /ข้อเสีย อย่างไรบ้าง

.....

.....

แนวทางแก้ไข/ข้อเสนอแนะ

.....

.....

3. ท่านคิดว่าในห้องเรียนศิลปะควรประกอบด้วยสื่อการสอนอะไรบ้าง

.....

.....

.....

สื่อการสอนที่เป็นอยู่เป็นอย่างไร มีข้อดี /ข้อเสีย อะไรบ้าง

.....

.....

แนวทางแก้ไข/ข้อเสนอแนะ

.....

.....

4. ท่านคิดว่าหลักการใช้และการดูแลห้องเรียนศิลปะควรมีวิธีดำเนินการอย่างไร

.....

.....

.....

หลักการใช้และการดูแลห้องเรียนศิลปะที่เป็นอยู่เป็นอย่างไร มีข้อดี /ข้อเสีย อะไรบ้าง

.....

.....

แนวทางแก้ไข/ข้อเสนอแนะ

.....

.....

ทางด้านสังคม

5. ท่านคิดว่ากิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาควรเป็นไปอย่างไร

.....

.....

.....

กิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นอยู่เป็นอย่างไร มีข้อดี/ข้อเสีย อย่างไรบ้าง

.....

.....

แนวทางแก้ไข/ข้อเสนอแนะ

.....

.....

6. ท่านคิดว่ารูปแบบวิธีการสอนวิชาศิลปศึกษาควรเป็นอย่างไร ประกอบด้วยวิธีการใดบ้าง

.....

.....

.....

รูปแบบวิธีการสอนที่เป็นอยู่เป็นอย่างไร มีข้อดี/ข้อเสีย อย่างไรบ้าง

.....

.....

แนวทางแก้ไข/ข้อเสนอแนะ

.....

.....

7. ท่านคิดว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนในขณะที่เรียนวิชาศิลปศึกษาควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

ปฏิสัมพันธ์ที่เป็นอยู่เป็นอย่างไร มีข้อดี /ข้อเสีย อย่างไรบ้าง

.....

.....

แนวทางแก้ไข/ข้อเสนอแนะ

.....

.....

8. ท่านคิดว่าการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนด้วยกันขณะเรียนวิชาศิลปะศึกษาควรเป็นไปอย่างไร

.....

.....

.....

ปฏิสัมพันธ์ที่เป็นอยู่เป็นอย่างไร มีข้อดี /ข้อเสีย อะไรบ้าง

.....

.....

แนวทางแก้ไข/ข้อเสนอแนะ

.....

.....

9. ท่านคิดว่าการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสิ่งแวดล้อมควรจะเป็นไปอย่างไร

.....

.....

.....

ปฏิสัมพันธ์ที่เป็นอยู่เป็นอย่างไร มีข้อดี /ข้อเสีย อะไรบ้าง

.....

.....

แนวทางแก้ไข/ข้อเสนอแนะ

.....

.....

แบบสังเกต

เรื่อง การศึกษาแนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา

คำชี้แจง

แบบสังเกตนี้ผู้วิจัยเป็นผู้บันทึก และสังเกต การใช้ห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษาด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม แบ่งออกเป็น

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการสังเกต

ตอนที่ 2 แบบสังเกตการจัดห้องเรียนศิลปะ ในโรงเรียนประถมศึกษา แบ่งออกเป็น

2.1 แบบสังเกตการจัดห้องเรียนศิลปะ ในโรงเรียนประถมศึกษา

- แบบสังเกตในด้านลักษณะกายภาพและด้านสังคม

- แผนผังแสดงตัวอย่างการจัดห้องเรียนศิลปะ

2.2 แบบบันทึกพฤติกรรมการใช้พื้นที่ห้องเรียนศิลปะ ในโรงเรียน

ประถมศึกษา แบ่งออกเป็น

- แบบบันทึกพฤติกรรมการใช้ห้องเรียนศิลปะ

- แบบบันทึกพฤติกรรมการใช้พื้นที่ในห้องเรียนศิลปะ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการสังเกต

ชื่อผู้บันทึกวันที่.....เวลา.....น.

โรงเรียน.....ชั้นประถมศึกษาปีที่.....จำนวนนักเรียน.....คน

ตอนที่ 2 แบบสังเกตแนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา

2.1 แบบสังเกตการจัดห้องเรียนศิลปะ ในโรงเรียนประถมศึกษา

แบบสังเกตในด้านลักษณะกายภาพและด้านสังคม

ด้านลักษณะทั่วไปของห้องเรียนศิลปะ

1. ตำแหน่งของห้องศิลปะ ชั้นบน ชั้นล่าง
 อาคารเฉพาะ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
2. จำนวนห้องเรียนศิลปะ 1 ห้อง 2 ห้อง
 3 ห้อง มากกว่า 3 ห้อง (โปรดระบุ).....
3. วัสดุ ห้องสีเหลี่ยมผืนผ้า
 ห้องสีเหลี่ยมจัตุรัส
 อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
4. ขนาดของห้อง เท่าห้องเรียนปกติ จำนวน.....ห้อง
(กว้าง.....เมตร ยาว.....เมตร)
 เล็กกว่าห้องเรียนปกติ จำนวน.....ห้อง
(กว้าง.....เมตร ยาว.....เมตร)
 ใหญ่กว่าห้องเรียนปกติ จำนวน.....ห้อง
(กว้าง.....เมตร ยาว.....เมตร)

ด้านลักษณะในห้องเรียน

พื้นห้อง

5. ลักษณะของพื้นห้อง พื้นเรียบเสมอกันทั้งห้อง จำนวน.....ห้อง
 ยกพื้นเป็นระดับ ๆ จำนวน.....ห้อง
 ยกพื้นเฉพาะส่วนหน้าของห้องจำนวน.....ห้อง
 อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

6. วัสดุที่ใช้ทำพื้นห้อง
- ไม้หรือไม้ลามิเนต จำนวน.....ห้อง
 - ปูนซีเมนต์ขัดมัน จำนวน.....ห้อง
 - พรม จำนวน.....ห้อง
 - กระเบื้อง จำนวน.....ห้อง
 - อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ผนังห้อง

7. ลักษณะผนังห้อง
- เรียบ จำนวน.....ห้อง
 - ไม่เรียบ จำนวน.....ห้อง
 - อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

8. วัสดุที่ใช้ทำผนังห้อง
- ไม้ จำนวน.....ห้อง
 - คอนกรีต จำนวน.....ห้อง
 - อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

เพดานห้อง

9. ลักษณะเพดานห้อง
- ระดับเรียบ จำนวน.....ห้อง
 - ยกระดับ จำนวน.....ห้อง
 - อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

10. วัสดุที่ใช้ทำเพดานห้อง
- ฝ้าคอนกรีตเปลือยหรือฝ้าเปลือย จำนวน.....ห้อง
 - ฝ้ายิปซัมฉาบเรียบ จำนวน.....ห้อง
 - ฝ้ายิปซัมทีบาร์ (T-BAR) จำนวน.....ห้อง
 - อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ด้านลักษณะกายภาพและสังคม

ลำดับ	การจัดห้องเรียนศิลปะ	พบ	ไม่พบ	หมายเหตุ
1.	ทางด้านกายภาพ ด้านลักษณะและขนาดของห้องเรียนศิลปะ ห้องเรียนศิลปะมีขนาดใหญ่กว่าเมื่อเทียบกับ ห้องเรียนปกติทั่วไป			
2.	จัดตกแต่งห้องเรียนเพื่อกิจกรรมศิลปะโดยเฉพาะ			
3.	จัดพื้นที่สำหรับการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา โดยเฉพาะ			
4.	ห้องเรียนมีขนาดเหมาะสมกับจำนวนนักเรียน			
5.	มีพื้นที่ที่กว้างขวางสำหรับนักเรียนในการเคลื่อนไหว ขณะทำกิจกรรม			
6.	มีการระบายอากาศที่สามารถควบคุมได้ เช่น หน้าต่าง พัดลม			
7.	ด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน โต๊ะและเก้าอี้เพียงพอสำหรับจำนวนนักเรียน			
8.	โต๊ะและเก้าอี้มีขนาดเหมาะสมกับนักเรียน			
9.	โต๊ะ เก้าอี้เหมาะสมในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ			
10.	จัดพื้นที่โดยมีพื้นที่สำหรับทำงานเป็นรายบุคคล			
11.	จัดพื้นที่โดยมีพื้นที่สำหรับทำงานเป็นกลุ่ม			
12.	มีเนื้อที่ให้นักเรียนสามารถนั่งทำงานบนพื้นได้			
13.	มีพื้นที่ทางเดินให้เห็นอย่างชัดเจน			
14.	ผนังห้องเรียนมีสีอ่อน เช่น สีขาว สีขาวนวล เป็นต้น			
15.	ผนังห้องเรียนมีสีที่สดใส เช่น เหลือง ส้ม ฟ้า เป็นต้น			
16.	ผนังห้องประดับตกแต่งด้วยภาพหรือผลงานศิลปะ			
17.	มีแสงสว่างเพียงพอสำหรับกิจกรรมการเรียนการ สอน			

ลำดับ	การจัดห้องเรียนศิลปะ	พบ	ไม่พบ	หมายเหตุ
18.	ภายในห้องมีอุปกรณ์การให้แสงสว่างที่สามารถปรับ หรือเปิด/ปิด ได้			
19.	มีม่านหรืออุปกรณ์ช่วยปรับแสงแดด			
20.	มีบอร์ดหรือป้ายนิเทศไว้แสดงผลงานของนักเรียน			
21.	มีชั้นวางแสดงผลงานของนักเรียน			
22.	ครูจัดป้ายนิเทศที่มีขนาดใหญ่ และมีสีสัน			
23.	ผลงานของเด็กแต่ละคนถูกจัดแสดงให้เห็นเด่นชัด			
24.	มีอุปกรณ์การสอนเพียงพอกับจำนวนนักเรียน			
25.	วัสดุอุปกรณ์ศิลปะอยู่ในสภาพที่ดี			
26.	จัดพื้นที่เฉพาะไว้สำหรับเก็บวัสดุอุปกรณ์			
27.	มีแท่นพิมพ์สำหรับกิจกรรมภาพพิมพ์			
28.	มีขาหยั่งเขียนภาพสำหรับกิจกรรมวาดภาพ			
29.	มีแผ่นกระดาษรองวาดสำหรับกิจกรรมวาดภาพ			
30.	มีอ่างล้างมือ เพื่อทำความสะอาดและสำหรับล้างอุปกรณ์			
31.	ติดตั้งอ่างล้างมือในระดับที่เด็กนักเรียนใช้งานได้สะดวก			
32.	<u>ด้านสื่อการสอน</u> สื่อการสอนสอดคล้องกับเนื้อหากิจกรรมการสอน			
33.	มีสื่อการสอนประเภทวัสดุ เช่น สื่อการสอนที่เป็นธรรมชาติ สื่อเทคโนโลยี และสื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น			
34.	มีสื่อการสอนประเภทอุปกรณ์เป็นสื่อของจริงสำหรับการเรียนการสอน			
35.	มีสื่อการสอนประเภทอุปกรณ์เป็นหุ่นจำลองสำหรับการเรียนการสอน			
36.	มีสื่อการสอนประเภทอิเล็กทรอนิกส์ เช่น เครื่องฉายโปรเจคเตอร์ หรือคอมพิวเตอร์			

ลำดับ	การจัดห้องเรียนศิลปะ	พบ	ไม่พบ	หมายเหตุ
37.	มีสื่อการสอนประเภทวิธีการโดยมีการศึกษานอกสถานที่			
38.	มีสื่อการสอนประเภทวิธีการโดยการแสดงละคร			
39.	มีสื่อการสอนประเภทวิธีการโดยการสาธิตในแต่ละกิจกรรมกรรมต่าง ๆ			
40.	มีสื่อการสอนประเภทวิธีการโดยการจัดนิทรรศการหรือแสดงผลงานศิลปะของนักเรียน			
41.	มีเครื่องมือต่าง ๆ (ระบุ).....			
42.	<u>ด้านการใช้และการดูแลห้องเรียน</u> ห้องเรียนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย			
43.	ห้องเรียนไม่มีสิ่งอันตรายที่จะทำให้นักเรียนได้รับบาดเจ็บ			
44.	จัดวางอุปกรณ์ในการทำความสะอาดไว้ในบริเวณเดียวกัน			
45.	จัดภาชนะสำหรับจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ เช่น กล่องพลาสติก หรือตะกร้า			
46.	จัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ในระดับที่เด็กสามารถหยิบใช้เองได้			
47.	มีป้ายระบุชื่อและชนิดของอุปกรณ์ไว้อย่างชัดเจนบนตู้ หรือกล่องสำหรับเก็บวัสดุอุปกรณ์			
48.	นักเรียนมีกล่องประจำตัวสำหรับเก็บผลงานของตนเอง			
49.	ทางด้านสังคม <u>ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา</u> ครูให้นักเรียนปฏิบัติงานโดยใช้กิจกรรมวาดภาพระบายสี			

ลำดับ	การจัดห้องเรียนศิลปะ	พบ	ไม่พบ	หมายเหตุ
50.	ครูให้นักเรียนปฏิบัติงานโดยใช้กิจกรรมศิลปะภาพพิมพ์			
51.	ครูให้นักเรียนปฏิบัติงานโดยใช้กิจกรรมการปั้น			
52.	ครูให้นักเรียนปฏิบัติงานโดยใช้กิจกรรมการพับ ฉีก ตัด ปะ			
53.	ครูให้นักเรียนปฏิบัติงานโดยใช้กิจกรรมการประดิษฐ์			
	<u>ด้านรูปแบบวิธีการสอน</u>			
54.	ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนโดยการบรรยาย			
55.	ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนแบบแสดงให้ดูเป็นขั้นตอน/ แบบสาธิต			
56.	ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนแบบให้ทำงานอิสระ			
57.	ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนแบบให้ผู้เรียนทดลอง			
58.	ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนแบบเรียนปนเล่น			
59.	<u>ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน</u> ครูมีลักษณะยิ้มแย้ม แจ่มใส ขณะสอน			
60.	ครูช่วยเหลือและสนับสนุนนักเรียนเมื่อนักเรียนต้องการ			
61.	ครูยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน เช่น ตั้งใจฟัง เมื่อนักเรียนแสดงความคิดเห็นของตนเอง			
62.	ครูดูแลเอาใจใส่นักเรียนในขณะที่นักเรียนทำงาน			
63.	ครูชื่นชมและให้กำลังใจเด็กเมื่อนักเรียนทำผลงานสำเร็จ			
64.	<u>ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน</u> เด็กเคลื่อนไหวเพื่อการจับกลุ่มและมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน			

ลำดับ	การจัดห้องเรียนศิลปะ	พบ	ไม่พบ	หมายเหตุ
65.	นักเรียนปรึกษา และช่วยกันแก้ปัญหาในระหว่างการทำงาน			
66.	นักเรียนมีการแบ่งปันอุปกรณ์การเรียนให้แก่กัน			
67.	นักเรียนเดินดูงานของเพื่อนและวิจารณ์งานของกันและกัน			
68.	<u>ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับสิ่งแวดล้อม</u> นักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบ ตกแต่งห้องเรียน			
69.	ส่งเสริมให้นักเรียนดูแลรักษาห้องเรียน			
70.	นักเรียนดูแลรักษาความสะอาดหลังเลิกเรียนวิชาศิลปะศึกษา			

ข้อสังเกตเพิ่มเติม.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 2 แบบสังเกตแนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา
2.2 แบบบันทึกพฤติกรรมการใช้พื้นที่ห้องเรียนศิลปะ ในโรงเรียนประถมศึกษา
แบบบันทึกพฤติกรรมการใช้ห้องเรียนศิลปะ

แบบบันทึกพฤติกรรมการใช้พื้นที่ในห้องเรียน โปรดใส่เครื่องหมาย | ลงในช่องว่างตาม
จำนวนครั้งของพฤติกรรม

ระดับพฤติกรรม/นาที	15 นาที (ครั้งที่ 1)	15 นาที (ครั้งที่ 2)	15 นาที (ครั้งที่ 3)	15 นาที (ครั้งที่ 4)
ทางด้านกายภาพ				
1. นักเรียนมีการเคลื่อนย้ายที่จากที่นั่งของตน				
2. นักเรียนลุกไปหยิบอุปกรณ์เพื่อนำมาปฏิบัติงาน				
3. ครูสอนโดยใช้บรรยายประกอบกับการใช้กระดาน ดำหน้าชั้นเรียน				
4. ครูใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เป็นอุปกรณ์การสอน				
5. นักเรียนทำความสะอาดห้องเรียนหลังเลิกเรียน				
6. นักเรียนเก็บวัสดุอุปกรณ์ไว้ที่เดิมหลังเลิกใช้				
7. นักเรียนทำความสะอาดอุปกรณ์ศิลปะหลังเลิก เรียน				
อื่น ๆ				
.....				
ทางด้านสังคม				
8. ครูตั้งคำถามเพื่อให้ นักเรียนตอบ				
9. ครูเดินดูผลงานของนักเรียน				
10. ครูให้คำแนะนำแก่นักเรียนขณะทำงาน				
11. นักเรียนซักถามครูเมื่อเกิดความสงสัย				
12. นักเรียนแบ่งปันอุปกรณ์กับเพื่อน				
13. นักเรียนคุยหรือเล่นกับเพื่อนขณะเรียนวิชา ศิลปะศึกษา				

ระดับพฤติกรรม/นาทีก	15 นาที (ครั้งที่ 1)	15 นาที (ครั้งที่ 2)	15 นาที (ครั้งที่ 3)	15 นาที (ครั้งที่ 4)
14. นักเรียนซักถามเพื่อนเมื่อเกิดความสงสัย				
15. นักเรียนเดินดูงานของเพื่อน				
16. นักเรียนวิจารณ์งานของเพื่อน				
อื่นๆ				
.....				

ข้อสังเกตเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 2 แบบสังเกตแนวทางการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา
 2.2 แบบบันทึกพฤติกรรมการใช้พื้นที่ห้องเรียนศิลปะ ในโรงเรียนประถมศึกษา
แบบบันทึกพฤติกรรมการใช้พื้นที่ในห้องเรียนศิลปะ

แบบบันทึกพฤติกรรมการใช้พื้นที่ในห้องเรียน โปรดใส่เครื่องหมาย | ลงในช่องว่างตาม
 จำนวนครั้งของพฤติกรรม

	(หน้าห้องเรียน)	
A1	A2	A3
B1	B2	B3
C1	C2	C3

หมายเหตุ A1 = หน้าห้องด้านซ้าย ; A2 = หน้าห้องตรงกลาง ; A3 = หน้าห้องด้านขวา
 B1 = กลางห้องด้านซ้าย ; B2 = ตรงกลางห้อง ; B3 = กลางห้องด้านขวา
 C1 = หลังห้องด้านซ้าย ; C2 = หลังห้องตรงกลาง ; C3 = หลังห้องด้านขวา

ข้อสังเกตเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ง

ภาพการจัดห้องเรียนศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา

นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมบนพื้นห้องเรียน

การจัดโต๊ะเรียนเพื่อให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมเป็นกลุ่ม

การจัดโต๊ะเรียนเป็นรูปตัวยูหันหน้าเข้ากระดานหน้าชั้นเรียน

การตกแต่งผนังห้องเรียนด้วยสีสดใส

การจัดป้ายนิเทศเพื่อแสดงผลงานนักเรียน

การจัดป้ายนิเทศเพื่อแสดงผลงานนักเรียนที่หลังห้อง

ครูจัดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ไว้หน้าห้องเรียน

โต๊ะครูผู้สอนจัดไว้ที่มุมหน้าห้องเรียน

อ่างล้างมือและวัสดุอุปกรณ์ในห้องเรียนศิลปะ

มุมทำความสะอาดภายในห้องเรียนศิลปะ

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาว ชนิตา บัณฑิตะสถุษฐ์ เกิดเมื่อ 24 เมษายน พ.ศ. 2530 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จ การศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต จากสาขาวิชา ทัศนศิลป์-ศิลปปะจันตทัศน์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (เกียรตินิยม) เมื่อปีการศึกษา 2551 และสำเร็จการศึกษาระดับ ปริญญาบัณฑิต จากสาขาวิชา วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ คณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อปีการศึกษา 2554 โดยได้เข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2552